

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KÜLTÜR DEĞİŞMESİ:
SİVEREK KARAKEÇİLİ AŞİRETİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜLEYMAN BAHÇIVAN

19340101009

İSTANBUL-2021

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KÜLTÜR DEĞİŞMESİ:
SİVEREK KARAKEÇİLİ AŞİRETİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜLEYMAN BAHÇIVAN

19340101009

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. AHMET NOHUTÇU

İSTANBUL -2021

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Süleyman Bahçıvan

Danışmanlığını yaptığım işbu tezin tamamen öğrencinin çalışması olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığını taahhüt ederim.

Prof. Dr. Ahmet Nohutçu

İMZA SAYFASI

Süleyman Bahçivan tarafından hazırlanan “Kültür Değişmesi: Siverek Karakeçili Aşireti Örneği” başlıklı bu Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ İMZA

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Ahmet Nohutçu

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Hamza Ateş

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Muharrem Es.....

Kurumu: Yalova Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 03.09.2021

ÖZET

Bir toplumu diğer toplumlardan ayıran onun kendine has kültürüdür. Günümüzde tüm kültürler küresel olarak değişmekte hatta yok olmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle toplumlar teknolojiyi yakalamaya çalışırken bazen isteyerek bazen de istemeyerek kendi değerlerinden taviz vererek uzaklaşabilmektedirler. Özellikle yeni nesiller kendi kültürlerini tamamen untabilmekte ve kendi kültürüyle uyuşmayan yabancı değerleri benimseyebilmektedirler.

Bu çalışmada kültürel değişimin nasıl gerçekleştiği Siverek Karakeçilileri bağlamında açıklanmaya çalışılmıştır. Soyu Oğuz Türklerine dayanan Siverek Karakeçilileri, Orta Asya'dan Anadolu'ya geldiklerinde Kürt ve baskın olarak Arap kültüründen etkilenmişlerdir. Cumhuriyetle birlikte çeşitli nedenlerden dolayı Arap kültürünün etkisi azalmaya başlanmış ve Kürt kültürü baskın hale gelmeye başlamıştır. Siverek Karakeçilileri Orta Asya'dan Anadolu'ya geldiklerinde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında kültür alışverişinde bulunurlarken kendine has bir kültür oluşturmayı başarmışlardır. Ancak yirmi birinci yüzyılda meydana gelen Küresel değişimle Batı kültürüne maruz kalan Siverek Karakeçilileri kendi değerlerinden uzaklaşmaya başlamışlardır.

Anahtar kelimeler: Siverek Karakeçilileri, kültür, siyasal kültür, siyasal toplumsallaşma, kültürel değişim, dil, etnik kimlik

ABSTACT

It is its unique culture that distinguishes a society from other societies but today all cultures are changing globally and even disappearing. With the development of technology, while societies try to catch up with technology, they can get away with compromising their own values, sometimes willingly or unwillingly. Especially the new generations can forget their own culture completely and adopt foreign values that are not compatible with their own culture.

In this study, it was tried to explain how cultural change occurred in the context of Siverek Karakeçili. The Siverek Karakeçili, whose lineage is based on the Oghuz Turks, were influenced by Kurdish and predominantly Arab culture when they came to Anatolia from Central Asia. Along with the Republic, the influence of Arab culture began to decline for various reasons, and Kurdish culture began to dominate. When Siverek Karakeçili came to Anatolia from Central Asia and exchanged culture in the early years of the Republic, they managed to create a unique culture. However, with the global change that occurred in the twenty-first Century, the Siverek Karakeçians, who were exposed to Western culture, began to move away from their own values.

Key Words: Siverek Karakeçians, culture, political culture, political socialization, cultural change, language, ethnic identity

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
İMZA SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR.....	xii
TABLO LİSTESİ	xiii
ŞEKİL LİSTESİ	xiv
GÖRSEL LİSTESİ	xv
EK LİSTESİ	xvi
GİRİŞ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	1
1.3. ARAŞTIRMA SORULARI.....	1
1.4. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ	2
1.5. ÇALIŞMA GRUBU.....	2
1.6. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	3
1.7. ÇALIŞMANIN SINIRLIKLARI.....	5
1.8. TEZ BÖLÜMLERDİRMESİ.....	5
BÖLÜM I	7
1. KÜLTÜR VE KÜLTÜR DEĞİŞMESİ	7
1.1. Kavram, Kuramsal Çerçeve ve Literatür Değerlendirmesi.....	7
1.1.1. Değişme Kavramı	7
1.1.2. Sosyal ve Kültürel Değişim Ayrımı	7
1.1.3. Toplumsal-Kültürel Değişim Kuramları	8

1.1.3.1. Organizmacı Yaklaşım	8
1.1.3.2. Evrimsel Yaklaşım.....	9
1.1.3.3. İşlevselci Yaklaşım	10
1.1.3.4. Marksist Çatışma Yaklaşımı	11
1.1.3.5. Modern Yaklaşımlar	11
1.1.4. Literatür Değerlendirmesi.....	11
1.1.4.1. Kültür ve Kültürel Değişme ile İlgili Literatür Değerlendirmesi	11
1.1.4.2. Siyasal Toplumsallaşma Hakkında Literatür Değerlendirmesi	17
1.1.4.3. Karakeçililer ile İlgili Literatür Değerlendirmesi	18
1.2. Kültür Kavramının Tanımlanması	21
1.2.1. Siyasal Kültür ve Diğer Kültür Çeşitleri	23
1.2.1.1. Siyasal Kültürün Boyutları	24
1.2.1.2. Siyasal Kültür Türleri	25
1.3. Kültürü Meydana Getiren Değerler	25
1.4. Kültürün Nitelikleri.....	26
1.5. Kültür Değişmesi	26
1.6. Kültür Değişmesinin Türleri	26
1.6.1. Serbest Kültür Değişmeleri	27
1.6.2. Zorunlu Kültür Değişmeleri	27
1.7. Değişime Etki Eden Faktörler.....	27
1.7.1. Teknoloji ve Küreselleşme	28
1.7.2. Yasal Düzenlemeler.....	30
1.7.3. Eğitim ve İdeoloji	32
1.7.3.1. Kemalist İdeoloji ve Eğitim.....	33
1.7.3.2. Kemalizm ve Okul Dışı Eğitim Faaliyetleri	35
1.7.3.2.1. Millet Mektepleri.....	35

1.7.3.2.2. Halk Derslikleri ve Halk Konferansları.....	35
1.7.3.2.3. Halkevleri	35
1.7.3.2.4. Halkodaları	37
1.7.3.2.5. Eğitim Kursları	37
1.7.3.2.6. Köy Gezici Kadın ve Erkek Kursları	37
1.7.4. Demografik Hareketler	37
1.8. Kültür Değişmesini Meydana Getiren Süreçler	38
1.8.1. Kültürleme ve Toplumsallaşma.....	38
1.8.1.1. Siyasal Toplumsallaşmanın Gelişimi.....	38
1.8.1.2. Siyasal Toplumsallaşmanın Tanımlanması	40
1.8.1.3. Siyasal Toplumsallaşma Çalışmalarında Kuramsal Yaklaşımlar	41
1.8.1.3.1. Psikanalitik Yaklaşım.....	41
1.8.1.3.2. İşlevselci Yaklaşım.....	42
1.8.1.3.3. Çatışmacı Yaklaşım.....	42
1.8.1.4. Siyasal Toplumsallaşmanın Ajanları	43
1.8.1.4.1. Aile	43
1.8.1.4.2. Eğitim	44
1.8.1.4.3. Arkadaş Çevresi ve Sosyal Gruplar.....	44
1.8.1.4.4. Siyasal Partiler.....	45
1.8.1.4.5. İdeolojiler	45
1.8.1.4.6. Kitle İletişim Araçları.....	46
1.8.2. Kültürel Yayılma	46
1.8.3. Kültürleşme	46
1.8.4. Kültürlenme	47
1.8.5. Kültür Şoku.....	47
1.8.6. Zorla Kültürleme	48

1.8.7.	Kültürel Özümseme.....	48
1.8.8.	Kültür Değişmesi.....	48
1.9.	Kültür Değişmelerinin Sonuçları.....	49
1.9.1.	Kültürel Yabancılaşma.....	50
1.9.2.	Kültürel Gecikme.....	50
1.9.3.	Kültürel Asimilasyon.....	50
1.9.4.	Kültürel Entegrasyon.....	50
1.9.5.	Kültür Emperyalizmi.....	51
BÖLÜM II.....		52
2. KARAKEÇİLİ AŞİRETİ.....		52
2.1.	Aşiret, Cemaat ve Oymak tasnifleri.....	52
2.2.	Oğuzların Boy Yapısı.....	52
2.3.	Oğuzların Anadolu'yu Yurt Edinmeleri ve Karakeçililer.....	52
2.4.	Siverek Karakeçilileri.....	54
2.5.	Karakeçililerin İsim Alması.....	55
2.6.	Siverek Karakeçililerin Aşiret Yapısı.....	56
2.7.	Aşiret Arasında Yaşanan Bazı Tartışmalar.....	56
2.7.1.	Mireklerin Beylik İddiaları.....	57
2.7.2.	Şeyhanlıların Karakeçililerden Ayrı Oldukları İddiaları.....	57
2.8.	Siverek Karakeçililerin Devlet ve Siyaset İlişkileri.....	59
2.8.1.	Siverek Karakeçililerinin Osmanlı Dönemindeki Devlet ve Siyaset İlişkileri...	59
2.8.1.1.	Yavuz Sultan Selim Dönemi ve İdris-i Bitlisi.....	59
2.8.1.2.	Sultan II. Abdülhamit Dönemi ve Hamidiye Alayları.....	60
2.8.2.	Siverek Karakeçililerinin Cumhuriyet Dönemindeki Devlet ve Siyaset İlişkileri.....	61

BÖLÜM III	63
3. SİVEREK KARAKEÇİLİ AŞİRETİ'İNDE KÜLTÜREL DEĞİŞİM.....	63
3.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri	63
3.2. Araştırma Alanının Bağlamsal Betimlenmesi	69
3.3. Siverek Karakeçili Aşireti'nde Değişen Kültür Değerleri	70
3.3.1. Aile Yapısı ve Yönetimi	70
3.3.1.1. Ailede Saygı ve Sevgi.....	71
3.3.1.2. Yanlış Anlaşılan İki Durum: Babanın Yanında Çocuğunu Kucağına Almama ve Kadının Erkeğin Gerisinden Yürümesi.....	72
3.3.2. Anne- Babaya Bakma	74
3.3.3. Miras Paylaşımı	76
3.3.4. Evlenme Usulleri	78
3.3.4.1. Görücü Usulü ve Başlık Parası	78
3.3.4.2. Berdel Usulü ile Evlenme	83
3.3.4.3. Kız Kaçırma.....	84
3.3.5. Komşuluk ve Misafir Ağırlama.....	85
3.3.5.1. Komşuluk.....	85
3.3.5.2. Misafir Ağırlama.....	86
3.3.6. Toplumsal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Sağlayan Kültür Değerleri	89
3.3.6.1. Evlilik Düğünleri	89
3.3.6.1.1. Söz Kesme.....	89
3.3.6.1.2. Nişan Süreci	90
3.3.6.1.3. Düğün Merasimi.....	90
3.3.6.2. Sünnet Düğünleri ve Kirvelik	92
3.3.6.3. Çocukluk Dönemi Adetleri.....	93
3.3.6.4. Yetim, Öksüz ve Muhtaç Kişilerin İhtiyaçlarının Karşlanması.....	94

3.3.6.5. Dini Bayramlar	95
3.3.6.6. Cenaze Merasimleri	96
3.3.7. Toplumsal Sorunları Çözme Usulü: Arabuluculuk	98
3.3.8. Tamamen Değişen veya Yok Olan Kültür Değerleri	100
3.3.8.1. Dil Değişiminde Siyasi Politikalar ve Etnik Kimlik Tartışmaları	100
3.3.8.2. Yeme-İçme kültürü	104
3.3.8.2.1. Yemek Kültürü	104
3.3.8.2.2. Kahve Kültürü	105
3.3.8.3. Giyim-Kuşam Kültürü (Halep Elbiselerinin Yasaklanması ve Yeni Bir Giyim-Kuşam Kültürünün Oluşması)	106
3.3.8.4. Ekonomik Faaliyetler.....	112
3.3.8.5. Karakeçili Kilimleri ve Kilim Dokuma Kursunun Kapatılması	113
3.3.8.6. Geleneksel Oda Usulü Eğitim.....	116
3.3.8.7. Geleneksel Oyunlar.....	120
3.3.8.8. Siverek Geleneksel Karakeçi Şenliklerinin Kaymakamlık Tarafından İptal Edilmesi ve Yaşanan Bazı Tartışmalar.....	121
3.3.9. Siverek Karakeçililerinin Siyasal Olarak Toplumsallaşmaları.....	123
3.3.10. Siverek Karakeçililerinin Siyasi Yönelimleri.....	124
3.3.11. Siverek Karakeçililerinin Merkezi ve Yerel Yönetimlerle Olan İlişkileri ...	125
3.3.12. Siverek Karakeçililerinin Devlete Olan Bakış Açısı	127
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	129
1.2. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi	130
1.2.1. Aile Yapısı ve Yönetimi	131
1.2.2. Anne- Babaya Bakma Yükümlüğü.....	131
1.2.3. Miras Paylaşımı	132
1.2.4. Evlenme Usulleri	132

1.2.5.	Komşuluk ve Misafir Ağırlama.....	133
1.2.6.	Toplumsal Dayanışma ve Yardımlaşmayı Sağlayan Kültür Değerleri	134
1.2.6.1.	Evlilik Düğünleri ve Sunnet Düğünleri	134
1.2.6.2.	Çocukluk Dönemi Adetleri.....	135
1.2.6.3.	Dini Bayramlar	135
1.2.6.4.	Yetim, Öksüz ve Muhtaç Kişilerin İhtiyaçlarının Karşıllanması.....	135
1.2.6.5.	Cenaze Merasimleri	136
1.2.7.	Toplumsal Sorunları Çözme Usulü: Arabuluculuk	136
1.2.8.	Tamamen Değişin veya Yok Olan Kültür Değerleri	137
1.2.8.1.	Dil Değişiminde Siyasi Politikalar ve Etnik Kimlik Tartışmaları	137
1.2.8.2.	Yeme-İçme Kültürü	138
1.2.8.3.	Giyim-Kuşam Kültürü (Halep Elbiselerinin Yasaklanması ve Yeni Bir Giyim-Kuşam Kültürünün Oluşması)	138
1.2.8.4.	Ekonomik Faaliyetler.....	139
1.2.8.5.	Geleneksel Oda Usulü Eğitim.....	139
1.2.8.6.	Karakeçili Kilimleri ve Kilim Dokuma Kursunun Kapatılması	139
1.2.8.7.	Geleneksel Oyunlar.....	140
1.2.8.8.	Siverek Geleneksel Karakeçi Şenliklerinin Kaymakamlık Tarafından İptal Edilmesi ve Yaşanan Bazı Tartışmalar.....	140
1.2.9.	Siverek Karakeçililerinin Siyasal Olarak Toplumsallaşmaları.....	140
1.2.10.	Siverek Karakeçililerinin Siyasi Yönelimleri	141
1.2.11.	Siverek Karakeçililerinin Merkezi ve Yerel Yönetimlerle Olan İlişkileri ...	141
1.2.12.	Siverek Karakeçililerinin Devlete Olan Bakış Açısı	141
	Genel Değerlendirme	142
	Kaynakça.....	144

KISALTMALAR

Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Edit.	: Editör
E.	: Erkek
Haz.	: Hazırlayan
K.	: Kadın
s.	: Sayfa
thk.	: Tahkik eden
vb.	: Ve benzeri
yy.	: Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Siverek Karakeçi Aşireti'nin Cemaat Yapısı	58
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları.....	64
Tablo 3. Katılımcıların Yaş Durumuna Göre Dağılımları	65
Tablo 4. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları	66
Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımları.....	67
Tablo 6. Katılımcıların Meslek Durumuna Göre Dağılımları.....	68

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları.....	64
Şekil 2. Katılımcıların Yaş Durumuna Göre Dağılımları	65
Şekil 3. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları	66
Şekil 4. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları	67
Şekil 5. Katılımcıların Meslek Durumuna Göre Dağılımları	69

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Çok Eski El Yapımı Kahve Fincan Takımı	106
Görsel 2: Eskiden Çekilmiş Siverek Karakeçililerin Giyim-Kuşamını Gösteren Ait Bir Kare	110
Görsel 3: Cumhuriyet Zamanına Kadar Dönemi Temsil Eden Arap Giyim Tarzı ile Cumhuriyet Sonrası Oluşan Giyim Tarzı	111
Görsel 4: Karakeçililerde Giyilen Günlük Elbiseler	112
Görsel 5: Çok Eski El Yapımı Siverek Karakeçililerine Ait Duvar Kilimi	115
Görsel 6: Siverek Karakeçililerine Ait El Yapımı Yer Halısı	115
Görsel 7.1: Siverek Karakeçi Bölgesinde Bulunan Bir Köy Odası	119
Görsel 7.2: Siverek Karakeçi Bölgesinde Bulunan Bir Köy Odası	120

EK LİSTESİ

EK-1: Karakeçi Bölgesinde Bulunan Mahalle Muhtarlıkları.....	150
EK-2: Çalışma Süresinde Katılımcılara Sorulan Sorular Listesi	152
Ek-3: Karakeçili Şenlikleri'nin İptal Nedeni Hakkında Kaymakamlıktan Alınan Resmi Yazı	154
EK-4: Katılımcıların Demografik Bilgileri Gösteren Tablo	155

GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Çalışma, Siverek Karakeçili Aşireti'nde meydana gelen kültür değişimini ele almaktadır. Soyu Oğuz Türklerine dayanan Karakeçililer, Orta Asya'dan gelip Anadolu'ya yayılırlarken bazı Karakeçililer Siverek'te kalmış ve zaman içinde kültürlerinde özellikle dillerinde ve giyim kuşamlarında birtakım değişimler meydana gelmiştir. Çalışmamız ile Siverek Karakeçililerin kültürel değişiminin nasıl gerçekleştiği incelenmeye çalışılmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Günümüzde toplumlar çok hızlı bir değişim ve dönüşüm geçirmektedirler. Bu değişim ve dönüşümler sonunda toplumlar kendi kültüründen tamamen farklı bir kültürü benimseyerek asimile olabilmektedirler. Ancak toplumlar genellikle atalarının tarih boyunca meydana getirdiği ve kendilerinin devam ettirip geliştirdiği maddi ve manevi değerleri gelecek nesillere aktarılmasını hedeflerler. Günümüzde yasal, teknolojik, ekonomik ve siyasal gibi birçok nedenden dolayı toplumlar kendi kültür değerlerini korumakta zorlanabilmekte ve değişime direnememektedirler. Çalışmanın amacı bu değişimin, kendi kültür değerlerini korumayı isteyen ancak büyük çoğunlukta değişime uğrayan Siverek Karakeçili Aşireti Örneğinde nasıl gerçekleştiğini tespit etmektir. Ayrıca kültür değişmesi gerçekleşirken siyasi otoritelerin veya devletin etkisini de ele almaktır. Kısaca çalışmanın amacı dünden bugüne Siverek Karakeçililerde meydana gelen kültür değişimini görmek, anlamaktır.

1.3. ARAŞTIRMA SORULARI

Araştırma temel soru ve alt sorulardan oluşmaktadır. Buna göre çalışma aşağıdaki sorulardan oluşmuştur:

- ❖ Siverek Karakeçililerinde kültür değişimi nasıl gerçekleşmiştir?
 - Siverek Karakeçililerinde kültür değişimini etkileyen faktörler nelerdir?
 - Siverek Karakeçililerinde kültür değişmesi yaşanırken siyasi otoritelerin etkisi olmuş mudur?

- Siverek Karakeçilileri asimile olmuşlar mıdır?
- Siverek Karakeçililerinin kimlik tanımlamaları nasıldır?
- Kültür değişmesinin oranı kırsal ve kentsel bölgelerde hangi boyuttadır?

1.4.ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

Çalışma sonucunda elde edilen hipotezler şunlardır:

- ❖ Siverek Karakeçililerinde zorunlu ve serbest kültürel değişimi yaşanmıştır.
 - Siverek Karakeçililerinin kültür değerleri yasal, eğitimsel, teknolojik ve ekonomik nedenlerden dolayı değişime uğramış ve uğramaktadırlar.
 - Siverek Karakeçililerinin kültür değerlerinin değişmesinde siyasi otoritelerin hem dolaylı hem de doğrudan etkisi olmuştur.
 - Siverek Karakeçilileri baskın olarak kendilerinin asimile olmadıklarını ifade etmektedirler.
 - Siverek Karakeçilileri kendilerini Oğuzların soyundan geldiklerini belirtmekle beraber kendilerini Kürt olarak hissedenlerde bulunmaktadır.
 - Siverek Karakeçililerinde meydana gelen kültür değişiminin oranı kırsal ve kentsel bölgelerde birbirinden farklı olup, değişim oranı kırsaldan kente doğru artmaktadır.

1.5. ÇALIŞMA GRUBU

Soyu Oğuz Türklerine dayanan Karakeçililer (Halaçoğlu, 2017); Siverek, Eskişehir, Adana, Diyarbakır, Siirt, Birecik, Ankara, Kütahya, Ruha (Urfa), Rakka, Aydın, Kırşehir, Balıkesir, Haymana, Manisa Trablus-Sam, Kula, Esme (Kütahya), Bursa, Alaşehir gibi birçok farklı yerde ikamet etmektedirler (Türkay, 1979). Çalışmamız olan “Kültür Değişmesi: Siverek Karakeçili Aşireti Örneği” Şanlıurfa’nın Siverek ilçesinde bulunan Karakeçili Aşireti mensuplarına yöneliktir.

Çalışmada örneklem seçimi yapılırken ihtiyari katılım esas alınmıştır. Çalışmada kültür değişimi hakkında bilgi almak için kendi kültürleri hakkında yeterli bilgi donanımına sahip kişiler seçilmiştir. Bu doğrultuda görüşme yapılan kişilerin güvenilir, bilgi sahibi, sayılan, sevilen kişiler olmasına dikkat edilerek çalışmanın herkesi kapsamaması için erkek-kadın, bey (ağa) muhtar, çiftçi, okumuş-okumamış ile çocuk, genç ve yaşlı her kesimden kişilerle

görü  lmesine dikkat edildi. Ancak bölgenin sosyokültürel yapısından dolayı genç kadınlarla g r   me yapılamadı. Onlara yönelik bilgiler diğer katılımcılardan alındı.

Çalışma esnasında veri niteliği taşımayan katılımcılar ve çocuklar haricinde 6 Kadın 39 Erkek toplam 45 kişi ile g r   ld .

1.6. ARAŞTIRMA Y NTEM  VE VER  TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada araştırma yöntemlerinden etnografya ve fenomenoloji yöntemlerinden yararlanıldı. Etnografya deseni ile Karakeçili Aşireti'nin kendi ortamlarındaki davranış ve ilişkileri g zlemle ip Siverek Karakeçili Aşireti'nin günlük eylem ve davranışlarından hareketle kültürleri hakkında bilgi elde edilmeye çalışıldı. Fenomonoloji deseni ile de Karakeçili Aşireti mensubu olup kültürünü yaşayan, bilen kişilerin deneyimlerinden yararlanılmaya çalışıldı. Böylece her iki desen ile birlikte hem kültürünü yaşayıp değişimi gören katılımcıların deneyimlerinden yararlandı hem de gözlem yapılarak katılımcıların anlattıkları ile günümüzdeki durum kar ıla tırılmaya çalışıldı.

Katılımlı gözlem ve g r   melere dayanan çalışmada g r   meler, katılımcılardan izin alınarak ses kaydedici ile kaydedildi. Katılımcılar g r   melerin kaydedilmesinde herhangi bir sakıncanın olmadığını belirtmelerine rağmen ileride anlattıklarından dolayı ba larına herhangi bir sıkıntı gelmemesi adına bazen g r   meler yapılırken ses kaydedici durduruldu.

Kültürleri hakkında bilgi ve deneyimi olan katılımcılarla g r   meler yapıldıktan sonra kültür değişiminin nasıl gerçekleştiği gözlemlemeye çalışıldı. Bu süreçte gözlemler yapılarak notlar alındı. Ayrıca önemli görülen bazı durumlar için katılımcılardan izin alınarak fotoğrafları çekildi. Daha sonra ses kayıtları yazıya geçirilip, gözlem notları ile birle tirildikten sonra tüm bilgiler sentezlenerek çalışmaya alındı.

G r   melerde kolaylık olması için önceden mülakat soruları hazırlandı ama g r   meler çoğunlukla sohbet havası içinde geçti. G r   meler Türkçe, Kürtçe ve bazen de Zaza lisanları ile gerçekleşti. Araştırmacının fazla Kürtçe bilmemesinden dolayı g r   melere iyi Kürtçe bilen bir tercüman çalışma sürecine dahil edilerek bazı durumlarda kendisinden  eviri yapılması istenildi. Özellikle Türkçe bilmeyen ya lı kadınlara direk sorular sorulup cevap alınmasında

tercümanın önemli faydaları oldu. Kürtçe olarak cevaplanan sorular daha sonra Türkçeye çevrilerek çalışmaya eklendi.

Çalışma sürecinde bölgenin sosyokültürel yapısından dolayı çoğunlukla erkeklerle görüşmeler yapıldı. Kadınlarla görüşmeler için öncelikle eşlerinden ve çocuklarından müsaade alınarak, görüşmeler ya eşlerinin ya da çocuklarının yanında yapıldı ve bu görüşmeler 45 yaş üstü kişilerle yapıldı. Yapılan görüşmelerde kadınlara, yemek, miras, evlenme, başlık parası, kız istemede rızalarının alınıp alınmadığı gibi özellikle kadınları ilgilendiren konulardaki sorular doğrudan kadınlara sorularak onların cevaplandırılması istendi.

Kendileriyle görüşme yapılan katılımcılar çalışmada isimlerinin belirtilmesinde de bir sakınca olmadığını belirttiler. Ancak her ne kadar izin verseler de aşiret tek bir cemaatten ve oymaktan oluşmamakta ve bazıları birbirleriyle rakip, hatta mücadele halindeler. Bu yüzden çalışmada isimlerinin açık bir şekilde kullanılmamasına karar verildi. Bunun yerine Katılımcı-1, Katılımcı-2, Katılımcı-3... şeklinde bir yöntem izlendi.

Çalışma süreci (kültür değişimin boyutlarını daha iyi anlamak için) Siverek Karakeçi bölgesi, Siverek merkez ve İstanbul ekseninde gerçekleşti¹. Yani çalışma Kırsal kesim, Siverek merkez ve İstanbul'da yaşayan Siverek Karakeçili Aşireti mensupları hakkındadır. Böylece köy, şehir ve büyükşehir eksenindeki kültür değişimi anlaşılmaya, görülmeye çalışıldı.

Çalışma sürecinde öncelikle Karakeçili komşularımızdan ön bilgi alındı. Daha sonra Karakeçi bölgesi muhtarlarıyla iletişim kurularak muhtarlardan Karakeçili Aşireti hakkında bilgi sahibi kişilerin kimler olduğunu ve nasıl iletişime geçilebileceği öğrenildi. Daha sonra bilgi ve tecrübeli kişilerle telefon ile görüşülerek çalışma hakkında kendilerine bilgi verilerek görüşülmek üzere randevular alındı.

Randevu alınan tüm kişilerle (randevu alınan ancak daha sonra yakını vefat eden kişi hariç) görüşüldü. Katılımcılar sorulan soruları samimi bir şekilde cevaplandırıdılar. Ancak telefon ile konuştuğumuzda birkaç muhtar görüşmek istemediklerini belirttiler. Bunun dışında bilgi ve tecrübe sahibi bir katılımcı çalışma esnasında yardımcı olmak adına bize rehberlik ederek farklı kişilerle görüşmemize vesile oldu.

¹ Şanlıurfa yerine İstanbul ilini seçmemizin nedeni, Şanlıurfa'da köyler merkeze yakın olduğundan kırsal bölge ile şehir arasındaki değişim farkı tam olarak belirlenememektedir.

Araştırma için ilk olarak Siverek merkezde bir kanaat önderi ile görüşme yapılarak başlayan süreç toplam altı aydan fazla sürdü.

1.7. ÇALIŞMANIN SINIRLIKLARI

Çalışmada sürecinde üç sınırlı durumla karşılaşıldı:

İlki çalışmanın pandemi (Covid-19) sürecine denk gelmesiydi. Çalışmanın güvenli bir şekilde yapılabilmesi için çalışma alanına yani görüşmelere maske ve el dezenfektanıyla birlikte gidilerek, katılımcılara hijyen malzemeleri dağıtıldı ve sosyal mesafeye dikkat edilerek görüşmeler gerçekleştirildi. Ayrıca pandemi sebebiyle kütüphane gibi yerlerden bir süre kaynak temin etmede de bazı sıkıntılar yaşandı.

İkincisi bölgede bazı yaşlıların Türkçe bilmemesiydi. Türkçe bilmeyenlerin yanlarında Türkçe bilenler bulunmaktaydı ancak daha güvenilir olması açısından iyi Kütçe bilen bir tercüman çalışmaya dahil edildi.

Üçüncüsü ise sosyokültürel açıdan kadınlarla görüşmenin zorluğuydu. Bunun için öncelikle hem bilgi ve deneyimlerinden dolayı hem de rahatça sohbet edebilmek için yaşı büyük olan kadınlarla görüşmeler yapıldı. Bu görüşmeler için eşlerinin ve çocuklarının müsaadesi alınarak onların yanında gerçekleştirildi.

1.8. TEZ BÖLÜMLERDİRMESİ

Bu çalışmada Siverek Karakeçili Aşireti'nde gerçekleşen kültür değişmesi incelenmiş olup çalışma toplam üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde; kültür kavramı, siyasal kültür, siyasal toplumsallaşma, kültür değişimi, değişime etki eden faktörler, kültür süreçleri ve kültür değişiminin sonuçları gibi kavramlar işlenmiştir

İkinci bölümde; Karakeçililerin kim oldukları ve nereden geldikleri gibi tarihi bilgiler, Aşiret yapısı, yaşadıkları yerler gibi konular üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde, saha çalışması ile elde edilen bilgilerle Siverek Karakeçili Aşireti'nde yaşanan kültür değişimleri ele alınmıştır. Bu bölümde aile yapısı, evlilik çeşitleri, cenaze ve düğün merasimleri, dini bayramlar, miras paylaşımı, toplumsal sorunların çözümü gibi konular ele alınmıştır. Ayrıca aşirette kültür değerleri incelenirken bu değerlerin kaynağının nereye dayandığı (eski Türk geleneği veya İslam geleneği gibi) mümkün olduğunca belirlenerek verilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM I

1. KÜLTÜR VE KÜLTÜR DEĞİŞMESİ

1.1.Kavram, Kuramsal Çerçeve ve Literatür Değerlendirmesi

1.1.1. Değişme Kavramı

Bir biçimden başka bir biçim veya duruma geçmeyi ifade eden, her zaman ve her yerde çeşitli faktörlere bağlı olarak hızlı veya yavaş gerçekleşebilen değişme kavramı günümüzde çokça tartışılmaktadır. Hatta tartışmalar Eski Çağlara kadar gitmektedir. Şöyle ki Eski Çağ filozoflarından Heraklitos’a atfedilen “Her şey değişir, değişmeyen tek şey değişimdir” vecizesi hala günümüzde sıkça kullanılmaktadır.

Değişim; sosyal, toplumsal ve kültürel olarak gerçekleşebilir. İngilizce “socius” ve “social” kavramları Türkçede “social” sosyal ve “socius” toplum manasında kullanılmaktadırlar. Sosyal ve toplumsal değişim çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılır. Dikeçligil göre, “socius” toplumu ifade ettiği için “social” kavramının da yanlış bir şekilde “toplum” olarak çevrildiğini böylece “sosyal” terimi zaman içinde “toplumsal” anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Dikeçligil, 1997, s. 651). Mübeccel Kıray, çalışmalarında sosyal ve toplumsal kavramlarını kullanmakla birlikte sosyal değişimin derece derece gerçekleştiğini, belli bir aşamadan sonra da bütün olarak yapı değişikliğini meydana getirdiğini ve sosyal değişimleri, toplumsal değişimlere yol açan durumlar olarak ifade etmektedir (Kıray, 1999, s. 94).

1.1.2. Sosyal ve Kültürel Değişim Ayrımı

Benzer şekilde sosyal değişme ve kültürel değişme de farklı anlamlar barındırır. Sosyal değişme; sosyal yapı, sosyal kurum ile bu kurumlarda meydana gelen değişmeyi anlatır. Kültürel değişme ise kültürü meydana maddi ve manevi değerlerin değişmesini ifade eder. Sosyal-kültürel değişme ise iki kavramın birleşimi şeklinde sosyal kurumlarda, kurumlar arası ilişkilerde ve kültürü oluşturan maddi ve manevi değerlerde meydana gelen değişme olarak ifade edilebilir (Akkayan, 1979, s. 10). Bu ayrımın kökeni “sosyal antropoloji” ve “kültürel antropoloji” şeklinde ABD ve Britanya’daki gelişimlere dayanır. Kültürel Antropoloji olarak

bilinen ABD antropolojisi, kıtada kaybolmakta olan yerli kültürlerin anlaşılması amacıyla, değerler, fikirler, inanç sistemleri, gelenekler ve toplumsal örüntülerin gerisinde yatan içsel mantık gibi zihinsel görüngüleri kapsayacak şekilde tanımlanan kültür üzerine odaklanır. Sosyal Antropoloji olarak bilinen Britanya antropolojisi ise sömürgecilikten kaynaklanan pratik gereksinimlere dayanıp toplum, toplumsal sistem ve toplumsal örgütleniş üzerinde durur (Özbudun, Şafak, & Altuntek, 2007, s. 18).

1.1.3. Toplumsal-Kültürel Değişim Kuramları

Sosyal ve kültürel değişme çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılır. Kongar, toplum ve toplumları inceleyen sosyologlar toplumda meydana gelen değişmeyi sosyal değişme olarak adlandırırken antropologlar toplumların kültürlerini incelerken kültürde meydana gelen değişmeyi kültürel değişme olarak adlandırdıklarını ifade eder. Çalışmamızda değişim teorileri kültürel değişim şeklinde ele alınmıştır. Kongar, Sosyoloji teorilerini sınıflandırırken Büyük Boy Kuramlar (Organizmacı, Evrimci, Diyalektik), Orta Boy Kuramlar (Yapısal-Fonksiyonel ve Çatışmacı) ve Küçük Boy Kuramlar (Grupsal ve Bireyci) şeklinde bir ayırma gider (Kongar, 2017). Selmam Yılmaz ise teorileri Döngüsel Değişim (Organizmacı), Doğrusal Değişim (Evrimsel, Çatışmacı ve İşlevsel) ve Çok Yönlü Değişim (Yeni-Modernist ve Post-Modernist) şeklinde sınıflandırır (Yılmaz S. , 2019, s. 19). Çalışmamızda birkaç önemli model ve temsilcilerine değinilmiştir.

1.1.3.1. Organizmacı Yaklaşım

Organizmacı yaklaşımda toplumlar canlı organizmalar benzetilir. Bu yaklaşıma göre nasıl ki canlılar doğar, büyür, gelişir ve ölmekteyse aynı şekilde toplumlarda canlılar gibi doğar, büyür, gelişir ve ölürler (Kongar, 2017). Organizmacı yaklaşım; Aritoteles, Lucretius, Polybius, Thucydides gibi Eski Çağ filozoflarına dayandırılrsa da asıl temsilcisi İbni Haldun ve 20. yy. fikir adamlarından Cemil Meriç olarak görülmektedir (Yılmaz S. , 2019, s. 22).

İbni Haldun Mukaddime'sine giriş yaparken öncelikle tarihçileri eleştirerek başlar. Haldun, tarihçilerin, dış görünüş itibarıyla çoğunlukla eski zamanlardan, devletlerden ve önceki çağlarda meydana gelen olayları vermekten daha fazlasını yapmadıklarını belirtip onları “Mukallid” taklitçi olarak nitelendirir. Mukallid tarihçilerin, zamanın değiştirdiği durumdan

gafil kaldıklarını, nesillerin ve milletlerin değişen adet ve alışkanlıklarından habersiz olduklarını; bunların önceki çağlara ait olayların hikâyelerinden ve devletlerinden haber verirken bunlara dair bilgileri “maddesinden tecrid edilmiş suretler ve kınından çıkarılmış kılıçlar” biçiminde naklettiğini ve bu yüzden de değişmeyi gözden kaçırdıklarını belirtir. İbni Haldun, bazı tarihçilerinde sahte ve uydurma haberleri gerçekleri ile karıştırarak zayıf rivayetleri süsleyerek bize sunduklarını ifade eder. Ona göre tarihçilerin bilgileri tahrif etmenin birçok sebebi olmakla birlikte en önemlisinin “umran’daki ahvalin tabiatının bilinmemesinden” kaynaklanmaktadır. İbni Haldun, coğrafi unsurlar ve iklim, maneviyat, tarım koşulları ile en önemlisi geçim yollarının farklı olması toplumun yapısına etki ettiğini belirtir. Ona göre öncelikle insanlar temel ihtiyaçlarını karşılamak için bir araya gelirler ve böylece bedevi toplumunu oluştururlar. Daha sonra bu toplumlar güçlenip, zenginleştikçe refah ve zenginlik artar. Bunun sonucu olarak da toplum yerleşik hayata geçer. Bu zenginlik ve refahla toplumlar, çeşitli zevk ve dünyevi arzulara kapılırlar. Bu da toplumların bozulmalarına yol açar. Bu durum bir döngü şeklinde devam eder ve genellikle üç nesilde tamamlanır. Bu süreçte devlet kurulma, gelişme, yükselme, duraklama ve gerileme aşamalarından geçer (Haldun, 2011).

Ülkemizdeki Organizmacı yaklaşımın temsilcisi sayılan Cemil Meriç, devletin ilk olarak birlik ve dostluk duygularıyla kurulduğunu belirtir ve yönetimin halk ile paylaşıldığını ifade eder. Bir zaman sonra yönetici kesimin halktan koparak lüks hayata kapıldığını ve böylece israf, ihtişam ve sefahatin arttığını, asabiyet bağlarının zayıfladığını; bu süreçte iktidarın ise kendi refahı için vergi ve baskıyı artırdığını buna karşılık olarak devlete talip birçok kişinin ortaya çıkarak iç ve dış müdahalelerin başladığını ve çöküşün başladığını belirtir. Meriç, bu çöküşü engellemenin mümkün olmadığını ancak tedbirlerle bir süre ertelenebileceği görüşünü savunur (Meriç, 2013).

1.1.3.2.Evrimsel Yaklaşım

Evrimsel kuramların, organizmacı kuramlar gibi geliştiği varsayılır. Organizmacı kuramda toplumsal gelişim belli bir noktadan sonra yozlaşma ve çöküşe geçmektedir. Bu görüş 17. yüzyıldan itibaren önemini yitirmeye başlamıştır. Evrimsel kuramda dönüşüme sebep olan yaşlanma ve gerileme ile döngüsel tekrar düşüncesi terk edilmiş ve gelişimin mükemmel hale gelip hep o şekilde gelişeceği iddia edilmiştir. Bu görüş ilerlemenin doğrusal bir çizgi üzerinde sürekli devam edeceği ve nihai bir nokta da olsa bile geri dönüşün olmayacağı varsayımına dayanır. Evrimsel değişim kavramı biyolojik evrim ve Darwinizmi çağrışırsa da hem biyolojik hem de toplumsal evrim düşünceleri Darwin’den önce de olmuştur. Spencer, Hegel, Comte ve

Marx gibi fikir adamları toplumsal evrimle ilgili düşüncelerini Darwin'den önce dile getirmişlerdir. Ayrıca Darwin'in açıklamalarından sonra Sir Henry Maine, Edward Tylor, Lewis Morgan gibi düşünürler toplumsal evrim konusuna değinen ancak Darwin'e herhangi bir atıfta bulunmayanlar arasındadırlar. Bu modelin kuramcılarında Auguste Comte değışimi teolojik-metafizik-pozitivist düşünce evreleri üzerinden açıklayarak, bireyin değışim üzerinde pasif olduğunu ve değışimin yapısal değışimler ile bunların birey üzerindeki etkilerinde arandığını belirtir. Max Weber ise bireyi değışim konusunda aktif bir noktaya koyarak değışimde bireyi ve onun eyleminin merkeze alır (Yılmaz S. , 2019, s. 33-43).

1.1.3.3.İşlevselci Yaklaşım

İşlevselci değışim modelleri ise toplumlarda evrimsel anlamda doğrusal değışimi savunurken farklılaşma konusunda evrimci modellerden ayrılırlar. Farklılaşma ile birlikte işlevsel açıdan uzmanlaşmış toplumsal yapılar gelişir (Appelbaum, 1970, s. 48) Aile, cemiyet, eğitim, hukuk, siyaset, iktisat, din, vb. kurumların meydana getirdiği toplumsal yapı bir organizmaya benzetilir ve bu organizmanın hayatta kalması organların birbirleriyle uyumlu olmasına bağlıdır. Toplum içindeki unsurlar süreç içinde ilerideki aşamalarda farklılaşarak uzmanlaşır ve uzmanlaştıkça daha mükemmel hale gelirler. Emile Durkheim, Talcott Parsons ve Mübeccel Belik Kıray bu kuramın önemli temsilcileri görülmektedirler (Yılmaz S. , 2019, s. 44-60).

Mübeccel Kıray sosyal yapıyı; doğal kaynaklar, doğal kaynakları işlemek için kullanılan teknoloji, nüfus ve özellikleri ile sosyal organizasyon unsurlarının meydana getirdiğini ve bu unsurların birbirlerine bağlı olduğunu belirtir. Bu bağlılık sayesinde değışimin rasgele gerçekleşmesinin önüne geçilir. Bu durum, yapının bir unsurunda değışme meydana getirmesi halinde zincirleme olarak tüm yapının reaksiyona girmesini sağlar. Kıraya göre, değışim sürekli meydana gelse de birbirine bağlı kurum, ilişki ve değerler hassas bir noktada dengede kalırlar. Ancak toplumsal yapıyı meydana getiren unsurlarda değışim hızı farklı olabilir. Değışimin hızlı gerçekleştiği durumlarda toplumsal yapının hızlı ve yavaş değışen yönleri arasında boşluk meydana gelir ve bu, düzensizlik ve bunalımların başlamasına sebep olur. Bu durumda Kıray'ın “tampon mekanizmalar” olarak ifa ettiği düzensizlik ve bunalımları hafifletici yeni kurum, ilişki, değer ve işlevler oluşur. Tampon mekanizmalar yapının çeşitli yönleri arasındaki bağlantıyı devam ettirip, sisteme uymayan unsurları ortadan kaldırır. Sistem denge durumuna geldikten sonraki her aşama da kendini yeniler (Kıray, 1999, s. 329-330).

1.1.3.4. Marksist Çatışma Yaklaşımı

Organizmacı, evrimsel ve işlevsel modellerde toplumun istikrarlı bir yapıda olma arzusu vardır. Bu modellerde toplum bir denge halindedir ve değişim gerçekleşse bile yapıyı bütünüyle rahatsız etmeyecek biçimde gerçekleşir. Toplum, insan vücudu organizmasına benzetilir ve organlar arasında uyum olması gerekir. Ancak *Marksist çatışma kuramı* bu görüşlerin tersini savunur. Marksist çatışmacı kurama göre, toplumu meydana getirenler arasında denge değil, dengesizlik mevcuttur ve bu dengesizlik çatışmayı meydana getirir. Toplumsal değişim de bu çatışma sürecinin sonucunda ortaya çıkar. Evrimsel kuramlar gibi burada da değişim doğrusal bir şekilde gerçekleşir. Amacı insana uygun bir yapı oluşturmak olan çatışmacı yaklaşıma göre çatışma, toplumun her tarafına yayılmış ve her an değişimi getirebilmektedir. En önemli temsilcileri arasında Karl Marx ve Ralf Dahrendorf bulunmaktadır (Yılmaz S. , 2019, s. 60-69).

1.1.3.5. Modern Yaklaşımlar

Emre Kongar, modernist yaklaşımı açıklarken modernleşme kavramı üzerinden gider. Ona göre modernleşme, geçmiş toplum yapısından günümüz toplum yapısına doğru bir değişimi ifade eder ve geçmiş toplumu günümüz toplumundan ayıran en önemli faktör teknoloji olup belirtisi de endüstrileşmedir. Modernleşme siyasal, kültürel ve ekonomik gibi tüm yanlarıyla birlikte toplumsal yapı, teknolojinin gelişimine bağlı olarak endüstrileşmenin etkileriyle meydana gelir. Kongar'a göre az gelişmiş ülkelerde değişim, modernleşmeyle aynı anlamda kullanılır. Yani geri kalmış toplumların gelişmiş toplumlara yetişmesi anlamına gelmektedir. ((Kongar, 2017, s. 228-246).

1.1.4. Literatür Değerlendirmesi

1.1.4.1. Kültür ve Kültürel Değişim ile İlgili Literatür Değerlendirmesi

Uzun yıllardır yurt dışında ciddi çalışmalara konu edilen kültür ve kültür değişimleri hakkındaki çalışmalara son yıllarda ülkemizde de ilgi artmış ve birçok kişi bu konuda

alışmalar yapmış ve yapmaktadırlar. Kùltür ve kùltür değışmesi hakkında yapılan bazı çalışmalar şunlardır:

“Edward Burnett Tylor” (1871), *“Primitive Culture: Researches Into the Tevelopment of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom”* adlı çalışmasında kùltürü; bilgi, inanç, sanat, ahlaki değeri, gelenek ve diğeri yetenek ve alışkanlıkları kapsayan bir kavram olarak tanımlamıştır.

A. L. Kroeber, C. Kluckhohn (1952), *“Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions”* adlı çalışmasında kùltür kavramını ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve 164 farklı tanımının olduğı belirtilmiştir.

Ülkemizde kùltür hakkında ilk alışmaları Ziya Gökalp yapmıştır. Gökalp (1968), *“Türkçülüğün Esasları”* adlı eserinde kùltür kavramını Fransızca “culture” sözcüğünden Türkçeye çevirirken “hars” ve “medeniyet” anlamında kullanmıştır.

Ülkemizde kùltür değışmeleri üzerine ilk bilimsel çalışmaları ise Mümtaz Turhan yapmıştır. Turhan (2020), *“Kùltür Değışmeleri: Sosyolojik Bakımından Bir Tetkik”* adlı çalışmasında kùltür değışmelerinin sistemli, ilmi bir şekilde tetkikine başlangıç olan ilk etnoloji araştırmalarının Hollanda’da misyoner ve müstemlekecilik hareketiyle geliştiğini belirtir. Turhan, kendi sınıflandırmasına göre kùltür değışmelerini genel olarak zorunlu ve serbest kùltür değışmeleri olarak ikiye ayırarak üç dönemde ele alır. Sultan III. Selim devrine kadar olan dönemi, “serbest kùltür değışmeleri”; Sultan III. Selim ile Sultan II. Mahmut arasında geçen zamanı “intikal dönemi” ve Sultan II. Mahmut devri ile sonrasını ise “zorunlu kùltür değışmeleri dönemi” şeklinde bir sınıflandırmaya tabi tutmuştur. Turhan, Cumhuriyet dönemi bazı zorunlu uygulamaları çalışmasında belirtmiş almış ancak bunları zorunlu kùltür değışmeleri sınıfına dahil etmemiştir. Ona göre ülkemizdeki kùltür değışmeleri Osmanlı zamanında dışarıdan gelen yabancılarla başlamıştır. Turhan’a göre, Kırım savaşı dolayısıyla Avrupa’dan İstanbul’a gelen müttefik ordusu bir süre İstanbul’da özellikle Galata ve Beyoğlu semtlerinde kalır. Bu süre zarfında Avrupalı eşyalarının satıldığı mağazalar, terziler, kahve ve lokantalar, oteller oluşmaya başlar. Bunlarla ve özellikle yapılan gece balolarıyla Türkler Avrupalı hayatı tanımaya başlar ve Avrupalı tarza doğru değışim başlar.

Turhan, Cumhuriyet döneminde yurt dışında bulunduğı zaman orada kùltür ile ilgili birçok çalışmanın yapıldığını görmüş ve memleketine döndüğü zaman kendisi de kùltür değışmeleri ile ilgili çalışmalarda bulunmuştur. Turhan, 1936-1942 ve 1948 yılları arasında Erzurum ile

Kars arasında bulunan Horasan, Azap, Ardos, Zars ve Zanzak köylerinde saha çalışmalarıyla kültür değişimlerinin nasıl geliştiğini II. Dünya Harbi öncesi, sırasında ve sonrasında Erzurum, Kars illerinden Kayseri ve oradan tekrar memleketlerine göç etmeleri ve yaşadıkları değişimleri onlara zaman zaman katılarak, görüşerek ve gözlemleyerek ele almıştır. Çalışma da belli bir süre sonra köylülerde bazı değişimler görmüştür. Köylüler memleketlerine döndükleri zaman, beraberlerinde yeni bir buğday cinsi ve ekin biçme makinesi ile Ankara tiftik keçisi getirerek; eldiven, kazak, ceket örmeyi öğrenerek bazı kültür değerlerini kabul etmişler. Ancak peçe ve çarçaf lağvı, şapkanın kabulü gibi kültür değerlerini reddetmişler. Kanun icabı dolayısıyla kabul edilen şapka veya kasketleri eski ihtiyatlara, fes adabına göre giymişlerdir. (Turhan, 2020, s. 57-75).

Kültür alanında çalışmalar yapan araştırmacıların biri de Erol Güngör'dür. Güngör; *“Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik”*, *“Türk Kültürü ve Milliyetçilik”*, *“Dünden Bugünden Tarih-Kültür ve Milliyetçilik”* adlı eserlerinde kültür konusuna değinmiştir. Güngör eserlerinde çoğunlukla durum analizi yaparak kültür değişmesinin nasıl gerçekleştiği ile ilgili düşüncelerini açıklamıştır. Güngör (2006), *“Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik”* eserinde, “Millet için hayat denince tarih, hayat tecrübesi denince de kültür anlaşıldığını ve *“dilimizin kaynağı eskilerde, dinimizin kaynağı eskilerde, soyumuzun kaynağı eskilerdedir”* demektedir. Ancak Cumhuriyet döneminde inkılaplarla birlikte yeni bir tarih anlayışının ortaya çıkarılmaya çalışıldığı ve bu anlayışta Türk tarihinin İslam medeniyeti içindeki rolü özellikle Osmanlı devrinin tarihten atılmaya çalışıldığını belirtir. Güngör, değişimi açıklarken teknolojinin kültür değişmesinde çok büyük bir etkisinin olduğunu ve teknolojiden faydalanılması için “uzmanlar ordusuna” ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Güngör, değişime örnek verirken de yaşlı ve orta yaşlıların mevcut zamandan şikâyet ettiklerini; eskiden aile reisinin erkekler olduğunu, küçüklerin büyüklere saygı gösterdiği, kadınların cenazenin ardından kabristana gitmediğini, ailenin rızası alınmadan evlenilmediği, bayramlar da misafirlere içki ikram edilmediği gibi durumları örnek olarak vermektedir (Güngör, 2006, s. 36,78,87)

Kültür ve kültür değişmesi konularında çalışmalar yapan bir değer kişi de Bozkurt Güvenç'tir. Güvenç; *“İnsan ve Kültür”*, *“Kültürün ABC'si”*, *“Türk Kimliği-Kültür Tarihinin Kaynakları”*, *“Kültür ve Eğitim”*, *“Sosyal-Kültürel Değişme”*, *“Kültür Konusu ve Sorunlarımız”*, *“Japon Kültürü”* gibi birçok eserde kültür konusunu ayrıntılı bir şekilde işlemiştir.

Güvenç, kültür kavramının tanımı, tarihçesi, kültür değişmesinin nasıl gerçekleştiğini araştırmak isteyenlerin nasıl saha çalışması yapması gerektiği gibi birçok konuya değinmiştir. Güvenç, kültür kavramını açıklarken genel olarak bilim alanı (uygarlık), beşerî alan (eğitim), estetik alan (güzel sanatlar) ve biyolojik (üretme, tarım, çoğaltma) alan kullanılmak üzere dört farklı yerde/anlamda kullanıldığını belirtir. Güvenç, kültür değişmesinin kültür süreçleri olarak adlandırılan kültürlendirme, kültürel yayılma, kültürleşme, kültürlenme, kültür şoku, zorla kültürlendirme, kültürel özümseme sonucunda geliştiğini ifade eder. Güvenç, saha çalışmasına değinirken doğru bilginin öneminden bahseder ve doğru bilginin çoğunlukla yaşayan, değişen, değerleri, tutku, beğeni ve sorunları olan birey ve toplumlardan elde edilmesi gerektiğini belirtir. Ancak ilkel ve geleneksel toplumlarda yazılı kaynaklar olmadığı için araştırmacının sözlü kaynaklar, folklor ve sanat eserlerine yönelmesi gerektiğini ifade eder. Güvenç, okur-yazar olmayan toplumlarda araştırmanın “görüşme” şeklinde yapılmasının daha uygun olduğunu ve araştırma yapılacak toplumun içine karışıp gözlemde bulunması gerektiğini vurgular. Ayrıca çalışma sırasında video, fotoğraf gibi araçlardan da yararlanılabilir (Güvenç, 2018: 159-166).

Değişmelerle ilgili çalışmalar yapan bir diğer araştırmacı Orhan Türkdoğan’dır. Türkdoğan (2014), “*Kültür-Değişme ve Toplumsal Çözüm*” adlı eserinde milli kültürü, ülkemizdeki milli kültür politikalarını, kültürel değişme, boyutları vb. konuları ele almıştır. Türkdoğan, milli kültür politikaları ve kültür değişmesine değinirken, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde milli kültür politikalarının uygulandığı ancak 1940-50’li döneminde Anti Kemalist kadroların yönetime gelmeleriyle birlikte “hümanizm” felsefesinin benimsendiğini ve Yunan-Latin eserleri çevrilerek yeni bir medeniyet aşılarmaya çalışıldığını belirtir. Bu yeni düşüncenin hayata geçirilmesi için Köy Enstitülerinin kurulduğunu ve gençlerin milli kültürden uzaklaşmaları için kültür hümanizması için beyin operasyonlarına tabi tutulduklarını ifade eder. Günümüz aydınlarında görülen kozmopolitizm, snobizm ve nihilizm gibi sapların o dönemin uygulamaları sonucu olduğunu belirtir.

Kültür değişmelerinin nasıl gerçekleştiğini belirlemek için kullanılan yöntemlerden biri katılımlı saha çalışmalarıdır. Saha çalışmalarıyla araştırmacılar örneklem grubuna katılarak değişimin nasıl gerçekleştiğini anlamaya, görmeye çalışırlar. Bu konuda ülkemizde çeşitli lisansüstü çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Mustafa Baraklı (2004), “*Keskin İlçesinde Sosyo-Kültürel Değişim ve Dini Hayat Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*” adlı Yüksek Lisans Tezi ile Kırıkkale’nin Keskin ilçesinde toplumsal

hareketlilik, şehirleşme, dindarlaşma, cemaatleşme süreçlerinin meydana getirdiği değişimlerin halkın yaşam tarzını nasıl etkilediğini öğrenmek amacıyla 500 kişi ile 6 ay süren bir anket ve katılımlı gözlem çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda halkta dinin etkisinin büyük olduğu, deneklerin boş vakitlerini çoğunlukla televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçları ile geçirdikleri, artık kitap, gazete ve dergi kültürel faaliyetlerin etkisinin azaldığı görülmüştür. Ayrıca geniş aileden çekirdek aileye geçiş döneminin başladığı, artık evlenmelerde başlık parasının istenilmediği gibi birçok değişimin yaşandığı belirtilmiştir

Abdurrahman Yılmaz (2010), “*Güneydoğu Anadolu’da Kültürel Değişim: Günyüzü Örneği*” adlı Doktora Tezi ile Günyüzü ilçesinin Osmanlı’nın son dönemleri, Cumhuriyet dönemi ve çalışmanın yapıldığı zamanki durumlar karşılaştırarak nasıl bir değişim geçirdiğini belirlemeye çalışmıştır. Çalışma için ilki Aralık 2006 ve sonuncusu Temmuz 2008 olmak üzere 14 kişi ile yüz yüze görüşmeler yapıldığı, görüşme yapılan kişiler arasında köylü, siyasetçi, memur, ağa yakını, din görevlisi ve esnaf gibi her kesimden kişilerle görüşmeye çalışıldığı ve çalışma sırasında gözlemde bulunarak yaşanan olayların günlüklerine yazıldığı ifade edilmiştir. Çalışmada Günyüzü ilçesinde yaşanan ilk değişim Nasturi isyanı sonrasında Nasturilerin bölgeyi terk etmeleriyle başlar. Büyük bir nüfusuna sahip olup, Hristiyan dinine mensup olan Nasturiler bölgeyi terk edince bölgede Müslüman nüfus yoğunluk kazanmıştır. İlçede değişimi sağlayan faktörlerden biri de ulaşım imkanlarının artmasıdır. Karayollarının yapılmasıyla ilçe çevresiyle daha rahat ilişkiler kurulmaya başlanmış. Değişimi etkileyen bir diğer faktör ise 1980 sonrası bölgede terör faaliyetlerinin artması olmuştur. Terör artınca bölgeye çok sayıda asker sevk edilir. Yaşanan terör olayları insan ilişkilerini zayıflatmaya başlatmış ve insanlar birbirlerine şüphe ile bakmaya başlamışlar. Yine terör eylemleri sonucu halk ilçe merkezine ve diğer ilçe ve illere doğru göç etmeye başlamış, halk ile ağa arasındaki bağlar zayıflamıştır.

Turhan Eray Demir (2008), “*Göç ve Sosyal-Kültürel Değişim, “Kastamonu İli Azdavay İlçesi Sabuncular Köyü Sosyo-Kültürel Yapısında Göç Nedeni ile Yaşanan Değişim Üzerine Sosyal Antropolojik Bir Çalışma*” adlı Yüksek Lisans Tezi ile 24 hane 64 kişi ile görüşerek yaşanan kültürel değişim belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada köyden göç edenlerin kendine has yerel sözcükleri artık kullanmadığı, geniş ailenin çekirdek aileye dönüştüğü, eskiden geçimin tarıma bağlı olduğu ve takas usulünün yaygın olduğu çalışma yapıldığında ise bu durumun artık ortadan kalktığı, düğünlerin köy yerine artık düğün salonlarında yapılmaya başlandığı, eş seçiminin grup içi yerine artık grup dışı şeklinde de gerçekleşebildiği gibi değişimlerin

meydana geldiği belirtilerek, göçün en büyük nedeninin ise ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Güray Alpar (2010), *“Ankara’da Yaşayan Bingöllülerde Sosyal ve Kültürel Değişim”* adlı Doktora Tezi ile Ankara’da yaşayan Bingöllülerin kültürel değişimini din, dil, kimlik, inanç sistemleri gibi açılardan incelemiştir. Çalışmada Bingöl halkının temel göç sebeplerinin terör ve işsizlik olduğu belirtilmiş, giyim-kuşamda değişmelerin yaşandığı, sorunları çözmede büyüklerin etkisinin azaldığı, inançlarında zayıflamaların olduğu, Zazaca dilinin pek konuşulmadığı, düğünlerin artık salonlarda yapılmaya başlandığı gibi birçok değişen durum tespit edilmiştir.

Sena Erden (2012), *“Kültürel Değişimlerin Örgütlerde Kuşaklararası Çatışmalara Etkisinin İncelenmesi: Akademisyenlere Yönelik Bir Çalışma”* adlı Doktora Tezi adlı çalışma ile akademisyenlerin hem kendi kuşaklarıyla hem de diğer kuşaklarla, çatışmalar yaşayıp yaşamadıklarını belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada 16 devlet ve 20 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 578 kişi ile anket yapılmış. Çalışmada kuşaklar arası ilişki, görev ve süreç çatışmalarının nadiren de olsa kuşaklar arası çatışmaları artırdığı belirlenmiştir.

Mehmet Şahin (2017), *“Kültürel Değişim Bağlamında Alevi Toplumunda Türk Halk İnançları (Küçükçekmece İlçesi Örneği)”* adlı Yüksek Lisans Tezi ile Alevi toplumunda kentleşme ve kentlileşme ile birlikte halk inanışlarında meydana gelen kültürel değişimi nasıl olduğunu incelemiştir. Çalışmada kapalı bir toplum olarak nitelendirilen Alevilerin göç ile birlikte her açıdan değişime maruz kaldıkları ifade edilmiş. Eskiden ölünün yıkanıldığı yerde üç gün ateş yakılırken günümüzde bu gelenek evlerde yapılmaya başlanmış, Tokatlı Alevi köylülerin eskiden “Sünnet düğünleri” ve “Nevroz” kutlamaları yapmazlarken şehirleşmeyle birlikte bunların yapılmaya başlanması gibi değişimlerin meydana geldiği belirtilmiştir.

Kazım Demirer (2018), *“Şuhut İlçesi Kayabelen Köyü Alevilerinde Göç ve Sosyo-Kültürel Değişim”* adlı Yüksek Lisans Tezi ile Afyonkarahisar’ın Şuhut ilçesinin “Kayabelen” köyünde yaşayan Alevilerin kültürel değişimi incelemiştir. Çalışmada köylülerin hem Almanya ve Fransa gibi dış göç hem de İstanbul gibi iç göç yaşadığı, göçün temel sebebinin geçim kaynağı olduğu, Alevi geleneğini sürdürecektir nitelikte kişilerin azaldığı vb. durumların olduğu belirtilmiştir.

Elif Adil Aysin (2019), *“Amerika Birleşik Devletleri’nde Yaşayan Türk Göçmenlerin Beslenme Alışkanlıklarının Kültürel Değişiminin Belirlenmesi”* adlı Doktora Tezi çalışmasında 2019 yılı

itibarı ile ABD’de 500 bin civarında Türk göçmenin olduğu belirtilmiştir. Aysin, çalışmasıyla göçmenlerin beslenme alışkanlıklarının nasıl değiştiğini belirleyip, olumsuz sonuçlarına karşı önlemler alınabilmesini amaçladığını ifade etmiştir. 87 kişinin katıldığı çalışmada bireylerin %52’sinin yeme alışkanlıklarının değiştiği, %51,7’sinin ayran tüketimini azalttığı, %36,7’sinin krem peynir tüketimini artırdığını, %29,8’inin kaşar peynir tüketiminin azalttığını, %56,3’ünün dana eti tüketimini artırdığı, %47,1’inin börek-çörek tüketimini azalttığını belirtilmiştir.

Sedef Hilal Oral (2019), “*Kültür Değişimleri Açısından Türkiye’ye Yerleşen Kırım Tatarları (Eskişehir-Ankara Örneği)*” adlı Yüksek Lisans Tezi ile Ankara ve Eskişehir’de yaşayan ve bir “Kırım Derneğine” üye olan Tatarların eski ve yeni kültürleri karşılaştırılarak yaşanan değişimi belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada 32 kişi ile görüşme ve katılımlı gözlem yapıldığı ifade edilerek, artık evliliklerde kişilerin Kırımlı olma şartının kalmadığı, görücü usulünün yok denecek kadar azaldığı, eskiden akraba evliliklerin yapılmadığı ancak günümüzde az da olsa yapılmaya başlandığı, sünnet düğünlerinin artık yapılmadığı, geleneksel kıyafetlerin pek giyilmediği, genç nesillerin Kırım Tatarca’sını pek bilmedikleri gibi kültürel değişimler tespit edilmiştir. Ayrıca kültür değişimlerinin önlenmesi için kültür ve dayanışma derneklerinin çaba gösterdiklerini vurgulamıştır.

Halit Yeşilmen (2016), “*Sosyo-Kültürel Değişim ve Etno-Dini Kimlik İlişkisi (Mahallemiler Örneği)*” Doktora Tezi ile Mardin’in Midyat ilçesinde yaşayan Mahallemilerin kültürel değişiminin nasıl gerçekleştiğini araştırmıştır.

1.1.4.2. Siyasal Toplumsallaşma Hakkında Literatür Değerlendirmesi

Kültür değişmesi süreçlerinden biri olan kültürlendirme kavramı, aralarında biraz farklılıklar olsa da sosyoloji alanındaki toplumsallaşma kavramıyla açıklanmaktadır. Toplumsallaşma alanında çalışmalar yapılırken toplumsallaşmanın bir tür çeşidi olan siyasal toplumsallaşma alanında da bazı araştırmalar yapılmıştır. Bunlardan birkaçı şunlardır:

Maurice Duverger (1975) “*Siyaset Sosyolojisi*” adlı çalışmasında kültür kavramını açıkladıktan sonra özellikle kültürün çocuklara nasıl aktarıldığını inceler. Bu doğrultuda çocuklar sosyalleşirken dil ve kültürün önemini vurgulayarak, aile, okul ve arkadaş gruplarının çocuklar üzerindeki etkilerini açıklar.

Ahmet Yücekök (1987) *“Siyaset’in Toplumsal Tabanı”* adlı eserinde öncelikle siyasal toplumsallaşma ile ilgili makro ve mikro kuramlara değinmiştir. Daha sonra siyasal kültür, siyasal davranış kavramlarına değinerek din ve siyasal kültür ilişkisini incelemiştir. Ayrıca çalışmasında siyasal kültür boyutları gibi birçok konuyu ele almıştır.

Türker Alkan (1979), *“Siyasal Toplumsallaşma: Siyasal Bilincin Gelişmesinde Ailenin, Okulun ve Toplumsal Sınıfların Etkisi”* adlı çalışmasında siyasal toplumsallaşma kavramına değinip, siyasal toplumsallaşmanın bir disiplin olarak tarihsel gelişimini ele alır. Alkan, siyasal toplumsallaşmanın gelişiminde “psikanalitik, işlevsel ve çatışmacı yaklaşımların etkili olduğunu belirtir. Ayrıca siyasal toplumsallaşmanın nasıl gerçekleştiğini açıklarken özellikle çocuklar ve gençler hakkında bilgiler verir.

Mimar Türkkahraman (2000), *“Türkiye’de Siyasal Sosyalleşme ve Siyasal Sembolizm”* adlı eseriyle siyasal kültür, siyasal kültüre etki eden faktörler (aile, eğitim, kitle iletişim araçları gibi), siyasi sembol gibi kavramları açıklamaya çalışmıştır.

Ayrıca Mutlu Türkmen (2012) *“Siyasal Toplumsallaşma Aracı Olarak Beden Eğitimi ve Spor: İşçi Sporları ve Türkiye’deki Etkileri (1923-1938)”* adlı Doktora tezi, Ahmet Tarık Türkmenoğlu (2017) *“Siyasal Toplumsallaşma ve Medya (Üniversite Öğrencileri Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma)”* adlı Doktora tezi, Adnan Asma (2019) *“Toplumsallaşma Kurumlarının Yükseköğretim Öğrencilerinin Siyasal Toplumsallaşmasına Etkisi”* adlı Yüksek Lisans Tezi, Mahmut Hakkı Akın (2009) *“Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik – Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma”* adlı Doktora Tezi, Süleyman Ruhi Aydemir (2001) *“Siyasal Toplumsallaşma”*, Oya Tokgöz (1978) *“Siyasal Toplumsallaşmada Kitle Haberleşme Araçlarının Rolü ve Önemi”*, Fadime Dilber (2012) *“Siyasal Toplumsallaşmada Seçmenlerin Siyasal Tercihine Sosyal Unsurların Etkisi; Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması”* adlı makaleler gibi birçok akademik çalışma mevcuttur

1.1.4.3. Karakeçililer ile İlgili Literatür Değerlendirmesi

Siverek Karakeçililerinin Türkmen olması ve çoğunlukla Kürtçe konuşmaları birçok araştırmacının ilgisini çekip, çalışmalarına onları da eklemesini sağlamıştır. Ayrıca Aşiretler hakkında araştırma yapan tarihçilerde çalışmalarına Siverek Karakeçililerine yer vermişlerdir. Bunlardan bazıları şöyledir:

Siverek Karakeçilileri hakkında ilk araştırmaları Ziya Gökalp yapmıştır. Gökalp (2013), “*Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler*” adlı çalışmada Kürt aşiretlerini incelerken Karakeçililere de kısaca değinmiştir. Ona göre Siverek Karakeçilileri; Milli Aşireti’nin rakibi olup Bursa’daki Karakeçililerin bir koludurlar. Ancak zamanla bölgede Türkçeyi unutarak Kürtleşmişlerdir. Gökalp, Karakeçilileri asıl Karakeçi (Cereban, Aminan ve Balekan) ve Şıhan (Davaran, Şihkân, Belûlân) olmak üzere ikiye ayırır. Eskiden Karakeçililere bağlı olan Türkan Aşireti’nin ise İbrahim Paşa zamanında zorla Milli Aşireti’ne sokulduğu ancak kendilerinin Türk oldukları bilincini taşıdıklarını belirtir.

Mehmet Eröz (2015), “*Doğu Anadolu’nun Türklüğü*” adlı çalışmasıyla Doğu Anadolu’daki aşiretler hakkında bilgiler verirken Siverek Karakeçili Aşireti’ne çalışmada geniş yer ayırmıştır. Eröz, 1970’li yıllarda yaptığı çalışmaya göre Bilecik Karakeçilileri Urfa’daki Karakeçililerle kendilerini akraba saymakta, Urfa Karakeçilileri de kendilerini diğer Karakeçililerle akraba saymakta ve Ertuğrul Gazi’nin torunları olduklarını söylemektedirler. Cumhuriyet’ten önce Suriye’de Rakka’ya kadar uzanan Karakeçi Aşireti’nin bugün Siverek’te 60-70 köyü bulunduğu ve bunların Türkçeden farklı bir dil kullandığını belirterek Karakeçililer Şıhan, Ceraban, Balekan ve Aminan olmak üzere dört ana kola ayrıldığını ifade eder. *Şıhanların*: Hacan, Musikan, Kubatan, Şihimam, Kotan, Davaran, Şihkan, Binkasım; *Cerabanların*: Rezan, Andari, Düpişik, Torun, Hacı Halli, Şahkolu, Berejek, Gökçe; *Balekanların*: Hıdraşık, Musikan, Kadıyan (Kadılar), Aliçepik, Çaput; *Aminanların*: Meluyan, Dodan, Musikân, Ubik, Habkân, Bilisök ve Rutik oymaklarından meydana geldiğini belirtir. Eröz Çalışmasında Siverek Karakeçilileri hakkında bilgi verirken onların Türk olduklarını eski Türklerde kullanılan Türkçe isimler, simgeler, yaşanan gelenek ve görenekleri karşılaştırarak yapar. Ona göre düğün adetlerinden “başlık (kalın/kalın)” ve Türkçe sözcüklerden “Keş” gibi birçok durum eski Türklerle ortak noktalardır.

Yusuf Halaçoğlu, “*Anadolu’da Aşiretler, Cemaatler ve Oymaklar*” ile “*Osmanlı Kimliği ve Aşiretler*” adlı çalışmalarında aşiretler hakkında geniş bilgiler vermektedir. Halaçoğlu çalışmada, Batılı birçok devletin ülkemiz için insan hakları ve demokratikleşmenin olmadığını iddia etmekte, halkı farklı etnik gruplara ayırarak sınıflandırmaktadırlar. Halaçoğlu, yapılan sınıflandırmalarda Silifke, Urfa, Kırıkkale, Balıkesir gibi yerlerde yaşayan Karakeçililer, Kürt ve Türk ayrımına tabi tutularak yapıldığını, bunların birbirlerinden ayrı oldukları gösterilmeye çalışıldığını ifade etmektedir. Karakeçililer hakkında genel bilgiler verirken çeşitli yerlerde yaşayan Karakeçililerin birbirlerinin akrabaları oldukları, 1071

Malazgirt Zaferi sonrasında birçok Türk boylarının Anadolu'ya gelmeye başladığını, bunların içinde Kayıların ve Kayılara bağlı Karakeçililerinde bulunduğunu belirtir (Halaçoğlu, 2017).

Üçler Bulduk (1997), *“İdari ve Sosyal Açısından Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşimleri”* adlı makalesinde Karakeçililerin Anadolu'ya gelişleri, Karakeçili ismini almaları ve yaşadıkları yerler hakkında bilgi vermektedir. Bulduk, Türk geleneğine uygun yapılan Karakeçililer için İç ve Batı Anadolu'daki Karakeçililer "Yörük", Doğu'daki Karakeçililer "Türkmen" ve hatta "Ektrad" olarak nitelendirildiğini ifade eder. Urfa Karakeçililerini açıklarken onların “Kayı” boyuna mensup olduklarını, Ertuğrul Bey ile birlikte Urfa'ya geldiklerini, Ertuğrul Gazi oradan ayrılırken onların orada kaldığını, Sultan II. Abdülhamit Han zamanında Doğu güvenliğinin sağlanması için kurulan “Hamidiye Alayları”na Karakeçililerinin de katıldığı gibi bilgilere yer vermiştir.

Adnan Doğruyol ve Muharrem Bayar (2012), *“Diyarbakir Eyaletinde Yaşayan Karakeçili Yörük Aşiretinin Tarihi ve Kültür Hayatı”* isimli makalede Siverek Karakeçilileri, Diyarbakir Karakeçilileri olarak ifade edilmişlerdir. Makalede Karakeçililerin, Eyyübi Devleti'nin kurulmasına etkili olup, Kudüs'ün alınmasında yardımcı oldukları, Anadolu'da ilk kurulan Türk devletlerinden sayılan *“Ahlatşahlar Devletini”* kurduklarını, coğrafi ve ekonomik şartlar nedeniyle Türkçeyi unutup, Kurmanç ve Zaza dillerini konuştukları gibi bilgilere yer verilmiştir.

Fırat Şirin (2019), *“Farklı Etnik Kimlik Tanımlamalarında Bulunan Grupların Toplumsal Bütünleşme ve Farklılaşma Alanlarının Araştırılması (Siverek Örneği)”* adlı Yüksek Lisans Tezi çalışmasında Siverek Karakeçilileri hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir. Şirin, Siverek Karakeçililerinin iki oymağa ayrıldığını; beş, dış grup tehlikesi, akışkan etnik kimlik tanımlamaları, ortak soy, farklı etnik gruplar arası evlilikleri, kirvelik ve dinin aşirette toplumsal bütünleşmeyi sağladığını; etnik damgalama ve köksüzlük söyleminin, giyim-kuşamın, özel ve kamusal alanlardaki hâkimiyetin toplumsal farklılaşmayı meydana getirdiğini belirtir.

Serdar Yavuz (2009), *“Şanlıurfa Karakeçililerinde Dil Değiştirme Süreci”* adlı makalesinde Karakeçililerin dil değişimini anlatırken onların uzun süre Kürtlerin arasında kaldıklarını ve böylece hem Türkçe hem Kürtçe öğrenmeye başladıklarını daha sonra ailelerin Türkçeyi çocuklarına yasaklamalarıyla yavaş yavaş Türkçeyi unuttuklarını belirtir.

Karakeçililer hakkında yukarıda sayılan kaynakların dışında Cevdet Türkay (1979), *“Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve*

Cemaatler”; Ahmet Refik (1931), “*Anadolu’da Türk Aşiretleri*”; Ali Rıza Özdemir (2013), “*Kayıp Türkler: Etnik Coğrafya Bakımından Kürtleşen Türkmen Aşiretleri*” gibi birçok kişi ve çalışmada Siverek Karakeçili Aşireti’ne yer verilmiştir.

1.2. Kültür Kavramının Tanımlanması

Kültür farklı dillerde çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır. Kültür kelimesi dilimize iki ayrı kaynaktan girmiştir: Fransız ve Amerikan dillerinden. Fransızcada “colere” fiilinden türeyen “culture” toprağı ekip, biçmek anlamına gelmektedir. Amerikan dilinde ise “medeniyet” anlamında kullanılmaktadır. Cemil Meriç, kültür kelimesinin Türkçe karşılığının aşağı yukarı “irfan” olduğunu belirtmiştir. İslam literatüründe ise medeniyet ve kültür kavramlarını aynı bütünün iki cephesi olarak kabul edilmiş ve “umran” sözcüğü kullanılmıştır (Meriç, 2013, s. 35-37). Ziya Gökalp, kültür sözcüğünü Türkçeye “hars” olarak çevirmiş ve hem kültür hem de medeniyet anlamında kullanmıştır (Gökalp, Türkçülüğün Esasları, 1968, s. 27). Türk Dil Kurumu “hars” sözcüğünü kullanmakla birlikte “ekin” sözcüğünü kullanmayı da önermiştir (TDK, 1998, s. 1436). Mehmet Kaplan, kültür ve hars kelimelerinin lügat manasını; bakım, ekip biçme, çoğaltma, mükemmel hale getirme olarak ifade etmektedir (Kaplan, 2019, s. 205). Güvenç ise kültür kavramının genel olarak dört farklı anlamda kullanıldığını belirtir:

Bilim alanındaki kültür: Uygarlıklar; *Beşerî alandaki kültür*: Eğitim sürecinin ürünü; *Estetik alandaki kültür*: Güzel sanatlar; *Maddi (teknolojik) ve biyolojik alandaki kültür*: Üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirmedir. Burada ki uygarlık bütün kültürleri, eğitim türlerini, teknolojileri; eğitim bütün eğitim türleri ve teknolojilerini, sanat bazı eğitim türlerini; teknoloji, bazı mesleki ve teknik zanaat ve sanatları kapsamaktadır (Güvenç, İnsan ve Kültür, 2018, s. 125).

Lügat anlamı kadar tanımları da çok çeşitli ve fazla olan kültürün tanımlarından bazıları şunlardır:

En eski tanımlardan birini Tylor yapmıştır. Tylor’a göre, kültür veya uygarlık, geniş etnografik anlamıyla ele alındığında toplumun bir üyesi olarak insan tarafından kazanılan bilgi, inanç, sanat, ahlaki değer, gelenek ve diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür (Tylor, 1871, s. 1).

Cemil Meriç kültürü, keşfedilmesi, yaratılması gereken bir dünyanın özlemi olarak tanımlar (Meriç, 2013, s. 32).

Nurettin Topçu kültürü, bir milletin tümünün sahip olduğu, hadiseleri karşılayan duyuş şekilleriyle, tarih boyunca meydana getirilen değer hükümleri olarak ifade edip bu değer hükümlerinin de din, sanat, felsefe ve ilim tarafından yaşatıldığını söyler (Topçu, Kültür ve Medeniyet, 2020, s. 20).

Mehmet Kaplan kültürü, insanoğlunun maddi ve manevi ihtiyaçlarının maddeleşmiş şekli olarak tanımlar (Kaplan, 2019, s. 28). İbrahim Kafesoğlu ise kültürü, belli bir topluma ait sosyal davranış ve tenik kuruluşların birleşimi olarak ifade eder (Kafesoğlu, 1997, s. 16).

Kültürü bilimsel anlamda ele alan Güvenç kültürün, toplumun bir ferdi olarak insanın yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktararak öğrettiği maddi-manevi her şeyden oluşan karmaşık bir bütün olarak tanımlar (Güvenç, Kültürün ABC'si, 2019, s. 14).

Kültür, tarih boyunca toplumsal gelişme sürecinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları oluşturmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve çevresel egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümüdür (Bayhan, 2014, s. 75).

Mehmet Yusuf Yahyaygil kültürü, insanların değer yargılarını, düşünme yöntemlerini, kendilerini ifade etmeye yönelik davranış, eylem ve çevreleriyle ilişki kurma biçimlerini, toplumsal olay ve olguları açıklamada kullanılan bir kavram, insanlık tarihinin kodlarını içeren, yaşam tarzlarının yapısal niteliklerini belirleyen dinamik bir oluşum, büyük insan gruplarının paylaştığı değer yargıları, inançları ve ülkelerin temelini oluşturduğu algı, davranış ve eylem biçimleri olarak tanımlar (Yahyaygil, 2019, s. 17-18).

Kültür, yeme, içme, giyim-kuşam, eğlence, iletişim biçimi, sevgi, saygı, inanç... gibi hayatın her safhasında insanı kuşatan duyu ve düşüncenin yaşama yansıyan hâlidir. Kültür, bir milletin asırlar boyu yaşanmışlıklarının damıtılmış bir özetidir (Göçer, 2012, s. 50).

Ziya Gökalp, kültür kavramını, Fransızcadan hars olarak çevirmiş ve harsı tanımlarken medeniyet ile aynı anlamda kullanmıştır. Yine Gökalp, bunların aynı olmasına rağmen aralarında bazı farklılıklarında olduğunu belirtir. Ona göre içtimai hayatlar: dinî hayat, ahlâkî hayat, hukukî hayat, muakalevî (entelektüel) hayat, bedî (estetik) hayat, iktisadî hayat, lisanî hayat, fennî hayattan meydana gelir ve ikisi de içtimai hayatların hepsini kapsar. Ayrıca Gökalp'e göre medeniyet milletlerarası, kültürün milli olmasının yanında kültürün kapsamına

giren ögelerin toplumsal oluşumla, medeniyetin ise metot ve bireysel irade ile meydana gelir (Gökalp, Türkçülüğün Esasları, 1968, s. 27-28).

“Kültür; tarihi, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü” (TDK, 1998, s. 1436-1437).

1.2.1. Siyasal Kültür ve Diğer Kültür Çeşitleri

“Siyasal kültür” kavramının tanımını ilk olarak Amerikalı bilim adamı Gabriel A. Almond yapmıştır. Daha sonra Amerikan sosyolojisinde kavrama olan ilgi artmış ve 1965’de Princeton Üniversitesi, Lucian W. Pye ve Sidney Verba öncülüğünde “*Siyasal Kültür ve Siyasal Gelişim*” adlı bir kitap yayınlanmıştır. Siyasal kültür alanında çalışmalar yapan bilim adamları kavramın tanımı konusunda bir anlaşmaya varamamışlardır ve çeşitli tanımlarda bulunmuşlardır. Verba, siyasal kültür kavramını tanımlarken bir toplumun üyelerinin tümünün duyuş, düşünüş ve değerlerinin içselleştirilmiş siyasal sistemini kast ettiğini belirtir (Altındal, 1982, s. 13).

Siyasal kültür denince bir ulusun siyasal gelenekleri, kamu kurumlarına ruh veren özellikleri, siyasal hayata yön vermiş resmi olmayan kuralları, bir toplumda hâkim olan siyasal ideolojinin dile getirdiği amaçlar anlaşılmaktadır. Öyle ki siyasal ön yargılardan siyasal üsluba, siyasal ruh haline kadar neyin meşru olup olmadığına varıncaya kadar birçok özellik siyasal kültüre atfedilir. G.M. Patrick siyasal kültürü açıklarken D. Easton'un "nesnel" (objective), G.A. Almond, B. Powell ve S. Verba'nın "psikolojik" veya "öznel" (subjective), L.W. Pye'in "bulgusal" (heuristic) ile R.R. Fagen ve R.C. Tucker'in "içlemsel" (comprehensive) kavramları üzerinden gider. Buradaki nesnellik bireylerden bağımsız ancak onları bir arada tutan bütünlüktür. Bu bağlamda Easton'a göre siyasal kültür; belirli bir düşünme, hissetme ve davranma örüntüsünü amir, fikirler, inançlar, değer ve normlar dizisidir. Siyasal kültürün psikolojik kavramlaştırmasında ise nesnel kavramlaştırmanın tersi bir durum mevcuttur. Burada bireylerden bağımsız, onları aşan bir durum yerine bireyler ekseninde temellendirilen bir durum söz konusudur. G. Almond, B. Powell ve S. Verba bu çerçevede kavramı bir siyasal sistemin üyeleri arasında siyasete karşı bireysel tutum ve yönelimlerin örüntüsü olarak tanımlamaktadırlar. Görgül bir temellendirmeye dayanan bulgusal kavramlaştırmada siyasal kültürün ne olduğu araştırma yapılarak öğrenilmeye çalışılır. Pye'a göre, siyasal kültür bir toplumun geleneklerini, kamu kurumlarının ruhunu, vatandaşlık ilişkilerini, kolektif akıl

yürütmeyi, liderlerin üslubunu ve kodları içermekte olup psikolojik eğilimlerde önemli ve değerlidir. Kapsamının en geniş olduğunu ifade edilen siyasal kültürün içlemsel kavramlaştırmasında bu kavramı meydana getiren nitelik ve özelliklerin hepsi anlaşılmaktadır. R.R. Fagen'in ve R.C.Tucker'in çalışmalarında siyasal kültür, bireylerin davranışları ile zihin yapıları arasındaki bağlantıyı ifade edip, gizli ve açık davranışlar ile bunları yönlendirmede etkili olan tüm psikolojik etmenleri kapsamaktadır. (Sarıbay, 1992, s. 67-69).

Kültür; genel- özel, maddi- manevi ve evrensel-küresel gibi çok farklı şekilde tasnif edilebilmektedir. Bunlardan genel kültür, kişinin hayatı boyunca çeşitli vasıtalarla çevresinden edindiği ve daha çok dağınık, düzensiz ve yüzeysel bilgiler toplamını ifade eder. Özel kültür, toplumların sahip olduğu milli kültürü ifade etmesinin yanında uzmanlık ve branş bilgisini de barındırır. Maddi kültür, bütün sanat eserlerini ifade ederken; manevi kültür, bir toplumun sahip olduğu dil, din, örf ve âdet ve değerlerini ifade eder (Çelikkaya, 1993, s. 26). Evrensel kültür, tüm dünyada kabul gören toplum faydası, ahlak, fazilet ve diğerkâmlık gibi değerleri kapsar (Bayhan, 2014, s. 134-135). Küresel kültür, çoğunlukla özgürlük ve bireyselliğin yüceltilmesi, maddi zenginliğin zorlayıcı takibi ve tüketicilik gibi durumları çağrıştırarak genellikle hâkim Amerikan toplum değerlerini ifade eder (Momin, 2012, s. 43).

1.2.1.1. Siyasal Kültürün Boyutları

Gabriel Almond, bireyin politikaya karşı tutumlarına açıklarken, tutumların bilişsel (cognitive), duygusal (affective) ve yargısal (evaluative) şeklinde olabileceğini belirtir (Almond & Powell, 1978, s. 25). Bilişsel boyutta birey siyasal sistemin işleyişine, önde gelen siyasetçiler ve mevcut sorunlar hakkında az çok bir bilgiye sahiptir. Duygusal boyutta birey, siyasal sisteme, politikacılara ve siyasal partilere duygusal olarak bağlanabilir veya reddedebilir. Özellikle aile ve arkadaş grubu bu boyutta birey üzerinde etkili olabilmektedir. Yargısal boyutta birey, siyasal olaylar veya tercihlerinde daha önce bilgi, tecrübe ve deneyimleri sayesinde bir değerlendirmede bulunur.

1.2.1.2. Siyasal Kùltür Türleri

Siyasal kùltür alanında beş farklı ÷lkede çalışmalar yapan Gabriel Almond ve Sidney Verba, farklı ÷lkelerde birden çok kişiyle yaptıkları m÷lakatlar sonucunda siyaset ve hükümet hakkında bilgi sahibi olmak, siyasette katılım oranı, siyasal sorumluluk gibi konuları “*The Civil Culture*” adlı eserlerinde işlemişlerdir. Yaptıkları bu çalışmada farklı ÷lkelerin kùltürlerinin gittikçe birbirlerine benzediğine dikkat çekerek yöresel (mahalli), bağımlılık (uyrukluk) ve katılımcı olmak üzere üç çeşit siyasal kùltürün olduğunu belirtmişlerdir (Almond & Powell, 1978).

Yöresel siyasal kùltürde birey, çoğunlukla köylerde ve kabile şeklinde bir yaşam sürmektedir. Bireyin kendi yaşadığı coğrafyanın dışında siyasal sisteme dair bilgisi hemen hemen hiç yoktur. Olsa da çok azdır. Bireyin siyasal sisteme ilişkin bilişsel, duygusal ve yargısal tutumları neredeyse sıfırdır. Okuma oranının fazla olması ve teknik imkanların gelişmesinden dolayı gelişmiş ÷lkelerde bu siyasal kùltür tipine rastlamak oldukça zor olup daha çok geleneksel ve geçiş sürecinde olan toplumlarda görülür. Uyrukluk siyasal kùltür tipinde birey siyasal sistemin etkisi ve potansiyelinin farkındadır. Birey kendini siyasal sistemin bir parçası olarak görür. Ancak siyasal hayattaki rolü pasif olup başkaları çoğunlukla da hükümet tarafından yönlendirilir. Katılımcı siyasal kùltür tipinde ise birey siyasal sistemin ve olayların bilincinde olup sürekli siyasal hayatta aktif olmaya çalışmaktadır. Birey siyasal hayata aktif katılabilmek için fırsatları değerlendirmeye çalışır (Sarıbay, 1992). Bunun için bireyler çeşitli baskı grupları, gösteriler ve seçimler aracılığıyla siyasal sistemi etkilemeye çalışmakta ve bunu yapabilecekleri inancını taşımaktadırlar (Acar, 2006, s. 9).

1.3. Kùltürü Meydana Getiren Değerler

Değer; bir toplum içinde veya bir inanç ve ideoloji içinde ya da insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insanî, ideolojik veya ilahî kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ve kıymetlerdir (Çavdarıcı, 2002, s. 3). Kùltür değerlerimizi din, dil, örf ve âdetler (gelenek ve görenekler), dünya görüşü, yaşama biçimi, tarih, sanat, edebiyat, mimari ve coğrafya gibi unsurlar meydana getirir (Kaplan, 2019, s. 34-80). Bu değerler

meydana getirilirken coğrafi çevre, insan unsuru ve cemiyet önemli rol oynar (Kafesoğlu, 1997, s. 25-31).

1.4.Kültürün Nitelikleri

Kültür, tarihi süreç içinde meydana gelme ve devamlılık gösterme, toplumsal, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcı olma, idealleştirilmiş kurallar bütününe barındırma, değişime açık, birleştirici ve bütünleştirici, öğrenilen, dinamik, soyut ve toplum sözlüğü olması gibi nitelikleri kendinde barındırır (Güvenç, 2018, s. 129-135; Göçer, 2012, s. 52).

1.5.Kültür Değişmesi

Değişme veya değişmek kavramı, *“başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek; karşılıklı alıp vermek, mübadele etmek”* (TDK, 1998, s. 541) anlamlarına gelir.

“Kültür değişimi, bir toplumun sosyal, manevi ve maddi uygarlığını bir türden başka türe dönüştürüldüğü bir süreçtir. Bu süreç bir cemiyetin siyasi yapısında, idari kurumlarında, toprağa yerleşme ve iskan tarzında, inanç ve kanaatlerinde, bilgi sistemlerinde, eğitim ve hukuk alanında, maddi alet ve vasıtalar ile bunların kullanılmasında, içtimai iktisadın dayandığı tüketim maddelerinin sarfında az çok meydana gelen değişimleri kapsar (Güvenç, 2018, s. 133) ve çeşitli faktörlere bağlı olarak toplumun içinde kendiliğinden veya başka kültürlerle temas sonucunda gerçekleşebilir (Malinowski, 1945, s. 1).

1.6. Kültür Değişmesinin Türleri

Mümtaz Turhan kültür değişmelerini zorunlu ve serbest kültür değişmeleri olarak sınıflandırarak ülkemizde gerçekleşen değişimleri üç döneme ayırır:

Ona göre, geçmişten Sultan III. Selim dönemine kadar süreç, *“serbest kültür değişimi dönemi”*, Sultan III. Selim ile II. Mahmut arasındaki dönem *“intikal devri”* ve Sultan II. Mahmut dönem ve sonrası ise *“zorunlu kültür değişimleri dönemi”* dir (Turhan, 2020, s. 101).

1.6.1. Serbest Kültür Değişmeleri

Serbest kültür değişimleri, bir cemiyetin yabancı kültürlere sahip grup veya cemiyetle temasa geçmeleri durumunda herhangi iç ve dış etki altında kalmaksızın o kültürün değerlerinin tamamını veya bir kısmını alıp benimsemesi sonucunda meydana gelen değişimlerdir (Turhan, 2020, s. 39). Serbest kültür değişimlerinde, yabancı bir kültür unsurunun benimsenip davranışa dönüştürülmesinde üç aşamanın bulunduğu belirtilmektedir: *ilk aşama*, yeni kültür unsurunu benimseyen ilk kişilerin onu benimsemeleri ve kabul etmeleri gerekir. *İkinci aşama*, ilk müteşebbisler tarafından kabul edilen yabancı kültürün diğer toplum üyeleri tarafından benimsenip kabul edilmesi gerekir. *Üçüncü aşama* ise bu yabancı kültür unsurunun mevcut kültür unsurlarına uyması ve benzeşmesi gerekir. (Özkul, 2013, s. 108-109).

1.6.2. Zorunlu Kültür Değişmeleri

Zorunlu kültür değişimleri, farklı kültürlere sahip iki toplumdan biri kendi kültür değerlerinin tamamını veya bazı unsurlarını kabul etmesi için diğer toplumu zorlaması veya idari bir nüfuz ya da iktidara sahip sınıfın, yabancı bir kültürü veya bunun bazı değerlerini çoğunluğun aksine topluma zorla kabul ettirmeye çalışmasıdır. Zorla kabul ettirme ya da dışarıdan işgal şeklinde gerçekleşen bu süreçle toplumun gündelik yaşantısı değiştirilmeye çalışılmaktadır. İspanyolların, Meksika’da yerlileri zorla kiliselere götürmeleri ile II. Mahmut döneminde gerçekleşen fes, askeri bando, devlet dairelerine resim asma gibi uygulamalar zorunlu kültür değişimlerine örnek olarak verilebilir (Turhan, 2020, s. 39;Özkul, 2013, s. 109-110).

1.7. Değişime Etki Eden Faktörler

Günümüzde değişimi etkileyen birçok faktör bulunmasına rağmen bunların en önemlileri bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ile küreselleşme, hukuki düzenlemeler, eğitim ve demografik hareketler olarak görülmektedir.

1.7.1. Teknoloji ve Küreselleşme

İlmi bilginin pratikte kullanılmasını ifade eden teknoloji (Güngör, 2006, s. 36) psikolojik sorunlar, diyabet, göz bozuklukları, kalp ve damar rahatsızlıkları, konuşma geriliği (Göngür, 2014, s. 215) gibi zararlı yanları ile zaman ve maliyet tasarrufu sağlaması, mekân sınırı tanımadan her yerden iletişim ve etkileşim imkânı sağlaması gibi yararlı yönleriyle varlığını devam ettirmekte ve çok hızlı bir şekilde gelişmektedir. Teknoloji, bazı zararları yönlerine rağmen hayatımızın her anında varlığını göstermekte ve adete hayatın vazgeçilmez bir unsuru olarak görülmektedir. Geçmişte genellikle bir yerde toplanıp sohbet etme, kitap okuma, gezi ve seyahat yapma, avlanma, akraba veya eş-dost ziyaretleri gibi geleneksel olarak değerlendirilen boş vakitler veya eğlenceli zamanların yerini zamanla dergi, gazete, radyo, TV, DVD, VCD gibi araçlar alamaya başlamıştır (Aksaçlıoğlu & Yılmaz, 2007). 21. yüzyıla gelindiğinde ise bu araçların çoğu fonksiyonlarını yitirip yerini internet ağları ile daha çok işlevsel hale gelen bilgisayar, akıllı telefon, radyo ve televizyon gibi dijital araçlar almaya başlamıştır. İnternet ağları ile radyo, televizyon, sinema ve sosyal medya gibi araçlar insanlar arasındaki iletişim ve ilişkilerinin küreselleşmesini sağlamıştır. Bu araçların yardımıyla kültür küreselleşmeye başlamış, insanlar ve toplumlar tek bir kültür tarzına evrilmeye başlamıştır (Ölçekçi, 2020).

Yerel olan her türlü kültürel, politik, ekonomik ve toplumsal birikimlerin evrensel bir biçime dönüşerek birey, örgüt ve ülkeler arasındaki ilişkilerin teknolojinin yardımıyla yoğunlaşp yaygınlaşmasını ifade eden küreselleşme (Yahyagil, 2019, s. 94) çoğunlukla özgürlük ve bireyselliğin yüceltilmesi, maddi zenginlik ve tüketim gibi hâkim Amerikan toplum değerlerini yansıtmaktadır. Küresel kültür, uydu iletişim ağları ile özellikle gençleri hedef alarak kendi kültürünün diğer toplumlardan daha üstün olduğuna inandırmaya çalışarak diğer toplumları kendi kültürlerine benzetmeye çalışılmaktadır. Ancak yaşanan hızlı değişimler insanlarda uyum, alışma, başa çıkma ve stres gibi problemleri meydana getirmektedir. Bu tür sorunlarla başa çıkamayan insanlar psikolojik olgunluk, kendini gerçekleştirme, sabır, samimi aşk ve paylaşım, anlamlı ve uzun süreli ilişkiler inşa etme, yaratıcılık, kendini adama, basiret, estetik duyarlılığı ve ahlaki değerler inşa edememektedirler. Bu tür değerler yerine insanlar çoğunlukla kortizon, psikotropik ilaçlar, seks, evlilik dışı ilişkiler, internetten sanal seks gibi kısa süreli mutluluk arayışlarına girmektedir (Momin, 2012). Küreselleşme bu tür alışkanlıkları daha cazip hale getirerek insanları “*asrın vebası*” olarak nitelendirilen *teknolojik bağımlılığa* sürüklemektedir. Asrın vebasına yakalanan bireyler ailelerden ayrılıp bağımsızlaşmaya ve

bireysel olarak güçlenmeye çalışmaktadırlar. Bireyselleşme artıkça insani ilişkiler, aile bağları, sosyal çevreye olan yükümlülükler ve değerler önemini yitirmekte; bayrak, millet, vatan, dil, din tarih, örf ve âdet gibi değerler zayıflamakta, kaybolmaktadır (Bayhan, 2014, s. 77-78). Oyun, internet, akıllı telefon, sosyal medya ve sayılan diğer tüm bağımlılıkları barındıran Phubbing bağımlılığına neden olan teknoloji bağımlılığı (Yam & İlhan, 2020) her yaşta insanı etkilemekte ve insanları yeni bir yaşam şekli olan “sanal alemde” vakit geçirmeye sürüklemektedir.

Yapılan çalışmalarda birçok aile televizyonun, çocukları sosyalleştirdiği ve çocukların televizyon ile eğlenip ve vakit geçirdikleri düşüncesindedirler. Televizyon çocuğun sosyalleşmesine yardım etmekle birlikte çoğunlukla popüler kültürü içeren ve bağımlılık oluşturan yayınlarla çocuklarda olumsuz etkilere neden olmaktadır (Kaya & Tuna, 2008, s. 182). 2014 yılında yapılan bir çalışmada çocukların günde en az iki saat civarında televizyon izledikleri ve televizyon izleyen çocuklarda kilo sorunu, yorgunluk, görme ve işitme bozuklukları, halsizlik, baş ağrısı, uyku bozuklukları, psiko-sosyal bozuklukların meydana geldiği belirtilmiştir (Göngür, 2014, s. 215). Uzun süre televizyon izleyen çocuklar ailesiyle vakit geçirmesi, arkadaşlarıyla oyun oynama, spor ve sanatsal faaliyetleri gerçekleştirme gibi toplumsal faaliyetlerden uzaklaşabilmekte ve izlediği şeylerin gerçek olduğuna inanabilmektedirler (Büyükbaykal, 2007, s. 37). Ayrıca yayınların saldırı, cinayet, savaş, tecavüz gibi sahneleri içermesi çocukları gerçek hayatta olabilecek durumlara karşı duyarsızlaştırmaktadır.

2020’li yıllarda televizyon ve radyonun etki alanları azalırken bilgisayar ve akıllı telefonların etkisi artmaktadır. Günümüzde insanlar vakitlerinin çoğunu facebook, twitter, youtube, linked in, instagram, tik tok, printerest, tumblr, snapchat, periscope, twitch ve whatsapp gibi sosyal medya platformlarında geçirmektedirler. İnsanlar bu platformlarda gördükleri şeylere özenmekte ve kendi hayatlarını ona göre dizayn etmeye çalışmaktadırlar. Her kesime yönelik geliştirilen bu tarz platformlar ile yerel kültürler ciddi bir şekilde yozlaşmaya maruz kalmakta ve vazgeçilmez kabul edilen değerler yavaş yavaş ortadan kaybolmaktadır.

1.7.2. Yasal Düzenlemeler

Yasal düzenlemelerden kasıt belli hükümetler veya iktidarlar zamanında ya da devlet politikası dahilinde belli bir kültürü veya ideolojiyi zorla halka benimsetme veya tam tersi bir durumu gerçekleştirmek için yapılan uygulama ve çalışmalardır. Ülkemizde farklı zamanlarda gerçekleştirilen düzenleme veya uygulamalarla halk kültürü, bazı durumlarda çok bazı durumlarda da kısmi olarak etkilenmiştir. Bu konuda gerçekleştirilen/yapılan bazı uygulama ve düzenlemeler şunlardır:

Yapılan düzenlemelerin bir kısmı giyim-kuşam konusundadır. İslam hukuku, giyim konusunda ipek elbise dışında herhangi bir kısıtlama getirmemiştir (erkekler için). Ancak Müslümanların, gayrimüslimlere benzemeleri yasaktır. Aynı şekilde Müslüman bir ülkede gayrimüslimlerinde Müslümanlara benzemesi yasaklanmıştır. Bu yüzden Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde bazı düzenlemelere gidilmiştir: Sultan III. Selim döneminde, Ermenilerin şapka ve ayakkabılarının kırmızı; Rumların şapka ve ayakkabılarının siyah ve Yahudilerin şapka ve ayakkabılarının mavi renkli olması kararlaştırılmıştır. Müslümanlar ise sarı renkli kavuk ve ayakkabı giymişlerdir. Sultan II. Mahmut zamanında askerler ve devlet memurları için fes, setre ve pantolon zorunlu hale getirilmiştir (Eryılmaz, 2019).

1925 Tarih, 671 Sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanunun 1. Maddesi şöyledir:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi azaları ile idarei umumiye ve hususiye ve mahalliyeye ve bilumum müessesata mensup memurin ve müstahdemin Türk milletinin iktisa etmiş olduğu şapkayı giymek mecburiyetindedir. Türkiye halkının da umumi serpuşu şapka olup buna münafi bir itiyadın devamını hükümet men eder².”

1934 Tarih 2596 Sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanunun 1. Maddesine şöyledir:

“Herhangi din ve mezhebe mensup olurlarsa olsunlar ruhanilerin mabet ve ayinler haricinde ruhani kisve taşımaları yasaktır. Hükümet her din ve mezhepten münasip göreceği yalnız bir ruhaniye mabet ve ayin haricinde dahi ruhani kıyafetini taşıyabilmek için muvakkat müsaadeler verebilir. Bu müsaade müddetinin hitamında onun aynı ruhani hakkında yenilenmesi veya bir başka ruhaniye verilmesi caizdir³”.

1925 yılında çıkarılan kanun ile şapka giymek zorunlu hale getirilirken, 1934 yılında çıkarılan kanun ile dini sembolleri andıran elbiseler yasaklanmıştır.

² <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.671.pdf>

³ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2596.pdf>

1973 yılı 1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu 3.maddesi üniversitelerin görevlerini şöyle saymaktadır:

“Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak; öğrencilerini, bilim anlayışı kuvvetli, millî tarih şuuruna sahip, vatanına, örf ve âdetlerine bağlı, milliyetçi ve sağlam düşünceli aydınlar ve yüksek öğrenime dayanan mesleklerde türlü bilim ve uzmanlık kolları için iyi hazırlanmış bilgi ve tecrübe sahibi, sağlam karakterli vatandaşlar olarak yetiştirmek⁴”.

1975 yılında Ankara Üniversitesi ve Cumhuriyet Halk Partisi üçüncü maddedeki “örf ve adetlerine bağlı” ve “milliyetçi” tabirlerini Anayasaya aykırı görerek Anayasa Mahkemesi’ne başvurmuşlar. Mahkeme bu bendin iptaline oy çoğunluğu ile iptaline karar vermiştir. Üniversitelerin örf ve adetlerine bağlı ve milliyetçi öğrenciler yetiştirmesi anayasaya aykırı sayılmıştır.

İstanbul Sözleşmesinin 48. Maddesinin 1.fırkası şöyledir: *“Taraflar, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddete ilişkin olarak arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil olmak üzere, zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm süreçlerini yasaklamak üzere gerekli veya diğer tedbirleri alır⁵”.*

Kültürümüzde önemli bir yeri olan arabulucuk kurumu bu sözleşmede yasaklanmıştır. Çalışma yapılan bölgede arabuluculuk kurumu, toplumsal barışın sağlanmasında hayati bir önem taşımakta ve birçok olay arabuluculuk yöntemiyle çözülmektedir. Arabuluculuk konusu üçüncü bölümde daha ayrıntılı işlenmiştir.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik Madde 4, b fırkası şöyledir *“...Her gün sakal tıraşı olunur ve sakal bırakılmaz. Bıyık tabii olarak bırakılır, uzunluğu üst dudak boyunu geçemez. Üstten alınmaz, yanlar üst dudak hizasında olur, alt uçları dudak hizasından kesilir...⁶”*

Ülkemiz vatandaşlarının %90’ının üzerinde İslam inancını benimsemektedirler. İslam fıkına göre, sakal uzatılır, bıyıklar kısaltılır. Düzenleme vatandaşların inancına ve kültürüne zıt bir durum sergilemektedir.

Yukardaki örnekler çoğaltılabilir. Bu ve benzeri uygulama/düzenlemelerle kültür değerleri az çok değişime uğramışlardır. Yukarıda verilen örneklerden bazıları halk tarafından benimsenmiş bazıları da benimsenmemiştir ve bazı uygulamalarda yürürlükten kalkmıştır.

⁴ <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14587.pdf>

⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss81.pdf>

⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.85105.pdf>

1.7.3. Eğitim ve İdeoloji

Eğitim, belli bir bilim dalı veya sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitme (TDK, 1998, s. 677) anlamında kullanılmaktadır. İlk olarak ailede başlayan eğitim ileriki aşamalarda okul ile devam eden kişinin yaşamında çeşitli eğitim kurumlarıyla da verilebilmekte ve alınan eğitimler kişinin tüm yaşamını etkileyebilmektedir.

Genel olarak eğitimin statik ve dinamik olmak üzere iki temel görevi olduğu belirtilmektedir. Kültürün manevi yönünü ağırlıklı olarak eğitimin statik; kültürün maddi yönünü ise ağırlıklı olarak eğitimin dinamik yönü oluşturur. Bu şekilde eğitim hem kültürü etkileyerek hem de etkilenecek milli kültürü koruma, geliştirme, yaşatma ve gelecek nesillere aktarmasına yardımcı olabilmektedir (Çelikkaya, 1993, s. 28). Eğitim, olumlu yönlerinin yanında olumsuz yönleri de göz önüne alınarak incelenmiştir. Buna göre, eğitim ile değişim arasında karmaşık ve iki yönlü bir ilişkinin var olduğu kabul edilir. Bu ilişki üç görüş açısından incelenebilmektedir: Eğitimsel ilerlemecilik, eğitimsel tutuculuk ve yeniden kuruculuk. *Eğitimsel ilerlemeciliğe* göre, toplumsal değişimler eğitimi belli bir yönde değişmeye zorlayabildiği gibi eğitim ile de toplum, istenen ve planlanan değişimlere sürüklenebilir. *Eğitimsel tutuculuğa* göre, eğitim hâkim grubun ideolojisini topluma empoze etme aracıdır. Toplumda hâkim sınıf veya gruplar kendi çıkarlarını korumak adına eğitimi kullanabilmektedirler. *Yeniden kuruculuk*, görüşüne göre ise eğitim toplumsal değişmeyi başlatabilir, uygun gördüğü toplumsal değişimleri yeni nesillere aktarabilir ve toplumsal reform yoluyla toplumu tekrar yapılandırabilir (Erol, 2011, s. 117-120).

İdeoloji, siyasi veya toplumsal bir öğretiyi oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukukî, bilimsel, felsefî, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü ifade eder (TDK, 1998, s. 1047). Tarihte birçok hükümet, parti veya grup eğitimi kendi ideolojisini halka benimsetmenin en önemli yolu olarak görmüşlerdir. Eğitim devletin gücünü, varlığını temel ilkelerini topluma kabul ettirebilecek en önemli aracı görülmektedir. Devletler ya da iktidarlar eğitimin her aşamasında kendi ideolojisini eğitime yansıtarak bireyleri gözlemlemekte, kontrol etmekte, disiplinsize etmekte ve siyasal iktidarla uyumlaştırmaya çalışmaktadır. Bireylerin düşünce ve davranışları toplumsal rıza ve ikna yerine zorla, zorunlulukla değiştirilmeye çalışılmaktadır (Çetin, 2001). Eğitimde resmi müfredatı oluşturan bilgi ve yetenekler üzerinde etkili olan ideoloji; eğitim politikalarını, amaç, hedef ve sonuçlarını, okul çevresindeki davranış ve değerleri belirler (Gutek, 2001, s. 181).

Okullarda ideolojik yapılanma dersler ve bu dersleri veren öğretmenler aracılığıyla gerçekleştirilir. İdeolojinin öğrencilere benimsetilmesi için dersler bireyin fiziksel, duygusal ve bilişsel olarak kendisini gerçekleştirebileceği bir felsefe ile donatılarak verilmeye çalışılır (Yapıcı, 2011).

1.7.3.1. Kemalist İdeoloji ve Eğitim

Birinci Dünya Savaşı sonrası birçok devlet mağlup olmuştur. Bu devletler çoğunlukla yeni ideolojiler çerçevesinde şekillenmişlerdir. Bu dönemde dünyada Komünizmi, Faşizm, Sosyalizm, Nazizm ve Kemalizm gibi pek çok ideoloji ideolojiler meydana gelmeye başlamıştır. Modernleşmek isteyen mağlup devletler ideolojilerini gerçekleştirmek için ulusçuluk fikrini benimsemişlerdir. Ulusçuluk düşüncesini hayata geçirmek içinde eğitimi bir araç olarak kullanmışlardır. Ulus-devletlerde eğitim zorunlu hale getirilip, merkezileştirilmiştir. Zorunlu eğitimde öncelikle ulusal dil öğretilmeye çalışılmıştır. (Şimşek, Küçük, & Topkaya, 2012).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu kadroları yeni bir ulus inşa etmede Kemalizm ideoloji ekseninde hareket etmişlerdir. Kemalizm, yeni bir ulus-devlet kurma, yeni bir kimlik ve yurttaş oluşturarak ülkeyi muasır medeniyetler seviyesine ulaştırma hedefinde olan modernleşmeci bir proje olarak görülmektedir (Parlak, 2005, s. 105). Kemalizm, insanların kendi kimlik tanımlama biçimlerini değiştirmek için, yarattığı yeni kimlik kurgusuyla beraber, Osmanlı kimliğinden farklı bir kimlik sunmaktadır (Köker, 2000, s. 153). Kemalizm; milliyetçilik, cumhuriyetçilik, laiklik, devrimcilik, devletçilik ve halkçılık ilkelerine dayanmaktadır (Parlak, 2005, s. 161-162).

Cumhuriyet'in kurucu kadroları yeni bir toplum yeni bir ulus inşa etmek için eğitim, aile, hukuk, ordu, iletişim ve ulaşım gibi birçok araçtan yararlanmışlardır (Şimşek, Küçük, & Topkaya, 2012). Bu araçlar içinde eğitime özel önem verilmiştir. Cumhuriyet döneminde, geleneksel bağlardan ve İslam dininden ancak seküler eğitim vasıtasıyla koparılacağı düşünülmüş ve eğitim seküleştirilmiştir (Szyliowicz, 1969). Böylece Cumhuriyet döneminde seküler haline getirilen eğitim sistemi ile halkın Osmanlı-İslam geçmişi silinmek istenmiş (Şimşek, Küçük, & Topkaya, 2012) ve eğitimin her kademesi bu doğrultuda düzenlenmiştir.

Yeni eğitim sisteminde Eski Yunan ve Roma tarihleri en çok işlenen konular arasına girerken, Osmanlı ve İslam tarihi konuları görece az işlenmeye başlanmış, Osmanlı Devleti’nden bahsedilirken “imparatorluk” ibaresi çıkarılmış Osman Oğulları ve Osman Oğulları Devleti şeklinde ifadeler kullanılmıştır. Ders kitaplarının ilgi çekici olması için çok sayıda resimlerden yararlanılmıştır. Bu resimler çoğunlukla eski ve yeniye karşılaştıracak şekilde olmuştur. Örneğin kıyafet devrimlerin anlatıldığı bölümün sol tarafında eski, sağ tarafında ise yeni elbiseler içinde insan figürleri; eğitim devriminin anlatıldığı bölümün sol tarafında medrese ortamında sopalı sakallı bir hoca, sağ tarafında ise modern bir sınıf ortamı; hukuk devrimin anlatıldığı bölümün sol tarafında kadı önünde toplanan insanlar yer alırken sağ tarafında modern hukuk salonları yer almıştır (Parlak, 2005).

Birçok ülke kültürleri değiştirmek için eğitimi kullanmıştır. Örneğin Çarlık Rusya’nın birçok döneminde Müslüman toplumlara baskı ve zulümler gerçekleştirilmiştir. 18.yy’da yeni bir aşamaya geçilerek Rus misyonerler aracılığıyla çocuklar için özel okullar açılmıştır. Bu okullarda, ailelerinden kaçırılan Müslümanların dinleri zorla değiştirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda yüz binlerce Müslüman, Hristiyanlaşmıştır. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında gerçekleşen inkılap hareketleri, Sovyet Rusya’da gerçekleşen uygulamalarla paralellik ve çok benzerlik göstermektedir (Bennigsen & Quelqejay, 1988).

Günümüzde Çin devleti ile Özerk Uygur bölgesi arasında çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Çin devleti bağımsızlığından ve dininden çekindiği Uygur Türklerini asimile etme ve onları dinlerinden koparmak için eğitim adı altında asimilasyon kampları kurmuştur. Bu kamplarda tamamen kültürlerine aykırı uygulamalar verilmektedir.

Bu konuyla ilgili araştırma esnasında iki tane öğretmen ile görüşülüp ayrıca “ilkokul hayat bilgisi kitapları” incelendi. Öğretmenlerden edinilen bilgilere göre verilen eğitimler milli kültüre özellikle yerel kültürlerle uyuşmamaktadır. İlkokul kitapları da aynı şekilde milli kültüre uygun bir şekilde hazırlanılmamıştır. Kitapların sadece birkaç bölümde geçmiş kültür hakkında atıflara rastlanılmaktadır. Bu konuda katılımcılardan bazıları şu anki eğitim sisteminin tamamen Batı’ya uygun yapıldığını ifade ettiler. Katılımcılardan bir tanesi tamamen Batı’nın eğitimini gördükleri için kendinden bile utandığını ifade etti.

1.7.3.2. Kemalizm ve Okul Dışı Eğitim Faaliyetleri

Cumhuriyet'in kurucu kadroları, Cumhuriyeti ilan ettikten sonra yeni bir toplum oluşturulmak için çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bunların en önemlisi eğitim alanında yapılmıştır. Ancak normal eğitimin hızlı bir şekilde ülke çapına yayılması zor olduğundan Millet Mektepleri, Halk Derslikleri, Halkevleri, Halkodaları, Eğitim Kursları ve Gezici Erkek ve Kadın Kursları gibi yöntemlere başvurmuşlardır.

1.7.3.2.1. Millet Mektepleri

Cumhuriyet ilan edildikten sonra iktidar, halka okuma yazma öğretme ve Cumhuriyet'in temel ilkelerini benimsetmek amacıyla 1927 yılında dershane şeklinde açılan daha sonra mektepler haline getirilen Millet Mekteplerini kurmuştur. Bu kurumların temel amacı yeni harfleri halka öğretmek şeklinde gerçekleşmiştir (Özodaşık, 1997, s. 240).

Bu amaç doğrultusunda 16-40 yaş arası vatandaşların bu okullara devam etmeleri veya dışarıdan sınava girerek belge almaları zorunlu kılınmıştır. Ayrıca okul veya öğretmen bulunmayan köylere, yeni yazıyı öğretecek seyyar talim heyetleri de bu amaçlara kurulmuştur (Ergün, 1982, s. 102).

1.7.3.2.2. Halk Derslikleri ve Halk Konferansları

Farklı sebeplerden dolayı okuma bilmeyen veya istediği öğrenim derecesine sahip olmayan yetişkinleri, okul dışı eğitim yoluyla eğitmek üzere 1927 yılında Halk konferansları ve Halk Derslikleri yönetmeliği çıkarılmıştır. Buna göre okuma bilmeyen yetişkinlere bir Cumhuriyet vatandaşının bilmesi gereken temel bilgileri, milli ülkü ve kültürün öğretilmesi amaçlanmıştır (Özodaşık, 1997, s. 242-243).

1.7.3.2.3. Halkevleri

Devletin kurucu kadroları sınıfsız ve türdeş bir toplum oluşturmak için merkezi eğitimin yanında halkevlerine ve halkodalarına da başvurmuşlardır. Halkevleri temel kuruluş amacı

halkı Cumhuriyet Halk Fırkasının altı temel ilkesi doğrultusunda yetiştirmektedir. Halkevleri kurulurken dünyadaki birçok örnekleri incelenmiştir. O dönemde Alman eyaletlerinde “Yurttaşevi” veya “Hemsirevi”, köylerinde ise “Toplumevleri (Çeçen, 2000, s. 78); “Macaristan’da Macar Ulusal Kültür Cemiyeti”, “Uranya Cemiyeti”, “İşçi Jimnazları”, “Çiftçi Dernekleri”; Çekoslovakya’da “Mozarih”, İtalya’da “Dopolavaro”, İngiltere’de “Halk Eğitim Cemiyeti”, Meksika’da “Cada del peuple” (halkın evi) gibi kurumlar varlık göstermekteydi (Yeşilkaya, 2003, s. 70-71).

Halkevlerinin kuruluşunda incelenilen ve en etkili olan Sovyet Rusya’da 1800’lü yılların ortasında kurulan ve “Halkçılık” anlamına gelen “Narodni dom” kurumlarıdır. Bu kurumlarda gönüllü gençler bulunmaktaydı ve bunlar köy köy gezerek halkı bilinçlendirmeye çalışmışlardır (Parlak, 2005, s. 249).

Türkiye’de halkevleri bir nevi Türk Ocaklarının yerine kurulmuşlardır. 1931 yılına kadar faaliyet gösteren Türk Ocaklarının; halk eğitimini ve inkılapları halka götürmede yetersiz kalmaları, Ocakların Sovyet Rusya’daki Türklerle fazla ilgilenmeleri ve bunun Sovyetleri rahatsız etmesi ve Ocakların daha önceden siyasetten uzak duracaklarını ifade etmelerine rağmen gitgide siyasetle uğraşmaya başlamaları gibi nedenlerden dolayı 1931 yılında kapatılarak tüm malvarlığı Cumhuriyet Halk Fırkasına devredilmiştir (Özdemir & Aktaş, 2011). Halk eğitimini ifa etmek ve inkılapları halka götürmek amacıyla ilk etapta “Halkevleri” 19 Şubat 1932 yılında Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun olmak üzere 14 merkezde kuruldu (Zeyrek, 2005, s. 29).

Halkevleri Türkçe konuşma, okuma ve yazma gibi eğitim kursları açma, Şapka İnkılabı ve Soyadı Kanunu (Huyugüzel, 1999) ile Türkçe soyadlarının benimsenmesinde öncülük etme, çeşitli yarışmalar, oyunlar, sergiler, düğün nişanlar ve üniversite öğrencilerine yönelik balolar düzenleme gibi çeşitli etkinliklerde bulunmuşlardır. Ancak zamanla Cumhuriyet Halk Fırkasının parti teşkilatı görünümü sergileyen Halkevleri, Demokrat Parti’nin Meclise girmesiyle tartışmalara yol açmışlardır. Ayrıca 1949 yılında Türk Ocakları açılmış ve bu Ocaklar, Halkevlerine devredilen malvarlıklarını geri istemişlerdir. Böylece yaşanan tartışmalar sonucu 8 Ağustos 1951 yılında Meclise sunulan 5830 sayılı yasa ile Halkevleri kaldırılmıştır (Özdemir & Aktaş, 2011).

1.7.3.2.4. Halkodaları

Halkevlerinin açılabilmesi için belli şartları taşıması gerekmektedir. En az üç şube açma zorunluluğu, belli sayıda üye, bina ve gelir sağlama araçları gibi şartlar kırsal bölgelerde Halkevlerinin kurulmasını zorlaştırmaktaydı. Bu durum, Cumhuriyet Halk Fırkasının köylere yeterince ulaşamadığı izlenimini oluşturmıştı. Köylere de eğitim ve inkılapların götürülmesi için ilk etapta 19 Şubat 1940 yılında 141 Halkodası açılmıştır (Zeyrek, 2005, s. 31).

1.7.3.2.5. Eğitim Kursları

Halkı aydınlatmak, cehaleti yok etmek ve kalkınmayı sağlayacak kalkınmacılar, önderler veya liderler yetiştirmek amacıyla 1936 yılında “Eğitmen Kursları” açılmıştır (Özodaşık, 1997, s. 242).

1.7.3.2.6. Köy Gezici Kadın ve Erkek Kursları

Köylerde eğitim görmemiş 14-60 yaş arasındaki genç, kadın ve erkek kişilere temel eğitim, el sanatları, aile ve ev yönetimi gibi alanlarda eğitim vermek amacıyla 1938 yılında “Köy Gezici Kadın ve Erkek Kursları” açılmıştır (Başgöz, 1995, s. 120).

1.7.4. Demografik Hareketler

Demografik hareketlerle, toplumlar bir yerden başka bir yere göç ederken çeşitlik kültürlerden etkilenebilir ve kendi kültürlerini de başka toplumlara aktarabilirler. Göç hareketleri meydana gelirken bazı toplumlar diğer toplumların kültürlerine olumlu ve olumsuz etkide bulabilirler. Geçmişte Türkler göçebe bir toplum olarak hem kendi kültürlerini yaymaları hem de diğer kültürlerden yararlanmalarından dolayı olumlu kültürel etki bırakırken; Moğollar ve sömürgeci Batılı toplumların Afrika ve Amerika kıtalarını istila etmeleri olumsuz kültürel etki bırakmışlardır. (Özkul, 2013, s. 91). Örneğin uzun süreden beridir iç savaş halinde olan Suriye ve Afganistan gibi ülkelerin vatandaşları göç ederken hem kendileri yeni kültürlerden etkilenmekte hem de gittikleri ülkelerdeki halkı etkilemektedirler.

1.8.Kültür Değişmesini Meydana Getiren Süreçler

Kültür belli bir süreç içinde gelişir, değişir veya yok olur. Kültür değişmesi; kültürlenme, kültürel yayılma, kültürleşme, kültürlenme, kültür şoku, zorla kültürlenme, kültürel özümseme gibi süreçlerinden geçerek gerçekleşir (Güvenç, 2018: 159-166).

Kültür değişmesi insan medeniyetinin sürekli bir faktörü olup her yerde ve her zaman meydana gelebilir. Kültür değişmesi, sistemin bütününde hemen değişme meydana getirmeyebilir. Sistemin belli bölümünde gerçekleşen değişimler, geri kalan diğer bölümlerin değişmesine baskı yaparak, zorlar. Değişimin dışında kalan kurumlar bazı durumlarda değişmeyi yavaşlatırken bazı durumlarda da hızlandırır (Güvenç, İnsan ve Kültür, 2018, s. 133). Ülkemizde Cumhuriyetin kuruluşuyla gerçekleştirilmeye çalışılan çağdaşlaşma faaliyetleri ilk yıllarda halk tarafından yavaşlatılmaya hatta engellenmeye çalışılmış ancak günümüzde bu çalışmaların birçoğu gerçekleşmiş durumdadır.

1.8.1. Kültürleme ve Toplumsallaşma

Kültürleme, (sosyalizasyon, enculturitaion), toplumların kendilerini oluşturan üyelerini belli bir kültürü kazandırma, aktarma, istenilen insanı eğitip, denetim altına alarak, kültürel birlik ve beraberliği sağlayıp, toplumsal huzuru ve barışı sağlama sürecidir. Diğer bir deyişle bireyin, toplumun istek ve beklentilerini karşılayacak şekilde etkilenmesi ve değiştirilmesidir. Bazı farklılıkların olmasına rağmen kültürleme, Sosyal bilimlerdeki sosyalizasyon ya da geniş anlamıyla eğitim kavramıyla açıklanmaktadır. Sosyalleşme veya toplumsallaşma süreci, okul merkezli olup 15-20 yaşlarına kadar devam eder. Kültürleme ile ise birey hayatı boyunca kolay kolay değiştiremeyeceği bir kişilik kazanır ve bu doğum ile başlayıp, 20-25 yaşından sonra etkisi azalmakla birlikte ölüme kadar hayat boyu sürer. (Güvenç, Kültürün ABC'si, 2019, s. 85).

1.8.1.1. Siyasal Toplumsallaşmanın Gelişimi

Toplumsallaşmanın ne zaman ve nasıl başladığı tam olarak bilinmemektedir. Ancak insanların aletleri kullanmaya başladıkları çağlarda toplumsallaşmanın başladığı kabul edilmektedir. Bu dönemlerde insanların aletleri kullanmasıyla maddi kültür gelişmeye başlarken maddi olmayan

kültürde gelişmeye başlamış ve toplumsallaşma bilinçli ve sistemli bir süreçte gelişmeye başlamıştır. İnsanları, özellikle de düşünür ve devlet adamlarını ilgilendiren siyasal toplumsallaşma hakkında çalışmalar yapanlar çalışmalarında geçmişte yaşamış Eflatun, Thomas More, Jean-Jacques Rousseau gibi düşünörlere sık sık atıfta bulunmaktadırlar (Alkan, 1979, s. 2). Bunlardan biri de görüşleri çağdaş yaklaşımlara yakın olan Konfüçyüs'tür. Ona göre yönetimde güç, şiddet, zor ve entrika olmamalı. Yöneticiler, vatandaşlar eğitilerek durumları güçlendirilmeli. Bu sayede çocuklar anne-babalarına karşı olan saygı ve sevgi ileride devlet büyüklerine karşı oluşacak saygı ve sevgiye dönüşebilir (Jaros, 1973, s. 11).

Siyasal toplumsallaşma konusunda çalışmalar yapan fikir adamları Platon'un "Devlet" adlı eserini ve Machiavelli'nin "Prens" adlı eserlerini bu alana katkı sağlamış eserlerden kabul ederler (Dawson & Prewitt, 1977, s. 2).

Ayrıca Doğu felsefesinde de siyasal toplumsallaşma konusunda çeşitli çalışmalar yapan birçok düşünür bulunmaktadır. Bunlardan İbn Haldun, çocukların erken yaşlarda eğitilmesi gerektiğini vurgulayıp, eğitimin nasıl olması gerektiği hakkında önerilerde bulunmuştur (Haldun, 2011). Benzer şekilde Farabi, "El Medinet'ül Fadıla" adlı eserinde ideal devlet ve topluma ulaşmak için önerilerde bulunmuştur (Farabi, 1997, s. 101).

İngilizce karşılığı "socialization" olan toplumsallaşma kavramı sözlüklerde ve kitaplarda ilk olarak 19. yüzyılın başlarında, kısa bir süre sonra da Fransızcada dilinde kullanılmaya başlanmıştır. 1890'lı yıllarda ise yavaş yavaş Sosyoloji kitaplarında girmiştir. 1897 yılında "Toplumsallaşma Kuramı" adlı kitap F.P. Giddings tarafından kaleme alınmıştır (Clausen, 1968, s. 21-23). Giddings kitabı yazdığı dönemlerde yapılmaya başlanan görgöl çalışmalarda çocukların siyasal davranışları incelenmiş ancak siyasal toplumsallaşma açık bir şekilde ifade edilmemiştir (Hyman, 1959, s. 32-33).

Yirminci yüzyılın başlarında ABD göçmenlerinin, yerli toplumla uyuşmasını sağlamak için vatandaşlık eğitimi üzerine tartışmalar yaşanıp, 1920-1930 yıllarda siyasal eğitim ile ilgili yayınlar artmaya başlamıştır. Harold D. Lasswell, tarafından 1930 yılında kaleme alınan "Psikopatoloji ve Politika" adlı eser siyasal toplumsallaşma alanında psikanalitik açıdan yapılan ilk çalışmalardan biri olmuştur. Daha sonra Adorno ve arkadaşları 1950 yılında yayınladıkları "Otoriter Kişilik" adlı eseriyle psikanalitik ve davranışçı yaklaşımları sentezlemeye çalışmışlar. Kavram olarak siyasal toplumsallaşma ise ilk kez 1954 yılında Lipset tarafından kullanıldı. Hyman'ın 1959 yılında bu konuda yapılan çalışmaları derleyip

sistemleştirilmesiyle siyasal toplumsallaşmayı konu alan çalışmalar hızla artmaya başlamıştır (Alkan, 1979, s. 3-5).

1.8.1.2. Siyasal Toplumsallaşmanın Tanımlanması

Siyasal toplumsallaşma çeşitli açılardan ele alınarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Öncelikle siyasal toplumsallaşma insanların, toplumsallaşma sürecinde nasıl siyasallaştıklarını inceleyen bir siyaset ve sosyal bilim alt dalıdır. Bu alanda incelemeler yapılırken “bireyler nasıl siyasal varlıklar haline gelirler veya getirilirler?” sorusu merkeze alınır. Bu alanda yapılan çalışmaların amacı insanlar siyasal bireyler haline gelirken onların hangi süreçlerden geçtikleri ve bu süreçte hangi faktörlerin etkili olduğu anlaşılmaya çalışılır (Akın, 2009, s. 47).

Toplumsallaşma tanımlanırken dar veya geniş açılardan ele alınabilmektedir. Dar kapsamlı tanıma göre siyasal toplumsallaşma; siyasal davranış, bilgi ve değerlerin doğrudan ve açık bir süreçte toplumsallaşan kişiye aktarılmasıdır. Siyasal toplumsallaşmayı geniş kapsamlı ele alan görüşte, belirgin bir anlamda toplumsallaşma amacına yönelmeyip, toplumsallaşmada süreç ve etmenlerin doğurduğu siyasal davranışları ele alınmaya çalışılır (Greenstein, 1968, s. 551). Toplumsallaşmayı süreç olarak gören görüşe göre siyasal toplumsallaşma, toplumdaki siyasal inanç, davranış ve değerlerin birey tarafından benimsenme sürecidir (Langton, 1969, s. 5). Greenstein, siyasal toplumsallaşmayı dört kategoriye ayırarak açıklamaya çalışmıştır:

- Çocukların aldıkları siyasal eğitimin incelenmesi, siyasal toplumsallaşma olarak görülmektedir.
- Süregelen normların hazırlanma şeklinin araştırılmasına siyasal toplumsallaşma adı verilmektedir.
- Yaşam süresinin herhangi bir zamanındaki bir siyasal öğrenme eylemi siyasal toplumsallaşmadır.
- Toplumsallaştırma faktörleri veya toplumsallaşan kişinin davranışlarının göz önüne alınarak toplumsallaşma sürecini sayılan diğer kategorilerden birini seçerek incelenmesi siyasal toplumsallaşmadır (Greenstein, 1970).

Siyasal toplumsallaşma konusunda yapılan diğer bazı tanımlar şöyledir: Siyasal toplumsallaşma, bireylerin yurttaşlık bilgisi kazanmalarıdır (Çelen, 2002, s. 42). Siyasal toplumsallaşma, bireylerin siyasal sisteme/siyasal hayata katılma sürecidir (Çetin, 2003, s. 43). Siyasal toplumsallaşma, birey ile siyasal-toplumsal çevre arasında ömür boyu süren doğrudan

ve dolaylı etkileşim sonucunda, bireyin siyasal sitem ile ilgili değer, görüş, tutum ve davranışlarının gelişmedir (Alkan & Ergil, 1980, s. 7).

1.8.1.3. Siyasal Toplumsallaşma Çalışmalarında Kuramsal Yaklaşımlar

Siyasal toplumsallaşma ile ilgili yapılan çalışmalarda genellikle Psikanalitik, İşlevselci ve Çatışmacı olmak üzere üç yaklaşım kullanılır (Alkan, 1979, s. 13).

1.8.1.3.1. Psikanalitik Yaklaşım

Sigmund Freud ile özdeşleşen psikanalitik yaklaşımının varsayımına göre davranışlarımızın önemli bir kısmı bilinçdışı süreçlere dayanırlar. Freud'a göre çocukluk döneminde aile tarafından yasaklanan davranışlar doğuştan içgüdüsel olarak gelmektedir. Bunlar yasaklanmakla ortadan kalkmazlar. Yasaklandıklarında bilinçten bilinçdışına itilirler ve orada o davranışlar sergilenmeye devam ederler (Atkinson, Atkinson, Hilgard, & Ernest, 1995, s. 9). Freud, bireyin siyasal otorite ile uyum sağlama ya da çatışma göstermesi ilişkisini “erkek” psikoloji anlayışıyla baba-oğul ilişkisine indirgeniş, bireyin psikolojisini zaman ve mekân boyutlarından soyutlayıp, olayı aile içi sorun olarak görmüştür (Teber, 1990, s. 29).

Feuer ve Lasswell gibi yazarların başını çektiği Psikanalitik yaklaşıma göre, çocukluk dönemimde yaşanan bazı çelişkili durumlar, kişiyi yaşam boyu etkilemekte ve kişinin siyasal davranışlarının şekillenmesinde de etkili olmaktadır. Harold Lasswell'e göre, herkesin kendi çıkarlarını en iyi şekilde bildiği, siyasi kararların alınmasında, bu kararlardan etkilenecek olan kişilere danışılması demokrasinin gereklerindendir. Kişi kendi çıkarları konusunda iyi değerlendirmelere varamamaktadır. Birey kendi siyasi kararlarını verirken genellikle kendi bozukluklarını alakasız bahanelerle açığa vurmaya çalışmaktadır. Durumun bütünü incelendiğinde görülecektir ki, kişi kendi çıkarlarına ilişkin ileri sürdüğü kuramın ona uyumlu ve mutluluk getirmekten uzaktır. Çok az insan dışında kişisel deneyimlerinin çok ötesinde olan sosyal olgulara yönelen insan davranışlarının, sağlıklı ve uyumlu olmasından çok bir hastalığın göstergesi olabilmektedir (Alkan, 1979).

1.8.1.3.2. İşlevselci Yaklaşım

Amerika'daki sosyal bilimciler tarafından benimsenen yaklaşımın ve bu ülkede çok fazla çalışmaya konu olmasından dolayı en çok benimsenen teorik yaklaşımlardan birisi olmuştur. Özellikle Gabriel Almond ve David Easton gibi bilim adamları siyasal olguyu yapısal-işlevselci bir yaklaşımla ele alırken, siyasal toplumsallaşmayı da bu çerçevede ele almaya çalışmışlardır (Alkan, 1979, s. 14). Bu yaklaşıma göre bireyin toplumsallaşması bir girdi-çıkı ilişkisi çerçevesinde gerçekleşir. Burada sistem sürekliliğini ve düzenini sağlamak için toplum üyelerine kendi ilke ve değerlerini aşılamaya çalışır (Çetin, 2003, s. 50). Yaklaşımın en önemli temsilcilerinden olan Gabriel Almond'a göre bireyler siyasal toplumsallaşma süreciyle üst siyasal kültüre dahil olurlar. (Almond, 1960, s. 27). Bunun için onlara düşünce, bilgi, inanç ve değerler empoze edilmeye çalışılır. Easton'a göre, zorluk çeken çağdaş siyasal sistemler, varlıklarını devam ettirebilmek için sürekli bir "destek haznesine" ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyacın sağlanabilmesi ise çocukluk döneminde sağlanacak toplumsallaşma ve çocuğun siyasal sisteme bağlılığının gelişmesiyle gerçekleşebilir. Devlet, rejim ve siyasal topluluğa karşı olan bağlılıklar, kuşaklar arasında sağlanan bilgi, davranış ve değerlerin aktarılmasıyla gerçekleşir. Yapısal-işlevselci yaklaşımının teorisyenlerinin siyasal toplumsallaşmayı açıklarken düzene vurgu yapmaları, değişim, düzen karşıtı ve iktidar ideolojisi dışında kalan siyasal görüşleri açıklamada yetersiz kalmalarından dolayı eleştiriye uğramıştır (akt. Alkan, 1979, s.15).

1.8.1.3.3. Çatışmacı Yaklaşım

Psikanalitik ve işlevselci yaklaşımların eleştiriye uğraması sonucu çatışmacı yaklaşım benimsenmeye başlanmıştır.

Çatışmacı teori, siyasal sistemde süreklilik ve denge yerine değişime, sınıfsal farklılaşmaların doğurduğu siyasal toplumsallaşmaların farklı görünümüne değer vermektedir (Alkan, 1979, s. 17). Bu teoriyi benimseyenler hem toplumsal farklılıkların hem de siyasal talep farklılaşmasından kaynaklanan siyasal toplumsallaşma sürecinin de çatışmalara neden olacağını savunmaktadırlar (Çetin, 2003, s. 51).

Çatışmacı teori, siyasal davranışlar konusunda, Amerika'da çocuklar, gençler, azınlıklar gibi değişik kesimler arasında bazı çalışmalar yapılmıştır. Orta sınıf-beyaz çocuklarla üzerinde başkana yönelik yapılan çalışmada çocukların başkana karşı son derece olumlu imgeler taşıdığı

görülürken bazı bölgelerde yaptıkları çalışmada ise çocukların başkana yönelik çok da olumlu imgeler taşımadığı görülmüştür (Jaros, Hirsch, Fleron & Frederic, 1973, s. 87).

1.8.1.4. Siyasal Toplumsallaşmanın Ajanları

Ajan olarak nitelendirilen ve toplumsallaşmayı etkileyen faktörlerin sayısı çok fazla olmakla birlikte çalışmalara genellikle aile, eğitim, arkadaş çevresi ve sosyal gruplar, siyasal partiler ideolojiler ve kitle iletişim araçları konu edilmiştir (Dilber, 2012, s. 3-8). Bu unsurlarından bazılarının kültür değişmesini etkileyen faktörler bölümünde ayrıntılı olarak değinilmiştir.

1.8.1.4.1. Aile

Toplumsallaşmanın başladığı ilk yer ailedir. Yeni doğan çocuklar ilk olarak aile çevresinde toplumsallaşma sürecine girerler. Ailenin çocuklar üzerinde etkileri çok fazla olmasından dolayı, çocuklukta anne ve babalar tarafından verilen kültür değerleri çocuklar tarafından içselleştirilir ve bu değerler çocukların ileriki gelişmelerinin temelini oluşturur (Özkalp, 2008, s. 106).

Anne ve babaların hem kendi aralarında hem de başkalarıyla siyasal konular hakkında yaptıkları konuşmalar çocuğun siyasi kimliğinin inşa edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Çoğunlukla aileler kendi siyasi düşünce ve tercihlerini aile içinde sergiledikleri davranışlarla çocuklarına aktarırlar (Ventura, 2001, s. 666). Ailede siyasal bilgi alışverişinin olması çocukların ailenin desteklediği siyasal partiyi destekleme olasılığını artırır. Özellikle de anne ve babanın siyasi görüşleri birbirlerine uyumlu ise bu olasılık daha da artmaktadır (Aydın & Özbek, 2004, s. 148). Dışa kapalı geleneksel toplumlarda çocukların siyasi görüşleri çoğunlukla aile ile uyumdadır.

Amerika’da çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda siyasal toplumsallaşmanın dört aşamada gerçekleştiği kabul edilmektedir:

Politikleşme aşaması olarak belirtilen ilk aşamada çocuk, aile ve okul dışında daha üstün bir otoritenin varlığından haberdar olur, farkına varmaya başlar. *Otoritenin kişiselleştirilmesi* olarak adlandırılan ikinci aşamada çocuk, siyasal otoriteyi bir siyasal liderle özdeşleştirir. Burada çocuk siyasal otorite olarak siyasal lideri görmektedir. Çocuk için siyasi lider bir simge halini alır. Üçün aşama olan *idealleştirmede*, çocuk için siyasi lider veya otorite, hata

yapmayan, herkesten bilgili, iyiliksever, herkeste olmayan özelliklere sahiptir. Bu aşamada siyasi otorite hayalindeki ideal kişidir. Ergenlik döneminde başlayıp, gençlik ve sonraki dönemlerde devam eden son aşama ise *kurumsallaşma* evresidir. Bu evrede birey siyasi öznelerin kişisel niteliklere indirilmesi aşamasını aşar ve siyasi özneler süreklilik kazanıp, istikrarlı hale gelip kurumsallaşırlar (Easton & Dennis, 1969, s. 111-114).

1.8.1.4.2. Eğitim

Eğitim kurumları toplumsallaşmanın resmi ve örgütlü kurumlarıdır. Okul hayatı bilgi ve becerileri öğretip geliştirmenin yanında toplumsal sorumlulukları da öğretmesiyle çocukları etkileyen ilk organizasyonlardır (Özkalp, 2008, s. 108). Bir sosyal kurum niteliği taşıyan eğitim kurumlarıyla yetişkinler tarafından verilen eğitimlerle sosyal hayata hazır olmayan nesiller etkilemeye çalışılır. Bu yönüyle eğitim, genel eğitim ve özel eğitim olmak üzere iki gruba ayrılır. Genel eğitim yoluyla toplumun bütün fertleri sosyalleşme sürecine tabi tutularak sosyal hayata katılmaları sağlanmaya çalışılır. Özel eğitim ile bireysel olarak ve ferdin istek ve yeteneklerine bağlı olarak belirli bilgi ve becerileri kazandırılmaya çalışılır (Eroğlu, 1995, s. 101).

Temel işlevi çocuğu toplumsallaştırma olan okul eğitiminin verilmesi kültürel olarak bazı bilgi ve becerilen çocuğa verilmesiyle gerçekleşir (Elkin, 1995, s. 81). Verilen bu bilgi ve becerilerle siyasi sistem genç nesilleri kendine sadık bireyler olarak yetiştirmeye çalışır. Bunun gerçekleşmesi için eğitim programları siyasi bağlılık, siyasi bilgiyi iletmek ve vermek şeklinde olmaktadır (Türkkahraman, 2000, s. 33-34).

1.8.1.4.3. Arkadaş Çevresi ve Sosyal Gruplar

Toplumsallaşmayı etkileyen faktörlerden biri de sosyal gruplar ve çocukların kendi yaş grubundaki arkadaşlarıdır. Siyasi davranışlar küçük yaşlarda benimsenmeye başlamakla beraber ileriki süreçlerde işe gitme, evlenme, göç, askere gitme (Çam, 1995, s. 178) spor kulüpleri, çevre grupları gibi sosyal dayanışma ve yardımlaşma gruplarıyla gelişmekte ve pekişmektedirler.

Arkadaş ve sosyal grupların siyasal yönelimlerin oluşmasında çok etkili olduğu söylenebilir. Çünkü çocukluk döneminde siyasal tercihlerin oluşmasında etkili olan aile, ergenlik döneminde yerini arkadaş ve sosyal gruplara bırakır. Bu dönemde aile de oluşan siyasi yönelimlerden farklı olarak gençlerin siyasi tercihleri veya yönelimleri tam olarak oturmaya başlar ve bu yönelimlerin değişmesi gittikçe zorlaşır (Dawson & Prewitt, 1969, s. 127-129).

1.8.1.4.4. Siyasal Partiler

Siyasal toplumsallaşma ile bireylere siyasal rollerinin neler olduğu öğretilmeye çalışılıp, siyasal kültürü meydana getiren inanç, değer ve davranış kalıplarının benimsenip, devam ettirilmesi sağlanmaya çalışılır. Toplumsallaşma gerçekleşirken bu süreci etkileyen faktörlerden biri de siyasal partilerdir (Dursun, 2006, s. 260). Siyasal partilerin genel olarak temel işlevi toplum veya onu oluşturan toplulukların toplumsallaşmasını sağlayıp, kimlik kazandırmaktır (Turan, 1996, s. 100).

Siyasi partiler, bireylere kimlik kazandırarak siyasal katılımlarını artırmada olumlu etkiye bulunurlar. Bireyler tek başlarına siyasal sisteme katılma konusunda isteksiz, olumsuz ve ilgisiz davranabilirler. Partiler bu durumu tersine çevirip bireylerin oy kullanmalarını teşvik edip, sandığa gitmelerini sağlayabilirler. Bu işlevi yerine getirebilmek için de çeşitli eğitim faaliyetleri gerçekleştirerek bireylerin belli bir siyasal kültür, bilinç ve tutum kazanmalarını sağlamaya çalışırlar (Dursun, 2006, s. 260-261).

1.8.1.4.5. İdeolojiler

İdeoloji “bireysel ya da kolektif bir davranışın temelini oluşturan felsefi ve siyasal bir öğretiyi oluşturan genel fikirler sistemidir (Brug, 1999, s. 149).

İdeolojiler, son iki yüzyıllık dönemde toplumların kaderlerinde önemli derecede etkili olup büyük değişimlere neden olmuşlardır. Öyle ki geçen yüzyıla ideolojiler çağı denmiştir. İdeolojilerin siyaseti konu alan disiplinlerin en önemli tartışma konularından olmasından dolayı siyaset, siyasallık ve ideoloji iç içe geçmiş konulardır (Akın, 2009, s. 85).

1.8.1.4.6. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları günümüzde siyasal toplumsallaşmayı etkileyen/sağlayan en önemli araçlardan biridir. Televizyon, radyo gazete, sinema gibi araçları içerisinde barındıran kitle iletişim araçları siyasal akımın mesajlarını ileterek dolaylı nitelikte siyasal toplumsallaşmayı sağlarlar. Kitle iletişim araçları esas olarak sosyalleşme unsurlarının mesajlarını ileterek bireylerin yönelimlerini değiştirmekte, var olanı güçlendirmekte veya yeni bir yönelim oluşturmaktadır (Sarıbay & Öğün, 1999, s. 66-67).

Siyasal sistemler, varlıklarını sürdürmek için bireylere ve topluma kendilerine ait düşünce, değer yargıları ve tutumları yaymak ve benimsetme eğilimindedirler. Siyasal partiler özellikle medya ve diğer kitle iletişim araçlarını kullanarak bunu gerçekleştirmeye çalışırlar (Fidan, 2000, s. 37-68).

Siyasal partiler ve adaylar, kitle iletişim araçları yardımıyla, yaptıkları program ve propagandalarla insanların tutumlarını değiştirmeye ve pekiştirmeye çalışırlar. Yapılan çalışmalar kitle iletişim araçlarının bireylerin siyasal tutumlarını değiştirdiğini ve siyasal olay ve aktörler hakkında değerlendirmelerde bulunduklarını göstermiştir (Milburn, 1998, s. 257).

1.8.2. Kültürel Yayılma

Kültürel yayılma (diffusion), belli bir toplumda, dış kaynaklardan bir toplumun içine doğru veya içten dışa doğru kültürü oluşturan maddi ve manevi öğelerin yayılmasını ifade eder. Burada bir toplumun kültür değerlerinin başka toplumlara ulaşacak şekilde yayılması veya bir toplumun başka toplum tarafından gelen kültür değerlerini kendi kültür değerlerine katmasıdır.

1.8.3. Kültürleşme

Kültürleşme (Acculturation), toplumlarda birbirinden farklı olan, değişik kültürlerle yetişmiş, eğitilmiş birey ve grupların birbirleriyle kültürel etkileşime girerek, belli bir kültür alışverişi gerçekleştirip, birbirinden etkilenmeleri sonucunda yeni bir kültürün ortaya çıkmasıdır. Kültürleşme, kültürlemenin zıddı olan bir süreç olup, farklı kültürlerle etkileşim sonucunda gerçekleşir. Kültürleme ve kültürleşme birçok toplumda iç içe gelişen süreçlerdir. Ailede, anne

baba kültürleme yoluyla öğrendiklerini çocuklarına aktarırlar. Anne- baba ve toplumdan öğrenilen değerler çocuklar tarafından kültürleme ve kültürleşme yoluyla gelecek nesillere aktarılır. Bu süreç geçmişte savaş, seyahat, dostluk, komşuluk, göç gibi yollarla gerçekleşirken, günümüzde daha çok kitle iletişim araçları, kitap, dergi radyo, televizyon, sinema, tiyatro, turizm festivalleler, işçi kitleleri (Güvenç, 2018, s. 370-371) gibi vasıtalarla gerçekleşmektedir.

1.8.4. Kültürlenme

Kültürlenme (Culturation), “Belli bir toplumun alt-kültürlerinden, aile ya da farklı toplumlardan kopup gelen birey ve grupların, buluşması ve bir etkileşim süresi sonunda, asıl kültür ve alt-kültürlerde bulunmayan yepyeni bir birleşime varılması, ulaşılmasıdır” (Güvenç, İnsan ve Kültür, 2018, s. 159-166).

Kültürlenme, farklı kültür değerlerine sahip toplumsal veya etnik grupların birbirleriyle doğrudan temasa geçip, süreklilik kazanmalarıyla, gruplardan birinin veya diğerinin ya da her ikisinin aniden diğer grubun kültür değerlerinin tamamını ve bazılarını benimsenmesi sürecidir. Modern toplumlarda kültürlenme norm ve kuralların eğitim yoluyla aktarılmasıyla olurken, geleneksel toplumlarda daha çok gelenek, görenek, ahlaki ve dini inançların aktarılması şeklinde gerçekleşir. (Özkul, 2013, s. 52).

Kültürleme, ailede başlayıp, okul ile birlikte hız kazanan ve daha sonra yavaşlayan bir süreç olarak gerçekleşir. Kültürlenme ise daha çok değişik aile, meslek ve okul gibi farklı bölgelerden bir araya gelen kişiler arasında gerçekleşir/gelişir. Kültürlenme daha çok yeni yerleşme alanlarında, işyerlerinde, toplu konutlarda, yeni eğitim kurumlarında, siyasal parti ve gençlik hareketlerinde gibi yerlerde/durumlarında görülür. Kültür değişim sürecinin ana kaynağı olarak görülen kültürlenme (Güvenç, Kültürün ABC'si, 2019, s. 86) son yıllarda daha çok Facebook, twitter, twitch, instagram, youtube, online oyunlar vb. sanal alemde gerçekleşmektedir.

1.8.5. Kültür Şoku

Kültür şoku (Culture Shock), kişinin kendi kültürüne yabancı değerler ve normlar sistemi içine girmesi durumunda, yaşadığı şaşkınlık veya yolunu kaybetmişlik durumunudur (Özkul, 2013, s. 53). Bireyin kendi kültüründen yabancı bir kültüre geçmesi durumunda, yeni kültüre uyum sağlamada güçlük çekmesi, zorlanmasıdır.

Bayhan, kişiden kişiye, yöreden yöreye, toplumdan topluma farklı zaman dilimlerinde gerçekleşebilen kültür şokunun araştırmalara göre dört aşamada gerçekleştiğini belirtir: *İlk aşamada*, kişi yeni fırsatlar, farklı simalarla karşılaşır. Merak etme, keşfetme, yeni tecrübe kazanma, meşguliyet, farklı görme veya görünme duygusu, yöre yabancıları kişide neşeli bir durum oluşturur. Çok kısa süren bu dönem hayal kırıklığı, zorlanma ve çaresizlikle son bulur. *İkinci aşamada*, yaşanan ilk mutsuzlukla, kalınan mekân cazibesini yitirmeye, duyulan heyecanın bitmesine, neşenin kaybolmasına yol açarak kısa bir süre sonra kişide endişe oluşmaya başlar. Bu durum asap bozukluğuna yol açarak, kişinin yediği, içtiği ve gezdiği yerlerden tedirgin olmasına sebep olur. *Üçüncü aşamada*, adaptasyon sağlayamadığı için kişide ümitsizlik oluşmaya başlar ve kişi yaşadığı durumu yavaş yavaş idrak etmeye, çevreye alışmaya, duygusallıktan kurtulup gerçekleri, yaşadığı çevreyi anlamaya başlar. *Dördüncü aşamada*, kişi başta yadırgadığı, çekindiği ve ümitsizliğe düştüğü faktörlerden kurtularak, yaşadığı çevreye uyum sağlamaya başlar (Bayhan, 2014).

1.8.6. Zorla Kültürleme

Zorla Kültürleme (Trans-Culturation), kısaca belli bir kültüre sahip birey ve grupların, daha güçlü ve farklı bir kültür mensupları tarafından zorla değiştirilmesidir (Güvenç, İnsan ve Kültür, 2018, s. 159-166).

1.8.7. Kültürel Özümseme

Kültürel Özümseme (Assimilation), çoğunlukla belli iktidarlar veya devletler tarafından gerçekleştirilen kültürel özümseme, hâkim kültürün azınlık kültürü, kendi kültürü içerisinde eritip kendine benzetmesi, kendi kültürel hakimiyeti altına alması şeklinde ifade edilebilir.

1.8.8. Kültür Değişmesi

Kültür Değişmesi, yukarıda sayılan süreçlerin ve diğer kültürel etkinliklerin birleşimiyle, toplumun tamamının veya bazı kurumlarıyla değişime uğramasıdır (Güvenç, 2018, s. 159-166).

Osman Özkul, kültür değişmesini kültürel yayılma, iktibas, icat ve birikim şeklinde gerçekleştirebileceğini ifade eder. Ona göre: *kültürel yayılma*, yolu ile kültürün maddi ve manevi bazı öğeleri yer değiştirerek bir toplumdan başka bir topluma geçebilir ve bu yayılma gayri ihtiyari veya isteğe balı olarak gerçekleştirebilir. Genellikle pasif toplumlarda gerçekleşen *iktibas*, bir grup veya toplumun hâkim başka bir toplumun kültüründen bazı unsurlarını almasıdır. Bazı hukuk normları ve eğitim sisteminin Batı'dan alınması iktibasa örnek olarak gösterilebilir. Bilimsel bir buluş gibi yepyeni bir kültürel unsur *icat* edilebilir. Yeni bir kültür unsurunu icat etmek, başka kültürlerden almaktan daha zor görülmektedir. Yeni icat edilen kültür unsuru toplum tarafından benimsenip, davranış haline gelmesi durumunda icat kültür halini alır. *Birikim* ile tarihsel süreç içinde gelenek-görenek, örf-adet ve alışkanlıklar oluşup toplum tarafından benimsenip, kültürel unsurlara dönüşerek değişimi meydana getirebilir (Özkul, 2013).

1.9. Kültür Değişmelerinin Sonuçları

Kültür değişmesi gerçekleşirken toplumlarda çeşitli meseleler meydana gelebilmektedir. Kültür değişmesinde öncelikle aydın sınıfı veya yüksek tabaka sınıfı ve idareciler sınıfı yabancı kültürlerin etkisinde kalırlar. Toplumun bu sınıfları, yabancı etkisi altında kalıp değişirken halk genellikle eski yaşam tarzını, örf ve adetlerini devam ettirir. Zamanla halk ile aydın ve yöneticiler arasında farklı yaşayış tarzı meydana gelir ve halk ile üst sınıflar arasında kopukluk oluşur. Üst tabakalar halkın dinini, örf ve adetlerini beğenmemeye başlarken, halk yabancı tesiri altında kalan aydınların dinine ve memleketine ihanet ettiklerini düşünmeye başlar. Üst tabakalar yabancı tesirler altında kalarak değer verdikleri kültür ve medeniyetleri zorla halka kabul ettirmeye başlarlar. Bunun sonucunda halk ile üst tabakalar arasında anlaşmazlıklar, çatışmalar meydana gelmeye başlar. Bu değişiklikler zamanla öyle bir duruma gelir ki aynı millet kendi dinine, diline, tarihine karşı yabancılaşır (Kaplan, 2019, s. 29).

Kültürel değişmesinin olumlu sonuçları olsa da çoğunlukla olumsuz sonuçlar ile ön plana çıkmaktadır. Genellikle bir kültür değişmesi sonucunda kültürel yabancılaşma, kültürel gecikme, kültürel asimilasyon, kültürel entegrasyon ve kültürel emperyalizm gibi durumlar ortaya çıkmaktadır (Özkul, 2013, s. 95-101).

1.9.1. Kültürel Yabancılaşma

Yabancılaşma, geniş anlamda bir insanın veya toplumun çeşitli nedenlerden dolayı kendi tarihinden, kültür ve medeniyetinden, içinde yaşadığı toplumun milli değerlerinden uzaklaşmasıdır (Arvasi, 1999, s. 69). Yabancılaşma kısaca kişinin kendi milli kültürüne kayıtsız kalması, kendini unutmaya veya kendinden uzaklaşmadır.

1.9.2. Kültürel Gecikme

Kültürel gecikme, bir toplumda değişim meydana gelirken maddi kültür öğelerinin hızlı, manevi kültür öğelerinin ise yavaş değişmesi sonucunda maddi ve manevi kültür arasında uyumsuzlukların oluşmasıdır (Bayhan, 2014, s. 12). Diğer bir anlatımla kültürel gecikme, kültürün maddi öğeleri değişirken düşünce, tavır ve davranış gibi manevi öğelerin değişmemesi veya yavaş değişmesi anlamına gelir. Osmanlı devrinde Matbaa kullanımının uzun süre tartışılması ve ülkeye gelişinden çok sonrasında kullanılması bu kavrama örnek olarak verilebilir. Ayrıca kültürel gecikme sonucunda toplumlar anatomik davranışlar sergileyebilirler. Türkiye’de satanizm gibi hareketlerin ortaya çıkması bu duruma misal olarak verilebilir (Özkul, 2013, s. 98).

1.9.3. Kültürel Asimilasyon

Kültürel asimilasyon, göreceli olarak iki farklı kültürde, daha güçlü ve hâkim kültürün daha zayıf veya azınlıkta olan kültürü kendi içerisinde eritip yok etmesidir. S.S.C.B döneminde Müslüman ve Türk halkların Slavlaştırılarak, Türk-İslam kültürünün yok edilmeye çalışılması ve Çinlilerin Doğu Türkistanlıları, Çinileştirme ve dinlerinden uzaklaştırmaya çalışmaları kültürel asimilasyon örneklerindendirler.

1.9.4. Kültürel Entegrasyon

Sosyolojide birleşme, bütünleşme, uyum sağlama anlamlarına gelen kültürel entegrasyon kavramı Türkiye AB üyeliği tartışmaları sürecinde ortaya çıkmıştır. Buna göre sosyal-kültürel

entegrasyon; Avrupalı göçmenlerin yerli kültürü öğrenerek ve toplumsal hayata, düzene ayak uydurmaları, uyum sağlamaları, göçmenlerin gelenek-göreneklerinde, toplumsal değerlerinde değişiklikler yaparak yerli kurumlara dahil olmalarını sağlamaktır. Bu yöntem Batı kültürünün üstün olduğu anlayışına dayanarak, Batı dışında kalan dünyadaki diğer kültürleri asimile etmenin legal veya liberal yöntemidir (Özkul, 2013, s. 99-100).

1.9.5. Kültür Emperyalizmi

Sömürgecilik ile eş anlamlı olarak kullanılan emperyalizm kavramı, bir devletin başka bir devlet ya da devletler topluluğu üstündeki iktisadî, askeri, içtimaî ve kültür sahasındaki hâkimiyetini ifade eder (Çavdarıcı, 2002, s. 81). Emperyalizm; askeri, siyasi, ekonomik ve kültürel boyutlarda gerçekleşebilir. Kültür emperyalizmi, diğer türlerden farklı olarak yabancı güçler, para veya teknik üstünlükle değil; doğrudan doğruya milletin tüm yaşamına etkide bulunabilen yabancı hayranlığı bulunan liderler, idareciler ve aydınların gönüllü gayretleriyle gerçekleşir (Kabaklı, 2020, s. 23).

Kültür emperyalizminde, birbirine tamamen yabancı, birbirlerini hiç görmeyen, tanımayan, herhangi bir ortak geçmişi bulunmayan kişiler yabancı kültürlerin etkisinde kalarak değişim geçirirler. Belli bir süreç içerisinde gerçekleşen emperyalizm sonucunda eğer ülkeler kendi benliklerini koruyacak çalışmaları gerçekleştirememişlerse süreç sonucunda o ülke başka ülkelerin kültürel sömürgesi haline gelir (Güvenç, İnsan ve Kültür, 2018).

BÖLÜM II

2. KARAKEÇİLİ AŞİRETİ

2.1. Aşiret, Cemaat ve Oymak tasnifleri

Aşiretler hakkında çalışmalar yapan araştırmacılar aşiretleri tasnife tabi tutarken boy, oymak, grup, kol gibi birbirinden farklı birçok tabir kullanmışlardır. Çalışmamızda Siverek Karakeçili Aşireti'nin yapısı incelenirken Yusuf Halaçoğlu'nun sınıflandırması esas alınmıştır. Halaçoğlu'na göre: Aşiret ve Cemaat sözcükleri Arapça, Oymak sözcüğü ise Türkçe kökenlidir. Aşiret, cemaatten biraz daha büyük, daha teşekküllü, daha kalabalık bir grubu ifade eder. Cemaat ise aşiretin içinden bölünmüş, gruplara ayrılmış daha küçük çaplı bir gruptan oluşur. Cemaatler bir-iki çadırdan yani aileden başlayıp yüz elli-iki yüz elli çadıra kadar gidebilmektedir. Oymaklar ise bugünkü anlamda aile kavramını karşılamaktadır. Bunlar baba ve çocuklarıyla birlikte birkaç aileden oluşabilirler (Halaçoğlu, 2017, s. 121-122).

2.2. Oğuzların Boy Yapısı

Karakeçililer, soylarının Oğuzlara dayandırmaktadırlar. Oğuzlar yapı olarak Bozok ve Üçok olmak üzere iki ana kola ve her biri on iki alt kola ayrılırlar. Bozoklar; Kayı, Bayad, Alkaevli, Karaevli, Döğer, Yazır, Dodurga, Yaparlı, Avşar, Kızık, Beğdili ve Karkın boylarından meydana gelirler. Üçoklar ise Peçenek, Çepni, Bayındır, Çavundur, Salur, Eymür, Alayunlu, Yüreğir, İğdir (Yigdir), Yıva, Bügdüz (Bügdüz) ve Kınık boylarından meydana gelmektedirler (Sümer, 1999, s. 236-356).

2.3. Oğuzların Anadolu'yu Yurt Edinmeleri ve Karakeçililer

Oğuzların Anadolu'ya gelmeleri çok uzun zaman öncesine dayanır. Oğuzların/Türkmenlerin batıya yanı Anadolu'ya doğru göç etmeleri başlıca iki aşamada ve uzun bir süre içerisinde gerçekleşmiştir. İlk aşama 1020'lerde Selçukluların önderliğinde Türkmenlerin Azerbaycan'ı alarak Anadolu'ya doğru başlattığı seferler ile başlamıştır. Bu dönemde Malazgirt Zaferiyle Anadolu Türkmen fütuhatına tamamen açılmıştır. İkinci Aşama ise Moğol istilaları sonucu Türkmenlerin Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru göç etmeleriyle başlar (İnalcık, 2021, s. 2).

İlk dönemde Oğuzlar Anadolu'yu tanımak amacıyla çeşitli akınlar düzenlemişler. 1071 Malazgirt Savaşı'na kadar yaptıkları akınlarla Türk boyları Bizans İmparatorluğunu, Anadolu'da zayıflatıp, 1071 Malazgirt Savaşı'na kadar Anadolu'ya gelgitler yapmışlar. Bu zamanda Anadolu'ya gelip-giden boylardan bazıları Doğu Anadolu'yu yaylak-kışlak olarak kullanmaya başlamışlar. Daha sonra 26 Ağustos 1071 Cuma günü Malazgirt Ovasında büyük bir savaş yapılmış ve Büyük Selçuklu Devleti büyük bir zafer elde etmiştir. Böylece Anadolu kapıları Türklere iyice açılmaya ve Anadolu'nun içlerine doğru daha büyük akınlar yapılmaya başlanmıştır. Yapılan akınlar sonucunda Anadolu'ya gelen Türkmenler arasında Karakeçililerde bulunmaktadır. Anadolu'ya ilk dönemde gelen Karakeçililer daha sonra Anadolu'ya gelen ve Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da yaşayan Karakeçililerin akrabalarıdır. Önceleri Anadolu'ya gelen Karakeçililer Anadolu'da önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır. 1100-1208 yılları arasında varlığını sürdüren ve başkenti "Ahlat" olan Anadolu'da kurulan ilk Türk devletlerinden biri sayılan "Ahlatşahlar Devleti", Karakeçililer tarafından kurulmuştur. Ayrıca Karakeçililer "Eyyübiler Devleti"nin kurulmasında ve "Küdü's"ün Haçlılardan alınmasında önemli bir rol oynamışlar (Doğruyol & Bayar, 2012, s. 106-107).

1071 tarihinde Bizanslılar ile Selçuklular arasında yapılan Malazgirt savaşından önceleri Mengücekoğulları, Saltukoğulları ve Artukoğulları gibi beylikler Anadolu'ya gelmişler. Savaştan sonraki 10 yıl gibi bir süre içerisinde de Karakeçililerin de içinde olduğu Oğuz boylarına mensup olan Kayı, Bayat, Karaevli, Yazır, Döğer, Dodurga, Avşar, Kızık, Beğdili, Karkın, Bayındır, Peçenek, Çavuldur, Çepni, Salur, Eymür, Alayundlu, Yüreğir, Iğdır, Büğdüz, Yıva, Kınık ve diğer boylar Anadolu'yu yurt edinmeye başlamışlardır (Halaçoğlu, 2017, s. 109).

Türkmenlerin Anadolu'ya göç etmelerinin ikinci aşaması sayılan 1071 sonrası dönemde Ertuğrul Gazi ve kardeşleri aşireti alıp ilk önce Diyarbakir ve Şanlıurfa arasındaki bölgeye gelip yerleşmiş ve bir süre burada ikamet etmişlerdir. Bu dönemde Anadolu Selçuklu Devleti tahtında Sultan Aleaddin Keykubad bulunmaktadır. 1230 tarihinde yapılan Yassı Çemen savaşında Ertuğrul Gazi aşiretiyle birlikte Selçukluların yanında yer alarak onlara destek vermiş ve önemli hizmetleri olmuştur. Yapılan yardımın karşılığı olarak da Sultan Aleaddin Keykubad kendilerine Ankara'yı yurt edinmeleri için vermiştir. Yeni yurtlarına yerleşmek için Ertuğrul Gazi ikamet ettiği Doğu bölgesinden yani Urfa ve Diyarbakir bölgesinden ayrılarak Söğüt'e doğru yol almıştır (Doğruyol & Bayar, 2012, s. 107-108). Ertuğrul Gazi ve beraberindekiler

Doğu bölgesinden ayrılırken bazı Türkmenler orada kalıp yerleşmeye başlamışlar. Urfa bölgesinde kalıp yerleşen Türkmenlerden bazılarının arasında Karakeçililerde bulunmaktadır.

2.4.Siverek Karakeçilileri

Karakeçililer “Kayı” boyuna mensupturlar. Oğuzların 24 boylarından biri olan Beydili, “Kayı” boyuna bağlıdır. Bunlar Horasan Türkmen Grubuna mensupturlar. Beydili Türkmenleri içinde (Kadirli, Kazlı, Ulaşlı, Ceridli, Bayındırlı, Barak, Kürdülü, Kara Şıhlı, Bekmişli, Araplı, Kara Keçili, Kara Koyunlu, Savcılı, Mürselli, Emirli-Birelli, Şarkefli, Encürlü, Güneç, Yağmurlu ve Çayazlı) Karakeçili grubu bulunmaktadır. Bunlardan Karakeçili oymağı Karatekeli, Sarıtekeli ve Alibayramoğulları olmak üzere üç kola ayrılmışlardır. Sarıtekeli ve Karatekeli grupları Siverek ve Suruç bölgelerine yerleşmişlerdir. Ali Bayramoğulları ise Gaziantep- Kertil’te yurt tutmuşlardır (Şahin, 1962, s. 22-23). Bu üç oymaktan bir kısmı Batı Anadolu bölgesine: Karaman ve Antalya’ya kadar gitmişlerdir (Halaçoğlu, 2017).

Uzun süreden beridir Urfa bölgesinde yaşayan Karakeçililerin Adadolu’ya geldikten sonraki dönemlerine ait pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak 15.yy’ın ortalarına dayanan resmi kayıtlarda Karakeçililere ait bazı bilgilere rastlanılmaktadır. O dönemde Urfa yöresindeki Karakeçililer, Akkeçili oymağı ile birlikte Mardin yöresinde Cihangir Mirza’ya bağlı yaşamaktaydılar. 1457 yılında Uzun Hasan, Ağabeyi olan Cihangir Mirza’ya karşı savaşa girişmiş ve mücadele ederken Karakeçili ve Akkeçili oymaklarını göç ettirerek kendi ülkesine yerleştirmiştir. Bu tarihten sonra Akkeçililere ait bilgilere ulaşılamazken, Karakeçili Aşireti’ne ait bilgilere 16.yy’da tutulan Urfa sancağı tahrir defterlerinde rastlanılmaktadır. O tarihten sonra Urfa Karakeçilileri, Siverek’in kuzey bölge çevrelerini kendilerine yurt edinerek orada yaşamaya başlamışlar (Sümer, 1999, s. 146,178-179). Zamanla bu bölge Karakeçi ismi ile anılmaya başlanmıştır.

Kayılardan başka diğer bazı boylarda da Karakeçili isminde gruplara rastlanılmaktadır. Bunlardan Anadolu’ya gelen Türkmenlerden biri Ulu Yörük’tür. Ulu Yörük; İl-beylü, Çepni, Kulağuzlu, Ak-kuzuklu, Ak-salur, Tatlu, Gökçelü, Şerefeddinlü, Çunkar, Ballu, Çapanlu, İkizli, Ustacalu, Dodurga, Özlü, Kırıklı, Kara Fakihlü, Turgutlu, Akça Koyunlu, Ali Beylü, İnallu ve Karakeçilü kollarına ayrılmaktadır. Yüzde Pâre, Orta Pâre ve Şark Pâre (Sümer, 1999) olmak

üzere üç kümeye ayrılan Ulu Yörükler başlıca Sivas, Tokat ve Amasya bölgelerinde yaşamakla birlikte, Ankara ve Kırşehir bölgelerine kadar yayılmışlardır. Ankara ve Eskişehir bölgesinde de Karakeçililer bulunmaktadır. Bunlar Ulu Yörüklerin akrabalarıdır. Ayrıca Menteşe Yöresinde Kızılcakeçili, Kütahya yöresinde Akkeçili ve Sarıkeçili oymakları da bulunmaktadır (Halaçoğlu, 2017).

Bu bilgiler dışında çalışma sürecinde Katılımcı-44 (E, 36), kendilerinde Karakeçililere ait bir yazının bulunduğunu ancak kimin ve ne zaman yazıldığını bilmediğini belirtti. Katılımcının belirttiği yazı şu şekildedir:

“Karakeçililer, Süleyman Şah ile 80 bin çadırla önce Ahlat ve Pasinler Ovasında. Sonrada Urfa’da Karacadağ eteklerinde Suruç, Siverek, Viranşehir, Bilecik, Rakka, Halep yörelerinde yerleşmişlerdir. Süleyman Şah komutasındaki Karakeçili obaları Bilecik’te Fırat’ı geçerken Süleyman Şah zırhlı olduğu için boğularak, Suriye’de Karakeçi köyünde defnedildi. Fırat’ı geçen Karakeçili obaları Gaziantep, Adana, Mersin, Antalya, Bursa, Kütahya, Afyon, Eskişehir, Muğla, Sivas, Ankara, Bilecik, Domaniç, Söğüt, Kahramanmaraş, Malatya illerine dağılarak yerleşmişlerdir. Doğu’da ise Ahlat, Erzurum çevresinde, Elâzığ çevresinde, Bingöl’de, Çemişgezek, Pertek, Palu çevresinde yerleşmişlerdir. Diyarbakır, Adıyaman çevresinde Ergani çevresinde iskân edilenler olmuştur. Bayat Aşireti ile beraber Adıyaman’ın Besni, Gerger, Kahta, Samsat ve Adıyaman’ın köylerinde Ermeni göçünden boşalan köylerde yoğun olarak iskân edilmişlerdir. Türkmenistan Merv eski adı Mahan kentinden Anadolu’ya göç ederek gelmiş, Cihan imparatorluğu Osmanlı’yı kuran Oğuzların Kayı boyundan Karakeçili Aşireti, Kurtuluş Savaşı ve Milli Aşireti isyanının bastırılmasında Direi Bey öncülüğünde büyük katkıları olmuştur. Urfa’da Karakeçili Aşireti, 4 Ata’dan meydana gelmiştir. 1.Balekhan, 2. Ceraphan, 3.Aminhan, 4. Şeyhan (Seyyid olan Şeyhanlı Aşireti ile Karakeçili şeyhleri birbirinden ayrıdır. Karakeçili şeyhleri Türkmen Şeyhanlı Aşireti Seyyid Evlad-ı Resul bir oymaktır).”

2.5. Karakeçililerin İsim Alması

Sultan II. Abdülhamid Han zamanında yazıldığı düşünülen Karakeçililere ait bir risalede Karakeçi ismi hakkında iki farklı görüş bulunmaktadır. Bizzat Ertuğrul Gazi tarafından kendilerine verildiği belirtilen ilk görüşe göre, Karacahisar’ın fethi esnasında aşiret, karakeçilerin boynuzlarına ısıldak bağlayıp “alaycık” (alacık) denilen keçe türü çadırın üzerine örtü örerek savaş hilesine başvurunca, Ertuğrul Gazi “*haydin Alplerim, haydin Karakeçili yörüklerim*” diyerek bu ismi almalarına vesile olmuştur. Diğer görüşe göre ise ak keçe ile örtülen çadırların ortasındaki pencere şeklindeki boşluktan çıkan dumanın ak keçeyi “kara keçe”ye dönüştürmesinden dolayı aşiret bu ismi almıştır (Karakeçili Aşireti, 1321, s. 1-2).

Şirin’in çalışmasında anlatılan bir rivayete göre aşirete bu ismin verilmesi şöyle olmuştur:

“Sultan Murad zamanında Irak’a sefer gitmiş, giderken bu bölgeden geçer, Karacadağ’da Seker adında bir köyden geçer. O zamanlar asıl Karakeçililer Cerabiler’dir. Habeş el Habeş’in ailesi bu bölgenin

ağasıydı. Sultan Murad Irak'a giderken, Osmanlı askerine erzak yetişmediği için, asker açlıktan ölmek üzeredir. Sultan, bu bölgenin ağası kimdir? diye sorar, millet Habeş el Habeş'tir der. Sultan Murad Habeş el Habeş'in Seker'deki evine giderek, askerlerin yemek ihtiyacını karşılayabilir misin? diye sorar, asker sayısı çok fazla, ölmeyecekleri kadar yemek verebilsen yeter der. Ta ki bize erzak yetişene kadar. Habeş ben askerlerin tamamını doyurabilirim der ve doyurur. Sultan Murad Habeş'in bu cömertliğine karşılık, benden hangi köyü istersen senin üzerine tapulayayım der. Habeş; Seker der. Sultan; Seker dediğin bir taşlı arazi başka köyleri iste onları sana vereyim der. Habeş Seker'de ısrarcı olur. Sultan; peki Seker Seker diyorsun ne yapacaksın Seker'i der. Habeş; Ben Seker'i keçilerim için istiyorum. Ağaçlı bir yer, Karakeçilerim burada otlar. Sultan'da Seker'i Habeş'e tapular. Bu olaydan ötürü Karakeçi derler” (Şirin, 2019, s. 41).

Çalışma esnasında Karakeçili isminin nereden geldiğini: Katılımcı-20(E, 57), “Çok siyah keçi beslediğimizden bu isim verilmiş”; Katılımcı-29(E,70), “Atalarımız çok keçi besledikleri için bize Karakeçili denilmiş” ve diğer katılımcılarda aynı görüşü paylaşarak eskiden çok fazla kara keçi beslenildiğinden dolayı kendilerine “Karakeçili” isminin verildiğini belirttiler.

2.6.Siverek Karakeçililerin Aşiret Yapısı

Siverek Karakeçilileri Ceraban ve Aminan olmak üzere iki ana cemaat ve alt oymaklardan oluşmaktadır. Geçmişte Ceraban olarak tek cemaat ve alt oymaklardan oluşmaktayken zamanla Cerabanlar bazı oymaklara karşı haksızlıklarda bulunmuşlar. Bu haksızlıklar karşısında Aminanların ileri gelenleri bir araya gelip, görüş alışverişinde bulunduktan sonra kendilerine aralarında bir “bey” seçmeye karar vermişler. Varılan karar sonucunda “Eyüp Bey” olarak bilinen kişiyi kendilerine “bey” seçip, kendisine kahve malzemesi, koyun ve çadır temin etmişler. Böylece Aşiret Cerabanlar ve Aminanlar olmak üzere iki ana cemaate ayrılmıştır. Ceraban Cemaati; Andari, Balekan (Aliçepik, Broy-i, Çaput, Musikan, Kadiyan, Kurtela, Hacıya, Hıdraşk, Tatar, Veloy-i, Kurtela, Hemed Emine İnem ve Elnebat aileleri), Brejek, Gökçe, Hacı Halli, Rezan, Torun, Şahkolu cemaatlerinden oluşmaktadır. Aminan Cemaati ise Doda, Bilisok, Evcoya, Elkoka, Heboki, Huski, Kurdiki, Meloya, Mirek, Muski, Neboya, Ömer Ali ve Rutki Cemaatlerinden oluşmaktadır. Bunların dışında her iki cemaatten de ayrı olduklarını iddia eden Şihan (Şeyhan/Şeyhanlı) bulunmaktadır (Şirin, 2019)

2.7. Aşiret Arasında Yaşanan Bazı Tartışmalar

Yaşanan tartışmalardan biri Mireklerin Karakeçililerin yöneticileri olduğu diğer bir tanesi de Şeyhanlıların, Karakeçili Aşireti'nden ayrı olduklarıdır.

2.7.1. Mireklerin Beylik İddiaları

Çalışma esnasında Mirek dışındaki katılımcılar ve Mirek mensubu katılımcılar, Mireklerin Çapakçur (Bingöl)'dan geldiklerini ve Mireklerin Türkmen olduklarını belirttiler. Bazıları sadece Mireklerin Türkmen olduklarını diğerlerinin Kürt olduklarını ifade ettiler. Mirekler kendilerini Karakeçililerin beyleri, yöneticileri olarak görmektedirler. Mirekler, kendilerinin aşiretin en üstünde olduklarını diğer cemaatlerin hepsinin ise onların müntesibi olduklarını ifade etmektedirler. Diğer cemaatler ise öyle bir şey olmadığını Mireklerin bir alt grup olduklarını, Mireklerin öyle iddialarının olduğunu ancak Mireklerden daha güçlü Cemaatlerin olduğunu belirttiler. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki birtakım açıklamaları:

Katılımcı-1 (E, 58),

“Mirekler Çapakçur’dan geldiler. Mirekler dışında diğerleri Kürt’tür.”

Katılımcı-29 (E, 70),

“Mirekler diğer cemaatlerin hep yöneticileri, beyleri, büyükleri olmuştur. Şu anda toprak ağaları çıkmış onlar bey değiller. Beylik asaletten gelir.”

2.7.2. Şeyhanlıların Karakeçililerden Ayrı Oldukları İddiaları

Araştırma esnasında katılımcılardan bazıları Şeyhanlıların kendilerini ayrı bir aşiret olarak gördüklerini hatta Karakeçililerin kendilerinden olduklarını ifade ettiler. Şeyhanlı mensubu katılımcılardan bazıları asıllarının Karakeçili olduğunu belirtirken bazıları da aynı bölgede olduklarını ama ayrı olduklarını ifade ettiler. Bu konuda Katılımcı-29 (E, 70) şöyle bir açıklamada bulundu:

“Siyaset falan çıktığından beri bazı kollar biz ayırıyor demeye başladılar. Özellikle Şeyhanlılar ayrı olduklarını söylüyorlar. Ama asaletli olanlar hala diyorlar bizim büyüklerimiz Mireklerdir. Biz size bağlıyız ne kadar şeyhanlı olsakta Karakeçili’yiz.”

Katılımcı-44 (E, 36), *“Benim soyadım Şeyhanlı, biz Şeyhanlıyız ama aslımız Karakeçili’dir.”*

Şeyhanlıların nüfusu hemen hemen diğer tüm Karakeçili cemaatlerinden fazladır ve seçimlerde en az bir “milletvekili” çıkarabilecek güçteler ve çıkarmaktadırlar. Katılımcıların açıklamalarına göre siyasi olarak güçlendiklerinden dolayı kendilerini ayrı olarak görmekteler.

Tablo 1. Siverek Karakeçi Aşireti'nin Cemaat Yapısı

➤ <u>Ceraban Cemaati</u>	➤ <u>Aminan Cemaati</u>
❖ Andari	❖ Doda
❖ Brejek	❖ Bilisok
❖ Gökçe	❖ Evcoya
❖ Hacı Halli	❖ Elkoka
❖ Rezan	❖ Heboki
❖ Torun	❖ Huski
❖ Şahkolu	❖ Kurdiki
❖ Balekan	❖ Meloya
○ Aliçepik	❖ Mirek
○ Broy-i	❖ Muski
○ Çaput	❖ Neboya
○ Musikan/Muskan	❖ Ömer Ali
○ Kadiyan	❖ Rutki
○ Kurtela	➤ Şeyhan/Şıhan
○ Hacıya	
○ Hıdraşk	
○ Tatar	
○ Veloy-i	
○ Hemed Emine İmem	
○ Elnebat	

2.8. Siverek Karakeçililerin Devlet ve Siyaset İlişkileri

Devletler kendi ülkelerindeki birlik beraberliği sağlamak ve dış tehlikelerden korunmak için çeşitli politikalar geliştirip uyguladılar. Hem Osmanlı Devleti döneminde hem de Cumhuriyet döneminde bu tür politikalara başvurulmuştur. Özellikle Doğu'daki aşiretlerle ilgili Yavuz Sultan Selim, Sultan II. Abdülhamit ve Cumhuriyet döneminde ülkede barış ve istikrarın sağlanması için çeşitli iskân politikaları benimsenmiştir.

2.8.1. Siverek Karakeçililerinin Osmanlı Dönemindeki Devlet ve Siyaset İlişkileri

2.8.1.1. Yavuz Sultan Selim Dönemi ve İdris-i Bitlisi

Doğu'daki aşiretlerin devletle olan ilişkilerinde çeşitli zamanlarda bazı dönüm noktaları yaşanmıştır. Bunlardan biri Yavuz Sultan Selim döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönemde Doğu'nun büyük çoğunluğu Akkoyunlu devletinin bakiyesi altındaydı (Genç, 2019) ve Safevi devleti de kendilerini Akkoyunlu devletinin mirasçısı olarak görmekteydi. Osmanlılar için Safeviler hem mezhepsel hem de siyasi yönden tehlike oluşturmaktaydı. Sultan bu tehlikeyi bertaraf edip güvenliği sağlamak için Sünni aşiretleri kendi tarafına çekmeye çalışmıştır (Emecen, 2016). Yavuz Sultan Selim, bölgedeki Sünni aşiretlerin desteğini almak için bölgeyi çok iyi tanıyan İdris-i Bitlisi'yi davet eder. İdrisi Bitlisi'ye o tarihte hem Şah İsmail hem de Yavuz Sultan Selim davetiye yollamıştır. Bitlisi, önce Şah İsmail'e olumlu cevap verse de daha sonra tercihini Yavuz Sultan Selim'den yana kullanır ve Doğu'da güvenliğin sağlanması için büyük gayretler sarf eder (Emecen, 2019). Bitlisi; İmadiye, Cizre, Hısnkeyf, Siirt, Hizan ve bölgelerini öncelikle dolaşp 25 beyin itaatlerini sağlamıştır (Bitlisi, 2001, s. 287). Daha sonra Bıyıklı Mehmet Paşa ile birlikte Diyarbakır üzerine sefer gerçekleştirip bölge hakimiyeti sağlanmıştır (Emecen, 2019). Diyarbakır bölgesi ve Doğu'daki diğer bölgeler Osmanlı hakimiyetine girmesiyle birlikte Siverek Karakeçilileri de Osmanlı hakimiyeti altına girmişler.

2.8.1.2. Sultan II. Abdülhamit Dönemi ve Hamidiye Alayları

Osmanlı'nın son dönemlerinde hem yabancı devletlerin saldırıları hem de Osmanlı milletlerinin milliyetçilik akımının etkisiyle çeşitli isyanlara başvurulması, devletin yeni politikalar geliştirme ihtiyacını doğurmuştur. Bu doğrultuda Doğu güvenliğinin sağlanması için Hamidiye Alaylarının kurulması öngörülmüştür. Bayram Kodaman, Hamidiye Alaylarının kurulma sebeplerini altı maddede şöyle açıklamaktadır:

- 1) Taşra üzerindeki hakimiyeti artırıp, merkezi otoriteyi sağlamak,
- 2) Aşiretlerin askeri gücünden yararlanmak,
- 3) Doğu'da yeni bir sosyo-politik dengeyi kurmak,
- 4) İslamcılık politikasını hayata geçirmek,
- 5) Doğu'yu İngiliz ve Rus saldırılarından koruyup, bölgede huzur ve barışı sağlamak,
- 6) Ermenilerin devlete karşı yapacakları isyan gibi faaliyetleri engelleyip, Müslümanlar ile Ermeniler arasında set oluşturmak (Kodaman, 1979, s. 438-439).

Yukarıda sayılan sebeplerden dolayı 1891 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Kürt, Türkmen, Çerkez, Karapapak ve Arap aşiretlerinden Sultan Abdülhamid'in adını taşıyan Hamidiye Süvari Alayları kuruldu. Bu dönemde hükümet tarafından çıkarılan askere alınma kanunnamesi ile Alaylara alınmayan diğer aşiret mensupları zorunlu askerliğe tabi tutuldular (Kodaman, 1983, s. 38-46).

Hamidiye Süvari Alayları Van ve Erzurum birinci bölge ile Mardin ve Urfa ikinci bölge olacak şekilde teşkilatlandırıldılar (Karal, 1963, s. 363-364). Bu bölgelerde Karakulliya, Hıms, Malazgird, Erciş, Başkale, Mardin ve Urfa Livalarına ayrıldılar. Siverek Karakeçilileri, Mardin Livası altında 45 ve 46. Alayları teşkil ettiler (Karaca, 1993, s. 179-181).

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Bâb-ı Ali Hükümeti alayları yeniden düzenlediler. Bu düzenleme için iki komisyon kurulmuştur. Birinci komisyon Binbaşı Hacı Hamdi Bey başkanlığında Rus sınırlarına, ikinci komisyonda Fahreddin Altay başkanlığında Güneydoğu bölgelerinde gönderilerek aşiretlerin düzenlenmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Alayların ismi de Mahmut Şevket Paşa tarafından "Aşiret Alayları" olarak değiştirilmiştir. Bu dönemde Milli Aşireti ve Karakeçili Aşireti üç alayla gönüllü olarak Balkan Savaşlarına katılmışlardır (Kodaman, 1983).

Çalışma esnasında katılımcılar geçmişte devlete büyük hizmette bulunduklarını, ülkeyi korumak için birçok savaşa katıldıklarını ve özellikle "Mehmet Tahir Bey" ve "Drehi Bey" gibi

büyüklerin gönüllü olarak savaflara katıldıklarını ifade ettiler. Ayrıca katılımcılar geçmişte Milli Aşireti isyan edince onlara karşı büyük mücadele verip onların sürgün edilmelerinde büyük paylarının olduğunu belirttiler.

2.8.2. Siverek Karakeçililerinin Cumhuriyet Dönemindeki Devlet ve Siyaset İlişkileri

Cumhuriyet döneminde Doğu’da birçok olay gerçekleşmiştir. Konumuz kültür değişmesi açısından önemli görülen olay PKK terör örgütüne karşı mücadele verilirken yavaştan yaşanan değişimdir.

Tam adı ile Partiya Karkerên Kurdistanê (Kürdistan İşçi Partisi) olan terör örgütü, 1978 yılında Diyarbakır’ın Lice ilçesinde bağımsız bir devlet kurmak amacıyla kurulmuştur. Örgüt kurulduktan sonra ağırlıklı olarak Siverek’te özellikle Bucak aşiretine yönelik terör saldırılarında bulunmuştur⁷. Bu saldırılardan en çok bilineni 30 Temmuz 1979 yılında Bucak aşireti lideri ve Adalet Partisi Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Celal Bucak’a karşı yapılan saldırıdır⁸.

Bu saldırılardan sonra Siverek’te örgüte karşı geniş çaplı mücadele başlamıştır. Bu mücadelede Karakeçili Aşireti teröre karşı Bucak Aşireti’ne destek verirken diğer bazı aşiretlerde örgüte destek vermişlerdir.

Siverek Karakeçililerinin kültür değerlerinde değişme yaşanırken öne çıkan en önemli unsur dil değişmesidir. Son dönemlerde yaşanan dil değişmesi önce eğitim oranının artması daha sonra da televizyon, internet gibi teknolojilerin gelişmesiyle gerçekleşmeye başlamıştır. Katılımcıların ifadelerine göre terör olayları başladığında Karakeçili Aşireti, Bucak Aşireti ile birlikte hareket edip teröre karşı mücadele vermiştir. Bu mücadele de Bucak Aşireti silahlı mücadele yürütürken Karakeçili Aşireti destek vermiş ancak doğrudan silahlı mücadeleye girmemiştir. Kendi ifadeleriyle Bucak Aşireti adamlarını “Güvenlik Koruculuğuna” sokarken kendileri “korucu” olmak istememişler. Kendileri o dönemde çocuklarını bir şekilde (imkanlar ölçüsünde) okula göndermeye çalışmışlar. Böylece daha önceden değişip Kürtleşen dil değeri, eğitim ile birlikte yavaştan tekrar Türkçeye doğru dönüşmeye başlamıştır.

7

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic_yazici?P4=332&P5=B&page1=14&page2=14

⁸ <https://www.tasav.org/index.php/guvenlik-guclerimizin-pkk-ile-mucadelesinin-kisa-tarihcesi.html>

BÖLÜM III

3. SİVEREK KARAKEÇİLİ AŞİRETİ'İNDE KÜLTÜREL DEĞİŞİM

3.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Çalışma esnasında görüşmelere çocuklar ve veri niteliği taşımayan görüşmeler haricinde 6'sı kadın, 39 erkek olmak üzere toplam 45 kişi katıldı. Kadın katılımcı sayısının az olmasının nedeni araştırma yapılan bölgenin sosyo-kültürel yapısının kadınlarla görüşme yapılmasını zorlaştırmasından kaynaklanmaktadır. Çalışma yapılan bölgede yabancı birinin kadınlarla görüşmesi uygun görülen bir durum değildir. Bu yüzden kadınlarla görüşmeler yapılırken yakınlarından izin alınarak onların yanında görüşmeler yapıldı. Ayrıca genç kadınlara ait bilgiler katılımcı kadınlar ve diğer erkek katılımcılardan alındı.

Katılımcı kadınların yaş ortalaması 58,7'si; erkeklerin yaş ortalaması 54,2'dir. Çalışmada genç ve çocuklarla da görüşmeler yapıldı. Ancak bunlar kendi kültürleri hakkında fazla bilgi sahibi olmadıklarından ve zaman içinde gerçekleşen değişimi yaşamadıkların katılımcı olarak ele alınmadılar. Bunlar hakkında daha çok gözlemler yapılarak yaşlıların anlattıkları ile gençlerin yaşadıkları karşılaştırılarak aralarındaki değişim görülmeye çalışıldı. Bunun için veri niteliği taşıyan bilgileri, geçmiş, görmüş kişilere ağırlık verildi.

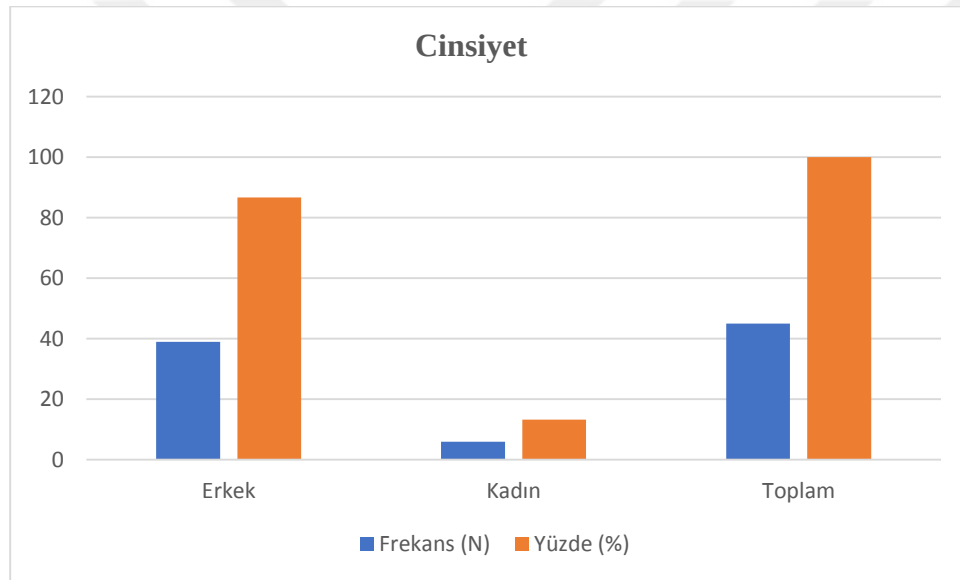
Katılımcıların çoğu çiftçilik ve esnaf meslekleriyle uğramaktadırlar. Kadınlar ise çoğunlukla ev hanımı rolünü üstlenmişlerdir. Karakeçililerin geleneksel geçim kaynağı hayvancılıktır. Ancak son 40-50 yıldan beri hayvancılık gerilemiş, tarım artmaya başlamıştır. Öyle ki hayvancılık bitme noktasına gelmiş, tarımda öyle artmış ki dışarıdan iş gücü almaya başlamıştır. Çalışma sahasında orta yaş ve üstü kadınlar genellikle ev hanımı ve geçmişte hayvancılık şimdilerde ise tarım işi ile uğraşmaktadırlar. Genç kadınlar arasında ise okuma oranı artmıştır. Erkekler ise genellikle esnaf, çiftçilik ve işçilik statüsündedirler.

Katılımcıların çoğu okuryazar durumundadırlar. Okuryazar olmayanların oranı düşüktür. Katılımcıların yaşları ve bölgenin durumu diğer bölgelerle karşılaştırıldığında okuma oranı müspet görülmektedir. Çünkü katılımcıların öğrenci olmaları gereken dönemlerde bölgede terör olayları bulunmaktaydı.

Katılımcılara ait demografik bilgiler aşağıda tablo ve şekiller aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans (N)	Yüzde (%)
Erkek	39	86,7
Kadın	6	13,3
Toplam	45	100,0

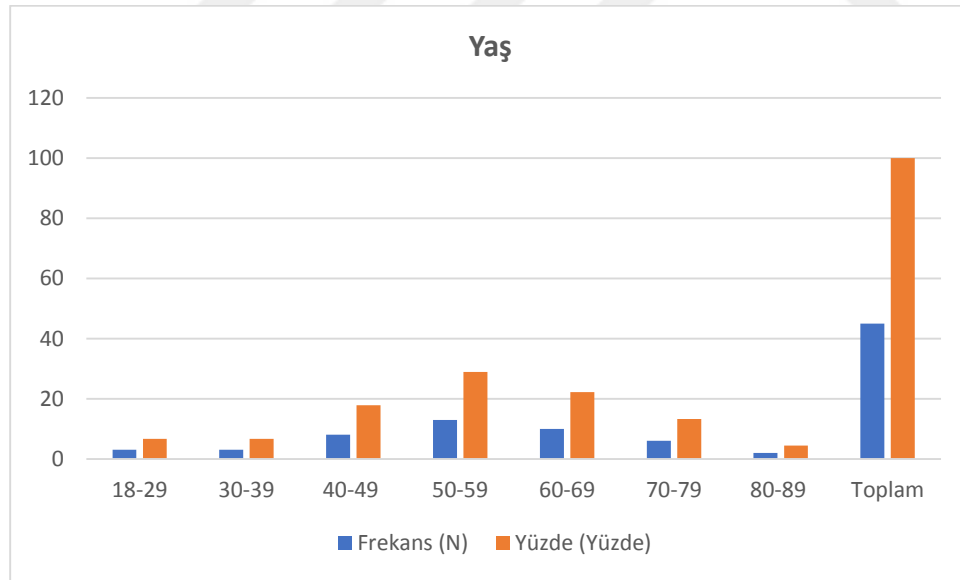

Şekil 1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Tablo 2 ve Şekil 1 'de görüldüğü gibi yapılan görüşmelere katılanların %86,7'si erkek, %13,3'nü kadınlar oluşturmuştur. Çalışmaya 39 erkek, 6 kadın olmak üzere toplam 45 kişi katılmıştır. Kadın oranının az olmasını nedeni çalışma yapılan bölgenin sosyo-kültürel yapısının kadınlarla görüşmeye müsait olmamasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Yaş Durumuna Göre Dağılımları

Yaş	Frekans (N)	Yüzde (Yüzde)
18-29	3	6,7
30-39	3	6,7
40-49	8	17,8
50-59	13	28,9
60-69	10	22,2
70-79	6	13,3
80-89	2	4,4
Toplam	45	100

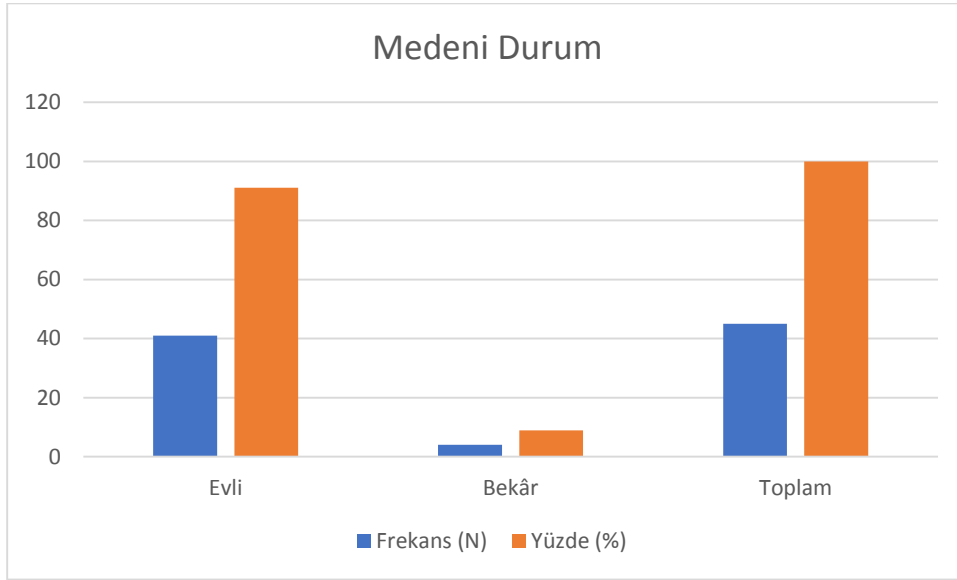

Şekil 2. Katılımcıların Yaş Durumuna Göre Dağılımları

Tablo 3 ve Şekil 2’de görüldüğü gibi çalışmaya katılanlardan %13,4’ü 18-39 arası yaş grubunu; %17,8’i 40-49 arası yaş grubunu; %28,9’u 50-59 arası yaş grubunu; %22,2’si 60-69 arası yaş grubunu ve %13,3’ü 70-79 arası yaş grubunu ve %4,4’ü de 80-89 yaş arası grubunu oluşturmaktadır. Çalışmaya tüm katılanların yaş ortalaması 54,84’tür. Çalışmaya katılanların çoğu orta yaş üzerindedir.

Tablo 4. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları

Medeni Durum	Frekans (N)	Yüzde (%)
Evli	41	91,1
Bekâr	4	8,9
Toplam	45	100

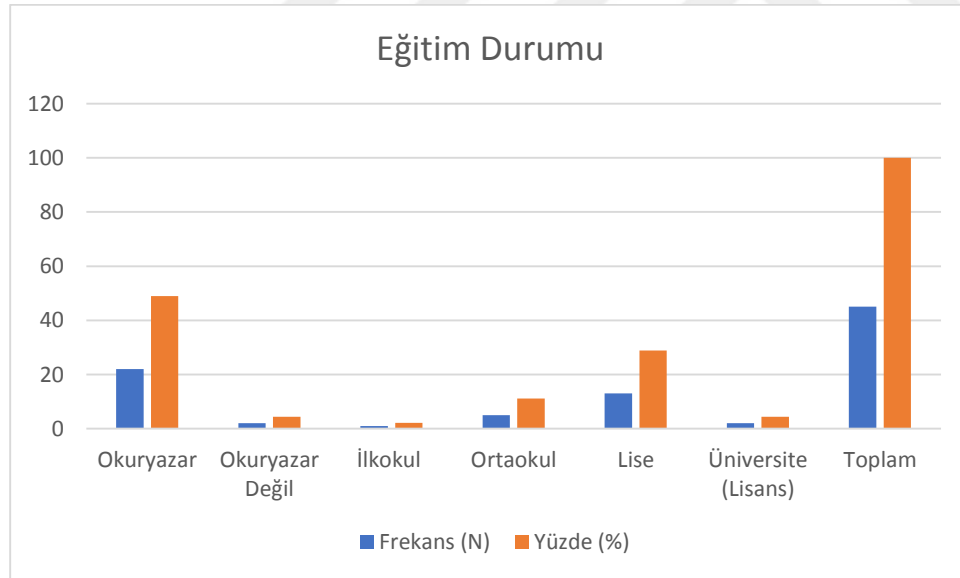

Şekil 3. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları

Tablo 4 ve Şekil 3'te belirtildiği üzere çalışmaya katılanların %91,1'i evli ve %8,9'unu bekarlar oluşturmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Frekans (N)	Yüzde (%)
Okuryazar	22	49
Okuryazar Değil	2	4,4
İlkokul	1	2,2
Ortaokul	5	11,1
Lise	13	28,9
Üniversite (Lisans)	2	4,4
Toplam	45	100

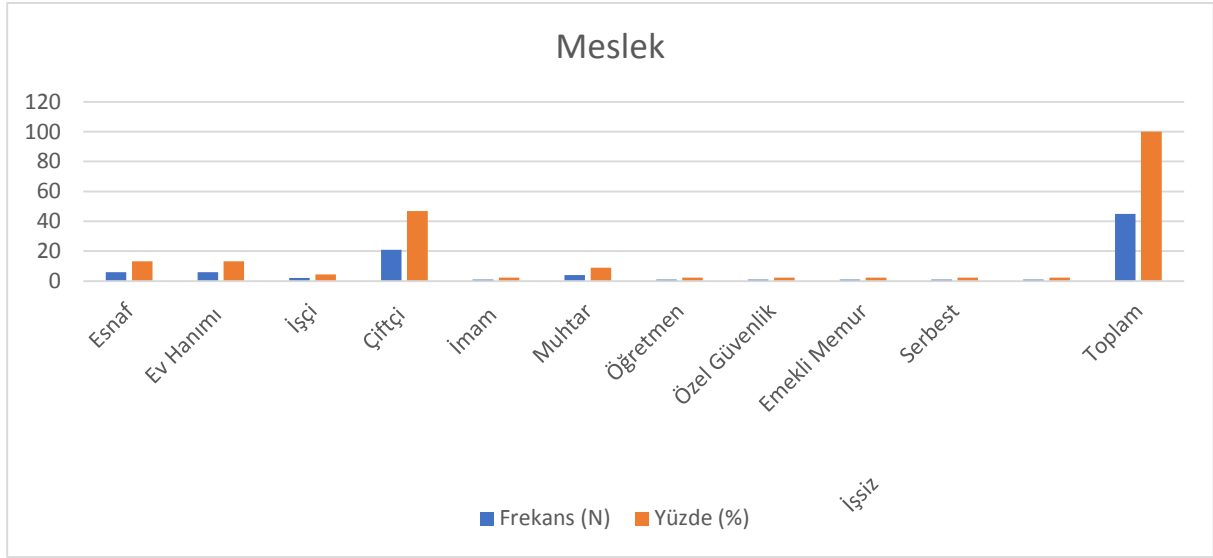

Şekil 4. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları

Tablo 5 ve Şekil 4'te görüldüğü gibi çalışmaya katılanların %4,4'ü okuryazar değil; %49'u okuryazar; %2,2'si ilkokul; %11,1 ortaokul; %28,9 lise ve %4,4'ü lisans mezunu oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş durumu göz önüne alındığında ve diğer bölgelerle karşılaştırıldığında eğitim durumunun orta düzeyde hatta iyi olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Katılımcıların Meslek Durumuna Göre Dağılımları

Meslek	Frekans (N)	Yüzde (%)
Esnaf	6	13,3
Ev Hanımı	6	13,3
İşçi	2	4,4
Çiftçi	21	46,8
İmam	1	2,2
Muhtar	4	9
Öğretmen	1	2,2
Özel Güvenlik	1	2,2
Emekli Memur	1	2,2
Serbest	1	2,2
İşsiz	1	2,2
Toplam	45	100

Şekil 5. Katılımcıların Meslek Durumuna Göre Dağılımları

Tablo 6 ve Şekil 5’te belirtildiği gibi katılımcıların %13,3’ü esnaf; %4,4’ü işçi; %46,8’i çiftçi; %2,2’yi imam; %9’u muhtar; %2,2’yi öğretmen; %2,2’yi özel güvenlik; %2,2’yi emekli memur; %2,2’yi serbest; %2,2’yi iş ve %13,3 ev hanımı oluşturmaktadır.

3.2. Araştırma Alanının Bağlamsal Betimlenmesi

Araştırma Şanlıurfa’nın Siverek ilçesinde gerçekleşmiştir. Osmanlı döneminde Diyarbakir eyaletine bağlı olan Siverek, 1923 yılında Vilayet yapılmış daha sonra 1926 yılında tekrar ilçe statüsüne dönüştürülüp Urfa vilayetine bağlanmıştır. Siverek, Şanlıurfa merkezine 90 km, Diyarbakır merkezine 85 km ve Adıyaman merkezine ise 120 km uzaklıktadır. 4314 kilometrekareye sahip olup 2020 yılı toplam 266.369⁹ nüfusa sahiptir. Temel geçim kaynağı hayvancılık ve tarımdır. Siverek; bünyesinde Zaza, Türk, Kürt, Arap ve diğer etnik kimlikleri barındırmaktadır.

Şanlıurfa’nın Siverek sınırına dahil olan Karakeçi bölgesi Siverek ile Viranşehir ilçeleri arasındadır. 6360 Büyükşehir Yasası ile Şanlıurfa Büyükşehir haline geldikten sonra Karakeçi bölgesi Karakeçi ve Şekerli olarak iki “nahiye”ye dönüştürmüştür. Karakeçi nahiyesinde 26 ve Şekerli nahiyesinde 24 mahalle muhtarlığı bulunmaktadır¹⁰. Katılımcıların belirttiklerine göre, Şeyhanlılar hariç Karakeçililerin 30-40 bin kadar nüfusu bulunmaktadır. Bir o kadar belki de

⁹ https://www.nufusu.com/ilce/siverek_sanliurfa-nufusu

¹⁰ <http://www.siverek.gov.tr/mahalle-muhtarlari>

daha fazla Şeyhanlıların nüfusu bulunmaktadır. 40-50 yıl öncesine kadar “köçerlik/göçerlik” veya yörüklük hayatı yaşayan Karakeçililer geçimini hayvancılık ile sağlamaktaydılar. Ancak günümüzde hayvancılık bitme noktasına gelerek temel geçim kaynağı tarım haline gelmiştir.

3.3. Siverek Karakeçili Aşireti’nde Değişen Kültür Değerleri

3.3.1. Aile Yapısı ve Yönetimi

Aile, evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar ve kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik olarak tanımlanabilir (Bayhan, 2014, s. 76). Günümüzde aile denince anne, baba ve çocuklardan meydana gelen çekirdek yapı akla gelir. Ancak kültürümüzde aile kavramı anne- baba, onların anne babaları ve çocukları olmak üzere üç kuşağı içine alan geniş aileyi temsil eder.

Aile yapısının korunması bir toplumu koruma ve varlığını devam etme yönünden hayati önem taşır. Karakeçili Aşireti de aile yapısını koruma açısından gayret göstermektedir. Karakeçili Aşireti ataerkil bir toplumdur ve geniş aileden oluşmaktadır. Ailede anne, baba, dede, nine, çocuklar ve torunlar beraber yaşar. Aile reisliğini baba üstlenmiştir ancak dedenin olduğu yerde son söz dedeye aittir. Genel olarak ailenin yönetim ve ekonomisinden baba sorumludur. Annenin para kazanma ya da evi geçindirme gibi bir yükümlülüğü olmamasına rağmen anne en az baba kadar ev yönetiminden, ekonomisinden ve diğer işlerden sorumlu olabilmektedir. Baba tarla sürme, çobanlık ve ticaret yapma gibi işleri yerine getirirken; anne yemek yapma, ev ihtiyaçlarını yerine getirme, hayvanları sağma, kilim dokuma, el işçiliği gibi işlerle meşgul olur. Çocuklar anne-babasının uyruklarına uymakla yükümlü olup, küçük yaşlardan itibaren ailesine yardımcı olmaya çalışırlar. Çocuklar, okul zamanı dışında tarla işleri veya çobanlık gibi görevleri yerine getirmeye çalışırlar. Tüm bu anlatılanların bazıları geçerliliğini korumakla birlikte birçoğu değişikliğe uğramış ve uğramaktadırlar. Yaşanan ekonomik, teknolojik ve sosyolojik vb. gelişme ve değişimlerle birlikte aile içindeki roller de değişime uğramıştır. Bunlara birkaç misal vermek gerekirse:

Eskiden temel geçim kaynağı hayvancılık iken şu anda temel geçim kaynağı tarıma dönüşmüştür. Hayvancılığın bitmesi kilim dokuma sanatını da ortadan kaldırmıştır.

Katılımcı-32(E,66):

“Artık bu bölgede Karakeçili kilimleri yapılmıyor.”

Dede ve nineler artık ayrı yaşamaya ve yalnızlaşmaya başlamışlar.

Katılımcı-37(K,55):

“Babam, kendi evinde tek yaşıyor.”

Katılımcı-29(E,70):

“Büyükler çok yalnızlaştılar.”

Çocuklar, geçmişte kendi çocuklarını babalarının yanında kucağına almazken şu an da alıyorlar.

Katılımcı-33(E,73):

“Çocuklarım yanımda kendi çocuklarını kucaklarına alıyorlar.”

3.3.1.1. Ailede Saygı ve Sevgi

Karakeçililer kültür değerlerini İslam ve eski Türk geleneklerinden almaktadırlar. Bu kültürlerde büyüklere saygı ve küçüklere sevgi gösterilmesine çok büyük önem verilmektedir. Özellikle anne-babaya karşı nasıl davranılması gerektiği detaylıca açıklanmıştır.

Her yerde olduğu gibi Karakeçili aşiretinde de büyüklere özellikle anne-babaya saygı eskiye oranla azalmıştır. Katılımcılarla yaptığımız görüşmelerden bazıları bu durumu şöyle ifade ettiler:

Katılımcı-29 (E,70):

“Eskiye nazaran büyüklere saygı %90 kaybolmuş, %10 kalmış oda belli ailelerde kalmış çoğu kültürünü, kaybetmiş asimile olmuşlar.”

Katılımcı-8 (E, 84):

“Eskiden burada yaşlı bir adam olsaydı çocuklar büyüklerin yanında hiç konuşmazlardı ama şimdi öyle değil. Odada yaşlılar başta oturlardı diğerleri de onun yanında oturlardı. Büyüklerin yanında ayak ayak üstüne atılmazdı ama şimdi var.”

Katılımcı-11 (E, 67):

“Oğlum okul okumuş subay olmuş odada 20 kişi var hesabına gelirse misafirlere hoş geldin der.”

Bu durum tüm bölge için geçerli değildir. Araştırma esnasında gözlemlerimize göre kültüre önem veren ailelerde özellikle de ileri gelen ailelerde büyüklere saygı daha fazladır. Büyüklerin yanında ayak ayaküstüne atma, büyüklerin yanında ayaklarını uzatma, anne- babanın ve büyüklerin yanında sigara içme, gereksiz yere konuşmalar yapılmaz. Babanın yanında kız konusu açılmaz, daha doğrusu evlenme mevzusu yapılmaz. Gelin kayınbabasının yanında konuşmaz ve yemek yemez. Bu tür davranışların yapılması saygısızlık olarak kabul edilir. Bu konuda katılımcıların açıklamalarından bazıları:

Katılımcı-1 (E, 58):

“Bizim çocuklarımız, gençlerimiz büyüklerin yanında ayak ayak üstüne atmazlar.”

Katılımcı-21 (E, 55):

“Benim çocuğum saygısından dolayı bir gün bana demedi ben evlenmek istiyorum. Yanımda asla sigara içmez, ayak ayak üstüne atmaz. Benim yanımda ben soru sormadıkça asla konuşmaz.”

Katılımcı-2 (E, 56):

“Bizde değil babanın yanında amcanın, dayının yanında bile sigara içmezler.”

Katılımcı-11 (E, 67):

“Biz beş erkek dört kız olan bir aileydik. Kırk yıldır ben eşimin annemin, babamın yanında bir gün yemek yediğini görmedim. Kardeşleri geliyor erkeklerin yanında oturmam diyorlar.”

Katılımcı-2 (E, 56):

“Bizim gençler anne babanın yanında çocuklarını kucaklarına çağırmıyorlar ya da hanımının ismini söylemiyorlar.”

Katılımcı-8 (E, 84):

“Bizim yeni gelin kayın babasının yanında hiç konuşmaz.”

3.3.1.2.Yanlışı Anlaşılan İki Durum: Babanın Yanında Çocuğunu Kucağına Almama ve Kadının Erkeğin Gerisinden Yürümesi

Günümüzde yanlış anlaşılan ve yadırganan hatta kötülen durumların biri erkeğin babasının yanında çocuğunu kucağına almaması diğeri de kadının erkeğin arkasından yürümesidir. Anadolu’nun birçok yerinde kısmi olarak varlığını devam ettiren bu iki gelenek, birçok kişi için

Anadolu insanının çocuklarına karşı sevgisiz ve kadına değer vermeyen durumlar olarak görülmektedirler. Bu gelenekler Karakeçili Aşireti'nde de azalmakla beraber hala devam etmektedir. Çalışma esnasında bu geleneğin nereden geldiği ve sebebini hem katılımcılardan hem de ayrıca araştırılmaya çalışılarak öğrenilmeye çalışıldı. Katılımcılara göre bu geleneğin aslı şöyledir:

Katılımcı-1 (E, 58):

“Yetim, öksüzler ve dul kadınlar görüp üzülmessinler diyedir.”

Katılımcı-8 (E, 84):

“Kurtuluş Savaşı zamanında çok şehid düştüğü ve çok kişi yetim, öksüz kaldığı için çocuklar kucağa alınmamaya başladı”

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yapılmıştır. Bu savaşlar sonucunda yüz binlerce er şehid olmuştur. Savaş sonunda geriye dönen er sayısı çok az olmuştur. Geride birçok çocuk yetim ve öksüz kalırken birçok kadında dul kalmıştır. Geriye dönen erler diğer çocukların üzülmemesi adına bir sürü çocuk arasında kendi çocuklarını kucaklarına almamayı uygun görmüşlerdir. Aynı şekilde dul kalan kadınlar, kocası dönenlerle yan yana görüp kıskanmasın ve üzülmessinler diye erkekler önde kadınlar eşlerinin ardından yürümeye başlamışlar. Kendi çocuklarını kucaklarına almayan erkeklerin çocukları büyümüş ve onlar da çocuk sahibi olunca, kendi çocuklarını kucaklarına almamaya başlamışlar. Kadınlar da aynı şekilde erkeklerin arkasında yürümeye devam etmiş ve böylece bu davranışlar bir gelenek haline gelmiştir. Bu geleneğin Karakeçili Aşireti'ndeki bazı yansımaları:

Katılımcı-29 (E, 70):

“Eskiden anne babalar büyüklerinin yanında çocuklarını kucağına almaya utanırlardı. Çocuk yanına gelse bile yüzünü çevirirdi.”

Katılımcı-1 (E, 58):

“Benim oğlan evlat sahibi olduktan sonra on yıl boyunca bizim yanımızda çocuğunu kucağına almadı sonra almaya başladı oda bütün çocukları seviyor diye.”

Katılımcı-8 (E, 84):

“Büyüklerin yanında biz çocuklarımızı kucağına almazdık. Benim çocuklarda almıyorlar.”

Katılımcı-33 (E, 73):

“Şu anda adam babasının yanında çocuğunu kucağına alıyor. Benim dokuz çocuğum var. Birini babamın yanında kucağıma almadım. Şimdi çocuklarım yanımda kendi çocuklarını kucaklarına alıyorlar.”

Bazı davranışlar olduğu dönemlerde zorunluluklardan doğabilirler. Bu tür davranışlar uzun süre tekrarlandığında zamanla gelenek haline gelebilirler. Yukarıda belirtilen iki durum bunlara örnek olarak gösterilebilir. Günümüzde ülkemiz coğrafyasında eskisi gibi yetim, öksüz ve dul kadın kalmamasına rağmen bu geleneğin etkisi azalmakla birlikte hala birçok yerde devam etmektedir. Dışarıdan farklı gözüken bu durumlar aslında çok ince bir düşüncenin eseridir. Görünenin akside babalar evlatların sevmiyor veya değer vermiyor değiller. Evlatlarına çok değer vermektedirler. Sadece kendi evlatları da değil. Diğer bütün çocukları sevmektedirler. Geçmiştekiler tüm çocukları kendi çocukları gibi sevmiş ve onları çocuklarından ayırmamaya çalışmışlar.

Aynı şekilde kadına değer verme de bu minvaldedir. Buradaki durum kadının değersizliğini değil aksine çok değerli olduğunun gösterilmesi açısından yapılan bir davranıştır. Kadına çok değer verildiğinden dolayı Anadolu insanı kadınların üzülmelerini bile istememiş ve buna uygun olarak davranışlar sergilemiştir.

3.3.2. Anne- Babaya Bakma

İslam ile yoğrulan Anadolu kültürü, anne-babaya çok değer verilmektedir. Karakeçililer de yaşlılarına büyük önem verdiklerini belirtmişlerdir. Siverek’te Yaşlı Bakım Evi veya Huzur Evi bulunmamaktadır. Karakeçililerde, anne-baba çoğunlukla erkek evladın yanında ömrünü tamamlar. Erkek evlatlar büyükten küçüğe başlanarak sırayla evlendirilir. En küçük erkek evlat genellikle anne babasıyla birlikte yaşar. Anne-baba miras paylaşımını gerçekleştirirken kendilerine bıraktıkları “ev” de küçük erkek evlada kalır. Bazen herkes evlenir ayrı yaşamaya başlarlar. Bu durumda çoğunlukla erkek evlatlardan biri anne-babasını yanına alarak onlarla birlikte hayatını devam ettirir.

Katılımcılar Huzurevi gibi kurumlara çok sert karşı çıkmışlardır ve bunu şöyle dile getirdiler:

Katılımcı-1 (E, 58):

“Bizim adetlerimizde huzur evleri yoktur, herkes anne babasına bakar.”

Katılımcı-21 (E, 55):

“Anne-baba bazen büyüklerinin yanında kalır. Ama çoğunlukla ihale küçüğe kalır. Ama kesinlikle birinin yanında kalır. Eskiden evlenen ayrılırdı. En son en küçük kalırdı. Anne-baba da onun yanında kalırdı.”

Katılımcı-11 (E, 67):

“Urfa, Nizip tarafında, Mezopotamya tarafında anne babayı huzur evine bırakma gibi bir şey yoktur. Ölene kadar hem hizmet hem hürmet bölgede öyle gözükyor. Annem 92 yaşında ben annemi nasıl huzur evine bırakayım bu gelenek bizde devam ediyor.”

Bir kişinin anne babasına bakmaması aşiret arasında kabul edilemez bir durum olarak görülmektedir. Öyle bir durumda o kişi aşiret içinde dışlanır. Bunu şöyle Katılımcı-1 (E, 58) değerlendirdi:

“Kesinlikle öyle bir şey olmaz. Anne-babasına bakmayan kişinin 20 yıl geçse bile öyle yapan kişilerin selamını bile almazlar.”

Katılımcı-2 (E, 56) ise şu açıklamada bulundu:

“Anne babasına bakmayan kişi aşiret içinde dışlanır. Onu rencide ederler.”

Eğer bir kişi anne babasına bakmazsa veya yaşlanan kişilerin kendilerine bakacak çocukları yoksa, o yaşlanan kişilerin akrabaları onlara bakarlar. Akrabaları bakmazsa ona birileri mutlaka bakacaktır. Katılımcı-1 (E, 58) bu durumu şöyle açıkladı:

“Herhangi bir nedenle kendisine bakılmayan birileri olduğunda biz onlarla ilgileniriz. Mesela bizim hanımın annesi amcaoğlunun öz halasıdır. Kocasını evlendi çocukları var şimdi annesi bizdedir.”

Tüm bu olumlu durumlara rağmen aile yapısı değiştiğinden dolayı yaşlılar eskisi gibi mutlu ve rahat değiller. Yeni gelinler artık yaşlılara eskisi ilgilenmek istememektedirler. Torunlarda dijital teknolojiye kendini kaptırmış durumdadır. Çoğu kişi evde olduğu zamanda ya telefon ya da televizyon ile vakit geçirmektedir. Çalışma esnasında yaşlılarla görüşüldüğünde kendilerine geçmiş anlatmaları istenildi. Bunu çok heyecanlı ve istekli bir şekilde anlatmaya çalıştılar. Yaşlılar gerçekten biriyle konuşmak dertleşmek ihtiyacını hissediyorlardı. Kendileriyle ilgilenen kimselerin olmaması veya dertleşecek kimselerin bulunmaması onları yalnızlığa itmektedir. Aşiret üyelerinden şehirde yaşayan bazı yaşlıların tek başına ayrı evlerde yaşadığı

görüldü. Kırsal bölgede bu durum çok nadirdir. Bu konuda katılımcılardan bazıları şöyle açıklamalarda bulundular:

Katılımcı-21 (E, 55): *“Büyükler çok yalnızlaştılar.”*

Katılımcı-37 (K, 55): *“Babam kendi evinde tek yaşıyor. Babama ben bakıyorum. Ben her sabah ve akşam kendisine yemek götürürüm. Her hafta elbiselerini yıkarım. Ev temizliğini yaparım. Her ne ihtiyacı varsa ben buradan gidip görürüm.”*

Çalışma esnasında farklı bir sosyolojik durumla karşılaştık. Şu anki yaşlı erkeklerin tek başına yaşama sebeplerinden biri kadınların kendileriyle evlenmek istememelerinden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Sivererek genelinden elde ettiğimiz bilgilere göre, eskiden kocası vefat eden ya da boşanan kadınlar evleniyorlarmış. Ancak son zamanlarda bunun çok çok azaldığı belirtilmektedir. Bunun sebebinin ise kadınların erkeklere maddi bakımdan ihtiyaçlarının kalmaması, kendilerine merkezi yönetim tarafından sağlanan sosyal yardımlar, dul maaşı veya boşanan kişilerin boşandığı kişilerden aldığı nafakalar yüzünden kaynaklandığı belirtilmektedir. Bu konuda bir katılımcı şöyle fikirde bulundu:

Katılımcı-28 (E, 55): *“Eğer bir kadın erkeğe muhtaç değilse, o erkekle de evlenmiyor...”*

Bu durum konumuzdan dışında olduğu için daha fazla inceleme yapamadık ancak araştırılması gereken bir durum olduğu kanaatindeyiz.

3.3.3. Miras Paylaşımı

Virase (ırs) kökünden türeyen miras kelimesi, bir şeyin bir kişi veya topluluktan diğerine geçmesi, başkasından kalan şey anlamında kullanılmaktadır. Daha önce İslam Hukuku ile düzenlenen miras hakkı Cumhuriyet’in ilanından sonra Medeni Kanun ile düzenlenmeye başlamıştır. İslam Hukukunda miras konusu ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve mirasçı yelpazesi geniş tutulmuştur. Anne karnındaki “cenin” in miras hakkının korunma altına alınması gibi birçok düzenleme yapılmıştır. Özellikle “kadın” anlamına gelen “Nisa” suresinde ve diğer sure ile hadislerde miras konusu işlenmiştir (Aktan, 1992, s. 143-145). Mevcut Medeni Kanunu’nda da kadın erkek ayırımı gözetmeksizin miras hakkı öngörülmüştür.

Karakeçili Aşireti’nde miras paylaşımı biraz farklıdır. Karakeçili Aşireti, bölgedeki diğer çoğu aşiret gibi bazı konularda eski Türk geleneğini sürdürmektedirler. Eski Türk geleneğine göre aile kan bağına dayanır. Ev reisliğini erkek üstlenir. Aile; baba, oğul ve torunlardan oluşur.

Evlenen kızlar ile onların çocukları aileden sayılmazlar (Ögel, 2001). Evlenen kız veya erkek mirastan payını alarak ayrılmaktaydılar. Kız, miras olarak çeyiz, erkek ise miras olarak mal, sürü, arazi veya ev vb. gibi şeyler alır. Baba ocağını devam ettirdiğinden, anne-baba da kalan mal veya ev en küçük erkek evlada kalır. Kız çeyizden başka baba evinden bir şey almaz (Mandaloğlu, 2013).

Karakeçililerde miras paylaşımı genellikle erkek çocuklar arasında yapılır. Anne-baba da çoğunlukla yaşlılığında en küçük evladın yanında yaşamlarını tamamlarlar. Kız çocuklarına mirastan pay verilmez. Yerleşik kültüre göre kadınların kendileri baba mirasından pay istememekte, almamaktadırlar. Ancak son zamanlarda bu durum değişmeye başlamıştır. Bu durumu katılımcılar şöyle açıkladılar:

Katılımcı-12 (E, 73):

“Bu bölgede kızlara mirastan çok az veriliyor. Kızlar evleniyor başka eve gidiyor çocukları oluyor anne babası öldükten sonra bende hissemi istiyorum diyorlar. Eskiden almıyorlardı. Gözü açılmış erkek tarafı kızı sıkıştırıyorlar hisseni al diye ama kıza düşen pay kadar vermiyorlar yani tarla vermiyorlar biraz para veriyorlar.”

Katılımcı-14 (E, 65):

“Ben almam ayıptır ama şimdi alıyorlar.”

Katılımcı-23 (E, 60):

“Mirastan, kızlara vermiyoruz. Eskiler babamın, kardeşimin mülkünü başkasına vermem derler.”

Katılımcı-25 (K, 77):

“Biz babamızdan kardeşlerimizden almayız. Ben de almam. Ayıptır. Şimdikiler alır.”

Katılım-27 (E, 53):

“Son zamanlarda mirastan pay isteyen kişiler oluyor. Bazıları arasında sıkıntılar çıkıyor. Bazıları kızlarını, bacılarını razı edecek şekilde bir şeyler veriyorlar.”

Araştırma da katılımcılara miras alıp almadıklarını ve neden almadıklarını soruldu. Orta yaş üzerindeki kadınlar bizim geleneğimizde babadan miras alma yok, ayıptır, biz almayız ama şimdiki kadınlar mirastan pay istiyorlar diye cevap verdiler. Eski olarak nitelendirebileceğimiz kişiler mirasın ailesinin hakkı olduğunu evlendiği kişinin ise aileden olmadığını yani yabancı biri olduğunu aile malının yabancılara verilmesinin de uygun olmadığını düşünmektedirler. Yeni nesiller ise bende ailenin bir üyesiyim ve hakkım olan payı almam lazım şeklinde

düşünmektedirler. Katılımcılar, mirastan pay isteyen kızları razı edecek şekilde ev veya daire gibi bir şeyler verdiklerini ancak arazi vermediklerini ifade ettiler. Arazi verilmesi durumunda onların gelip sıkıntı çıkaracaklarını belirttiler. Bu durum özellikle sıkıntılı damatlarda gerçekleşmektedir. Bazen kadın miras alıp almaması konusunda iki taraf arasında kalmaktadır. Bir tarafta eşi mirası alması için kadını zorlayabilmekte, diğer tarafta da ailesi mirastan pay vermemek adına kadına baskı yapabilmektedir. Bu tür durumlarda en çok zarar gören kadın olmaktadır.

3.3.4. Evlenme Usulleri

3.3.4.1. Görücü Usulü ve Başlık Parası

Görücü usulü evlenme, çok eski ve yaygın bir evlenme türüdür. Bu gelenek eski Türk toplumlarına kadar gitmektedir. Eski Türklerde birbiriyle sıkı dostluğu, samimiyeti, saygı ve sevgisi olan aileler daha çocukları beşikteyken çocuklarını birbirleriyle nişanlandırmaktaydılar (Sümer, 1999, s. 389). İslam geleneğinde de biraz farklı olsa da görücü usulü evlilikler bulunmaktadır. İslam hukuku evlenecek kişilerin belirli şartlarda birbirleriyle görüşmelerine, konuşmalarına, tanışmalarına izin vermektedir. Evlenecek olan kişiler birbirlerini görmeli ve rızaları alınmalıdır.

Görücü usulü evlilik, evlenecek olan erkeğe ailesinin kız arayıp, bulmasıyla başlayan bir süreçtir. Görücü olarak adlandırılan erkek tarafı yani erkeğin annesi, kız kardeşleri, varsa teyzeleri, halaları, bazen komşuları ve diğer akrabaları evlenecek olan erkeğe kız aramaya başlarlar. Uygun birini buldukları zaman birkaç kişi birlikte gidip kızın evlerine ziyarette bulunurlar. Eğer oradaki kız evlenmeye aday biri olarak kabul edilirse ayrıca kız hakkında araştırma yapılır. Araştırma yaparken kızın yetenekleri, saygısı, ahlakı gibi konularda bilgi sahibi olunmaya çalışılır. Amaç erkeğe ve aileye en uygun kişiyi bulmaktır. Savaşçı bir toplum olan eski Türklerde biri evlenmek istediğinde erkekler, kendisi gibi kılıç kuşanan, iyi at binen birini ararlardı. Bu tür yetenekli kadınların eski Türk toplumlarında bulunduğu belirtilmektedir. Destan kahramanlarından Beyrek, adaklısu (nişanlısı) Banu Çiçek ile güreşmiş ve sevgilisine yenilmekten zor kurtulmuştur (Sümer, 1999, s. 389-390).

Türklerin İslam dinini benimsemeleriyle birlikte İslam hukukuna uygun evlilikler yapılmaya çalışılmış ve bu doğrultuda eş aranmaya başlanılmıştır. Araştırma esnasında Katılımcı-29 (E,70), evlenmek için bir kadın seçerken neye dikkat ettiklerini/edilmesi gerektiğini şöyle açıkladı:

Hazreti Peygamber şöyle buyurmuştur: “Bir kadın ile dört şey için evlenilir: Soy, parası, güzelliği ve dini için. Siz dindar olanını seçiniz”. Allah size diğerlerini lütfeder. Maalesef şu anda tam tersi olmaktadır.¹¹

Oğlunu veya kızını geçimli biriyle evlendirmek isteyen aileler belli kriterlere uygun kişileri bulmak için arayışa çıkmakta veya seçmektedirler. Günümüzde beklentilerin çok artmasından dolayı bazen bu arayış veya seçme birkaç yıl bile sürebilmekte ve bu yüzden çoğunlukla erkeklerden ziyade kızlar “evde kaldı” veya “evde kalmış” sözlerine muhatap olabilmektedirler.

Görücü usulünde bazen erkek birini görür, beğenir. Bu durumda kişi, annesine veya kız kardeşlerine konuyu açar. Onlarda gerekli adımları atmaya çalışırlar. Baba ile bu tür şeylerin konuşulması saygısızlık veya ayıp/utanma olarak kabul edilir. Bu durumu Katılımcı-21 (E,55) şöyle ifade etti: “Benim çocuğun saygısından dolayı bir gün bana demedi ben evlenmek istiyorum. Bu tür şeyleri annesiyle, kardeşleriyle konuşur”.

Bazen de evlenecek olan erkek tüm seçimi ailesine bırakır. Onların kendi yapısına ve ahlakına uygun birini bulacağını varsayar. Diğer bazı durumlarda da anne-baba tanıdığı ya da ahlakıyla, güzelliğiyle ün yapmış birini gördükleri/buldukları zaman kendi oğluna kızı istemeye çalışırlar. Bu bazen zorlama şeklinde bile gerçekleşebilir. Çünkü aile kendilerine uygun bir gelin bulduklarını ve bunun asla kaçırılmaması gereken bir fırsat olarak görürler.

Karakeçili Aşiretinde de katılımcıların belirttiğine göre geçmişte görücü usulünün çok yaygın olduğu ancak günümüzde çok azaldığı artık görüşme/tanışma şekline dönüşmüştür:

Katılımcı-34 (E, 40):

“Görücü usulü azaldı.”

Katılımcı-21 (E, 55):

“Görücü usulü artık kalktı. Ama anne babanın sözüyle evlenir.”

Katılımcı-12 (E, 73):

¹¹ Hadis-i Şerifin Buhari’de geçen şekli: “Bir kadın ile dör şeyden dolayı evlenilir: Malı, soyu, güzelliği ve dini için. Sen dindar olanını seç. Aksi halde fakru zarurete duçar olursun!” (Buhari, Nikah, 16).

“Binde bir kalmış görücü usulü çünkü internet var.”

Katılımcı-24 (E, 43):

“Görücü usulü değil artık tanışma usulü var.”

Katılımcı-12 (E, 73):

“Görücü usulü şimdi de var eskiden de vardı ama eskiden daha fazlaydı ama bugünün durumundan daha iyiydi. Şimdi kız ben bununla evlenecem diyor kim ne olduğu belli değil ama memur 5 yıl sonra ayrılıyor. İki çocuk ortada kalıyor.”

Aynı şekilde geçmişte birbirlerini görmeden rızası olmadan yapılan evliliklerinde fazla olduğu şu anda ise bu durumun değiştiği belirtildi:

Katılımcı-10 (E, 64):

“Görücü usulü ile birbirini görmezlerdi. Giderlerdi kızı istemeye gidince de erkek gitmiyordu. Şimdi öyle değil.”

Katılımcı-11 (E, 67):

“Eskiden kız-erkek birbirini görmeden evlendirilebilirlerdi ama şimdi biraz zor. Birbirini beğendiler mi evleniyor. Benim dedem ile ninem birbirlerini görmeden evlenmişler. Ben hanımı görmeden evlendim. Baba, anne ve dede oğlum biz bu kızı sana getiriyoruz derlerdi. O zaman ben memnundum ama şimdi kızım okudu hoca oldu, polis oldu bu benim arkadaşım ben bununla tatile çıkıyorum bu tür şeyler bizde ayıptır.”

Katılımcı-26 (E, 50):

“Birbirini görmeden evlenmek İslam’a aykırıdır. Artık tanışarak evlilikler gerçekleşiyor. Bu İslam’a uygun ancak ben sözlendim, nişanlandım beraber, yaşayacağız falan öyle yok. Şu anda nişanlananlar geziyor, tozuyor kısa süre sonra da nişanı atıyorlar, evlendikten sonra boşanıyorlar.”

Katılımcı-21 (E, 55):

“Kızın rızası alınmaktadır.”

Katılımcı-3 (E, 69):

“Görücü usulüyle mesela komşunun oğlu benim kızımı sevebilir ama götürüp gezdiremez. Oğlan kendisi de gelip istemez akrabası gelip ister. Eskiden kız evet ya da hayır deseydi kızı dinlemezlerdi ve kötü bir şeydi bu şimdi ise kız veya oğlan hayır derse o evlilik olmaz. Eskiden bizim eksikliğimizdi bu zorla verme. Ama şu an yok.”

Diğer bölgelerde hala önemli derecede varlığını sürdüren “kız isteme de amcaoğluna öncelik” geleneği katılımcıların belirttiğine Karakeçili Aşireti’nde kalmamıştır. Bu geleneğe göre evlilik çağına gelmiş bir kız varsa ve kızın amca oğlusu o kıza talip ise ondan başkası o kızla evlenemez. Aile kızını başkasına veremez. Başkaları da amcaoğlunun talip olduğu kıza görücü gitmezler.

Bu geleneğin bittiğini Katılımcı-12 (E, 73) şöyle ifade etti:

“Bugün amcaoğluna öncelik kalmadı. Yirmi tane amca çocuğu olsa da kız istemezse istemez. Kız yüzüne baka baka seni istemiyorum diyor.”

Başlık Parası

Başlık parası çok eski zamanlardan beri farklı din ve kültürlerde evlenme sürecinin bir parçası olmuştur. Romalılar ve Atinalılar zamanında başlık bir mal olarak görülmüş ve karşılığında adeta kadın satın alınmıştır. Musevi ve Kilise hukuklarında da kızın ailesine belli bir ödeme veya hizmet etme yükümlüğünün olduğu belirtilmektedir. İslamiyet öncesi Arap toplumunda da benzer şekilde çeşitli adlar altında başlık alınmaktaydı. (Akgündüz, 1992, s. 131-133). Eski Türk geleneğinde de kız tarafının erkek tarafından başlık (mal talep etme) geleneği bulunmaktaydı (Sümer, 1999, s. 389). Eski Türklerde “Kalın veya Kalın” olarak bilinen bu kavram dört gruba ayrılmaktaydı. “Kara mal” olarak ifade edilen ilki, kızın babasına verilirdi. “Yelü” olarak bilinen ikincisi kızın nişanlısı tarafından ilk görüşmede evlenecek olan kıza verilen hediye idi. Üçüncüsü “Tüy Mal” olarak bilinir. Miktarı 20-60 at arasında değişen mal miktarını erkek tarafının düğün masraflarının karşılanması için karşı tarafa vermesi şeklindeydi. “Süt parası” olarak bilinen sonuncusu ise kızın annesine verilen hediye yi temsil etmekteydi. Bunların karşılığında kız tarafı çeyizi hazırlardı. İslam hukuku ise “Mehir”i şart koşturmaktadır. Mehir kadının hakkı olup, nikahın şartlarından biridir. Mehir, başlığa benzese de ödeme zamanı ve alan kişinin farklı olmasından dolayı başlıktan ayrılır. Başlıkta ödeme tamamen yapılmadan evlenme gerçekleşmez ve ödeme kıza değil aileye yapılır. Mehir ise kıza verilip, zamanını kadının kendisi tayin edebilir. Hazreti Peygamber, evlenmenin kolay ve sıkıntılara yol açmaması için Mehir miktarının az tutulmasını tavsiye etmiştir. Osmanlı zamanında Mehir dışında alınan başlıklar yasaklanmıştır (Akgündüz, 1992). Eski geleneklerde olan başlık parası çeşitli değişimlere uğrayarak günümüze kadar gelmiş ve halen birçok yerde kız istemelerde şart koşulmaktadır.

Karakeçili Aşiretinde başlık geleneği daha devam etmektedir. Ancak geçmişe oranla çok azaldığı görülmektedir. Katılımcılar geçmişte başlık yüzünden bazılarının evlenemediğini, bazılarının da başlık yüzünden kız kaçırımlara başvurduğunu ve alınan başlığında çoğunlukla gelin için harcanmadığı bu yüzden de başlığın kötü bir gelenek olduğunu ancak durumun şu an

değiştğini ifade ettiler. Ayrıca görücü usulünün artık tanışma usulüne dönüştüğünü belirttiler. Katılımcıların bu konudaki beyanlarından bazıları şöyledir:

Katılımcı-11 (E, 67):

“Başlık parası eskiden de vardı şimdi de. Eskiden başlığı alan isterse kıza masraf ederdi isterse de etmezdi, şu anda da geline harcamayanlar var.”

Katılımcı-3 (E, 69):

“Başlık parası azalmış. Eskiden parası olmayana kızı vermiyorlardı. Çok kötü bir adetti. Elhamdülillah o hemen hemen kalkmış ve cüzi bir miktar alıyorlar. Onu da süt parası falan adı altında alıyorlar. Eskiden alınan para kız için harcanmazdı. Şimdi ise hepsi kız için harcanacak. Bu cahillikten kaynaklanıyordu.”

Katılımcı-10 (E, 64):

“Başlık parası eskisi gibi yok. Eskiden başlık parası veremeyene kız verilmezdi.”

Katılımcı-12 (E, 73):

“Bundan yirmi otuz yıl önce başlık parası vardı. Fakir zengin kızını isteyemezdi isteseydi de vermezlerdi. Şu anda sadece bizde bir adet var, biz “Halat”¹² diyoruz dayısına veriyorlar. Hem dayıya hem amcaya amcanınkini oğlan tarafı veriyor.”

Katılım-27 (E, 53):

“Şu an da artık başlık parası kalkmış.”

Katılımcılar, başlık parasının geçmişe oranla azaldığını ancak evlilik sürecinde alınan altın, mobilya, beyaz eşya ve TV gibi eşyaların alınması düğün masraflarını çok arttırdığını ve bu yüzden de çoğu gencin yaşı gelmesine rağmen evlenemediğini belirttiler.

Katılım-27 (E, 53):

“Şu an biri kızını evlendiriyor. Dünya kadar masraf ediyor.”

Katılımcı-24 (E, 43):

“Ekonomik sıkıntılardan dolayı otuz, otuz beş yaşına gelmiş gençler evlenemiyor. Eşya fiyatları çok arttı.”

Katılımcı-12 (E, 73):

“Benim oğlum öğretmen bu kış kendisini evlendirdim. Başlık parası istemediler. Dedim listeyi gönderin listeyi gönderdiler yaklaşık iki yüz bin TL masraf yaptık. Bunun haricinde kızın ailesi de masraf yaptı.”

¹² Halat, çoğunlukla dayıya verilen belli bir miktar nakit parayı ifade eder.

Araştırma yapılan bölge de çoğunlukla geline altın takılır. Hatta bu takılan altınlar kadın tarafından “Mehir” olarak kabul edilir. Altın fiyatlarının geçmişe oranla çok artması, geçmişte çoğunlukla sadece bir “çeyiz sandığı” şeklinde gerçekleşen çeyizin günümüzde mobilya, beyaz eşya, TV gibi eşyaları da bünyesine alması evlenecek olan kişileri zora düşürdüğü görülmektedir. Ayrıca günümüzde gelinin, erkeğin anne-babasından ayrı bir evde yaşamak istemesi evlenmek isteyip de evi olmayan kişileri daha da zora sokmaktadır.

Araştırmada katılımcılara şu soru soruldu: *“Geçmişte görücü usulünün daha fazla olduğunu, rızanız alınmadan evlendirildiğinizi, hatta birbirinizi görmeden de evlendiğinizi belirtiyorsunuz. Buna rağmen aileler geçmişte mi daha mutlu ve huzurluydular yoksa şimdi mi daha mutlu ve huzurlular?”* Katılımcılardan bazılarının açıklamaları:

Katılımcı-25 (K, 77),

“Eskiden evlenenler daha mutluydu. Eskiden daha iyiydi.”

Katılımcı-29 (E, 70),

“Mukayese bile edilemez. Eskiden daha iyiydi, daha huzurluydu daha devamlıydı. Şu anki evlilikler çoğunlukla maddiyata dayanıyor. Kız istemelerde hemen oğlanın ne iş yaptığını, dairesi, arabası var mı soruyorlar. En önemlisini sormuyorlar. Bu kişinin edebi nasıl, namaz kılıyor mu?...”

Katılımcı-12 (E, 73),

“Mutlu olma! Ben bu kanaatteyim eskiden binde bir boşanıyordı şimdi tam tersi olmuş demek ki eskiden daha iyiydi.”

Katılımcı-26 (E, 50),

“Eskiden anne babalarımız günde birden fazla işleri yaparlardı. Mesela annem sabah üç dörtte kalkar yayık ayranı yapardı. Sonra çalışan erkeklerin yemeklerini götürürdü. Ondan sonra gelir önce koyunları sonra da büyük başları sağardı. Ve bunun gibi birçok iş yapmalarına rağmen şikâyetle bulunmazdı. Eskiden aileler daha mutluydular.”

Bu soru hemen hemen tüm katılımcılara soruldu. İstisnasız kadın ve erkek tüm katılımcılar eskiden kız isteme süresinde bazı sıkıntılar olmasına rağmen daha iyi olduğunu, geçmişe oranla şu anki evliliklerin çok daha kısa ömürlü ve ailelerin daha mutsuz olduklarını belirttiler.

3.3.4.2. Berdel Usulü ile Evlenme

Berdel usulü evlilikler hem kız evladı hem de erkek evladı olan iki aile arasında yapılır. Bu evlilik türünde aile kendi oğlu ile karşı tarafın kızını evlendirirken, kendi kızını da karşı tarafın oğluyla evlendirir.

Geçmişte bu tür evliliklerin yapıldığı katılımcılar tarafından beyan edilmiştir. Katılımcılara göre bu tür evlilik Karakeçili Aşireti'nde kalmamıştır. Katılımcılar bu durumu şöyle ifade ettiler:

Katılımcı-3 (E, 69),

“Berdel usulü ile evlenme şu anda azalmış yok denilebilir.”

Katılımcı-34 (E, 40),

“Görücü usulü azaldı, berdel kalktı.”

Kendisiyle görüşme gerçekleştirdiğimiz Katılımcı-29 (E, 70) berdel usulü ile evlendiğini belirtti. Katılımcı durumu şöyle ifade etti:

“Ben berdel ile evlendim.”

Katılımcı, berdelin makbul olmadığını ancak haramda olmadığını belirtti. Katılımcı kendi evliliklerinde herhangi bir sıkıntı olmadığını, gerçekten mutlu olduklarını belirtmekle birlikte berdel ile yapılan evliliklerin bazı sıkıntılara da yol açabildiğini ifade etti:

“Berdel ile evlenenlerden biri hanımıyla geçimsizlik yapar ve eşiyle boşanırsa diğer tarafta sen benim kardeşimi boşadın ben de senin kardeşini bırakıyorum diyebilir. Bunun için makbul bir evlilik türü değildir.”

3.3.4.3.Kız Kaçırma

Erkek ve kızın evlenmek istemesi ancak ailesinin buna razı göstermemesi sonucu kızında rızasıyla erkek tarafından kızın kaçırılması veya kızın kendi rızasının olmamasına rağmen erkeğin zorla kızı kaçırması şeklinde gerçekleşebilen evlenme usulü diyebiliriz. Geçmiş çok eskilere dayanan bu evlenme usulü birçok bölgede hala olabilmektedir. Katılımcılar Karakeçili Aşiretinde eskiden bu tür vakaların meydana geldiğini ancak şu an kız kaçırmanın çok az hatta kalmadığını belirttiler:

Katılımcı-3 (E, 69),

“Kız kaçırma Karakeçi Aşiretinde yok ama sağda solda olabilmektedir.”

Katılımcı-12 (E, 73),

“Kız Kaçırma, eskiden çoktu. Şimdi ara sıra olabilmektedir.”

Katılımcı-38 (E, 50),

“Benim kız kardeşimi kaçırdılar. Benim dayımda onların kardeşini kaçırdı. Dayımın kaçırdığını kişi evliydi. Sonra ileri gelenler araya girdiler, olaylar durdu.”

Katılımcıların belirttiğine ve yapılan bir çalışmaya göre Karakeçi Aşireti’nde kız kaçırımlar eskisi gibi fazla olmamaktadır. Ancak sağda-solda (kastedilen Karacadağ) gibi birçok yerde bu tür vakalara rastlanılabilmektedir. (Kaya, 2017). Katılımcılar geçmişte bu tür vakaların fazla olmasının temel sebebinin çoğunlukla maddi yetersizliklerden kaynaklandığını belirttiler. Bir kızla evlenmek isteyen kişinin belli bir miktarda başlık parası ödemesi gerekmektedir. Bunu yerine getiremeyen kişi istediği kızla evlilik gerçekleştirememektedir. Bunun sonucu olarak kız kaçırma yoluna başvurulduğu belirtildi. Ancak Katılımcı-38 (E, 50) belirttiği gibi farklı sebeplerden de kız kaçırımlar olabilmektedir. Bu konuda Katılımcı-12 (E,73) şöyle açıklamada bulundu:

“Birbiriyle evlenmek isteyenleri ekonomik sıkıntılardan dolayı birbirlerine vermiyorlardı. Bundan dolayı kız kaçırımlar oluyordu. Günümüzde binde bir kalmış. Şimdi sevince veriyorlar kaçırıma gerek yok.”

Kız kaçırma az olmakla birlikte doğurduğu sonuçlar tehlikeli olabilmektedir. Çünkü kız kaçırma sonucunda aileler arasında çatışmalar meydana gelebilir. Hatta ölümler bile meydana gelebilir. Bu durumu Katılımcı-21 (E, 55) şöyle ifade etti:

“Kız kaçırma nadiren olur. Diğer bölgelerde olmakta ve tehlikelidir. Çünkü kaçırma sonucu adam öldürülmeler meydana gelebilir.”

3.3.5. Komşuluk ve Misafir Ağırlama

3.3.5.1. Komşuluk

Kon-mak kökünden türeyen komşu ev, işyeri, arazi, köy, şehir ve ülke bakımından birbirine yakın olanların durumunu ifade eder (Bayhan, 2014, s. 162). Komşu ırk, din, dil cinsiyet, nesep gibi ayrımlar yapılmaksızın birbirlerine yakın ikamet eden, yüz yüze ilişkileri olan, ortak değerleri paylaşan ve birbirlerini gözetip kollayan insanların birbirlerine verdikleri addır (Can, 2013, s. 208). Birbirine yakın yerde ikamet eden insanların ilişkileri anlamında kullanılan

komşuluk zihinlerde insanların daha çok birbirleriyle yakınlaşmaları, yardımlaşmalarını, birbirlerini koruyup kollamalarını, samimi ve dostça ilişkiler kurmalarını çağırıştır. Komşuluk kültürümüzde o kadar önemli görülmüş ki bu durum atasözlerimize bile yansımıştır.” Ev alma komşu al”, “Komşu komşunun külüne muhtaçtır”. Atasözleri bunu göstermektedir.

Araştırmada katılımcılar komşuluk ilişkilerinin eskiye oranla gittikçe zayıfladığını, eskiden komşuların daha fazla birbirlerinin hal ve hatırlarını sorduğunu, yardımlaşmanın daha fazla olduğu, komşuların birbirinden emin olduğu ve komşuların evlerinin birbirlerine kapılarını hiçbir zaman kapatmadıklarını, kapıların hep açık kaldıklarını ama şimdi durumun değiştiğini belirttiler. Katılımcıların ifadelerinden bazıları:

Katılımcı-11 (E, 67),

“Komşuluk kalmamış, on-on beş haneyiz ama biz ya taziye de ya da bayramlarda birbirimizi görebiliyoruz.”

Katılımcı-18 (E, 50),

“Eskiden eğer bir komşumuzdan bir-iki gün ses çıkmasaydı. Çocuklar gönderilir, git bir bak hasta mı bir sıkıntısı var mı diye merak edilirdi. Şimdi insanlar ölüyor, kaç gün geçiyor, ceset kokmaya başladıktan sonra anlıyorlar kişi vefat etmiş.”

Katılımcı-2 (E, 56),

“Eskiden herkes cuma gecesi komşularına yemek götürürlerdi. Sıla-ı rahim ve komşuluk ilişkileri çok azalmış.”

Komşuluk ilişkilerinin azalmasının birçok sebebi olmakla birlikte katılımcılar bunun asıl sebebinin televizyon ve internet olduklarını belirttiler. Katılımcı-11 (E, 67) bu konudaki düşüncesini şöyle dile getirdi:

“Komşuluk ilişkileri azaldı. Çünkü artık her evde televizyon var, internet var. Herkes odalarına çekilmiş bir şeyler izliyor. Artık bizim komşularımız televizyon ve internet oldular. Bundan dolayı örf ve adetler kalmadı.”

3.3.5.2. Misafir Ağırlama

Arapçada “yolcu” anlamında kullanılan “misafir” kelimesi Türkçede konuk anlamında kullanılmaktadır. Misafirlik geleneği Hazreti İbrahim’e dayanmaktadır. Hazreti İbrahim kendisine misafir gelen kişilere hemen bir buzağı kesip pişirmiştir (ez-Zariyat,51/26). Misafire gereken ilgi alaka, ikramı gösterme anlamına gelen misafirperverlik hem İslam öncesi Türk

toplumunda hem de Arap toplumunda asalet ve şeref kaynağı sayılmıştır. Araplar, yolcular çölde kaybolmasın ve ihtiyaçları karşılanabilsin diye geceleri ateş yakarlarmış. Eski Türkleri anlatan Dede Korkut hikayelerinde misafir ağırlamayanların “evlerinin yıkılması” dilenirmiş. Hazreti İbrahim’den beri süregelen misafirperverliğe İslam geleneği de aynı şekilde önem verip geliştirmiş, misafirlerin ev sahibine sıkıntı ve zorluk vermemesi gerektiği, misafirliğin üç günden fazla olmamasına dikkat edilmesi gibi birçok kaidede de benimsenmiştir (Çağrı, 1992, s. 171-172)

Son yüzyıl içerisinde çok büyük değişimler meydana gelirken misafir ağırlama anlayışı da değişmeye başlamıştır. Sakarya’da yapılan bir çalışmada ortaokul öğrencilerine aile büyüklerine sorular sorarak eski misafirlik anlayışı ile şu an ki misafirliklerin karşılaştırması istenmiştir. Çalışma sonunda eski misafirliklerin samimi, önceden hazırlık, tanrı misafiri, ikram gibi kavramlar çerçevesinde; şimdiki misafirliklerin ise samimiyetsizlik, teknolojinin olumsuz etkisi ve güvensizlik kavramları çerçevesinde geliştiği görülmüştür. Ayrıca çalışmada eskiden herkesin misafir olarak kabul edildiği, gelenlere kapıda terlik verildiği, uzun süreli misafirlik ve bol bol sohbetlerin olduğu, köy odalarının mevcut olduğu, misafirlerin yemekleri beğenmemezlik etmediklerini, misafirlerin aç olup olmadığının öğrenilmesi için kahvenin yanında suyun getirilmesi, büyüklerin başından geçenleri anlatmaları ve misafire ilgi alakanın fazla olduğu gibi değerlerin olduğu belirtilmiştir. Çalışmada şimdiki misafirlik anlayışında hemen hemen bunların tümünün aksine davranışların sergilendiği, misafirlerin çoğunlukla davetle geldiği, yoldan geçen herhangi birinin misafir olarak kabul edilmediğini, televizyon ve telefonla ilgilenildiğinden misafirlerle fazla ilgilenilmediği, fazla muhabbet ve samimiyetin olmadığı belirtilmektedir (Çelik, Karadeniz, & Cabul, 2018, s. 44-45).

Geçmişe oranla günümüz imkanlarının arttığını dile getiren Bayhan ise geçmiş ve günümüz misafirliğini şu şekilde karşılaştırmaktadır:

“Daha önceleri evlerimiz büyük değildi, rahat ortamlarımız yoktu ancak misafirsiz geçen günlerimiz kayıp olarak görülürdü. Fazla misafir ağırlamak sevinç verici olup, fazla misafiri olan kimselere gıpta edilirdi. Şimdilerde ise çok geniş ve rahat evlerimiz oldu lakin geniş aile yerini önce çekirdek aileye, sonrasında ise bu kutsal çatı, atomize olup bireyselliğe giden, tek ebeveynli bir yapıya dönüştü. Misafir ağırlama hem gereksiz hem de rahat kaçırdığına inanılan bir durum haline geldi” (Bayhan, 2014, s. 195).

Yukarıdaki açıklamalar Karakeçili Aşireti üyelerinin anlattıklarıyla çok benzerlik göstermektedir. Katılımcılar eskiden ayırım gözetmeksizin herkesin misafir olarak kabul edildiği, misafirlerin fazla kaldıklarını, misafirlerin davet edilmeden geldikleri gibi birçok

ifadelerde bulundular. Bunun dışında bazı katılımcılar misafirlik geleneklerinin aynen devam ettiğini belirttiler.

Misafirperverliğin aynı şekilde devam ettiğini belirten katılımcıların açıklamaları:

Katılımcı-13 (E, 70),

“Misafir, misafirdir. Tanıdık tanımadık Hristiyan-Müslüman fark etmez.”

Katılımcı-1 (E, 58),

“Karakeçide misafire o kadar çok önem veriyorlar ki misafiri bahçede bile bekliyorlar. Yani misafirlerinin gelmesini istiyorlar. Oradan geçenleri davet ediyorlar.”

Katılımcı-16 (E, 30),

“Kimse Karakeçililer kadar misafirperver olamaz. Biz misafire etli yemek yediririz. Etli olmazsa olmaz.”

Katılımcı-2 (E, 56),

“Bir kişi akşama doğru bir Karakeçili'nin evinde olup akşam yemeğine kalmazsa, oradaki ev sahibine hakarettir.”

Karakeçililerde eskiye göre misafirperverliğin azaldığını belirten bazı katılımcıların açıklamaları:

Katılımcı-10 (E, 64),

“Eskiden misafirler iki üç gün kalırlardı. Misafirlere bir şey (koyun, keçi gibi) kesilirdi. Atları ağırlara götürürlerdi. Misafir gelme adabı vardı. Eskiden ev kapıları iki tokmaklıydı. Dışarıdan gelen Kalın tokmağı tıklattığında kapıyı evin erkeği açardı; dışarıdan gelen ince tokmağı tıklattığında ise evin hanımı kapıyı açardı. Çünkü kalın tokmak sesi gelen kişinin erkek, ince tokmak sesi gelen kişinin kadın olduğunun göstergesiydi ve ona göre kapı açılırdı.”

Katılımcı-30 (E, 68),

“Misafirlik hemen hemen yok denecek kadar azalmış. Eskiden yol yoktu, arabalar yoktu. Misafirler atlarla gelirdi. Bakardın kışın gece vakti on atlı geldi. Gelen kişilerin atları köyde her bir eve bir tane gönderilirdi. Hemen bir kurban kesilirdi. Gece yarılarında kadar yemekler yapılırdı. İnsanlar bunları zevkle yapardı. Kimse sıkılmazdı. Misafir gelip, eğer yemeğe kalmazsa bize hakaret etmiş sayılırdı. O zaman insanların gönlü genişti. Örneğin bir defasında gece yarısıydı, biz artık yatağa girmiştik. Bir baktık kadın-erkek misafirler geldiler. Eskiden evler dardı, küçüktü ama insanların gönlü genişti. Şimdi bizim ev elli kişiyi ağırlayacak kadar büyük ama yine de insan sıkılıyor.”

Katılımcı-28 (E, 55),

“Misafirlik, İslam'dan kültürümüze geçmiştir. Misafir ağırlama yöreden yöreye değişmektedir. Şehre yakın yerlerde misafir ağırlama daha düşüktür. Kırsal kesimlerde daha yüksektir.”

3.3.6. Toplumsal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Sağlayan Kültür Değerleri

Bu bölümde evlilik düğünleri, sünnet düğünleri, dini bayramlar, cenaze merasimler gibi toplumda birlik ve beraberliği sağlayan ve artıran kültür değerleri ele alınmıştır.

3.3.6.1. Evlilik Düğünleri

Evlilik düğünleri; genellikle söz kesme, nişan, kına ve düğün merasimi gibi süreçlerden geçerek yapılır.

3.3.6.1.1. Söz Kesme

Çoğunlukla görücü usulü ile gerçekleşen evliliklerde, aranan niteliklerde bir gelin adayı bulunduğu veya erkek birini görüp beğendiğinde erkeğin ailesi karşı tarafa haber yollayarak “müsaitseniz hayırlı bir iş için size geleceğiz” denilir. Eğer kabul edilirse belirlenen zamanda kız evi ziyaret edilir. Ziyaret esnasında nelerin yapıp nelerin alınacağına karar verilir. Zaman içinde bu süreçte bazı değişimler meydana gelmiştir. Katılımcı-3 (E, 69) bunu durumu şöyle belirtti:

“Söz için erkek tarafı kız tarafı için, biz sizin kızınızı almaya geliyoruz derler; kabul ederse giderler. Eskiden liste usulü yoktu, cemaatle beraber gidip nelerin yapılacağını konuşurlardı. Şimdi anlaşınca liste gönderiyorlar. Liste ağır gelirse erkek tarafı birkaç kişiyi yanına alıp benim bunların hepsine gücüm yetmiyor derler ve anlaşır¹³.”

Söz kesme sürecinde geçmişe göre bazı değişiklikler yaşanmıştır. Katılımcıların da ifade ettiği gibi liste usulü yeni ancak kültüre yerleşmiş bir adettir.

İslam hukukuna ve yerleşik kültüre göre kız ve erkek birbirleriyle sözlenip, nişanlansalar da bunlar birbirleriyle evlenene dek tek başlarına görüşemezler. Katılımcılar şu anda flört olarak nitelendirilen şeylerin kültürlerinde olmadığını belirterek, geçmişte sözlenen kişilerin birbirleriyle görüşebilmeleri için “*dini nikah*” kısıtlarını ifade ettiler:

¹³ Liste usulü, kız tarafı; başlık, altın, mobilya gibi düğün için alınması ve verilmesi gerekenlerin yazıldığı bir listeden ibarettir.

Katılımcı-3 (E, 69),

“Görücü usulüyle mesela komşunun oğlu benim kızımı sevebilir ama götürüp gezdiremez.”

Katılımcı-29 (E, 70),

“Eskiden sözlendiklerinde dini nikah yapılırdı. Çünkü evlenene kadar yalnız kalmaları veya elleri birbirine temas edilse bu haramdır.”

Dini nikah kıymanın önemi görece azalmıştır. İslam hukukuna göre ve geleneksel kültüre göre kadının onuru ve namusu kutsal kabul edilir. Bunun çiğnenmesi durumunda, bunu yapanlar en ağır şekilde cezalandırılırlar. Medeni Kanun kabul edilmeden önce sadece dini nikah yapılmaktaydı ve bu belli taahhütler şeklinde gerçekleşip, resmi nikah şeklinde kayıt altına alınmaktaydı. Dini nikahı veya kadın onurunu zedeleyecek davranışları gerçekleştirenler devlet ve toplum tarafından cezalandırılırdı.

3.3.6.1.2. Nişan Süreci

Başlık parası, altın, mobilya, TV gibi bir ev için gerekli tüm eşyaların alınmasına karar verildikten sonra nişan günü belirlenir ve eş, dost akraba ile komşular nişana çağırılır. Katılımcı-3 (E, 69) nişan hakkında söyledikleri:

“Sözden sonra nişan gününü belirlerler iki yüz kişi falan veya daha fazla da olabilir nişana giderler. Nişanda çağırılmayan kişi düğüne gitmez sen beni nişana çağırma diye. Bu yeni çıkmış. Nişan düğün gibi kalabalık olur.”

Nişanlar bir nevi ön düğün şeklinde gerçekleşirler. Nişanda genellikle tatlı ve şerbet ikram edilir. Son zamanlarda şerbet yerine kola tercih edilmeye başlanmıştır. Nişan ailelerin sohbet, muhabbet ve eğlenmeleriyle biter. Kişilerin nişanlı kalma süresi değişiklik gösterebilmektedir. Bu bazen birkaç yıl bile olabilmektedir. Ama genellikle nişan yapıldıktan birkaç ay sonra düğün yapılır.

3.3.6.1.3. Düğün Merasimi

Düğünden kısa bir süre önce eş, dost, akraba ve komşulara davetiyeler yollanılır. Geçmişte bu davetiler hediye gönderme şeklinde gerçekleşmekteydi. Katılımcı-31 (E, 74) eskiden yapılan davetiyeleri şöyle açıkladı:

“Eskiden maddi gücüne göre çorap, mendil, kundura ve kadınlara da genellikle kendilerine elbise yapmaları için “kumaş” davetiye olarak gönderilirdi.”

Günümüzde davetiye olarak kumaş gibi hediyeler artık çok nadir olarak gönderilmektedir. Ama yakın akrabalara ve bazı önemli kişilere hala gönderilebilmektedir. Çoğunlukla davetiye olarak “kartvizit” gönderilmektedir.

Katılımcıların belirttiğine göre, yakın zamanlara kadar ve nadir olsa da halen kırsal bölgede düğünler cuma günü başlar. Cuma günü misafirler düğüne gelmeye başlarlar. Cumartesi günü genellikle yemek yenilip, halaylar çekilir ve akşamında “gelin” için “kına gecesi” düzenlenir. Pazar günü öğlen yemeği son yemek olarak verilir ve bu yemek “*Mevlid-i Şerif*” ile beraber yapılır. Bu son yemekten sonra herkes evlerine dağılır.

Günümüzde düğünler artık düğün salonlarında gerçekleşmektedir. Artık cuma günü başlayıp pazar günü bitirme gibi bir anlayış kalmamıştır. Düğünler haftanın her gününde yapılabilmekte ve birkaç saatte bitmektedir. Katılımcıların belirttiğine göre düğün salonlarında yeni bir adet çıkmış. Düğün esnasında gelin ve damat görünür bir yere getirilerek, yüksek sesle takı takma merasimi gerçekleştirilir. Bu takılar, nakit para olabileceği gibi çoğunlukla altın takma şeklinde gerçekleşmektedir. Bazıları takılar takarken kimin ne taktığını yazı ile ve varsa kamera ile kaydetmektedirler. Katılımcı-1 (E, 58) bu durumu şöyle ifade etti:

“Son on yıldır takı çıkmış. Bağırıyorlar filan bunu getirdi falan bunu getirdi diye sadece bir kamera var sonra bakılır. Biz taktık onlar takmadı diye bir küsme yok.”

Katılımcılardan bazıları düğünlerinde geçmişte de İslam kültürüne aykırı bazı durumların yapıldığını ancak günümüzde yapılan düğünlerin tamamen Batılı tarzlarda olduğunu ifade ettiler. Katılımcı-29 (E, 70) kendilerinin düğünlerini nasıl yaptıklarını ve mevcut düğünlerin nasıl yapıldığını şu şekilde ifade etti:

“Düğünlerde tamamen Avrupa’yı taklit ediyorlar. Bu tür davranışlar ne İslam’da var ne de bizim eski kültürümüzde var. Eskiden davul-zurnalı düğünler yapılırdı. Erkek kadın karışık. İslam’da düğünde eğlenmek Sünnettir. Ama erkekler ayrı kadınlar ayrı. Ben beş tane çocuğumu evlendirdim ve kesinlikle davul zurnayı reddettim. Biz düğünleri ilahilerle, Kur’anlar okuyarak, Mevlüt yaptık, dini bir nikah yaptık. Kadınlarda ayrı eğlendiler. Bundan sonra birçok kişi bizi örnek aldı. Ancak genel olarak dinimize kültürümüze uygun olmayan düğünler yapılmaktadır. Ben bu tür düğünlere gitmiyorum.”

Katılımcılardan evlenmenin yanında boşanmalar hakkında da bilgi alınmaya çalışıldı. Katılımcılara göre geçmişe oranla boşanmaların arttığını ancak ülke genelinde yaşanan boşanmalara göre çok çok az olduklarını belirttiler. Katılımcı-31 (E, 74) bu konuda şöyle fikir beyan etti:

“Eskiden boşanma çok az, şimdilerde artmış.”

Katılımcı-12 (E,73) ise bölgede biri evlenince söylenen bir sözle bu durumu açıklamaya çalıştı:

“Bir kız evlenince biz (Bir avuç çamur vurduk duvara) deriz”

Bu söz bir kız evlendiğinde kolay kolay baba evine dönemeyeceğini belirten *“ölürsen de kalırsan orada kalacaksın”* anlamına gelmektedir.

3.3.6.2. Sünnet Düğünleri ve Kirvelik

Sünnet olma, çok eski zamanlara dayanır. İlk olarak Hazreti İbrahim sünnet olmuştur ve Hazreti İbrahim’in sünnet olma işini kendi kendine yaptığı belirtilir. Daha sonra Hazreti Peygamber, bunun Hazreti İbrahim’den geldiğini ve faydalı olduğunu belirterek ümmetine tatbik ettirmiştir (Sahih-i Buhari, 1999). Zaman içinde sünnet olma, belli şenliklere dönüşmüş ve Kirvelik kavramı ortaya çıkmıştır. Farsçadan, Türkçeye geçtiği düşünülen “Kirvelik” sözcüğü bir ailenin başka bir ailenin sünnet olacak evladının veya kişilerin sünnet düğün masraflarını üstlenmesiyle oluşan itibari akrabalık olup bunu yapan kişiye de Kirve denilmekle birlikte bazı yerlerde “sağdıç” olarak bilinir. Kirvelik iki aile arasında dostluğu güçlendirmek şeklinde olabileceği gibi kan davalı veya birbirileriyle kavgalı iki aileyi barıştırmak amacıyla da yapılabilir. Yöreden yöreye önemi değişen kirvelik, belli bir süreç halinde gerçekleşir. Öncelikle kirvenin sayılan, sevilen, itibarlı biri olmasına dikkat edilir. Kirve olan kişi sünnetten önce kirve olacak evi ziyaret ederek ev halkına çeşitli hediyeler alır, ev iaşesini karşılar, sünnetten bir gün önce çocuğu at ile gezdirir ve sünnet zamanında da sünnetçinin işini kolaylaştırmak için çocuğu sıkıca tutar. Tüm bunlara karşılık diğer tarafta Kirveye daha değerli bir hediye gönderir (Nutku, 1992, s. 68-69).

Katılımcılar Karakeçililerde Kirvelik geleneğinin çok yaygın ve önemli olduğunu ancak son zamanlarda öneminin azaldığını insanların fazla masraf yapmak istememelerinde dolayı çocuklarını hastanelerde sünnet ettirdiğini ve sünnet düğünlerinin azaldığını belirttiler.

Katılımcı-3 (E, 69) bunu şu şekilde açıkladı:

“Eskiden davullu-zurnalı sünnet düğünleri olurdu. Şimdi hastanede sünnetleri yaptırıyorlar.”

Katılımcı-3 (E, 69), Karakeçililerde diğer bölgelerden farklı olarak “Kirve” olacak kişinin akraba olmaması gerektiğini belirtti:

“Kirve akraba olmayacak seni çok seven biri olacak. Bazen kirve olacaklar senden habersiz bile sünneti yapıyoruz, düğün hazırlıkları başlasın diyebilirler.”

Karakeçililer kirve olmasını istedikleri kişiye öncesinde önemli bir hediye gönderirler. Bu hediye boğa, koç veya başka bir hayvan olabilir. Kirve ise tüm aile üyelerine çeşitli hediyeler alır. Bu konu da Katılımcı-31 (E, 74) açıklamaları:

“Biriyle kirvelik yapacağımız zaman önceden kirvelik yapılacak kişiye bir koç ya da boğa gönderilirdi. Kirve olacak kişide kirvelik yapacağı ev halkının hepsine hediyeler, lokum, şeker ve sünnetçiye alıp gelirdi.”

Sünnetler, birçok defasında evlilik düğünleriyle birlikte yapılır. Evlenen kişinin sünnet olmamış erkek kardeşi veya akrabaları ya da sünnet olmamış başka erkek çocuklar varsa onlarda düğünde sünnet ettirilirdi. Düğünlerde yemekler yenilir, çeşitli eğlenceler yapılır ve genellikle “Mevlid-i Şerif” okutulur.

Katılımcılar eskiye oranla sünnet düğünlerinin ve kirvelik geleneğinin azaldığını belirttiler. Kirvelik ve sünnet düğünlerinin çok masraflı olmasından dolayı çok daha uygun olan hastaneler tercih edilmektedir. Bununla birlikte hastanelerde çocuklarını sünnet ettiren kişilerin evde yine yemek yapıp milleti davet ettikleri katılımcılar tarafından belirtildi.

Katılım-27 (E, 53):

“Sünnet düğünleri eskisi gibi yapılmıyor. Şimdi bazıları düğün salonuna gidiyorlar. Bir mevlit falan okutuyorlar, takı takıyorlar. Birkaç saatte bitiyor. Eskiden düğünler köylerde yapılırdı, yemekler yenilir, silahlar sıkılırdı. Eskiden kirve çok kıymetliydi.”

3.3.6.3. Çocukluk Dönemi Adetleri

Çocuklar doğduktan sonra bazıları İslam bazıları da eski geleneklere dayanan birtakım davranışlar sergilenir. Çocuk doğduktan sonra gerçekleştirilen eylemler:

Katılımcı-31 (E, 74),

“Bizde çocuk doğar doğmaz sağ kulağına “ezan, sol kulağına kamet okunur” ve çocuğa isim konulur. Yedinci günde saç kesilir, kişinin gücü varsa o saç ağırlığınca altın ya da gümüş tasadduk edilir. Yedinci gününden sonra da büyüyünceye kadarki zaman için de de “akika” kurbanı kesilir. Ancak bunlara çok az uyuluyor.”

Katılımcı-3 (E, 69),

“Eskiden herkes çocuğun kulağına ezan okurdu ama şimdi pek yapılmıyor.”

Katılımcı-24 (E, 43),

“Çocuklara artık kurban kesme hemen hemen yok.”

Katılımcı-17 (E, 30),

“Eskiden Hazreti Peygamber’in Sünnetine uygun olarak, sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet, yedinci gününde saçları kesilir o zamana kadar isim verilir ve saçları ağırlığında maddi gücü varsa altın ya da gümüş tasadduk edilir. Sonra Allah kendisine bir evlat verdiği için şükür mahiyetinde “akika” kurbanı kesilir. Güzel bir isim verilmesine dikkat edilirdi. Biz de çocuğa ismi dede verir ve İslami bir isim verir. Şu anda da bir çocuk doğunca gidiyoruz biz kulağına ezan, kamet ve dualar okuyoruz. Ama bu %50 azaldı.”

3.3.6.4. Yetim, Öksüz ve Muhtaç Kişilerin İhtiyaçlarının Karşılanması

Hem eski Türk kültüründe hem de İslam kültüründe, ihtiyaç sahipleri, kimsesizler gibi konumda olanların ihtiyaçları en güzel şekilde karşılanıp korunup kollanmaya çalışılmıştır. Eski Türkler hakkında bilgi veren Orhun Yazıtlarının Kültigin Yazıtında *“Tahta oturup yoksul ve fakir halkı derleyip, topladım: Fakir halkı zengin yaptım, az halkı çok yaptım”* (Tekin, 1998) denilmektedir”.

Yetim, genel anlamda bir çocuğun küçük yaşlarda babasını kaybetmesidir. Fıkıh açısından ise buluş çağına ermeden çocuğun babasını kaybetmesidir. Öksüz ise küçük yaşta çocuğun annesini kaybetmesidir. (Boz, 2020, s. 10-13). Yetim ve öksüz olma durumu yaşam boyu hissedilebilmesine rağmen genellikle akıl balığ olup, rüşd yani evlilik çağına gelindiğinde sona ermiş sayılır.

Katılımcılar yetim, öksüz ve muhtaçlara eskiye oranla ilgi ve alakanın azaldığını belirttiler. Eskiden de olmakla beraber bazen zalimler; yetim, öksüz ve kimsesizlerin hakkını yiyebilmektedirler. Bu konuda katılımcılar şöyle açıklamalarda bulundular:

Katılımcı-13 (E, 70),

“Mezopotamya da kötü insanda var iyi insanda var ama biz kimseye bakmıyoruz.”

Katılımcı-28 (E, 55),

“Yetime artık eskisi gibi kıymet verilmiyor. Yetimi, hor gören var, hakaret edenler var, malını almak isteyen var. Zalim amcalar var.”

Doğarken annesini ve kundaktayken babasını kaybeden Katılımcı-40 (E, 80) şu açıklamalarda bulundu:

“Ben doğarken annem, kundaktayken de babam ölmüşler. Benim babamın iki binden fazla koyunu ve deve gibi diğer hayvanları varmış. Ben sekiz yaşına kadar çok zor şartlarda yaşadım. O zamanlar benim tek amacım gece sığınacak bir yerimin olmasıydı. Onun için her işe koşardım ki akşam bir eve uyuyayım. Amcalarım ne beni kimseye verirlerdi ne de bana bakarlardı. Sonra teyzemlerim benim durumu öğrendiler yanına aldılar...”

Katılımcıların belirttiğine göre yukarıda ki misal gerçek olmakla birlikte bu tür örnekler Karakeçili Aşireti’nde istisnai durumlardır. Katılımcılar, bölge halkının eskiden daha fazla olmakla birlikte ihtiyaç sahiplerine gereken değeri verdiklerini belirttiler. Katılımcıların bu konudaki açıklamalarından bazıları şöyledir:

Katılımcı-8 (E, 84),

“Bizim köyde eskiden yetimler vardı annem her akşam yemek ve her sabah yaptığı ekmeklerden onlara götürürdü.”

Katılımcı-30 (E, 68),

“Babam zamanında yetim ve öksüzler vardı. O zaman insanların birden fazla eşyası yoktu. Babam ayağındaki ayakkabıları çorapları çıkarır onlara giydirdi. Kendi elbisesini bile verdiği oluyordu. Bir defasında babamın avukat, ağa gibi önemli misafirleri vardı. İçlerinde gibi bir tane de fakir çiftçi vardı. Babam benim asıl misafirim sensin deyip, ilk olarak onu sofraya davet etti.”

Katılımcı-24 (E, 43),

“Ben muhtar olarak ve köylülerde üstüne düşeni yaparak yetim, öksüzlerin veya ihtiyaç sahiplerinin tüm ihtiyaçlarını karşılıyoruz.”

Katılımcı-1 (E, 58),

“Bayramda, oruçta zekât komple ihtiyaç sahiplerine verilir. Biri gelir Allah için Kur’an kursuna ya da başka bir şey için yardım istese. O adama direk bizim yetimlerimiz var deriz, adam yardım etmiyorsanız diyebilir ama olmaz eğer yetimler varsa vermezler.”

Katılımcı-23 (E, 60),

“Geçen sene benim amcamın kızının eşi vefat etti. Biz kendi aramızda para topladık kendisine verdik. İhtiyaçlarını karşılarsın diye. Eğer köyde bir ihtiyaç sahipleri varsa, köylüler zekât, fitr ve sadakalarını ona verirler.”

3.3.6.5.Dini Bayramlar

Dini bayramlar, toplumsal dayanışma ve yardımlaşmanın en fazla olduğu zamanlardan olmuşturlar. Ancak büyükler hep “nerde o eski bayramlar” diye hayıflanırlar. Bu durum hemen hemen tüm toplumlar için geçerlidir. Karakeçili Aşireti’nde de katılımcıların belirttiğine göre dini bayramlarda toplumsal dayanışma ve yardımlaşma eskiye oranla azalsa da bayramlarda

hala geçmişteki gibi birçok uygulama devam etmektedir. Bayramları nasıl geçirdiklerini Katılımcı-30 (E, 68) kısaca şöyle açıkladı:

“Eskiden Ramazan ayında Diyarbakır tarafından Mollalar gelirdi. Teravih falan kıldırırlardı. Bayramdan iki gün önce yani “Şerefe” günü herkes elbisesini, çamaşırını yıkardı, banyo yapma gibi kendi vücut temizliklerini yaparlardı. Bayram temizliği yapılırdı. “Arefe” günü ise herkes “kılör/çörekler” yapardı, bunları “erkekler” yapardı. Çörekleri yaptıktan sonra odalara sererdik soğusunlar diye. Bayramda ilk önce sabah namazı, bayram namazları kılınır daha sonra da mezarlık ziyaretleri yapılırdı. Ondan sonra da akraba, komşu ziyaretleri yapıldıktan sonra toplanıp hep beraber diğer köyleri ziyarete giderdik. Orda da aynı şekilde at yarışı yemek yemeler devam ederdi. Bayramlarda “cirit” yapılırdı. Şimdi ne at var ne cirit de var.”

“Kurban Bayramın da ise önce sabah namaz, bayram namazı kılınır. Sonra mezarlık ziyaretleri yapılırdı. Daha sonra da kurbanlar kesilirdi. Ve herkes bizim eve yemeğe gelirdi. Biz Kurban Bayramı için ayrı, yemek için de ayrı kesiyoruz. Biz bu geleneği hala devam ettiriyoruz.”

Katılımcı-7 (E, 62) ise şu açıklamalarda bulundu:

“Kurban Bayramın da namazlar kılınıp, mezarlık ziyareti yapıldıktan sonra ve kurbanlar kesilir. Kurbanlar sırayla kesilir. Mesela Hamit bugün kurban keserse ben yarın keserim. Hamid’in kurbanı ikiye bölünür. On on beş misafirle saç yapıp yenir diğeri de kurban yapmayanlara dağıtılır ama şimdi kimse kimseye götürmüyor çünkü herkes kurban yapıyor fakir de olsa kurban yapar. Artık herkes bu kişinin bir kurban kadar parası yok demesinler diye bile yapıyorlar, çocuğumun gözü dışarıda olmasın diye.”

Katılımcıların ifadelerine göre dini bayramların etkisi geçmişe oranla azalmış. Ancak hala bazı yerlerde sırayla Kurbanların kesilmesi, toplanıp beraber diğer köyleri ziyaret etmeleri kısmen de olsa eski gelenekleri devam ettirdiklerini göstermektedir.

3.3.6.6. Cenaze Merasimleri

Aşiretin olduğu bölge şu anda tamamen Müslüman nüfustan oluştuğu için Cenaze merasimleri yapılırken İslam Hukukuna uyularak yapılmaya çalışılır. Cenaze merasimleri “Salânın okunmasıyla başlar. Salâ ile birlikte vefat eden kişinin nerede ve ne zaman defin edileceği ilan edilir. Ayrıca Siverek Belediyesi “SMS” ile ölen kişiyi vatandaşlara duyurur¹⁴. Salâ verildikten sonra eş, dost, akraba, komşu ve bölgedeki diğer kişiler cenazeye katılmaya gelirler. Cenaze yıkandıktan sonra defin yetine götürülür. Orada “telkîn”¹⁵ yapılarak defin işlemleri gerçekleştirilir. Sonra cenazeye katılan herkes yemeğe davet edilir ve böylece taziye süreci başlar. Yemek taziye boyuncu dağıtılır. Taziyelerde Kur’an-ı Kerim okunur ve gelen herkes

¹⁴ Salâ okunduktan sonra ve SMS ile ölen kişinin adı, soyadı, kimim oğlu olduğunu olduğu, varsa kardeşlerinin kim olduğunu (genellikle erkek kardeşleri), kimlerden ve hangi köyden olduğu gibi bilgiler yer alır.

¹⁵ Telkîn, ölüm döşegindeki kimseye Kelime-i Tevhidi veya cenaze defnedilmesinin ardından ölüye İmanın Esaslarının hatırlatılmasıdır.

“ölen kişinin ruhuna Fatiha” ya da “Allah rızası için Fatiha” der ve herkes Fatiha suresini okur. Taziye gelen kişiler, taziye den ayrırlarken de aynı süreci gerçekleştirebilmektedirler. Taziye sürecinde Hazreti Peygamber adına “Mevlid-i Şerif” okutulur. Bazı aileler kırkıncı günde de aynı şekilde Hazreti Peygamberimiz adına “Mevlid-i Şerif” okutmakta ve ölen kişinin hayrına da yemek verebilmektedirler.

Yukarıda verilen bilgiler geçmişten günümüzde pek bir fark oluşturmada n süregelen merasimlerdir. Ancak katılımcılar bazı konularda değışmelerin yaşandığını belirttiler. Geçmişte taziye gelen kişilerin taziye sahibine yardımcı olmak için keçi ve koyun gibi hayvanlar ile çay, şeker ve taziye için lazım olabilecek diğ er eşyaları getirerek, yemek vererek çeşitli faaliyette bulunduklarını ve geçmişte taziyelerin daha uzun sürdüğ ünü belirttiler. Bu konuda katılımcılardan bazılarının açıklamaları:

Katılımcı-11 (E, 67),

“Bir cenaze olunca her evden biri keçi, koyun, bulgur o zamanın imkanına göre eşyalar getiriyorlardı.”

Katılımcı-13 (E, 70),

“Eskiden aşiretin önde gelen kişilerin taziye leri bir ay sürerdi çünkü araç yoktu birkaç gün orda kalıyorlardı. Diğ er kişilerin ki ise üç dört gün sürerdi. Şimdi araç çok gelip çayını içip başın sağ olsun diyip gidiyorlar. Eskiden ulaşım sıkıntılıydı ona rağmen şimdiye göre daha hoştu bütün komşularımız elinden geldiğince yardım ediyordu. Mesela yatacak yer ve sabah kahvaltısı veriyorlardı sonra gene taziye evine geliyorlar. Yemeğ i içmeyi veren çok oluyordu sulu yemek, kuru yemek ve ekmeğ i her komşu birini üstlenir, akşama kadar ne gidiyorsa yapıyorlardı şimdi öyle değ il.”

Kırsal alanlarda taziye leri çoğ unlukla yukarıda anlatılanlara göre yapılmaktadır. Şehirlerde ise bu durum biraz farklılaşmıştır. Şehirlerde taziye leri, çoğ unlukla erkekler için taziye evlerinde gerçekleşmektedir. Kadınlar içinse taziye, genellikle ölen kişinin evinde, komşusunda veya akrabaların birinin evinde gerçekleşir. Yemekler için artık kimse koyun, keçi vb. hayvanlar getirmemektedir. Yemekler artık yemek şirketlerinden alınmaktadır. Ama taziye evlerinde çokça çay tüketildiğ i için taziye gelenler arasında çay ve şeker getirenler olabilmektedir. Taziye leri, taziye evlerinde üç gün sürmektedir. Bu süreden sonra uzaklardan gelenler için taziye ölen kişinin evinde birkaç gün daha sürer. Ayrıca Siverek’te taziye lere binlerce kişi gelmektedir. Bu gelen kişiler ölen kişinin akrabası ve tanıdığ ı dışında da olabilmektedirler. Siverek’te bir taziye olduğ unda çoğ unlukla orta yaş üzeri kimseler “gidelim bir Fatiha okuyalım” diyerek taziye evlerini ziyaret ederler.

Karakeç ililerde devam eden cenaze geleneklerinden biri de taziye masraflarının paylaşılmasıdır. Taziyesi olan kişiye yük olunmaması için taziye masrafları imkânı olan tüm

köylüler arasında bölüştürülür. Herkes kendi payına düşeni ödeyerek cenaze sahiplerine yardımcı olmaya çalışır. Bu konuda katılımcıların açıklamaları şöyle oldu:

Katılımcı-32 (E, 66),

“Cenaze masraflı köydekilerle bölüşürüz.”

Katılımcı-23 (E, 60)

“Cenaze masraflarını köyde bölüşüyoruz. Adam başı ne kadar düşerse herkes payına düşeni verir.”

Son zamanlarda taziyeler belediye tarafından yapılan Taziye evlerinde yapılmaktadır. Edindiğimiz bilgilere göre Siverek Belediyesi, taziyelerde verilen yemeklerin kaldırılması (bu girişimler Covid-19 salgınından önce yapılmıştır. Salgına yönelik önlemler dışındadır.) için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Günümüzde komşu ve akrabaların vermesi gereken yemeği çoğunlukla taziye sahipleri vermektedir. Bu yemekler ciddi masraflara ulaşmaktadır. Ancak bölgede yapılan taziyelere çok uzaklardan bile gelenler olabilmekte, birkaç gün misafir olarak kalabilmektedir. Bunların barınma ihtiyaçları bir şekilde karşılanmak zorundadır. Ayrıca verilen yemekler ölen kişinin hayrına yapıldığı için ne kadar masraf fazla olsa da bu duruma iyimser yaklaşılmaktadır.

3.3.7. Toplumsal Sorunları Çözme Usulü: Arabuluculuk

Toplumda uyuşmazlıkların ortaya çıkmasında tarafların resmi yargıya başvurma yerine, tarafsız üçüncü kişilere başvurarak uyuşmazlığı çözmeye çalışmaları anlamına gelen arabuluculuk çok eski zamanlardan beri Çin, Japonya, Afrika ve günümüzde en fazla Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok Batı ülkesinde kullanılmaktadır. (Kekeç, 2010, s. 41). Biraz farklı olsa da arabuluculuk, hukuk sistemimizde de uygulanmaya başlanmıştır. 2012 yılı 6325 Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu arabuluculuğu şöyle tanımlamaktadır:

“Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretemediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemidir” (m. 2/I)¹⁶.

¹⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6325.pdf>

Arabuluculuk veya hakem yöntemine kan davası olaylarında, kız kaçırılmalarda, komşu köyler arasında çıkan olaylarda, hırsızlık yapma eylemlerinde, arazi anlaşmazlıklarında, komşular arası ilişkilerde meydana gelen anlaşmazlıklarda ve boşanma gibi birçok konuda başvurulabilmektedir. Hakem davanın durumuna göre belli bir miktar para, mal, silah, kız alıp verme veya celli' (ömür boyu memlekete gelmesini yasaklama yani sürgün etme) gibi cezalara hükmedebilir (Kaya, 2017, s. 36-65).

Arabuluculuk, bir sorunun meydana gelmesi durumunda toplumda sözü ve itibarı olan kişilerin karşıt tarafların birbirlerine zarar vermelerini önlemek amacıyla hakem olarak olaya dahil olmaları ve sorunu çözmeye çalışmalarıdır. Hakem olan kişiler genellikle din adamları, ağa veya bey gibi sözü dinlenen, hüküm verdiklerinde hükme boyun eğilen, sayılan, sevilen kişilerden olmaktadır.

Bir olayın meydana gelmesi durumunda arabulucular veya hakemler ya kendiliğinden olaylara müdahil olmalarıyla ya da taraflardan birinin veya sorunların çözülmesini isteyen üçüncü kişiler tarafından arabuluculara başvurmasıyla başlar.

Arabulucu, bir olaya dahil olduktan sonra olayı iyice araştırır. Her iki taraf ve şahitler dinlenilir. Bir nevi savcı gibi tahkikat yapılır. Kimin ne kadar suçu olup olmadığını anlamaya çalıştıktan sonra da hüküm verilir. Hakemler tarafından verilen cezalar suçun ağırlığına göre değişebilmektedir. Örneğin Kız kaçırılmalarda, kız ve erkeğin bekar veya evli olmaları, birbirlerini sevmeleri ve rızalarıyla eylemi gerçekleştirmeleri, kızın zorla kaçırılması, evli olmaları gibi durumlar cezanın hafifletme veya ağırlaştırma sebeplerindendir. Eylemi gerçekleştirenlerin evli olmaları ve zorla kaçırılması gibi durumlar cezanın ağırlaştırmasının sebepleri arasındadır. Kaçırılan kişinin bekar olması ve rıza ile kaçırma eyleminin yapılması cezanın hafifletici sebeplerindendir. Ancak verilen cezalar bir daha bu tür olayların yaşanmaması için mümkün olduğunca ağır verilmeye çalışılır. Hakem tarafından verilen hüküm taraflarca yerine getirilir. Hakem yöntemi sadece kırsal bölgede değil aynı zaman da kentsel bölgelerde de yaygın bir şekilde devam ettirilen gelenektir.

Katılımcılar eskiden arabulucuk işlevini gören birçok “ev” yani hakemin olduğunu ancak günümüzde çok azaldıklarını belirttiler. Katılımcı-13 (E, 70) durumu şöyle ifade etti:

“Eskiden talib evleri (barış evleri) evleri vardı. Büyükler yani kanaat önderleri olurlardı. Bir sorun olduğunda insanlar gider, onlar çözerdi. O taliplerin çocukları şu anda arabuluculuk işini yapamıyorlar. Şimdi çok azalmış onlardan ama bir-iki tane hala var.”

Yukarıda belirtildiği gibi “talibler veya hakemler dava sonucunda davanın durumuna göre çeşitli cezalar vermektedirler. Bunlar arasında en yaygın olanı para ile ifade edilen” beeş” veya “beej”dir. Daha çok kan davaları ve kız kaçırma olayları olmakla birlikte diğer dava sonucunda da suçlu olan kişiye belli bir miktar para cezası kesilebilmektedir. Para cezasına çarptırılan suçlu kişiye para miktarı çok fazla gelir veya ödeyemezse mensup olduğu aşiret arasında bölüştürülüp, alınır. Bazen aşiretler kendileri parayı toplayıp da verebilmektedirler¹⁷.

Hakem olan Katılımcı-32 (E, 66) bir olayı şöyle anlattı:

“Bir defasında bir olay oldu. Birçok yerden önemli insanlar geldi olayı çözmek için ama olay çözülemedi. Bana dediler sen gel araya gir. Ben de dedim her ikinizde ne kadar verirsem kabul edeceksiniz. Sonrasında bir sıkıntı çıkarırsanız karşınızda beni bulursunuz. Her iki tarafta kabul etti. O zamanın parasıyla seksen beş bin TL para ödenmesine karar verdim. Sonunda olayı çözdük.”

3.3.8. Tamamen Değişen veya Yok Olan Kültür Değerleri

Bu bölümde çeşitli nedenlerden dolayı değişen dil, el sanatları, geleneksel oyunlar gibi kültür değerleri ele alınmıştır.

3.3.8.1. Dil Değişiminde Siyasi Politikalar ve Etnik Kimlik Tartışmaları

Dil, bir kültürün en önemli unsuru ve taşıyıcısıdır. Ancak dil tek başına kimlik kazandırmaz. Dil farklılığı, yeni bir siyasî oluşum ve bölünme için tek başına yeterli bir unsur olamaz. Dil, din, tarih, gelenek, ahlâk, soy ve ortak ideallerden ortaya çıkan kültür, millî bir bütündür. Millî kültür bir bütün olarak topluma ve fertlere şahsiyet kazandırır (Kösoğlu, 1996).

Karakeçililerin dil değişimi ve etnik kimlik tartışmaları 20.yy’ın başlarına dayanır. 1900-1910 yıllarında Kürtlerle ilgili yaptığı çalışmasında Ziya Gökalp, Siverek Karakeçililerinin Bursa’dakilerin bir kolu olduklarını ancak Türkçeyi unutup Kürtleştiklerini, Türkan Aşireti’nin de Karakeçili Aşireti’ne bağlı olduğunu ama İbrahim Paşa zamanında zorla Milli Aşireti’ne sokulduğunu, Aşiretin Kürtçe konuştuğunu ancak Türk olduklarının bilincinde (Türkan Aşireti için) olduklarını belirtir (Gökalp, 2013). 1970-1980 yılları arasında bölgede araştırmalar yapan Mehmet Eröz’e göre, Siverek Karakeçilileri diğer Karakeçililerle akrabaları ve Ertuğrul Gazi’nin torunları olduğunu düşünmektedirler. Ancak bu duygunun tüm Karakeçililer tarafından paylaşılıp paylaşılmadığının araştırılmadığını ifade eder (Eröz, 2015, s. 79).

¹⁷ En kısa şekliyle bir olayın çözümü sonucunda kesilen para cezasının aşiret üyeleri veya aile arasında toplam karşı taraflara verilmesi “beeş/beej olarak ifade edilir.

Serdar Yavuz ise Karakeçililerin dil değiştirme sürecini şöyle anlatmaktadır: Ona göre, Moğolların baskısıyla Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Karakeçililer, Ertuğrul Gazi'nin şanlıurfa ve civarında ikamet etmesiyle son bulur. Bazı Karakeçililer burada ikamet etmeye devam ederken bazıları da Kırıkkale, Söğüt ve Bilecik taraflarına göç ederler. şanlıurfa'da kalan Karakeçililer Kürtlerle temasları sırasında etkin olan Kürt kültürüyle bir kültür alışverişi sürecine girerler. *İlk evrede* Karakeçililer bazı Kürtçe sözcüklerine aşına olmaya başlarlar. *İkinci evrede* uzun süren temastan sonra yirminci yüzyılın ortalarında öğrenciler okullarda Türkçeyi güzel bir şekilde öğrenmekle beraber Karakeçililerin büyükleri Kürtçe dilini de öğrenmeye başlarlar ve halk artık yavaştan iki dili konuşmaya başlar. *Üçüncü evrede* Kürtçe, bölgenin de durumu itibariyle şanlıurfa Karakeçili ağzını sosyal hayattan soyutlamaya başlar ve anadil olarak kullanmaya başlar. Bunun sonucunda da Karakeçililer diğer soydaşlarının aksine kendilerini Kürt olarak hissetmeye başlamışlar. *Dördüncü evrede* anne babalar kendi dillerini dışlayıp bölgede baskın olan dili kullanmaya başlamışlar. Bu aşamada baskın kültür genç nesillere ana dillerini öğrenme fırsatı vermemiştir. Son evre ise bir dilin tamamen öldüğü evredir. Ancak Karakeçililerdeki dil ölümü henüz gerçekteşmemiştir ama hızlı bir şekilde o yöne doğru gitmektedir (Yavuz, 2009, s. 2365-2366).

Saha çalışmasında elde edilen verilere göre, yukarıdaki bilgilerin tamamen doğru olmadığı, bilgilerin kısmi olarak doğru ve eksik olduğu görüldü. İlk çalışmaları yapan Ziya Gökalp çalışmasında Türkanların, Karakeçililerden ayrıldığını Kürtçe konuşup Türk olduklarını bildiklerini söyler. İkiisi de Türk ve Kürtçe konuşmakta ve birbirlerinin sınır komşularıdır. Karakeçililerden ayrılan aşiret yani Türkan aşireti, Türk olduğunu bilmekteyse aynı bölgede, aynı şartlarda olan ve Türkan Aşireti'nin kendilerinden ayrıldığı Karakeçililerinde Türk olduklarını bilmesi gerekir. Katılımcılar, kendi soylarının Oğuzlara dayandığını vurgulayarak belirttiler ve bunun bilincinde olduklarını ifade ettiler. Ayrıca katılımcılar kendilerinin şu an Kürtçe konuştuklarını ancak yakın zamanda kadar Arapça dilini de konuştuklarını, anne-babalarının Arapça bildiklerini ve evde Arapça konuştuklarını söylediler. Katılımcılara göre, geçmişte Arap komşularının olduğunu, kendilerinin de sıkça Halep'e gidip geldiklerini büyüklerinin eşlerinin yani annelerinin çoğunlukla Arap olduklarını ifade ettiler. Ziya Gökalp, çalışma yaptığı zamanlarda bölgede baskın olarak Arap kültürü hakimmiş, giyilen elbiseler Arap elbiseleri, konuşulan dil Arapça. Bölgede Kürtçe konuşulmakla beraber sonradan baskın dil olmaya başlanmış.

Serdar Yavuz’a göre, Orta Asya’dan gelen Karakeçililerin bazıları Şanlıurfa’da kalarak baskın kültür olan Kürt kültürünün etkisinde kalmışlar, 20.yy’ın sonrasında Türkçe ile Kürtçe beraber kullanılmaya başlanmış, daha sonra da anne ve babalar tarafından anadil dışlanarak tamamen Kürtçe konuşulmaya başlanarak Kürtleşmişler. Katılımcılar ailelerinin kendi dillerini konuşmayı yasaklamadıklarını aksine Cumhuriyet’in ilk yıllarında devlet tarafından bölgede konuşulan bazı dillerin yasaklandığını ifade edip, bölgede de birçok dilin konuşulduğunu belirtirler. Katılımcı-38 (E, 50): *“Eskiden evlerde sadece Kürtçe değil, Türkçe, Zaza ve Arap dilleri de konuşulurdu. Ailelerimiz niye Türkçeyi yasaklasınlar!”*

Katılımcıların açıklamalarına göre, Karakeçililer bölgeye geldiklerinde Kürtler bölgede bulunmaktaydılar ama sadece Kürtler bölgede yoktu. Aynı zamanda Arap, Ermeni ve diğer etnik milletlerde bulunmaktaydı. Özellikle bölgede Arap kültürü hakimdi. O zamanlar bölge Kürtleri de Arapça bilmekte olup ve Halep elbiseleri denilen Arap elbiseler giyilmekteydi. Eğitim olarak da Karakeçililer kendi geleneksel “Oda Usulü” eğitimi gerçekleştirmekteydiler. Bölgede çok kısa zaman öncesine kadar geleneksel eğitim görülmekteymiş. Bu konuda katılımcıların açıklamaları:

Katılımcı-29 (E, 70),

“Kültür olarak esasen burada Arap kültürü hakimdi. Bizim eskilerin Arap elbiseli fotoğrafları hala var. Fistanlı, agallı, çefili ve tabancalı.”

Katılımcı-31 (E, 74),

“Buralarda Arap kültürü çok yayındı. Bizimkiler göçebe hayatı yaşadıkları için çokça Suriye’ye gidip gelmelerinden ve komşularımızın Arap olmasından dolayı o kültürden etkilenmişler. Özellikle kışın Suriye’ye yazında Karacadağ eteklerinde yaşamaları etkili olmuş. Bizim eskilerin çoğunun eşleri Arap’tı. Kız alıp-verme çok yaygındı. Benim annem babam Arapça konuşabiliyorlardı. Hatta evlerde Arapça konuşuyorlardı.”

Katılımcılara dışarıdan sizin Kürtleştiğiniz asimile olduğunuz söyleniyor bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz sorusu soruldu. Katılımcılar bu konuda farklı görüşler belirttiler. Ancak görüş birliğinin sağlandığı konu bazı Karakeçililerin Orta Asya’dan gelen Türkmen oldukları bazıların da Kürt olduklarıdır. Bunun dışında bazı Şeyhanlılar hariç hepsi de kendilerini Karakeçili olarak görmektedirler.

İlk görüş Mirekler’in Türkmen olduğu diğerlerinin Türk olduğu görüşüdür. Katılımcı-1 (E,58) açıklaması bu görüşü desteklemektedir:

“Mirekler aşireti hariç Karakeçililer Kürtler, evet örf ve adetlerini yaşıyorlar, buraya gelince Kürtleşmişler.”

Diğer görüş kendilerinin Türkmen oldukları ancak uzun süredir burada yaşadıklarını ve kendilerini Kürt olarak hissettiklerini belirten görüştür. Katılımcı-15 (E, 40) bu konudaki açıklaması:

“Dedelerimizin dediklerine göre bizimkiler buradakileri Türkleştirmeye gelmişler ama kendileri Kürtleşmişler.”

Baskın olan görüş ise Karakeçililerin, kendilerinin Türkmen olduklarını, asimile olmadıklarını, kendi gelenek ve görenekleri devam ettirdikleri, ihtiyaçları gereği farklı bir dil kullandıklarını savunanların görüşüdür:

Katılımcı-29 (E, 70),

“Kesinlikle asimile olmuşlar tabirini tasvip etmiyorum. Bizim soyumuz Ertuğrul Gazi’ye dayanıyor. Bu tür şeyler siyasi. Siyasetten dolayı herkes bir şeyler söylüyor. Siyaset falan çıktığından beri bazı kollar biz farklıyız demeye başladılar. Özellikle Şeyhanlar ama asaletli olanlar hala diyorlar bizim büyüklerimiz Mireklerdir. Biz size bağlıyız ne kadar Şeyhanlı olsak da Karakeçili’yiz.”

Katılımcı-24 (E, 43),

“Zamanında buraya gelmiş, yerleşmiş kaynaşmışız. Biz gelenek- göreneklerimizi yaşıyoruz. Asimile olmadık.”

Karakeçililer, ikamet ettikleri bölgede Osmanlı Kültürüne uygun bir hayat sürmüşler. Kendi aralarında beylik mücadelesi vermişler ancak bu etnik anlamda olmamıştır. Katılımcılara göre bölgede ırkçılık olmamıştır. Komşuları olan Ermeniler ülkeye ihanet etmeyene kadar onlara bile dokunulmamıştır. Daha sonra ihanet ettiklerinde bölgeden sürülmüşler. Karakeçililer diğer etnik gruplar gibi hem Arap ve hem de Kürt ve diğer etnik gruplarla etkileşime girerek kültür alışverişinde bulunmuşlar. Uzun süre bu böyle devam etmiş. Osmanlı’nın son zamanlarında özellikle İttihat ve Terakki döneminde milliyetçilik söylemleri ve faaliyetleri artmış, Cumhuriyet döneminde de zirveye çıkmıştır. Bu faaliyetler ve söylemler sonucunda bazı yasaklar gelmiş, halk belli davranışları sergileyemeye zorlanmıştır. Katılımcı-8 (E, 84) ifadesiyle: *“İsmet İnönü zamanında Kürtçe konuşmamıza izin vermiyorlardı. Sarıklarımızı ve fistanlarımızı götürüp yakıyorlardı tarlada geziyorlardı memurlar”*. Daha sonra Suriye ile sınırlar kapatılmış ve gidip-gelmeler kalkmış, kalan komşu Araplarda, Ceylanpınar taraflarına göç etmiştir. Siverek Karacadağ ve Karakeçi bölgesinde Türkmenlerle Kürtler tek kalmışlar ve alternatif dil kalmadığı için zaten bildikleri ve konuştukları dil olan Kürtçe zaman içinde

konuşmada hâkim dil olmaya başlamış. Bu elli bir süre sonra okullaşma sayısının artması ve televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçlarının armasıyla yani teknolojinin gelişmesiyle birlikte Türkçe yaygınlaşmış ve şu anda Türkçe hâkim dil olma konuma doğru gitmektedir. Özellikle çocuk ve gençlerde baskın olarak Türkçe kullanılmaya başlanmıştır.

3.3.8.2. Yeme-İçme kültürü

3.3.8.2.1. Yemek Kültürü

Uzun süre göçebe hayatı yaşayan Karakeçililer, göçebe hayata uygun olarak hayvancılıkla uğraşmışlar. Bunun sonucunda da yeme-içme kültürü daha çok hayvansal gıdalara dayanmıştır. Yani yeme-içme kültürleri çoğunlukla et ve süt ürünlerini kapsamıştır. Katılımcılar geçmişte genellikle hayvanları kesip kavurma yaptıklarını, peynir, tereyağı, yoğurt, ayran veya yoğurt çorbası gibi ürünleri çokça tükettiklerini ifade ettiler. Son dönemlerde hayvancılıktan tarıma geçişle birlikte hayvansal gıdalara dayanan yeme-içme alışkanlıklarının yerini bölgedeki diğer tüketim alışkanlıkları almaya başlamıştır. Artık bolca, pirinç ve bulgur pilavları, mercimek çorbası özellikle Siverek tava, lahmacun gibi yemeklerin benimsendiği ve daha önceden evde buğdaydan yapılan yufka ekmeklerin yerini artık hazır pide ve somun tarzı ekmekler almıştır. Katılımcılar şu anda en önemli yemeklerinin ise Karacadağ pirincinden yapılan “etli pilav” olduğunu ifade ettiler. Katılımcıların yemek ile ilgili verdikleri bilgilerden bazıları:

Katılımcı-14 (K, 65),

“Şimdilerde mercimek çorbası, pilav, bulgur, tava gibi yemekler yapıyoruz.”

Katılımcı-13 (E, 70),

“Eskisi gibi değil artık. Sabah bize çorba yap diyorum; bana peynir, reçel, zeytin var diyor.”

Katılımcı-32 (E, 66),

“Bizde Karacadağ pirinci ve et en önemli yemek, eskiden kışın besili hayvanlar kesilir ve kavurma yapıp dondurulurdu. Uzun süre o yenilirdi. Ayrıca peynirler küplere doldurulup, toprağa gömülür ve etrafı sulanırdı. Böylece bozulmazdı.”

Katılımcılar artık eski yemeklerin yapılmadığını bunun en önemli sebebinin ise insanların daha rahat ve kolay yapılabilen yemekleri tercih etmesinden kaynaklandığını belirttiler. Örneğin bir

ayran çorbasının yapımı uzun sürmekte ve yorucudur. Bunun aksine tava ise rahat ve kolay yapılabilen bir yemek çeşididir. Eski yemeklerin yapılmamasının bir nedeni de Siverek'te “*odunlu fırını kültürünün*” çok yaygın ve gelişmiş olmasıdır. Öyle ki akşamları neredeyse herkes fırına bir şeyler gönderilir ve yemekler ücretsiz pişirilir. Ekmek almak isteyen alabilir almak istemeyen almaz. Kimse neden ekmek almıyorsun diye sormaz. Fırına bir şeyler gönderme o kadar normal bir durum haline gelmiş ki sabah, akşam hatta sahurda bile fırına biber, patlıcan gibi malzemeler verilmektedir.

3.3.8.2.2. Kahve Kültürü

Misafirperverliğin simgesi sayılan kahvenin anavatanı Afrika'dır. İlk kez 15. Yüzyılda Arabistan'ın güneyinde kahvenin yetiştirilmeye başlamasıyla, oradaki halklar kahve içme alışkanlığını kazanmış. 1517 yılında Vali olarak Yemen'de görev yapan Özdemiş Paşa, kahve içeceğini çok beğenmiş ve İstanbul'a getirmiştir. Türkler tarafından cezve ile pişirilerek yeni bir metoda kavuşan kahve, kısa sürede önce saray mutfaklarına, ondan sonrada konaklara ve tüm Anadolu coğrafyasına yayılmıştır. Zamanla da kahve içilen yerler olarak kahvehaneler meydana gelmiştir (Ulusoy, 2011, s. 160-161). Zaman içinde Osmanlı'da vazgeçilmez bir içecek haline almış olan kahve, misafirperverliğin bir simgesi haline gelmiş ve kahve ikram edilirken belli bir usul izlenmeye başlanmış. Osmanlı kültürüne göre, misafire kahve ile birlikte su da getirilirmiş. Eğer misafir ilk önce suyu içerse misafirin aç olduğu anlaşılır ve hemen kendilerine yemek hazırlanmış eğer misafir ilk olarak kahveyi içtiğinde ise misafirin aç olmadığını ve fazla kalmayacağını anlamış.

Karakeçililerde “kahve kültürü” çok önemlidir. Özellikle Şanlıurfa'ya özgü kahve türü olan “Acı Mirra” Karakeçililerde beylik kahvesi olarak bilinir. Aminanlar, Cerabanlardan ayrılmak istediğinde Aminanlar Bey olarak “Eyüp Bey'i” seçip, beylik simgesi olarak da kendilerine “kahve malzemesi alarak kahve ocağı” kurmuşlar. Geçmişte birçok beyde olan “kahve ocakları” günümüz de sadece “Mirekler” de bulunmaktadır (Şirin, 2019, s. 127-128).

Saha çalışmasında elde ettiğimiz bilgi ve gözlemlere göre artık kahve beylere özgü bir içecek olmaktan çıkıp tüm aşiretin içecek kültürü haline gelmiştir. Hemen hemen her evde bulunmakta ve misafirlere ikram edilmektedir. Ancak herkeste olan bu kahve eskisi gibi kahve çekirdekleri, kahve ocaklarında öğütülerek yapılmamaktadır. Artık hazır öğütülmüş kahve alınıp

yapılmaktadır. Şu anda kahvenin Siverek Karakeçili Aşiretinde çay ve ayrandan sonra en önemli içeceği olduğu söylenebilir.

Görsel 1: Çok Eski El Yapımı Kahve Fincan Takımı¹⁸

Fotoğraf: Süleyman Bahçıvan, Çalışma Esnasında Katılımcılardan İzin Alınarak Çekildi.

3.3.8.3. Giyim-Kuşam Kültürü (Halep Elbiselerinin Yasaklanması ve Yeni Bir Giyim-Kuşam Kültürünün Oluşması)

Kültürün en önemli göstergelerinden biri giyim-kuşam şekli görülmektedir. Özellikle yöresel giyim tarzları kültürlerin canlı görünümü temsil ederler.

Giyim alışkanlıkları zaman içinde çeşitli sebeplerle değişebilmektedir. Yerel halkların giyim kuşamı, küreselleşme ile birlikte giysilerin yozlaştırılması, moda bilincinin yaygınlaştırılması, pratik giysilerin gündeme gelmesi, giysilere ilişkin bölgelere ait orijinal malzemelerin

¹⁸ Katılımcılar bu kahve fincanı takımının bakır olduğunu, geçmişte altın ve gümüşten yapılanların da olduğunu belirtirler.

bulunamaması, giysi parçalarının kaybolması ve bunları yapacak ustaların bulunamayışı gibi sebeplerden dolayı önemini yitirmeye başlamıştır. Ülkemizde kültür değişimleri 1800'lü yıllara dayanır. Sultan III. Selim döneminde meydana gelen değişimlerle, 1925 yılında çıkarılan Kılık-kıyafet Kanunu ile devam eden süreç 1930-50 yıllar arasında yavaş ondan sonrada hız kazanmıştır (Koç & Koca, 2016).

Siverek Karakeçili Aşireti zaman içinde birçok kültür alışverişinde bulunmuştur. Hem kültür alışverişi sonucu hem de bazı zorunlu uygulamalardan dolayı aşirette bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Katılımcıların açıklamalarına göre Karakeçililer uzun süre bu bölgede konar-göçer olarak yaşamışlar. Kışları, Halep tarafına çekilmiş yazları da Karacadağ eteklerinde ikamet etmişler. Karakeçililer, Arap ve Kürt komşularıyla önemli derecede kültür alışverişi gerçekleştirmişler. Bunun sonucunda Arap dili ve giyim-kuşamını benimsemişler. Uzun süre bu giyim kuşam ile hayatlarını devam ettirmişler. Cumhuriyetle birlikte Arap ve dini giyim-kuşamı andıran elbiseler yasaklanmıştır. Bunun sonucunda bölgedeki insanlar yeni bir giyim-kuşam kültürü oluşturmuşlardır. Bu değişimler çoğunlukla erkeklerde gerçekleşmiştir. Günümüze kadar kadınların giyim-kuşamında fazla bir değişiklik olmamış ancak günümüzde modern hayattan etkilenen bölge kadınlarının giyiminde değişimler yaşanmaya başlanmıştır.

Katılımcılara göre erkekler eskiden Halep elbisesi olarak bilinen fistan, çefiye veya kefiye, agal giyerlerdi. Katılımcıların açıklamalarından bazıları:

Katılımcı-23 (E, 60),

“Eskiden bizimkiler fistan, agal, çefi giyerlerdi. Benimde var. Bazen giyiyorum.”

Katılımcı-29 (E, 70),

“Bizim eskilerin Arap elbiseli fotoğrafları hala var. Fistanlı, agallı, çefili ve tabancalı.”

Arap elbiselerinin giyilmesinin sebebini Katılımcı-33 (E, 73) şöyle açıklamaktadır:

“Bizimkiler buraya geldiklerinde hangisi rahatsa onu giymişler. Halep elbisesi rahatmış onu giymişler. Zaten Halep'e çok gidip geliyorlardı. Bende şu anda Fistan giyiyorum.”

Cumhuriyetten sonra bu elbiseler yasaklanmış. Giyilen elbiseler yasaklanınca Karakeçililer kendi kültürüne uygun gördükleri ve çoğunlukla Siverek'te Zaza bölgesinde giyilen şalvarı giymeye başlamışlar. Zamanla şalvar Karakeçililerle özdeşleşmiş bir giyim haline gelmiş. Modern elbiseler giyilmeye başlayıncaya kadar neredeyse herkes kendi isteğiyle şalvar giymeye başlamış. Katılımcılar bu süreci şöyle açıklamaktadırlar:

Katılımcı-8 (E, 84),

“İsmet İnönü zamanında Kürtçe konuşmamıza izin vermiyorlardı. Sarıklarımızı ve fistanlarımızı götürüp yakıyorlardı tarlada geziyorlardı memurlar.”

Katılımcı-29 (E, 70),

“Eskiden Şalvarlı kişiler bu bölgede çok azdı. Fistan giyilirdi. Sonra fistan giymek yasak oldu. Özellikle şehirlerde. Eğer köyden biri şehre giderse komşularda eğer varsa şapka ve şalvar alır öyle giderdi. Şalvarsız ve şapkasız gidenlerin hem Çefiyelerini ve fistanlarını yakarlardı hem de götürüp nezarete atarlardı. O yüzden Şal, egal, fistan, abalar kayboldu. Şalvar yaygınlaştı.”

Katılımcı-33 (E, 73),

“Eskiden şehre uzun elbise ile girilemezdi. Yasaktı. Şalvar giyilip gidiliyordu. Babam, dedemler şehre gidecekleri zaman şalvar giyerlerdi. Bunlar Halep giysisiydi. Zamanla şalvar yaygınlaştı. Sonraları da pantolon çıktı.”

Günümüzde katılımcılar tarafından Halep elbisesi olarak belirtilen elbiseleri orta yaş üzerindeki kişiler giymeye devam etmektedirler. Ancak bu elbiseleri yine kırsal alanlarda giymektedirler. Şu anda eskisi gibi yasak olmamasına rağmen Arap yani Halep elbiseleri şehirde giyilmemektedir. Bir katılımcı evinde giydiğini ve arada sırada milletin nasıl tepki verdiğini öğrenmek için fotoğraf çekip sosyal medyada paylaştığını belirtti. Verilen tepkileri şöyle açıkladı:

Katılımcı-23 (E, 60),

“Bazen ben fistan giyip Facebook’a atıyorum. Bana diyorlar Arabistan’dan mı geldin, petrol kralı mısın? gibi yorumlarda bulunuyorlar.”

Karakeçili kadınların geleneksel giyim-kuşamı şöyledir:

“Karakeçili kadınları giyim-kuşam olarak en içte giyilen noktalı elbise “Fistan”, Onun üstüne giyilen bordu rengi elbise “Heftan (ğeftan)”, en üstteki ceket “Kutık”, başa örtülen mavi çarşafın adı “desmal”, başa sarılan beyaz tek çizgili çarşafın adı “hibri” ve siyah kemer takmaktadırlar (Şirin, 2019).”

Katılımcı-1 (E, 58),

“Kadınlarımız uzun elbise hatta iki tane üst üste giyiyorlar. Hep kapalıdır. Ama genç kızlar etek, bluz gibi şeyler giyiyorlar.”

Genel olarak her yerde olduğu gibi Siverek Karakeçilileri de modern zamana uymaktadırlar. Her ne kadar büyükleri, bunun uygun olmadığını dile getirseler de gençler büyükleri fazla dinlememekte ve beğenip, istediklerini giymektedirler. Ancak kadınlar kırsalda daha dikkatli davranmaktadırlar. Giyim-kuşam kültürlerine kırsal alanda en çok kadınlar dikkat etmektedir. Katılımcıların ifadelerine ve gözlemlediklerimize göre, kırsal bölgede başı açık ve pantolon

giyen orta yaş üzerinde kadın neredeyse bulunmamakta, gençlerden başı açık ve pantolon giyenler nadir bulunmakta, çocuklar ise neredeyse tamamen modern tarzda giyinmektedirler.

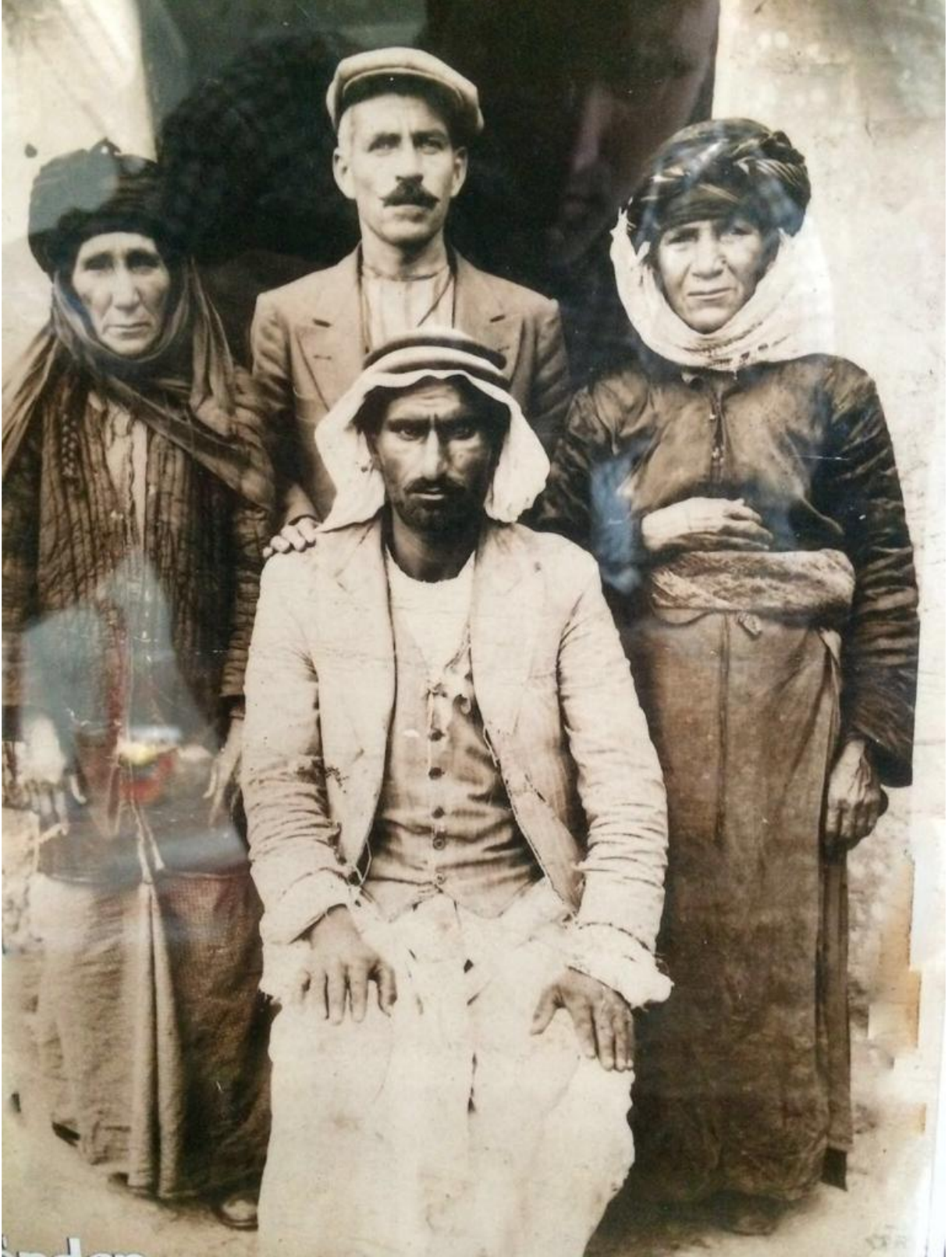
Katılımcı-25 (K, 77):

“Bizim akrabalarımız İstanbul’dalar oraya göre giyiniyorlar. Ama buraya geldiklerinde buranın elbiselerini giyiyorlar.”

Katılımcı-26 (E, 50):

“Bizim kültürümüzde eskiden başı açık kadınlar olmazdı. Anne-bana buna karşı çıkmasına rağmen onları dinlemiyorlar.”

Görsel 2: Eskiden Çekilmiş Siverek Karakeçililerin Giyim-Kuşamını Gösteren Bir Kare

Kaynak: (Şirin, 2019, s. 205).

Görsel 3: Cumhuriyet Zamanına Kadar Dönemi Temsil Eden Arap Giyim Tarzı ile Cumhuriyet Sonrası Oluşan Giyim Tarzı¹⁹

Fotoğraf: Süleyman Bahçıvan, Çalışma Esnasında Katılımcılardan İzin Alınarak Çekildi.

¹⁹ Görselde yer alan katılımcılar Mirek Beylerindendirler.

Görsel 4: Karakeçililerde Giyilen Günlük Elbiseler

Kaynak: (Şirin, 2019, s. 208)

“Siverek Karakeçilileri genellikle bu şekilde giyinirler. Ancak orta yaş üzeri erkekler çoğunlukla şalvar giyerler. Bazıları da şekildeki gibi Fistan giyip, Agal takabilmektedirler”.

3.3.8.4.Ekonomik Faaliyetler

Karakeçililer çok uzun süre hayvancılıkla uğraşmışlar. Özellikle küçükbaş hayvancılıkla konar-göçer olarak hayatlarını sürdürmüşler. Bu konar-göçerlik en çok Halep- Karacadağ tarafları arasında gerçekleşmiştir. Türkiye-Suriye arasında gidip gelmelerin azalmasıyla konar-göçerlikte azalmış. Böylece önceleri Karasabanla tarıma başlanılmıştır. Katılımcıların belirttiğine göre tarım hayatına başlamadan önceleri tarımsal ihtiyaçlar Bucak tarafından gelen satıcılardan karşılanmıştır. Karasaban ile başlayan tarım 1950’li gibi yıllardan sonra gelişmeye başlamıştır. Daha sonra traktörlerin artmasıyla tarım daha da artmış, özellikle taşlı araziler

temizlenerek ekilecek alanlar haline getirilmiş. Bu dönemde katılımcıların ifadelerine göre bazı haksızlıklar da yapılmış. Toprak reformu yapılırken ağa, şeyh ve bey gibi güçlü kişiler memurlarla anlaşır toprağın çoğunu kendi üstlerine tapulamışlar. Fakir fukara da ya tarlada çalışmak zorunda kalmış ya da şehre göç etmek zorunda kalmış. Katılımcı-4 (E, 60) bu durumu hakkında şöyle beyanda bulundu:

“Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda halka batıda adama beş-on dönüm dağıttılar. Bizim burada, Karacadağ da şeyhlere, ağalara teslim ettiler. İnsanları da maraba-köle gibi kullandılar.”

Katılımcı-41 (E, 52),

“Toprak paylaşımı yapıldığında biz şehre gelmek zorunda kaldık, benim arkadaşlarım İstanbul’a çalışmaya gittiler. Ben burada kaldım.”

Katılımcı-43 (E, 56),

“Bizim kendi toprağımızı bile aldılar. Zorla kullanıyorlar, vermiyorlar.”

O dönemlerde köylerden göç edip şehirde arsa, arazi alabilenlerin bazılarının refah durumu artmıştır. Aldıkları araziler imara girmiş ve değeri artmıştır. Bunun dışında kendilerine iş kurabilenler esnaf olarak hayatlarına devam etmiş ve beylere olan muhtaçlık ortadan kalmıştır. Bunlardan bazılarının beylerden bile daha fazla refahı artmıştır. Artık eskisi gibi güç beylerde değildir. Mirekler çalışma da Karakeçililerin beyleri olduklarını ifade ettiler. Bu karşılık eskiden köyden göç eden bir esnaf ise şöyle bir karşılıkta bulundu: *“Beylik mi, onlar gelsinler bizim gibi şehirde dolaşabiliyorlarsa dolaşsınlar.”*

Günümüzde artık Karakeçili bölgesinde çoğunlukla tarım yapılmaktadır. Hayvancılık neredeyse bitmiş durumdadır. Geçmişte diğer bölgelerden aldıkları tarım ürünlerini şu an kendileri üretmekte ve diğer bölgelerden de işgücü almaktadırlar.

3.3.8.5. Karakeçili Kilimleri ve Kilim Dokuma Kursunun Kapatılması

Kilim, döşeme yaygısı olarak kullanılan tezgâhta yünlü ipliklerle kumaş gibi dokunmuş bir çeşit desenli örtü olarak ya da havsız, düz yüzeyli, yer yaygısı olarak kullanılan bütün atkı yüzölçümlü dokumalara verilen isim olarak basit bir şekilde de tanımlanmaktadır (Ateşok, 2014).

Türk kilimleri tarih boyunca göz kamaştırmıştır. Kilimler, Türk coğrafyasının dışında da birçok yerden talep görmüştür. Gökalp, Türkiye’de yapılan ipekli ve yün dokumaların, halı, kilim ve

çini gibi eserlerin Avrupalılar tarafından binlerce liralara verilerek alındığını ve Türk salonları veya Türk odaları kurulduğunu ifade eder (Gökalp, 1968, s. 5).

Karakeçililer hayvancılıktan, tarıma geçmelerinden ve insanların fazla uğraşmak istememelerinde dolayı kilimler artık üretilmemektedir. Katılımcılar tarafından çok değerli oldukları belirtilen kilimlerin Karakeçi şenliklerine kadar az da olsa üretildiğini ancak ondan sonra üretilmediklerini ve Kaymakamlığında şehirdeki kilim dokuma kursunu kapattığını ifade ettiler. Kilimler konusunda katılımcılardan bazılarının ifadeleri:

Katılımcı-7 (E, 62),

“Eskiden biz tem diyorduk. İp yönden yapılıyordu. Boyacılar geliyordu. Boyayı alıp ipe atıyorlardı. Büyük abimin eşi çok iyi kilim ürerdi. İnan ki senin adını bile yazabilirdi. Şimdi kimse yapmıyor. Ben kendi bahçeme Karadeniz mutfağı yaptım. Eski eşyaları seviyorum. Onun için dedim kilim alayım bulamadım.”

Katılımcı-32 (E, 66),

“Kilim yapma kalmadı. Orta yaştakiler örmeyi biliyorlar ama yapmak istemiyorlar. Hem yön de yok.”

Katılımcı- 41 (E, 52),

“Eskiden benim bir tane halım vardı. Onu sattım çok büyük bir arazi kendime aldım. Değeri üç yüz bin civarındaydı.”

Araştırma esnasında katılımcılar bir tane yer halısı ve bir tane de duvar kilimi görüldü. Yer halısını Katılımcı-9 (E, 44), tarafından görmemiz için yere serildi ve bunun annesi tarafından yapıldığını, hatıra değeri taşıdığını ve bu yüzden sakladıklarını ifade etti. Katılımcı-44 (E, 36)’te bulunan duvar kilimi katılımcının kendi iş yerinin duvarına asılmıştı. Katılımcı kilimi birçok kişinin istediğini ancak kendisinin kimseye vermediğini ifade etti. Ayrıca kaymakam ile görüşüldüğünde kilim dokuma kursunun kapatılma sebebini kendisine soruldu. Kaymakam Bey, kendi döneminden önceki dönem kaymakamının kursu kapattığını ama kendisi geldiğinde tekrar kursu açtığını belirtti.

Görsel 5: Çok Eski El Yapımı Siverek Karakeçililerine Ait Duvar Kilimi

Fotoğraf: Süleyman Bahçıvan, Çalışma Esnasında Katılımcılardan İzin Alınarak Çekildi.

Görsel 6: Siverek Karakeçililerine Ait El Yapımı Yer Halısı

Fotoğraf: Süleyman Bahçıvan, Çalışma Esnasında Katılımcılardan İzin Alınarak Çekildi.

3.3.8.6. Geleneksel Oda Usulü Eğitim

Eğitim, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine yardım etme, terbiye anlamlarına gelmektedir (TDK, 1998, s. 677). Eğitim, insan yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir ve alınan eğitim kişinin yaşamını çeşitli yönlerden etkilemektedir. Özellikle ailede alınan temel eğitim kişiyi yaşamı boyunca etkiler. Bu yüzden aile eğitimi çok önemli görülmektedir. Bu durumun önemini Katılımcı-29(E, 70) şöyle ifade etti:

“En büyük üniversite aile üniversitedir. Çocuğun anne-babasından alacağı eğitimi hiçbir üniversite veremez. Aile temel eğitimi verir.”

Günümüzde anne- babalar iş hayatına atıldıklarından ve büyük aileden küçük aileye geçilmesi, hatta tek ebeveynli ailelerin yaygınlaşıp çocuklarında çoğunlukla kreş gibi kurumlara verilmesi çocukları, aile eğitiminden yoksun bırakmaktadır.

Araştırma esnasında katılımcılar ailede alınan eğitimin ve daha sonra geleneksel olarak devam ettirilen eğitimin azaldığı ve kültürlerinin kaybolduğunu belirttiler. Karakeçililer günümüzde Türkiye’de uygulanan modern eğitime uyum sağlamış durumundalar. Ancak bazı katılımcılar bu eğitim sisteminin yetersiz olduğunu ifade ettiler:

Katılımcı-26 (E, 50),

“Eğitim sistemimizde din, ahlak neredeyse yok. Eğitim sistemi hep maddiyata yönelik.”

Katılımcı-28 (E, 55),

“Kız-erkek tüm çocukları okutuyoruz. Biz okumaya karşı değiliz ancak bizim dinimize, kültürümüze aykırı bir eğitim sistemi var. Bizim eğitim sisteminizin ABD, İngiltere’den bir farkı yok.”

Katılımcıların belirttiklerine göre, Karakeçililerde geçmişte geleneksel eğitim olarak nitelendirebileceğimiz “oda usulü eğitim” hakimdi. Oda kültürü, köylerde özel olarak yapılan odalarda büyüklerin, belli sorunları görüşme, çözme ve karara bağlama, misafir ağırlama ile çocuklara din ve gelenek eğitiminin verildiği çok fonksiyonlu odalardır. Bu odalar gençlerin sosyalleştiği, kültürlerini öğrendikleri, eğitim kurumları olarak görülmektedirler. Odalar için gerekli tüm ihtiyaçlar köylüler tarafından karşılanıp, odaların, çaycısı, kahvecisi ve aşçısı bulunmaktaydı. Katılımcıların oda kültürünün çok önemli olduğunu ancak günümüzde bu

kültürün yok olduğunu belirttiler. Birkaç köyde hala odalar mevcut ancak bunlar eski işlevini yitirmiş durumdadır. Oda kültürünün önemi hakkında bazı katılımcıların açıklamaları:

Katılımcı-1 (E, 58),

“Eskiden köy odası vardı bütün köylüler bir evde toplanırlardı, çünkü televizyon telefon yoktu yaşlılar konuşur gençler dinlerdi, ders alırlardı.”

Katılımcı-13 (E, 70),

“Köy odaları, misafir odaları kapandı. Bunlar yavaş yavaş kayboluyor. Bu Karacadağ kadar büyük bir eksiklik.”

Katılımcı-11 (E, 67),

“Eskiden köy odası vardı herkes işini bitirip, gelip orada otururdu. Büyükler güzel şeyler anlatırlardı. Oğlum okul okumuş subay olmuş odada yirmi kişi varsa hesabına gelirse misafirlere hoş geldin der.”

Katılımcı-29 (E, 70),

“Odaya gelen sanki bir üniversiteye gitmiş gibi gerek edep gerek ahlak gerekse sosyal ilişkiler yönünden o kültürden istifade ederdi. Odaların çok faydaları olurdu. Odaları bulunan köyler ile bulunmayan köyler çok rahatlıkla birbirinden ayırt edilebilirdi. Konuşmalarından, edeplerinden, hal ve hareketlerinden hemen anlaşılıyordu. Odalarda söylenen sözler hep atasözüydü. Maalesef odalar hemen hemen yok gibi. Bu yüzden o eskideki edep, terbiye saygı da azalmış.”

Din eğitimi Karakeçili Aşireti’nin de en çok önem verdiği konuların başında gelmektedir. Katılımcılar geçmişte kendi imkanları ile dışarlardan Hoca getirtip din eğitimini verdiklerini belirttiler. Katılımcıların bu konuda ki açıklamaları:

Katılımcı-9 (E, 44),

“Eskiden Diyarbakır tarafından Hocalar geliyorlardı. Köyde bir oda vardı. Hoca gelip ders veriyordu. Belli bir ücretle ya da koyun kendilerine veriliyordu.”

Katılımcı-7 (E, 62),

“Dini eğitim için Mardin tarafından Hocalar gelip ders veriyorlardı eskiden.”

Katılımcı-10 (E, 64)

“Hoca diyordu senin oğlun Kuran’a geçmiş bize bir oğlak kes diyordu ve bütün öğrenci arkadaşlarını davet ediyorlardı.”

Katılımcıların göre, geçmişte din ve gelenek eğitimi çoğunlukla kış aylarında verilirmiş. Çünkü kış aylarında yapılacak işler azaldığından çocuklar eğitime daha fazla zaman ayırabilmekteydiler. Günümüzde çocuklar günün çoğunluğunu normal okullarda geçirmekteler. Okullarda gerekli dini ve kültürel eğitim yetersiz görülmemektedir. Yaz aylarında ise çocuklar az çok ailelerine işlerinde yardımcı olmaya çalışmaktadırlar. Geçmişe

kıyasla oda usulünde verilen eğitimin daha iyi ve kalıcı olduğunu belirttiler. Katılımcılar bu yüzden günümüzde okullarda ve çoğunlukla yazın Camilerde verilen eğitiminden memnun olmadıklarını ifade ettiler:

Katılımcı-1 (E, 58),

“Gençler dini eğitim konusunda çok bilgisiz. Eskiden herkes cenaze yıkamayı bile bilirdi. Günümüzde bazı gençler boy abdesti bile almayı bilmiyorlar.”

Katılımcı-13 (E, 70),

“Ben on yaşlarındayken köyde bize bir oda ayarlandı. Bize Arapça bilen bir hoca geldi adam başı 10 kâğıt veriliyordu. Kur-an-ı öğretmek için üç ay eğitim kışın görürdük. Çünkü kışın iş yoktu. Tıfık dediğimiz tezekle ateşi yakardık. O zaman öğrendiğim şeyleri elli- altmış seneden beri uyguluyorum.”

Katılımcı-17 (E, 30),

“Biz yazın temel dini bilgileri, Kur'an-ı Kerim öğretiyoruz. Ancak çocuk biraz öğreniyor. Sonra okullar açılıyor. Gelecek seneye kadar çocuklar öğrendiklerini unutuyorlar.”

Katılımcıların belirttiklerine göre kız- erkek ayrımı yapılmaksızın çocuklar okullara gönderilmektedir. Ancak genel olarak okullarda ve Camilerde verilen eğitimin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Görsel 7.1: Siverek Karakeçi Bölgesinde Bulunan Bir Köy Odası

Fotoğraf: Süleyman Bahçıvan, Çalışma Esnasında Katılımcılardan İzin Alınarak Çekildi.

Görsel 7.2: Siverek Karakeçi Bölgesinde Bulunan Bir Köy Odası

Fotoğraf: Süleyman Bahçıvan, Çalışma Esnasında Katılımcılardan İzin Alınarak Çekildi.

3.3.8.7. Geleneksel Oyunlar

Oyun, bireyleri özellikle çocukları eğlendiren, paylaştıran, mücadele ve yarışma ruhu aşıl原因 bir etkinliktir. İmam Gazali, çocuğun gönlü dar olmayıp mülayim olana kadar günde en az bir saat kadar serbest bırakılıp, oyun oynaması gerektiğini, aksi taktirde çocukların kötü huylu ve gönlünün kötü olduğunu belirtir (Bayhan, 2014, s. 97).

Çalışma esnasında öncelikle katılımcılara geçmişte ne tür oyunlar oynadıklarını, şu anki çocukların o oyunları bilip bilmedikleri ve o oyunları oynayıp oynamadıkları hakkında bilgi alındıktan sonra orada varsa çocuklara da bu sorular soruldu. Katılımcılar geçmişte çelik çomak, saklambaç, uzuneşek ve birçok kendilerine has yerel oyunları oynadıklarını şimdiki

çocukların telefon ve bilgisayar oyunlarını oynadıklarını ve bunların zararlı olduğunu belirttiler.

Katılımcı-18 (E, 50):

“Bizim çocuklarımız, geçmişte bizim oynadığımız oyunları bilmiyorlar.”

Katılım-27 (E, 53):

“Benim çocuklar hep telefon, bilgisayar üstünde. Bunlar gözlerine zararlı, eskiden oynadığımız oyunlarla hem eğlenir hem de spor yapardık.”

Artık oynanmayan oyunlardan biri cirittir. Cirit, oyuncuların ikiye ayrılarak, at üzerinde yaklaşık bir metre boyundaki değnekleri birbirlerine atanarak topluca oynanan bir oyundur. Katılımcıların belirttiklerine göre eskiden bu oyun çokça oynanmış, en son Karakeçi Şenliklerinde oynanmış ancak atların kalmamasından dolayı artık şu anda oynanmamaktadır.

Çalışma esnasında bilgi aldığımız çocuklardan sadece Katılımcı-1 (E, 58) torunu eski oyunları bildiğini ve oynadığını, bunları da dedesinin kendisine öğrettiğini ifade etti. Diğer çocukların çoğunlukla bilgisayar ve telefon oyunlarını oynadıkları belirtildi ve gözlemlendi.

3.3.8.8.Siverek Geleneksel Karakeçi Şenliklerinin Kaymakamlık Tarafından İptal Edilmesi ve Yaşanan Bazı Tartışmalar

Karakeçililerin kendi kültürlerini tanıtmak ve yaşatmak amacıyla ilkini 1999 yılında yaptıkları ve çeşitli sorunlardan dolayı sonuncusu da 2012 yılında gerçekleştirip, sonlandırılan şenliklerdir. Şenliklerde çeşitli gösteri, sergiler yapıp, yemek yeme ve çeşitli eğlenceler yapılmıştır.

Katılımcı-20 (E, 57) şenliklerin içeriğini şöyle açıklamıştır:

“Karakeçili defilesi yapardık, el yapımı Karakeçi Kilimleri sergilerdik, folklor gösterisi yapıp, cirit oyunları oynatırdık. Mehteran gösterisi yapıp şenlik boyuncu yemekler dağıtırdık.”

Katılımcılara göre ilk olarak kendi bütçeleri ile etkinlikleri Karakeçili bölgesinde başlatmışlar. Ancak birkaç yıl sonra bu etkinliklere ilgi artmış Türkiye’nin her tarafından hatta Kuzey Irak ve Suriye’den de Karakeçililer gelip katılmaya başlamışlar. Bunun üzerine Kaymakamlık aracılığıyla Kültür Bakanlığı şenlikler için ödenek çıkarmış ve uzun süre bu devam etmiş. Katılımcıların bu konudaki beyanları şöyledir.

Katılımcı-20 (E, 57),

“Her yerden Karakeçililer şenliklere katılmaya geliyorlardı. Kuzey Irak ve Suriye’den bile şenliklere gelip katılıyorlardı. Şenliklere ilgi çok artmıştı.”

Katılımcı-33 (E, 73),

“Karakeçi Şenlikleri Başkanı benim 1999’da başladık. 2 yıl biz kendi aramızda para toplayarak yaptık. Sonra Vali ve kaymakamlar Kültür Bakanlığı yardımcı oldular ödenek çıkardılar.”

Siverek Karakeçi Şenlikleri, 2013 yılında Siverek Kaymakamlığı tarafından iptal edilmiştir. Şenliklerin iptal edilmeleri konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Şenliklerin iptal edilme nedenleri Karakeçili Aşireti mensuplarından ve Siverek Kaymakamlığı’ndan bilgi alınarak öğrenilmeye çalışıldı.

Katılımcı-1 (E, 58):

“Para işi dönüyordu. Hem kültürümüzü tam olarak yansıtmıyordu. Kaldırılmaları iyi oldu.”

Katılımcı-11 (E, 67),

“Yılda bir kere şenlikler yapıyorlar. Baktılar kimsede para yok iptal ettiler.”

Katılımcı-33 (E, 73),

“Yapılacak en son şenlik için Kaymakam ödenek çıkarmadı. Biraz zıtlastık. Bize dedi kendiniz yapın. Biz dedik her yerden insanlar geliyor biz bunu karşılayamaz. O da eğer karşılayamıyorsanız gelin imza atın biz şenliklerin yapılmasını istemiyoruz diye. Bizde mecbur imza attık.”

Siverek Karakeçili Şenliklerinin yapıldığı zaman süresince birkaç kaymakam değişmiştir. Katılımcıların verdiği bilgilere göre kaymakamlar kendilerine ödenek çıkarma konusunda yardımcı olmuştur. Şenliklerin iptal edilmesinde imzası bulunan Kaymakam ise kendilerine zorluk çıkarmıştır. O kaymakamında daha sonra görev yeri değişip Siverek’ten ayrılmıştır. Araştırma esnasında Kaymakamlığa gidilip Kaymakam Mustafa Çiftçiler ile bu konu hakkında görüşüldü. Çiftçiler, şenliklerin kendisinden önce iptal edildiğini ve ileride tüm Siverek kültürünü kapsayan çalışmaların yapılabileceğini belirtti. Kaymakamlıktan araştırmaya eklenilmesi için Şenliklerin kapatılmasına ilişkin kararın tarafımıza verilmesi için bir dilekçe yazıldı. Dilekçeye verilen cevap Siverek Geleneksel Karakeçili Şenliklerinin iptali ile ilgili herhangi bir kararın olmadığı şeklindeydi²⁰.

²⁰ Kaymakamlıktan alınan belge ek bölüme eklenmiştir.

Kaymakamlık tarafından dilekçeye verilen cevap şu şekildedir:

“Kaymakamlığımız bünyesinde her yıl düzenlenen ve yaklaşık 2010-2011 yıllarında iptal edilen Geleneksel Karakeçi Şenliklerinin iptal sebebine ihtiyaç duyduğunuza ilişkin ilgilide kayıtlı dilekçeniz incelenmiş olup, yapılan arşiv tetkikinde söz konusu karara ulaşılammıştır.”

3.3.9. Siverek Karakeçililerinin Siyasal Olarak Toplumsallaşmaları

Genel olarak insanlar aile, eğitim, arkadaş çevresi ve sosyal gruplar, siyasal partiler ve kitle iletişim araçlarıyla toplumsallaşırlar. Siverek Karakeçililerinde toplumsallaşma aile ile başlar. Aileden sonra yakın zamana kadar çocukların toplumsallaşmasında “köy odaları” ikinci sırayı takip etmekteydi. Bu odalar eğitim, sosyal hatta siyasal yönden faaliyet göstermekteydi. Aileden sonra çocukların en çok etkilendiği alanlar köy odaları olmaktaydı. Günümüzde köy odaları eski işlevini yitirmiş durumda olup yerini tam karşılığı olmasa da Milli Eğitim tarafından faaliyet gösteren okullar almıştır. Bu okullar köy odalarından birçok yönden farklı olmaktadır. Okullar, farklı aşiretlerden gelenleri, farklı kültürleri, resmî ideolojileri ve köy odalarına göre kültürel ve dini değerlere daha az önem vermesi açısından farklılaşmaktadırlar.

Siverek Karakeçi bölgesinde ve Siverek merkezde pek fazla spor kulüpleri, çevre grupları ve dernekler gibi halkı yönlendirecek veya yönetecek sosyal gruplar bulunmamaktadır. Bunların yerine çoğunlukla merkezde olmak üzere *kıraathaneler* bulunmaktadır. Kıraathanelerde erkekler zaman geçirmenin yanında çeşitli siyasal ve sosyal sorunları sıkça tartışırlar. Bu alanlar gençlerden başlamak üzere birçok kişinin siyasal olarak toplumsallaştığı alanlardır. Bunların dışında günümüzde birçok yerde olduğu gibi toplumsallaşmayı sağlayan en önemli faktörlerden biri kitle iletişim araçları olmuştur. Kitle iletişim araçları ile halk gündemi takip etmekte ve siyasal parti veya hükümetin hizmet veya politikalarını beğenip benimseyebilmekte ya da reddedebilmektedir.

Siverek Karakeçili bölgesinde ve Siverek merkezde siyasal partiler seçim zamanı dışında pek fazla gündeme gelmemektedirler. Seçim zamanında siyasi partilerden ziyade adaylar önemli olup, kişi hangi partiden aday olmuşsa aşiret veya cemaat o adayı destekleme eğilimi gösterir. Genellikle kanaat önderleri, beyler ve şeyh gibi toplumda söz sahibi olan kişiler hangi partiye

oy vereceğine karar verirler. Orta yaş ve üzerinde olanlar genellikle bu kararlara uyarken günümüz geçleri çoğunlukla kendi ideolojileri doğrultusunda hareket etmeye başlamışlardır.

3.3.10. Siverek Karakeçililerinin Siyasi Yönelimleri

Şanlıurfa'da 1950 seçimlerine kadar milletvekilleri Cumhuriyet Halk Fırkasından seçilmişlerdir. Bu zamana kadar seçilen milletvekilleri çoğunlukla Ali Saip Ursavaş, Bozan Bey, Hüsrev Gerede gibi Millî Mücadele kahramanlarından seçilmişlerdir. Bu dönemlerde kültür değişimi için Kürtçenin ve Halep elbiselerinin yasaklanması gibi bazı uygulamalar olsa da seçilen kişilerin Millî Mücadele kahramanları olması ve başka siyasi partilerin olmamasından dolayı halk Cumhuriyet Halk Fırkasına yönelmiştir. Ancak 1946 yılında Demokrat Partinin kurulmasının akabindeki iki dönem yani 9. (1950-1954) ve 10. dönem (1954-1957) Şanlıurfa milletvekillerinin tamamını Demokrat Parti kazanmıştır. Ondan sonraki dönemlerde Cumhuriyet Halk Fırkası bazı milletvekilleri çıkarsa da Şanlıurfa da çoğunlukla Adalet Partisi, Demokrat Parti, Milli Selamet Partisi, Doğruyol Partisi ve Refah Partisi gibi sağ partiler seçimleri kazanmışlardır.

1980'li yıllarda bölgede terör olayları başlamış Bucak ve Karakeçili Aşiretleri teröre karşı mücadeleye girişmişlerdir. Siverek Karakeçilileri Kürtçe konuşmalarına rağmen terör örgütüne karşı çıkmışlardır. Bu yüzden milletvekili seçimlerinde sağ partileri desteklemeyi sürdürmüşlerdir.

Katılımcılara göre son dönemlerde Siverek Karakeçili bölgesinde çok az olsa da PKK Terör Örgütü'nün uzantısı sayılan partileri destekleyenler çıkabilmektedir. Bunun en önemli nedenleri arasında bazı aşırı kutuplaştırıcı politikalar ile nepotizm görülmektedir.

Siverek Karakeçilileri birçok cemaatten oluşsalar da siyasi tercihlerinde genellikle sağ partilere yönelmektedirler. Siverek Karakeçililerinin bazıları kendi adaylarını desteklemektedirler ve çoğu zaman da kendi milletvekilini çıkarabilmektedirler. Karakeçililerden ayrı olduklarını iddia eden Şeyhanlılar da çoğunlukla kendi adaylarını desteklemekte ve milletvekili çıkarabilecek güçtedirler. Bunlar dışında bazı Karakeçililer, Karacadağ bölgesi tarafından olan Mehmet Kasım Gülpınar'ı desteklemektedirler. Gülpınar'ı desteklemenin sebebi dini bağlar oluşturmaktadır. Mehmet Kasım Gülpınar'ın babası olan ve 18., 19., 20, 21. Milletvekili seçimlerinde Anavatan Partisinden, 23. dönem milletvekili seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisinden milletvekili seçilen Eyüp Cenap Gülpınar, Şeyh yani dini lider olarak kabul edilmekteydi. Babası vefat ettikten sonra Mehmet Kasım Gülpınar hem dini otorite olarak hem

de siyasi otorite olarak babasının yerini almıştır. Siverek Karakeçililerinin önemli bir kısmı bu yüzden Mehmet Kasım Gülpınar'ı dolayısıyla Adalet ve Kalkınma Partisi'ni desteklemektedirler. Diğer büyük çoğunluk ise aday olarak Gülpınar'ı desteklemeseler de Adalet ve Kalkınma Partisi'ni desteklemektedirler.

Bölgede vatandaşlar siyasi olarak bilinçlenseler de toplumsal baskılardan dolayı farklı siyasi tercihlerde pek fazla bulunamamaktadırlar. Vatandaşlar hizmetlerden, politikalardan veya adaylardan memnun olmasalar da toplumsal baskılardan dolayı bunu pek fazla dile getirememektedirler. Katılımcı-30 (E, 68) bu konuda şu açıklamalarda bulundu:

Burada %80 Şeyh, ağa, bey ne derse o olur. Şeyhin 11 köyü var, nerden getirdi bunları. Milletin toprağını kendi üstüne yapıyor. Ben oy vermesen benim akrabalarımın 20 kişi gidip “Şeyh bak bu sana oy vermedi” diyorlar. Ben büyük cemaatlerde bu dediklerimi desem beni keserler. Doğu’da birçok Şeyh var ama milletvekili değiller”.

Katılımcıların ifadelerine göre son yıllarda yapılan haksızlıklardan ve siyasi kutuplaşmalardan dolayı halk sağ partiler dışında kalan partilere de eğilim göstermeye başlamıştır. Bu partiler arasında Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkların Demokrat Partisi de bulunmaktadır. Ancak Siverek'te siyasal partilerden ziyade aşiretler yarışmaktadır.

3.3.11. Siverek Karakeçililerinin Merkezi ve Yerel Yönetimlerle Olan İlişkileri

Siverek'te Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra belediye seçimlerini uzun süre Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır. Demokrat Parti ile beraber Şanlıurfa genelinde seçim atmosferi değişmeye başlamış ve 1950 Yerel Seçimlerinde Urfa merkezi Demokrat Parti kazanmıştır. Siverek'te ise Cumhuriyet Halk Fırkası yerel seçimlerde bir süre daha varlığını sürdürmüştür.

1994 Yerel Seçimlerine kadar farklı aşiretlerden kişiler belediye başkanlığına seçilmişlerdir. 1994 Yerel Seçimlerinde Bucak Aşireti'nden Hasan Çelebi, Doğruyol Partisinden seçimi kazanmış ve 2007 yılına kadar başkanlığı kazanarak görevine devam etmiştir. 2007-2009 yılları arasında kendisine Ali Murat Bucak vekalet etmiştir. 2009 Yerel Seçimlerini de Ali Murat Bucak Demokrat Parti'den seçimi kazanmıştır. 2014 Yerel Seçimlerini Adalet ve Kalkınma Partisi kazanmış ve günümüze kadar iktidarını sürdürmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre Siverek Karakeçili bölgesindeki halkın bir kısmı belediyenin hizmetlerinden memnun iken diğer kısmı memnun değildir. Bunun sebebi ise seçimde kendilerine oy veren köylerin her türlü hizmetleri görülürken, oy vermeyenlere ise hizmet

götürülmemektedir. Oy vermeyen köylerin yolları bile daha yapılmamıştır. Bu konuda Katılımcı-1 (E, 68):

“Ali Murat zamanında fakir fukaranın işi görülürdü. Elektrik, su fazla geldi mı giderdik. Derdi silin bunların borcunu. Şimdi çok haksızlıklar yapılıyor. Ak Parti’ye oy veren köyler ile vermeyen köyler farklıdır. Oy veren köylerin haşa tuvalet yolu bile yapmışlar. Ak Partiye oy vermeyen köylerin yolları bile yapılmamış. Harran’daki elektrik fiyatları ile Siverek elektrik fiyatlarında da büyük fark var. Burası Ak Parti’de olsa da orası %90’ların üstünde oy verdiği için oraya düşük fiyatla elektrik veriyorlar. Hatta buradaki köylerde bile farklıdır”.

Siverek Karakeçi şenliklerinin iptal edilmesi, kilim dokuma kursunun kapatılması gibi nedenlerden dolayı Kaymakamlıkla ilişkiler biraz gerilmiştir. Merkezi kamu kurumlarına yönelik en büyük eleştiri özel kuruluş olmasına rağmen DEPSAŞ (Dicle Elektrik Parakende Satış A.Ş) konusundadır. Katılımcıların belirttiğine göre DEPSAŞ yetkilileri harcanan elektrik miktarının üstünde bir tutarı faturaya yansıtmaktadırlar. Hatta elektrik panosuna bakmadan, sayaç kontrol edilmeden faturayı kesmektedirler. Vatandaşlar bu durumu Kaymakamlık, polis ve savcıya şikâyet etmekte ancak herhangi bir sonuç alamamaktadırlar. Bu konuda katılımcılardan bazılarının açıklamaları şöyledir: Katılımcı- (E, 44),

“Geldiler bize 600 bin TL kestiler. Biz o kadar kazanmıyoruz ki. Bak artık bazı ağaçlarımızı, bahçelerimizi sulamıyoruz.”

Katılımcı-29 (E, 70),

“Tedaş (eski dağıtımçı ismi) ruhumuzu alacak. Hiç sayaca bakmadan fatura kesiyorlar. Harcanan miktar belli. Bende 15 senenin faturaları var. Gidiyoruz diyoruz bu çok fazla biz bu kadar harcamadık, ödeyeceksiniz diyorlar. Avukata gidiyoruz. Avukat merak etmeyin diyor. Yine bir şey olmuyor. Savcıya, polise gidiyoruz yine bir şey olmuyor. Avukatta onlardan savcıda, poliste onlardan. Hem harcamadığımızdan çok yazıyorlar hem de 100 askerle gelip zor kullanıyorlar. Artık ben ödemeyeceğim kaç gelirse gelsin. Ne yapayım Allah’tan başka umudumuz kalmadı.”

Katılımcıların elektrik konusunda büyük tepki vermelerinin nedeni temel geçim kaynaklarının günümüzde tarım olması ve artezyenlerle yapılan sulamanın da elektrik ile çalışmasıdır.

Katılımcıların şikâyet ettiği diğer bir konu da tarımda kullanılan tohumlardır. Katılımcıların ifadelerine göre ekilen ürünlerin devlet tarafından desteklenmesi için tohumların ruhsatlı olması gerekiyor. Ruhsatlı tohumlar da yabancı menşelidir. Bu tohumlar sadece bir defa tek ekilebilmekte ve ürünlerinden tohum alınamamakta alınsa da ürün vermemektedirler. Ruhsatsız sayılan diğer tohumlar ise “ata tohumu” olarak bilinen yerli tohumlardır. Bu tohumların satışı yasak olduğu gibi devlet tarafından da desteklenmemektedirler. Yani çiftçi destek ödemeleri kapsamına girmemektedirler. Katılımcı-30 (E, 68) bu konuda şöyle açıklamalarda bulundu:

“Aldığımız tohumlar yabancı. Yerli tohumlara devlet destek vermiyor. Bu tohumları ekiyoruz sonra bir sürü ilaç da kullanıyoruz. Yine gene de geliyorlar bu olmaz biz buna destek vermiyoruz diyorlar. Biz bu kadar aciz miyiz? Kendi tohumumuzu üretiliyor muyuz?”

3.3.12. Siverek Karakeçililerinin Devlete Olan Bakış Açısı

Siverek Karakeçilileri, kendilerinin Kayı boyundan geldiklerini ifade etmektedirler. Özellikle Kayıların, Osmanlı Devleti’ni kurmasından ve Sultan Abdülhamid Han’ın kendileri hakkında “hemşerilerim” olarak bahsetmesi Karakeçililer için büyük gurur vesilesi olmuştur.

Aşiret, zamanında Milli Aşireti’ne ve PKK Terör Örgütüne karşı devletin yanında olup mücadele etmiştir. Katılımcıların ifadelerine göre zaman zaman asayişsizlikler olsa da bu devlete karşı olmamış aşiretler arasında olmuştur. Günümüzde belediye ve diğer kamu kuruluşları tarafından yürütülen hizmetlerle ilgili birçok sıkıntı olsa da devlete karşı olan olumlu bakış açısı değişmemiştir. Katılımcılardan bazılarının ifadeleri

Katılımcı-29 (E, 70),

“Karakeçililer her zaman devletine bağlı olmuşlardır. Balkanlarda, Milli Aşireti’ne Karşı Mücadelede, Kurtuluş Savaşında, Teröre karşı her zaman devletimizin yanında olduk”.

Katılımcı-30 (E, 68),

“Birçok sorun olsa da devlet bizim devletimiz. Diğer devletleri görüyorsun”.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

1.1. Kuramsal Bağlamda Değerlendirme

Her zaman ve her yerde meydana gelen değişme günümüzde geçmişe oranla çok hızlı gerçekleşmektedir. Yaşanan değişimlerle beraber kültürel değerlerde değişmektedir. Geçmişte daha çok göç, savaş, din değiştirme ve iktidarların ideolojilerini halka dayatmaları şeklinde gerçekleşen değişme günümüzde çoğunlukla teknoloji eksenli araçlarla gerçekleşmektedir. Gelişen teknolojiye kolay ve maliyeti düşük bir şekilde ulaşılabilmesi değişimi hızlandırmaktadır.

Değişim meydana gelirken değişimin nasıl gerçekleştiğini açıklamak için birçok kuram ortaya atılmıştır. Bunlardan organizmacı yaklaşım toplumları canlı organizmalara benzetip, onların doğduğunu, büyüyüp geliştiğini ve öldüğünü varsayarak değişimi bu çerçevede ele almaya çalışır (Kongar, 2017). Günümüzde değişim belli aşamalar şeklinde değil, çok hızlı ve ani bir şekilde gerçekleşebilmektedir. Ayrıca İbni Haldun'un teorisinde belirttiği yozlaşmanın yani değişimin başladığı zenginlik ve refah aşaması da günümüzdeki toplumlarda olmasa da değişim gerçekleşmektedir.

Evrimsel değişim kuramına göre toplumlarda ilerleme doğrusal bir çizgide devam edip, organizmacı modeldeki yozlaşma ve çöküş aşamalarının olmadığını bu yüzden de mükemmel bir şekilde sürekli ileriye doğru gittiğini geri dönüşümün olmadığını belirtilir (Yılmaz S. , 2019). Ancak İslam-Türk geleneğine göre sadece ilerleme değil, gerileme ve çöküş durumları da mevcuttur.

Marksist çatışma kuramı, toplumda dengesizliklerin bulunduğunu ve bu dengesizliklerinde çatışmayı meydana getirdiğini, çatışmanın toplumun her tarafına yayıldığını ve her an gerçekleşebileceğini belirterek değişimin çatışma sonucu meydana geldiğini belirtir (Yılmaz S. , 2019). Topumlarda özellikle Anadolu toplumunda çatışma, isyan veya savaş gibi durumlar değil barış, birlik beraberlik ve dayanışma değerleri mevcuttur.

Modern yaklaşım, tümünden yeniyi savunup eskiyi reddederken, post modern yaklaşım eski ve yeninin birlikte olabileceğini varsayar. Eskiye reddetme, tüm tarihi belliği, kültürü, değerleri de reddetme anlamını taşır. Eski ile yeninin birlikte olması da beraberinde kuşak çatılması gibi sorunları meydana getirmektedir.

Yukarıda belirtilen durumlardan dolayı bu modeller çalışmamızın gerçekleştiği toplumu açıklama da yetersiz görülmektedirler. Çalışmamızı destekleyen en yakın değişme kuramı işlevselci yaklaşım ve ülkemizdeki temsilcisi sayılan Mübeccel Kıray olmuştur.

İşlevselci yaklaşım, evrimci yaklaşım gibi doğrusal değişimi savunurken farklılaşma konusunda evrimci modelden ayrılır (Appelbaum, 1970). İşlevselci yaklaşım, toplumsal yapıyı oluşturan unsurların birbirlerine bağlı olduğunu ve böylece değişim gerçekleşirken belli bir düzen içinde gerçekleşir. Değişim meydana gelirken oluşan düzensizlikler “tampon mekanizmalar” aracılığıyla ortadan kaldırılır. Toplumsal yapı belli bir dengeye geldikten sonra ki her aşama da kendini yeniler (Kıray, 1999).

Kıray’ın görüşleri 20. yüzyıl toplum değişimlerine uygundur. O dönemlerde toplumda bir sorun veya düzensizlik meydana geldiğinde Kıray’ın ifadesiyle “tampon mekanizmalar” devreye girerek dengeyi kurmaktaydılar. Buna örnek olarak saha çalışmasında katılımcılar, İsmet İnönü dönemimde geleneksel kıyafetlerin yasaklandığını, bunun sonucu olarak da kendilerinin kendi kültürüne uygun gördükleri ve Zaza bölgesindeki giyim kuşamı iktibas ettiklerini belirttiler.

Ancak günümüz 21.yüzyılda henüz düzensizlik veya olumsuz değişimleri önleyecek herhangi bir mekanizma görülmemektedir. Çalışma esnasında yeni gelinlerin artık erkeğin anne babasını istemediklerini, gençlerin büyüklere artık saygı göstermedikleri, toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın azaldığı gibi birçok olumsuz durum görülmüştür. Bu tür sorunlar başka mekanizmalar tarafından (belediye, huzurevi, dul maaşı gibi) çözülebilir. Ancak bu mekanizmalar toplumun ihtiyaçlarını karşılarken, kültür değerlerinin de yozlaşması ve yok olmasına neden olabilmektedirler. Bundan dolayı günümüz değişimlerini açıklayacak yeni kuramlara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

1.2. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Çalışmamızda ele alınan konular aile yapısı ve yönetimi, anne- babaya bakma, miras paylaşımı, yeme-içme kültürü, komşuluk ve misafir ağırlama, toplumsal dayanışmayı sağlayan kültür değerleri, tamamen değişen veya yok olan kültür değerleri, toplumsal sorunları çözme usulü, Siverek Karakeçililerinin Siyasal olarak toplumsallaşması, siyasi yönelimleri, kamu kurumları ile olan ilişkileri ve devlete bakış açıları olmak üzere on iki ana ve alt başlıklardan oluşmaktadır.

Değerlendirmemiz bu başlıklar ve ek olarak değişimin köy, şehir ve büyük şehir ekseninde nasıl gerçekleştiği şeklindedir.

1.2.1. Aile Yapısı ve Yönetimi

Siverek Karakeçililerinde aile reisi rolünü baba üstlenmiştir. Dedenin olduğu yerde son kararları dede verir. Ancak bu durum daha çok kırsal ve geniş ailelerde geçerlidir. Yakın zamana kadar aşirette geniş aile yapısı baskın durumdayken son zamanlarda çekirdek aileler artmış durumdadır. Geçmişte bazı evlerde 4-5 hatta daha fazla gelin birlikte bir evde yaşamıştır. Günümüzde yeni evlenenler ayrı bir evde yaşamayı tercih etmektedirler. Yeni gelinler erkeğin anne babası ile yaşamaya sıcak bakmamaktadırlar.

Aşirette erkekler evin geçimini sağlamakla yükümlüdürler, kadınların böyle bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak kadınlar eskiye oranla azalsa da özellikle kırsal alanlarda hala birçok işi yapmaktadırlar. Erkekler çoğunlukla eskisi ticaret, esnafılık vb. işleri yapmaktadırlar. Ancak kadınların iş hayatında yaşadığı değişimler daha belirgindir. Kadınlar; süt sağması, kilim dokumaları ve el işlemleri, yöresel yemekleri yapma gibi işleri çeşitli nedenlerden dolayı fazla yapmamaya başlamışlar. Bu durum hem kırsal hem kentsel olarak değişmiş durumdadır.

Büyüklerle saygı eskiye oranla çok azalmış durumdadır. Eskiden büyüklerin yanında ayak ayak üstüne atma, sigara içme, çocuğunu kucağına alma, eşiyle konuşma gibi davranışlar sergilenmezken şu anki gençler bunları yapabilmektedirler. Kentsel alandan kırsal alana doğru gidildikçe büyüklerle saygı artmaktadır. Özellikle bazı ailelerde (bey, kanat önderleri gibi) bu oran daha fazladır görülmektedir.

1.2.2. Anne- Babaya Bakma Yükümlülüğü

Anne babaya bakma yükümlülüğü eskiye oranla azalsa da hala önemli bir kültür değeri olarak varlığını sürdürmektedir. Anne babaya bakma bilinci ya da isteği kırsaldan şehre doğru azalmaktadır. Kırsaldaki aşiret üyeleri şehirdekilere göre anne babasına bakma konusunda daha çok hassas davranmaktadırlar. Bölge kültüründe huzurevi diye bir anlayışı bulunmamaktadır. Anne babasına veya diğer yaşlılara kendi çocukları bakmasa da diğer akrabaları veya köylüler

bakmak zorundadırlar. Şehirde ise bu durum biraz değişmeye başlamıştır. Katılımcılar, bazı aşiret mensubu yaşlıların şehirde yalnız yaşadıkları ancak yine çocuklarının kendilerine baktıklarını ifade ettiler

1.2.3. Miras Paylaşımı

Siverek Karakeçilileri miras konusunda eski Türk geleneğini sürdürmekle beraber miras paylaşım anlayışı değişmeye başlamıştır. Eski Türk geleneğine göre kız evlatlara sadece çeyiz verilir ve baba öldüğünde de miras erkek evlatlar arasında bölüşülürdü. Çalışmada kadın katılımcılara miras alıp almadıkları, almıyorlarsa neden almadıkları soruldu. Katılımcılar çoğunlukla orta yaş üzerindeydiler ve bunlar kendi adetlerinde kadınların miras almadıklarını, ayıp olduğunu belirttiler. Bunun yanı sıra genç kızların miras almaya başladıklarını, kızların eşlerinin yani damatlarında kızları sıkıştırdığını ifade ettiler.

Miras alma konusunda orta yaş üzeri kadınlar ile gençler arasında fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Orta yaş üzerindeki kadınlar, babalarının ve kardeşlerinin hakkı olan malı yabancı olan birine vermenin doğru olmadığı düşüncesindedirler. Gençler arasında ise ben de ailenin bir üyesiyim benim de hakkım var diyen olduğu gibi almak istemeyen ancak kocası tarafında mirasın alınması için zorlanan kişilerde bulunmaktadır. Mirası almak istemeyen ancak kocası tarafından zorlanan kişiler büyük sıkıntılarla karşılaşabilmektedirler. Öyle ki karşı tarafta vermemek için kardeşini ve kızı zorlayabilmektedirler.

Miras paylaşımı yüzündün olayların çıkmaması için mirastan pay isteyen kadınlara duruma göre daire veya nakit para gibi bir şeyler verilerek razı edilmektedirler. Ancak kız çocuklara tarla veya arsa verilmez. Bunun sebebi ise yabancı sayılan damatların gelip topraklarına yerleşmesinden endişe edilmesidir. Miras paylaşımında hem kırsal da hem de kentte değişimler meydana gelse de değişim oranı kırsal alanda daha azdır.

1.2.4. Evlenme Usulleri

Siverek Karakeçililerinde en yaygın evlenme usulü görücü usulüdür. Geçmişe eski Türklere kadar dayanan bu gelenek günümüzde azalarak tanışma usulüne dönüşmüştür. Geçmişteki usulde ne erkek ne de kadın tarafının rızalarının alınmazdı. Erkek tarafının ailesi “oğlum biz

sana bu kızı alıyoruz”, kız tarafı da “bu kişi evleneceksin” şeklindeki söylemlerle kız ve erkeğin rızaları alınmadan birbirleriyle evlendirilmekteydiler. Ayrıca kız istemede başlık parası şart koşulmaktaydı. Günümüzde eğer aileler birbirleriyle kavgalı değillerse veya aralarında başkaca önemli bir sorun yoksa her isteyen istediği kişi ile evlenebilmektedir. Hem erkeğin hem de kızın rızasına dikkat edilmektedir. Ayrıca kız ve erkeğin birbirleriyle görüşmelerine de müsaade edilmektedir.

Katılımcıların hepsine geçmişte rızalarının alınmadığı, birbirini görmeden evlendikleri hatırlatılarak, geçmiş ve bugünü yaşayan birileri olarak, geçmiş ve bugünkü evlenme usullerinin evliliği sürdürme ve mutlu olma açısından karşılaştırmaları istendi. Katılımcılar, bazı olumsuz durumlara rağmen geçmişteki usulün daha iyi olduğunu, bugün ile mukayese edilemeyecek kadar iyi olduğunu, eğer bugünkü durum iyi olsaydı evlenmeler azalmaz boşanmalar artmazdı şeklinde cevaplar verdiler.

Kız kaçırma olayları geçmişe oranla azalmış görünmektedir. Katılımcıların açıklamalarına göre çevre bölgelerde kız kaçırma olayları daha fazladır. Katılımcılar geçmişte yapılan kız kaçırmalarının temel sebebinin ekonomik faktör olduğunu belirterek, başlık parasını veremeyen kişilere kimsenin kız vermediği ifade ettiler.

Görünene göre “berdel evlikler” Karakeçi bölgesinde kalmamıştır. Eskiden berdel ile evlenmelerin olduğu ancak bunun uygun olmadığı katılımcılar tarafından ifade edildi.

Genel olarak Siverek Karakeçi evliliklerinde yaygın olan görücü usulü, tanışma şekline dönüşerek devam etmektedir. Evlenmelerde, evlenecek kişilerin rızaları alınmakta ve birbirleriyle görüşülmesine izin verilmektedir. Başlık parasını almayanlar olmakla birlikte başlık parası da çoğu yerde şart koşulmaktadır. Başlık parası alınmasa da evlenecek kişilerin evlerinin dizilmesine, altınlarının alınması çoğunlukla şart koşulmaktadır.

1.2.5. Komşuluk ve Misafir Ağırlama

Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan komşuluk ve misafir ağırlama Karakeçili Aşireti’nde de önemli görülen kültür değerindendir.

Köylerde önemi fazla olsa da genel olarak komşuluk hukukuna verilen önem çok azalmış görünmektedir. Bu oran şehre doğru daha da azalmaktadır. Eskisi gibi hâl hatır sorma,

birbirlerine yardımcı olma, birbirlerine idare etme gibi durumlar azalmıştır. Bir katılımcının ifadesiyle komşuluk “*artık benim komşum telefon ve televizyon*” durumuna gelmiştir.

Karakeçililer, misafir ağırlama konusuna çok önem verdiklerini, bazı katılımcılar misafir ağırlama da kimsenin kendileriyle rekabet edemeyeceklerini bile belirttiler. Ancak görmüş, geçirmiş katılımcılara göre misafir ağırlamanın önemi eskiye oranla çok azalmıştır. Eskisi gibi gelen misafirlere hemen bir koç veya keçi gibi bir hayvan kesip, misafire daha iyi hizmet edebilmek için misafirin önünde “*el pençe divan*” olma durumu söz konusu olmadığı gibi misafir gelince sevinme, misafir ile iftihar etme gibi durumlar da genellikle kalmamıştır.

1.2.6. Toplumsal Dayanışma ve Yardımlaşmayı Sağlayan Kültür Değerleri

Bu başlık altında evlilik düğünleri, sünnet düğünleri ve kirvelik, çocukluk dönemi adetleri, dini bayramlar, cenaze merasimleri ile yetim, öksüz ve muhtaç kişilerin ihtiyaçlarının karşılanması ele alınmıştır.

1.2.6.1. Evlilik Düğünleri ve Sünnet Düğünleri

Evlilik düğünlerini yapılma şekli %90 değişmiş durumdadır. Düğünlerde söz kesme, nişan ve kına gibi merasimler yapılsa da içerik olarak değişmiştir. Düğünler artık çoğunlukla düğün salonlarında gerçekleşmektedir. Artık cuma günü başlayıp pazar bitirme diye bir anlayışta kalmamıştır. Düğünler herhangi bir gün ve saatte yapılabilmektedirler. Düğün sahiplerine yardımcı olmak için, düğüne katılanlar tarafından getirilen koç, keçi vb. hediyeler artık getirilmemektedir. Bunun yerine gelin ve damada para ya da altın takılmaktadır.

Evlilik düğünleri kadar önemli olan Sünnet düğünleri ve Kirvelik geleneği de önemini iyice yitirmiş durumdadır. Siverek Karakeçililerinde Kirvelik yapılan kişi artık ailenin bir üyesi sayılmaktadır. Ancak Sünnet düğünleri ve Kirvelik masraflı sayıldığından, çocuğunu sünnet ettirmek isteyenler hastanelere başvurumaktadırlar.

1.2.6.2. Çocukluk Dönemi Adetleri

Siverek Karakeçilileri geçmişte yeni doğan çocuğa İslami kurallar çerçevesinde bazı ritüeller gerçekleştirilirmiş. Buna göre ilk önce çocuğun sağ kulağına “Ezan”, sol kulağına “Kamet” okutulur. Daha sonra dede tarafından isim verilir ve yedinci günde saç kesilerek, saç ağırlığında maddi duruma göre gümüş ya da altın tasadduk edilirmiş. Buluş çağına erene kadar da “akika kurbanı” kesilirmiş.

Katılımcıların belirttiklerine göre bu gelenekleri yerine getirenler olmakla birlikte yapmayanların sayısı iyice artmış durumdadır. Çocuk doğduğu gün hastanede isim verilebilmekte, “Ezan ile Kamet” saç ağırlığınca sadaka verme, akika kurbanı kesme gibi durumların da önemi azalmıştır. Ancak isim vermeyi hala dede gerçekleştirmekte ve İslami isim verilmesine dikkat edilmektedir.

1.2.6.3. Dini Bayramlar

Toplumsal dayanışma ve yardımlaşmanın en yoğun olduğu zamanlardan biri dini bayramlardır. Ancak her yerde olduğu Siverek Karakeçililerinde de “*nerde o eski bayramlar*” söylemi mevcuttur. Eskiden bayramdan önce yapılan çörekler, bayramda birlikte yapılan köy ziyaretleri, cirit oyunları gibi faaliyetler artık yapılmamaktadır. Ancak köylerde hala sırayla kurban kesme gibi bazı gelenekler varlığını sürdürmektedir.

1.2.6.4. Yetim, Öksüz ve Muhtaç Kişilerin İhtiyaçlarının Karşlanması

Hem İslam geleneğinde hem de eski Türk geleneğinde ihtiyaç sahiplerini koruma ve kollamaya büyük önem verilmiştir. İhtiyaç sahiplerine yardımcı olma Siverek Karakeçililerinde büyük önem taşımakta ve ona göre davranışlar sergilenmektedir. Bunun yanında katılımcıların belirttiklerine fakir, fukaraya haksızlık yapanlar, yarıcı ve işçilere kötü davrananlarda mevcuttur.

1.2.6.5. Cenaze Merasimleri

Bölge toplumunun tamamı Müslüman olduğundan ve Müslüman kişinin nasıl defnedileceği belli bir usulde gerçekleştiği için defin konusunda pek bir değişim yaşanmamıştır. Ancak taziye sürecinde birçok değişiklik meydana gelmiştir. Önceleri evlerde yapılan ve uzun süren taziyeler artık taziye evlerinde yapılmakta ve üç gün sürmektedir. Taziye sahibine yardımcı olmak için komşular ve tanıdıklar tarafından yapılan yemekler artık yapılmamakta, getirilen koç ve keçi gibi hayvanlar artık getirilmemektedir. Bunun yerine yemek şirketlerinden hazır yemekler alınmaktadır. Taziyeye gelenlerden bazıları çay ve şeker getirebilmektedirler.

Taziye sahibine yardımcı olunması açısından taziye masrafları geçmişte olduğu gibi maddi gücü olan tüm köylüler arasında paylaştırılmaktadır. Herkes payına düşen miktarı vererek taziye sahibine yardımcı olmaktadır.

Çoğunlukla belediye tarafından yapılan “taziye evleri” taziyesi olanlara kolaylık sağla da birçok kültür değerinin de yok olmasına ve değişmesine neden olmuşlardır.

1.2.7. Toplumsal Sorunları Çözme Usulü: Arabuluculuk

Toplumda büyük öneme ve role sahip olan arabuluculuk usulü Siverek Karakeçililerinde varlığını sürdürmektedir. İç hukukumuzda kabul edilen 6325 Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, arabuluculuk yöntemine başvurabileceğini belirtilirken, kaldırılması tartışılan İstanbul Sözleşmesi'nin 48. maddesi ise arabuluculuk usulüne başvurmayı yasaklamaktadır.

Siverek Karakeçililerinde ve diğer bölgelerde toplumsal sorunların birçoğu arabuluculuk usulü ile çözülmektedir. Bu sorunların önemli bir kısmı da kız kaçırma ve kan davası gibi olaylar oluşturmaktadır.

Belirttiğimiz gibi Siverek Karakeçililerinde arabuluculuk kurumu toplumsal sorunları çözmede önemli bir role sahip, ancak günümüzde arabuluculuk faaliyetini gerçekleştirebilecek nitelikte kişiler azalmıştır. Geçmişte sayısı fazla olan “barış evleri” veya “talib evleri” olarak adlandırılan ve arabuluculuk rolünü üstlenen ailelerin sayısı çok azalmıştır.

1.2.8. Tamamen Değişin veya Yok Olan Kültür Değerleri

Bu başlık altında çeşitli faktörlere bağlı olarak değişen veya artık yok olan kültür değerlerinden dil değişimi ve etnik kimlik tartışmaları, yeme-içme kültürü, giyim-kuşam kültürü, ekonomik faaliyetler, geleneksel oda usulü eğitim, Karakeçi kilimleri, geleneksel oyunlar ve Karakeçi şenlikleri ele alınmıştır. Bu kültür değerlerinin çoğunun yok olmasında ve değişmesinde doğrudan veya dolaylı olarak siyasal otoriteler veya devlet etkisi olmuştur.

1.2.8.1. Dil Değişiminde Siyasi Politikalar ve Etnik Kimlik Tartışmaları

Siverek Karakeçilileri günümüzde Türkçe ve Kürtçe dillerini konuşmaktadırlar. Yaşlılar özellikle yaşlı kadınlar baskın olarak Kürtçe konuşurlar. Aralarında Türkçe bilmeyenlerde bulunmaktadır. Gençler ve çocuklarda Türkçe baskın dil olmaya başlamıştır.

Siverek Karakeçililer hakkında ilk değerlendirmelerde bulunan Ziya Gökalp'tir. Ziya Gökalp onların Türkmen olduklarını ancak dillerini unutup Kürtleştiklerini ve daha önce Karakeçililere bağlı olan Türkan Aşireti'nin ise Kürtçe konuştuğunu ancak Türkmen olduklarının bilincinde olduklarını belirtir (Gökalp, 2013). Gökalp'in bu değerlendirmesinden sonra birçok kişi kendisine atıfta bulunarak onların Kürtleştiklerini belirtmişlerdir. Çalışmamızda elde ettiğimiz verilere göre Gökalp'in çalışmasını yaptığı dönemde Siverek Karakeçililerinde baskın kültür, Kürt kültürü değil Arap kültürü görünmektedir. Karakeçililer Orta Asya'dan, Urfa ile Diyar-ı Bekr arasında bulunun Karacadağ bölgesi ve şu anki Karakeçi bölgesine geldiklerinde orada Kürt, Arap, Ermeni ve diğer etnik gruplar bulunmaktaydı. Siverek Karakeçilileri, Arap kültüründen ciddi bir şekilde etkilenmiş, onlarla akrabalık ilişkileri kurmuş, giyim-kuşam ve dilini günlük hayatlarında kullanmaya başlamışlar. Cumhuriyet döneminde uygulanan bazı politikalarla Arap dili ve giyim kuşamı yasaklanmıştır. Bunun üzerine Siverek Karakeçilileri, Zaza kültüründen kendi kültürlerine uygun gördükleri bazı kültür unsurları iktibas etmişlerdir. Zamanla Arapça unutulmaya Kürtçe baskın dil olmaya ve Şalvar giymeye başlanmıştır. Önceleri radyo, 2000'li yıllar ile beraber okullaşma oranının artması, televizyon ve daha sonraları internet ağlarının genişlemesiyle ve gelişmeleriyle Türkçe tekrar baskın dil olmaya başlamıştır.

Siverek Karakeçililerinden bazıları Kürtleştiklerini kabul etmekle beraber çoğunluğu Türkmen olduklarını, geçmişteki büyüklerinin Kürtçe konuşmaya başladıklarını ve bu dili

konuşmalarında herhangi sıkıntının olmadığını, kendi kültürlerine uygun olduklarını hatta unutulmasını istemediklerini belirtmektedirler.

1.2.8.2. Yeme-İçme Kültürü

Siverek Karakeçilileri son zamanlara kadar Yörük olarak hayatlarını sürdürmüşlerdir. Bunun sonucu olarak daha çok hayvansal ürünler yemek kültürlerini oluşturmaktaydı. Son zamanlarda tarıma geçmeleri, şehirlere göç etmeleri ve yeni nesillerin daha kolay yapılan yemekleri yapmayı tercih etmeleri gibi nedenlerden dolayı yemek kültürünü neredeyse tümüyle değiştirmiştir.

Siverek Karakeçililerde kahve özellikle “Acı Mirra” bey kahvesi olarak bilinmektedir. Geçmişte kahve “Kahve Ocaklarında” yapılır ve bu sadece beylerde mevcuttu. Günümüzde kahve ocakları pek bulunmamaktadır. Kahve artık tüm Karakeçililer tarafından tüketilen bir içecek haline gelmiştir. Günümüzde geçmişe göre her yerde bulunması ve makul fiyatlarda olması kahveyi “bey kahvesi” olmaktan çıkarmıştır.

1.2.8.3. Giyim-Kuşam Kültürü (Halep Elbiselerinin Yasaklanması ve Yeni Bir Giyim-Kuşam Kültürünün Oluşması)

Siverek Karakeçililerinde yaş ve coğrafya bakımından farklılaşan giyim tarzı bulunsada genellikle günümüzde modern tarzda giyilen tüm giysiler giyilmektedir.

Siverek Karakeçilileri, Cumhuriyet dönemine kadar özellikle erkekler Arap elbisesi olarak bilinen “Halep elbisesini” giymişlerdir. Cumhuriyetle birlikte bu elbiselerin yasaklanmasıyla bir arayışa girilmiş ve Şalvar giymeye başlanılmıştır. Önceleri köylerde sadece bir tane şalvar ve şapka bulundurulmuş, şehre giderken askerler sıkıntı çıkarmasınlar diye kim şehre gidecekse o alıp, giyip şehre gitmiş. Daha sonra şalvara çokça rağbet edilmiş ve kültürlerinin bir parçası haline gelmiştir. Şapka ise belli bir süre sonra giyilmemeye başlanmıştır. Son dönemlerde artık şalvar da modasını yitirmeye başlamış ve modern tarzda giyim şekli tercih edilmeye başlanmıştır. Günümüzde Karakeçi kırsalında orta yaş üzeri erkeklerden bazıları Halep elbiselerini giymektedirler. Ancak çoğunluk şalvar tercih edilmektedir.

Kadınların giyimlerinde son dönemlere kadar herhangi bir değişiklik olmamıştır. Son dönemlerde onlarda modern tarzda giyinmeye başlamışlar.

1.2.8.4.Ekonomik Faaliyetler

Karakeçililerin geleneksel geçim kaynağı hayvancılıktır. Karakeçililer uzun süre yazın Karacadağ eteklerinde kışın ise Halep'te “göçerlik” faaliyetleri gerçekleştirmişlerdir. Cumhuriyetle birlikte Suriye ile sınırlar kapanmış ve “göçerlik” faaliyetleri azalmıştır. Buna karşılık Türkiye’de tarım gelişmeye başlamıştır. Önceleri karasabanla tarıma başlayan Siverek Karakeçilileri daha sonra traktörlerin yardımıyla bölge topraklarını taşlardan temizleyerek tarıma elverişli alanlar haline getirmişler. Tarımın artmasıyla hayvancılık ters oranda azalmış ve Karakeçililerin temel geçim kaynağı değişmeye başlamıştır. Ayrıca yapılan toprak reformuyla arazi elde edemeyen veya verilmeyen kişilerde şehirlere göç edip çeşitli meslekleri icra etmeye başlamışlar.

1.2.8.5. Geleneksel Oda Usulü Eğitim

Geçmişte okullaşma oranının çok az olduğu yıllarda eğitim aşiret üyelerinin kendi imkanlarıyla verilmiş ve bunun için özel odalar “köy odaları” tahsis edilmiştir. Bu odalarda din, ahlak, gelenek, görenek gibi eğitimler verilmiştir. Daha sonra okulların artmasıyla bu odalar işlevini yitirmiştir. Katılımcıların ifadesiyle köy odalarının kapanması “*Karacadağ kadar büyük bir eksiklik*” olarak görülmektedir.

1.2.8.6. Karakeçili Kilimleri ve Kilim Dokuma Kursunun Kapatılması

Değeri yüksek ve yapımı zor olan Karakeçili kilimleri günümüzde artık yapılmamaktadırlar. Yapılmamanın en temel sebebi hayvancılığın bitmesi dolayısıyla “yün” bulunamaması ve Kaymakamlığın kilim dokuma kursunu kapatması görülmektedir. Tarım hayatına geçişle birlikte hayvancılık azalmış buna bağlı olarak kilim dokumaları da azalmıştır. Bunun yanında katılımcıların ifadelerine göre kilim dokumayı bilen orta yaş üzeri kişilerin artık dokumak istememeleri, gençlerin ise dokumayı bilmemeleri de bu kültürün yok olmamasına sebebiyet vermektedir.

1.2.8.7. Geleneksel Oyunlar

Geleneksel oyunlar özellikle çocukken oynanan oyunların neredeyse tamamı oynanmamaktadır. Bölge çocukları kendilerine has oyunlar haricinde her yerde çocuklar tarafından oynanan misket ve topaç gibi oyunları bile oynamamaktadırlar. Çocuklar çoğunlukla telefon ve bilgisayar oyunları ile vakit geçirmektedirler.

Çalışma esnasında sadece bir çocuk köyde eski oyunları oynadığını belirtti. Ona da dedesi geçmişte onadıkları oyunları kendisine öğretmiş.

Büyükler tarafından oynanan “cirit” oyunu da artık oynanmamaktadır. Hayvancılığın bitmesiyle önceleri atlar tarla veya çift sürmede kullanılmaya başlanmışlar. Daha sonra traktörün yaygınlaşmasıyla atlarda da önemini yitirmiştir. Böylece atların azalmasıyla ciritleme oyunu ortadan kalkmıştır.

1.2.8.8. Siverek Geleneksel Karakeçi Şenliklerinin Kaymakamlık Tarafından İptal Edilmesi ve Yaşanan Bazı Tartışmalar

Kültürlerini yaşatmak ve tanıtmak amacıyla ilki 1999 yılında yapılan şenlikler 2012 yılında sonuncusunun yapılmasından sonra Siverek Kaymakamlığı'na iptal edilmiştir.

Şenliklerde unutulmuş ve kaybolmaya yüz tutmuş ciritleme oyunu, kilim yapma ve sergileme, yöresel Karakeçili elbiseleriyle defile yapma gibi birçok etkinlik düzenlenmiştir. Dönem kaymakamı ve şenlikleri düzenleyenler arasında çıkan anlaşmazlıklar sonucu şenlikler iptal edilmiştir. Ancak resmi olarak kaymakamlıkta herhangi bir iptal kararı bulunmamaktadır.

1.2.9. Siverek Karakeçililerinin Siyasal Olarak Toplumsallaşmaları

Siverek Karakeçililerinde toplumsallaşmayı etkileyen en önemli faktörler aile, eğitim, sosyal grup veya alanlar olarak kıraathaneler ve kitle iletişim araçlarıdır. Aileden sonra çocuklar eğitim ile birlikte öğretmen otoritesini ve farklı aşiret mensuplarıyla tanışıp toplumsallaşmaktadırlar. Kıraathaneler ve kitle iletişim araçları da halkın toplumsallaşmasında

önemli etkiye sahiptirler. Ancak her ne kadar siyasi bilinç gelişip farklılaşsa da toplumsal baskılardan dolayı farklı tercihlerde bulunmak isteyenler tercihlerini özgürce yerine getirememektedirler.

1.2.10. Siverek Karakeçililerinin Siyasi Yönelimleri

Siverek Karakeçililer farklı cemaatlerden meydana gelmekte ve bu cemaatler farklı etnik kökenlere de sahiptirler. Ancak genel olarak sağ partiler tercih edilir. Sağ partiler dışında 1980’li yıllara kadar sol parti olarak Siverek genelinde Cumhuriyet Halk Partisi tercih edilmiştir. Bu dönemden sonra Kürt Partilerine ilgi artmaya başlamıştır. Siverek Karakeçililer 1980’lerde başlayan terörle mücadelede bulunmuşlardır. Kendileri Kürtçe konuşmalarına rağmen Kürt partilerini uzun süre desteklemekten kaçınmışlardır. Ancak son zamanlar nadir de olsa Kürt partilerine ilgi artmaya başlamıştır.

1.2.11. Siverek Karakeçililerinin Merkezi ve Yerel Yönetimlerle Olan İlişkileri

Siverek Karakeçililerinin çoğu yerel seçimlerde Adalet ve Kalkınma Partisine oy vermekte ve son iki seçimde de bu parti seçimleri kazanmaktadır. Katılımcıların belirttiğine göre seçimde Ak Parti’yi destekleyen köylere hizmet gitmekte, desteklemeyenlere ise hizmet gitmemektedir. Bunun dışında birçok kişi önceki dönemlerde görev yapan Ali Murat Bucak’ı aramaktadırlar. Kaymakamlık tarafından şenliklerin iptal edilmesi ve kilim dokuma kursunun kapatılması gibi durumlar kamu otoriteleriyle ilişkilerin gerilmesine sebep olmuştur.

Elektrik dağıtım şirketinin usulsüz fatura kesmesi ve kamu idarelerinin vatandaşların ihtiyaçlarına cevap vermemesi de halkta kamu kurumlarına karşı bir güvensizlik oluşturmaya başlamıştır.

1.2.12. Siverek Karakeçililerinin Devlete Olan Bakış Açısı

Siverek Karakeçilileri Osmanlı Devleti’nin son zamanlarında yaşanan isyanlara karşı ve Cumhuriyet döneminde yaşanan terör olaylarına karşı devletin yanında mücadele etmişlerdir. Katılımcılar, siyasi ve idari olarak birçok sıkıntının olduğunu ancak bunları devlete mal

edilmemesi gerektiği görüşündedirler. Katılımcılara göre problemler olsa da devlet bizim devletimiz bir gün düzelecektir anlayışı hakimdir.

Genel Değerlendirme

Sonuç olarak her zaman ve her yerde meydana gelen ve engellenmesi mümkün görünmeyen değişme, Siverek Karakeçililerinin kültürlerinde birçok değişim meydana getirmiştir. Değişim konusuyla ilgili birçok alanda çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Ancak yapılan çalışmalarda kültür değişimi gerçekleşirken siyasal otoritelerin veya devletin etkisiyle ilgili pek bir çalışma yapılmamıştır. Örneğin siyaset bilimcileri, siyasal toplumsallaşmayı incelerken çoğunlukla kişilerin politikleşmesi konusuna odaklanmaktadırlar. Siyasal toplumsallaşma gerçekleşirken siyasi otoritelerin veya devletin kültür değerlerinde yaşanan değişimlere müdahaleleri pek fazla işlenmemiştir. Çalışmamızda kültür değişmesi gerçekleşirken siyasal otoritelerin etkisi de ele alınmıştır.

Soyu Oğuzlara dayanan Karakeçililer ilk büyük değişimi İslam dinini benimsemeleriyle yaşamışlardır. Bu değişim tarihi kaynaklara göre gönüllü yani zorlanma yaşanmadan isteğe bağlı olarak gerçekleşmiştir. Daha sonra Anadolu'ya gelen Karakeçililer bölgede birçok milletle özellikle Arap ve Kürt milletleriyle etkileşime girmiş ve birçok kültür alışverişinde bulunmuşlardır. Siverek Karakeçilileri bu değişimi de ihtiyari olarak benimsemişler. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra sınıfsız ve homojen bir toplum oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Siverek Karakeçilileri zorunlu bir değişime tabi tutulmuşlardır. Ayrıca bu dönemde Suriye ile sınırların kapatılması Araplarla etkileşimin azalmasına neden olmuş ve göçerlik faaliyetleri de azalmaya başlamıştır.

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle beraber zorunlu değişim faaliyetleri kısmen durmuştur. Bu dönemde Siverek Karakeçililerinde, daha önceden yapılmaya çalışılan Türkleştirme çabaları ters yönde etki göstermiş ve Türkçeden ziyade Kürt dili baskın dil konumuna gelmiştir. 1950'li yıllarda tarımın gelişmesiyle birlikte temel geçim kaynağı hayvancılık olan Karakeçililer, hayvancılıktan tarıma geçmeye başlamışlar.

1980’li yıllarda aşiret mensupları terörle mücadele vermenin yanında imkânı olanlar çocuklarını devlet okullarına göndermeye başlamışlar ve böylece küresel anlamda değişime doğru adım atmışlar. 2000’li yıllarda aşireti etkileyen en önemli faktör eğitim ile olmuştur. Eğitim ile birlikte çocuklar modern hayatı tanımaya başlamışlardır. Daha sonra teknolojinin gelişimiyle beraber çoğunlukla genç nesil olmakla beraber tüm toplum değişime uğramaya başlamıştır. Aşiret büyükleri ve ileri gelen kişiler değişimin olumsuzluklarından rahatsız olsalar da değişimi, kendi lehlerine çevirecek veya uyarlayacak çözümü daha bulamamışlardır.

Coğrafi olarak kültür boyutuna bakıldığında kültür değişmesinin oranı kırsal alandan kentsel alana doğru gidildikçe artmaktadır. Karakeçi merkezinde kültüre bağlılık oranı yüksektir. Siverek merkezde bu oran daha fazla azalmış durumdadır. İstanbul gibi büyük şehirlerde ise bu oran çok yüksek dereceye varmış durumdadır. Kırsal alanlarda ve kısmen Siverek merkezde, Karakeçili Aşireti mensubu birisi, konuşma ve giyim-kuşam tarzından hemen ayırt edilebilir. Ancak İstanbul’da bu durum mümkün görünmemektedir.

Çalışmamızla yaşanan değişimin nasıl gerçekleştiğinin belirlenmesinin dışında Siverek Karakeçililer hakkında yapılan bazı çalışmaların eksik ve hatalı bilgiler taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- A. L. Kroeber, C. K. (1952). *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*. Cambridge: Greenwood Press.
- Acar, D. S. (2006). Siyasal Kültür- İdeoloji- Medya Bağlamında. Ulusal Gazetelerin 2002 Genel Seçimleri Öncesi Gündem Oluşturan Siyasi Nitelikli Haberleri Üzerine Betimleyici Bir Araştırma. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Akgündüz, A. (1992). Başlık. D. V. (DİA). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Akın, M. H. (2009). Siyasal Toplumsallaşma sürecinde Gençlik- Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma-. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Aksaçoğlu, A., & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 3-28.
- Aktan, H. (1992). Miras. (DİA), *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 30). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Alkan , T., & Ergil, D. (1980). *Siyaset Psikolojisi*. Ankara: Turan Kitabevi.
- Alkan, T. (1979). *Siyasal Toplumsallaşma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Almond, G., & Powell, B. (1978). *Comparative Politics: System, Process, and Policy*. Boston: Scott Foresman & Co.
- Almond, Gabriel, (1960), "A Functional Approach to Comparative Politics", *The Politics of the Developing Areas*, (Ed. Gabriel Almond, James Coleman), Princeton: Princeton University Press, s. 26-58.
- Altındal, A. (1982). *siyasal Kültür ve Yöntem*. İstanbul: Havas Yayınları.
- Appelbaum, R. (1970). *Toplumsal Değişim Kuramları*. (T. Alkan, Çev.) Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Arvasi, S. A. (1999). *Emperyalizmin Oyunları*. İstanbul: Burak Yayınları.
- Ateşok, E. (2014). Karakeçili İlçesinde Dokunan Kilimlerin Geleneksel Motif Özellikleri. *Kalemişi-Türk Sanatları Dergisi*, 1(3), 23-38.
- Atkinson, R., Atkinson, R., Hilgard, C., & Ernest, R. (1995). *Psikolojiye Giriş I-II*. (K. Atakay, M. Atakay, & A. Yavuz, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Aydın, K., & Özbek, V. (2004). Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(8), 144-167.
- Başgöz, İ. (1995). *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bayhan, N. (2014). *Küreselleşme Kıskaçındaki Kültürlü Aile* (1. b.). İstanbul: YaFa Yayınları.

- Bennigsen, A., & Quelqejay, C. (1988). *Sufi ve Komiser: Rusya'da İslam Tarikatları*. (O. T. Çeviren), Dü.) Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bitlisi, İ.-i. (2001). *Selimşahname*. (H. Kırlangıç, Çev.) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Boz, M. N. (2020). İslam Hukukunda Yetim Hakları ve Yetime Karşı Sorumluluklar. Bursa: Doktora Tezi.
- Brug, W. V. (1999). Voters' Perceptions and Party Dynamics. *Party Politics*, 5(2), 147-169.
- Bulduk, Ü. (1997). İdari ve Sosyal Açından Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 37-52.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 31-44.
- Can, A. (2013). Kur'an ve Sünnet Işığında Komşuluğun Yeri. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 203-243.
- Clausen, J. (1968). *Socialization and Society*. Boston: Little, Brown and Company.
- Çağrı, M. (1992). Misafir. (DİA), *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 30). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çam, E. (1995). *siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Çavdar, M. (2002). Türkiye'de Sosyal Değerlerin Aşınması ve Kültür Sömürgeciliği. Isparta: Yüksek Lisans Tezi.
- Çeçen, A. (2000). *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları Yayınları.
- Çelen, N. (2002). *Türk Gencinde Siyasal Toplumsallaşma: Gençlik ve Kent Yönetimi*. (D. F. Yıldırım, Dü.) İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Yayınları.
- Çelik, H., Karadeniz, H., & Cabul, E. (2018). Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Derslerindeki Deneyimleri Bağlamında Değişim ve Sürekliliğe İlişkin Değerlendirmeleri: Misafirperverlik Örneği. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 39-57.
- Çelikkaya, H. (1993). Kültür ve Eğitim. *M.Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(5), 23-30.
- Çetin, H. (2001). Devlet, İdeoloji ve Eğitim. *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 201-211.
- Çetin, H. (2003). *İnsan ve Siyaset: Siyasetin Psikolojik Temeli*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dawson, R. E., & Prewitt, K. (1977). *Political Socialization*. Boston: Little, Brown and Company.
- Dawson, R., & Prewitt, K. (1969). *Political Socialization*. Boston: Little, Brown & Co.
- Dikeçilgil, B. (1997). Bir Analiz Modeli Denemesi: Sosyal Yapı ve Toplumsal Yapı. *Yeni Türkiye*, 447-666.
- Dilber, F. (2012). Siyasal Toplumsallaşmada Seçmenlerin siyasal Tercihine Sosyal Unsurların Etkisi: Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Akademik Bakış Dergisi*, 1-19.
- Doğruyol, A., & Bayar, M. (2012). Diyarbakir Eyaletinde Yaşayan Karakeçili Yörük Aşiretinin Tarihi ve Kültür Hayatı. *Türk Dünyası Araştırmaları*(197), 103-124.
- Dursun, D. (2006). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Easton, D., & Dennis, J. (1969). *Children in the Political System: Origins of Political Legitimacy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Elkin, F. (1995). *Çocuk ve Toplum: Çocuğun Toplumsallaşması*. (N. Güngör, Çev.) Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Emecen, F. M. (2016). *Yavuz Sultan Selim*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Emecen, F. M. (2019). Yavuz Sultan Selim'in Doğu Siyaseti ve İdris-i Bitlisi. M. İnbaşı, & M. Demirtaş içinde, *Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Bitlis*. Ankara: Bitlis Eren Üniversitesi Yayınları.
- Ergün, M. (1982). *Atatürk Devri Türk Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Eroğlu, F. (1995). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Erol, N. (2011). Toplumsal Değişme ve Eğitim: "Temel İlişkiler,. *Gazi Akademik Bakış*, 109-122.
- Eröz, M. (2015). *Doğu Anadolu'nun Türklüğü* (3 b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Eryılmaz, B. (2019). *Osmanlı'da Birlikte Yaşama Politikası*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Farabi. (1997). *İdeal Devlet (El-Medinetü'l Fazıla)*. (A. Arslan, Çev.) Ankara: Vadi Yayınları.
- Fidan, M. (2000). *Siyasette Güvenirlik İmajı*. Konya: Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Gazali, İ. (2002). *İhyâu Ulûmi'd Din* (Cilt 2). İstanbul: Bedir Yayınları.
- Genç, V. (2019). *Acem'den Rum'a Bir Bürokrat ve Tarihçi İdris-i Bidlîsî (1457-1520)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Göçer, A. (2012). Dil Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 50-57.
- Gökalp, Z. (1968). *Türkçülüğün Esasları* (7 b.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gökalp, Z. (2013). *Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler*. (Y. Toker, Dü.) İstanbul: Toker Yayınları.
- Göngür, M. (2014). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne Baba Tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 199-216.
- Greenstein, F. (1968). Political socialization. *International encyclopedia of the social sciences*.
- Greenstein, Fred, "Children and Politics" Ed. Edward S. Greenberg, Political Socialization, Atherton Press, New York 1970.
- Gutok, G. (2001). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. (N. Kale, Çev.) Ankara: Ütopya Yayınları.
- Güngör, E. (2006). *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Güvenç, B. (2018). *İnsan ve Kültür* (6 b.). İstanbul: Boyut Yayınları.
- Güvenç, B. (2019). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Halaçoğlu, Y. (2017). *Türkiye'nin Derin Kökleri: Osmanlı Kimliği ve Aşiretler*. İstanbul: Babıali kültür Yayıncılığı.

- Haldun, İ. (2011). *Mukaddime*. (S. Belli, Çev.) Ankara: Onur Yayınları.
- Huyugüzel, Ö. F. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Halkevlerinin Rolü. *Atatürk Yolu Dergisi*, 391-400.
- Hyman, H. (1959). *Political Socialization*. New York: The Free Press.
- İnalçık, H. (2021). *Devlet-i Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar 1*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları .
- Jaros, D. (1973). *Socialization to Politics*. New York: Praeger Publishers.
- Jaros, Dean, HIRSCH, Herbert, FLERON, Frederic J., (1973), "The Malevolent Leader: Political Socialization in an American Subculture", *Political Socialization*, (Ed. Edward S. Greenberg), New York: Lieber-Atherton Press, s. 85-109.
- Kabaklı, A. (2020). *Kültür Emperyalizmi* (7 b.). İstanbul: TEDEV Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk Milli Kültürü* (15 b.). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kaplan, M. (2019). *Kültür ve Dil* (36 b.). İstanbul: Dergah Dergah Yayınları.
- Karaca, A. (1993). *Anadolu Islahâtı ve Ahmet Şâkir Paşa (1838-1899)*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Karakeçili Aşireti. (1321).
- Karal, E. Z. (1963). *Osmanlı Tarihi* (Cilt 8). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kaya, K. (2017). Karacadağ Türkmen Aşiretinde Arabuluculuk ve Arabuluculukta Dinin Etkisi: Siverek Örneği. Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, K., & Tuna, M. (2008). İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 159-182.
- Kekeç, E. K. (2010). Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Kıray, M. B. (1999). *Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Koç, F., & Koca, E. (2016). Halk Giyim Kuşamının Yok Olmasına İlişkin Nedenler Ve Koruma Altına Alınması Gerekliliğinin 5N1K Yöntemi İle Analizi. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 755-778.
- Kodaman, B. (1979). Hamîdiye Hafif Süvarî Alayları (2. Abdülhamîd ve Doğu-Anadolu Aşiretleri). *Tarih Dergisi*(32), 427-480.
- Kodaman, B. (1983). *Şark Meselesi Işığında Sultan II. Abdülhamid'in Doğu Anadolu Politikası*. İstanbul: Orkun Yayınevi.
- Kongar, E. (2017). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Köker, L. (2000). *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Langton, K. P. (1969). *Political Socialization*. New York: Oxford University Press.

- Malinowski, B. (1945). *The Dynamics of Culture Change: An Inquiry into Race Relations in Africa*. London: Yale University Press.
- Mandaloğlu, M. (2013). İslamiyetten Önce Türklerde Aile Hukuku. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 133-159.
- Meriç, C. (2013). *Kültürden İrfana*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Milburn, M. A. (1998). *Sosyal Psikolojik Açından Kamuoyu ve Siyaset*. (A. Dönmez, & V. Duyan, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Momin, A.-R. (2012). Çoğulculuk ve Çokkültürlülük: İslami Bir Bakış Açısı. A. Coşkun (Dü.) içinde, *Küreselleşme, Çokkültürlülük ve İslam: Din Sosyolojisi ve Antropolojisi Yazıları* (A. Coşkun, & B. Birsan, Çev.). İstanbul: Rağbet Yayıncılık.
- Nutku, Ö. (1992). Kirvelik. (*DİA*), *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 26). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ögel, B. (2001). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Ölçekçi, H. (2020). Dijital İletişim ve Küresel Kültürel Etkileşimin Homojenleşme, Kutuplaşma ve Melezleşme Süreçleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*(50).
- Özbudun, S., Şafak, B., & Altuntek, S. (2007). *Antopoloji: Kuram/Kuramcılar*. Ankara: Dipnot Yayınlar.
- Özdemir, Y., & Aktaş, E. (2011). Halkevleri (1932'den 1951'e). *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 235-262.
- Özkalp, E. (2008). *Sosyolojiye Giriş*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Özkul, O. (2013). *Kültür ve Küreselleşme* (2. b.). İstanbul: Açılımkitap Yayınevi.
- Özodaşık, M. (1997). Cumhuriyet Eğitiminde Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çalışmaları (1923-1950). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Parlak, İ. (2005). *Kemalist İdeoloji'de Eğitim: Erken Cumhuriyet Dönemi Tarih ve Yurt Bilgisi Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (1992). *Siyasal Sosyoloji*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Sarıbay, A. Y., & Öğün, S. S. (1999). *Politik Bilim*,. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sümer, F. (1999). *Oğuzlar (Türkmenler): Tarihleri, Boy Teşkilâtı, Destanları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Szyliowicz, J. S. (1969). Education and Political Development in Turkey, Egypt, and Iran. *Comparative Education Review*, 150-166.
- Şahin, A. (1962). *Güney Anadolu'da Beydilli Türmenleri ve Baraklar*. Ankara: Doğu Matbaası.
- Şimşek, U., Küçük, B., & Topkaya, Y. (2012). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikalarının İdeolojik Temelleri. *Electronic Turkish Studies*, 2809-2823.

- Şirin, F. (2019). Farklı Etnik Kimlik Tanımlamalarında Bulunan Grupların Toplumsal Bütünleşme ve Farklılaşma Alanlarının Araştırılması (Siverek Örneği). Isparta: Yüksek Lisans Tezi.
- TDK. (1998). *Türkçe Sözlük* (Cilt 2). Ankara: Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları.
- Teber, S. (1990). *Politik-Psikoloji Notları*. İstanbul: Ara Yayınları.
- Tekin, T. (1998). *Orhun Yazıtları: Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*. İstanbul: Simurg Yayınları.
- Topçu, N. (2020). *Kültür ve Medeniyet* (16 b.). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Turan, İ. (1996). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*. İstanbul: Der Yayınları.
- Turhan, M. (2020). *Kültür Değişimleri : Sosyolojik Bakımından Bir Tetkik* (5 b.). Ankara: Altınordu Yayınları.
- Türkay, C. (1979). *Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*. İstanbul: Garanti Matbaası.
- Türkdoğan, O. (2014). *Kültür-Değişim ve Toplumsal Çözüm*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Türkkahraman, M. (2000). *Türkiye’de Siyasal Sosyalleşme ve Siyasal Sembolizm*. İstanbul: Birey Yayınları.
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive Culture: Researches Into the Tevelopment of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*. London: John Murray.
- Ulusoy, K. (2011). Türk Toplum Hayatında Yaşatılan Kahve ve Kahvehane Kültürü. *Milli Folklor*, 159-169.
- Ventura, R. (2001). Family Political Socialization in Multiparty Systems. *Comparative Politicial Studies*, 666-691.
- Yahyagil, M. Y. (2019). *Küreselleşme Girdabında Kültür: Modern Zamanlarda Mutluluk Arayışı* (1. b.). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınevi.
- Yam, F. C., & İlhan, T. (2020). Modern Çağın Bütünsel Teknolojik Bağımlılığı: *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1-15.
- Yapıcı, M. (2011). İdeoloji ve eğitim. *Journal of Human Sciences*, 1-8.
- Yavuz, S. (2009). Şanlıurfa Karakeçililerinde Dil Değiştirme Süreci. *Electronic Turkish Studies*.
- Yeşilkaya, N. G. (2003). *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, S. (2019). *Türkiye’de Toplumsal ve Dinî Değişimin İzleri: AK Parti İktidarında Nereden Nereye (Öğretmenler Üzerinden Bir Değerlendirme)*. Ankara: Gragiker Yayınları.
- Zeyrek, Ş. (2005). *Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları (1932-1951)*. Ankara: Anı Yayınları.
- <http://www.siverek.gov.tr>
- <https://www.nufusu.com>
- <http://www.resmigazete.gov.tr>

<https://www.tbmm.gov.tr>

<https://www.mevzuat.gov.tr>

EK-1: Karakeçi Bölgesinde Bulunan Mahalle Muhtarlıkları

❖ <u>Karakeçi Nahiyesi</u>	❖ <u>Şekerli Nahiyesi</u>
➤ Alagün	➤ Anacık
➤ Alanyurt	➤ Atmaca
➤ Altınahır	➤ Bakmaç
➤ Altınlı	➤ Batı
➤ Altınpınar	➤ Benek
➤ Aşağı Alınca	➤ Bozkuyu
➤ Aşağı Karacaören	➤ Büyük Kazanlı
➤ Ayrancı	➤ Çağdaş
➤ Bakırca	➤ Çepni
➤ Başbük	➤ Deliktaş
➤ Canpolat	➤ Direkli
➤ Çiftbaşı	➤ Endarlı
➤ Çubuklu	➤ Keçiburnu
➤ Direkli	➤ Keş
➤ Gözeli	➤ Kurbağalı
➤ İnanlı	➤ Oluklu
➤ Karadibek	➤ Oyman
➤ Karakeçi (Merkez)	➤ Örgülü
➤ Kıvançlı	➤ Sabancı
➤ Nohut	➤ Salur
➤ Ortanca	➤ Sarıören
➤ Oyuktaş	➤ Şekerli (Merkez)
➤ Sarıdam	➤ Taşlı
➤ Tanrıverdi	➤ Ülkülü
➤ Turna	➤ Yeleken
➤ Beyali	

EK-2: Çalışma Süresinde Katılımcılara Sorulan Sorular Listesi

- ✓ İsmi nedir?
- ✓ Kaç yaşındasınız?
- ✓ Medeni durumunuz nedir?
- ✓ Hangi meslekle uğraşıyorsunuz veya ne iş yapıyorsunuz?
- ✓ Karakeçili ismi ne anlama gelmektedir?
- ✓ Karakeçililer kimdir ve nereden gelip buraya yerleşmişler?
- ✓ Siverek Karakeçilileri ile diğer Karakeçililer arasında herhangi bir akrabalık ilişkisi var mıdır?
- ✓ Siverek Karakeçililerinde yaşanan kültür değişmesinin sebepleri nelerdir?
- ✓ Kültür değişmesinde siyasal iktidarların veya devletin etkisi var mıdır?
- ✓ Siverek Karakeçililerinin siyasal toplumsallaşmasında etkili olan faktörler nelerdir?
- ✓ Siverek Karakeçililerin devlete ve yerel yönetimlere bakış açısı nasıldır?
- ✓ Siverek Karakeçilileri hangi partiye/partilere oy vermektedirler?
- ✓ Siverek Karakeçilileri kaç cemaat ve oymaktan meydana gelmektedirler?
- ✓ Siverek Karakeçililerin nüfusu ne kadardır?
- ✓ Genel olarak bölgenin temel geçim kaynağınız nedir?
- ✓ Siverek Karakeçilileri hangi dili konuşmaktadır?
- ✓ Karakeçililerde dil değiştirme süreci nasıl gerçekleşmiştir?
- ✓ Karakeçililerin asimile olduğu söylenmektedir. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?
- ✓ Bu bölgede herhangi bir ırkçı ayrıma tutuldunuz mu?
- ✓ Siverek Karakeçililerinde aile yapısı nasıldır? (Ev reisliğini kim yapar? Evi kim geçindirir? vb. sorular)
- ✓ Siverek Karakeçililerinde anne-baba bakma yükümlüğü nasıldır?
- ✓ Siverek Karakeçililerinde hangi tür evlilikler yapılmaktadır? Görücü, berdel ve kız kaçırma durumları var mıdır?

- ✓ Başlık parası hala geçerli mı?
- ✓ Evlenen kişilerin rızaları alınmakta mıdır?
- ✓ Geçmiş evlilikler ile bugünkü evlilikleri mutlu olma açısından değerlendirebilir misiniz?
- ✓ Evlilik düğünleri nasıl gerçekleşmektedir?
- ✓ Sünnet düğünleri nasıl gerçekleşmektedir?
- ✓ Miras paylaşımını nasıl gerçekleştiriyorsunuz? Kız evlatlar mirastan pay alıyorlar mı?
- ✓ Çocukluk dönemi adetleri nelerdir?
- ✓ Komşuluk ve misafir ağırlamayı nasıl yapıyorsunuz?
- ✓ Dini bayramları nasıl geçiriyorsunuz?
- ✓ Cenaze merasimleri nasıl gerçekleşmekte ve taziyeler kaç gün sürmektedir?
- ✓ Toplumsal sorunları nasıl çözmektesiniz?
- ✓ Siverek Karakeçililerine özgü yemekler nelerdir?
- ✓ Siverek Karakeçililerinde geleneksel giyim kuşam nasıldır? Köyde ve şehirde giyim farklılaşmakta mıdır?
- ✓ Çocukların eğitimi nasıl gerçekleşmektedir?
- ✓ Karakeçi kilimleri neden artık üretilmemektedir?
- ✓ Karakeçi şenlikleri neden iptal edildi? Sorular soruldu. Ayrıca konuşma esnasında başla sorularda sorulmaya çalışıldı.

²¹ Demografik bilgileri elde etmek için sorulan sorular dışında kalan sorular kültür değişimini görmek anlamak için katılımcılardan geçmişle kıyaslayarak cevaplandırmaları istenmiştir.

EK-4: Katılımcıların Demografik Bilgileri Gösteren Tablo

Katılımcılar	Cinsiyet/Yaş	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Meslek
Katılımcı-1	Erkek, 58	Evli	Okuryazar	Esnaf
Katılımcı-2	Erkek, 56	Evli	Okuryazar	Esnaf
Katılımcı-3	Erkek, 69	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-4	Erkek, 60	Evli	Okuryazar	Esnaf
Katılımcı-5	Erkek, 29	Bekar	Lise	İşçi
Katılımcı-6	Erkek, 27	Bekar	Lise	İşçi
Katılımcı-7	Erkek, 62	Evli	Okuryazar	Esnaf
Katılımcı-8	Erkek, 84	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-9	Erkek, 44	Evli	Lise	Muhtar
Katılımcı-10	Erkek, 64	Evli	Lise	Çiftçi
Katılımcı-11	Erkek, 67	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-12	Erkek, 73	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-13	Erkek, 70	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-14	Kadın, 65	Evli	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Katılımcı-15	Erkek, 40	Evli	Lise	Muhtar
Katılımcı-16	Erkek, 45	Evli	Ortaokul	Çiftçi
Katılımcı-17	Erkek, 30	Evli	Lise	İmam
Katılımcı-18	Erkek, 50	Evli	Ortaokul	Çiftçi
Katılımcı-19	Erkek, 27	Bekar	Lisans	Özel Güvenlik
Katılımcı-20	Erkek, 57	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-21	Erkek, 55	Evli	Okuryazar	Esnaf
Katılımcı-22	Erkek, 51	Evli	Okuryazar	Çiftçi

Katılımcı-23	Erkek, 60	Evli	Okuryazar	Esnaf
Katılımcı-24	Erkek, 43	Evli	Lise	Muhtar
Katılımcı-25	Kadın, 77	Evli	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Katılımcı-26	Erkek, 50	Evli	Lise	Çiftçi
Katılımcı-27	Erkek, 53	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-28	Erkek, 55	Evli	Lise	Emekli Memur
Katılımcı-29	Erkek, 70	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-30	Erkek, 68	Evli	Ortaokul	Çiftçi
Katılımcı-31	Erkek, 74	Evli	Ortaokul	Çiftçi
Katılımcı-32	Erkek, 66	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-33	Erkek, 73	Evli	Ortaokul	Çiftçi
Katılımcı-34	Erkek, 40	Evli	Lise	Çiftçi
Katılımcı-35	Erkek, 30	Evli	Lise	Çiftçi
Katılımcı-36	Erkek, 42	Evli	Lise	Çiftçi
Katılımcı-37	Kadın, 55	Evli	Okuryazar	Ev Hanımı
Katılımcı-38	Erkek, 50	Evli	Okuryazar	İşsiz
Katılımcı-39	Kadın, 46	Evli	Lise	Ev Hanımı
Katılımcı-40	Erkek, 80	Evli	Okuryazar	Çiftçi
Katılımcı-41	Erkek, 52	Evli	İlkokul	Muhtar
Katılımcı-42	Kadın, 48	Evli	Okuryazar	Ev Hanımı
Katılımcı-43	Erkek, 56	Evli	Okuryazar	Serbest
Katılımcı-44	Erkek, 36	Bekar	Lisans	Öğretmen
Katılımcı-45	Kadın, 61	Evli	Okuryazar	Ev Hanımı

